
VE
RI
TAS

Hungary

A MAGYAR

VÁLTÓ ÉS KERESKEDELMI ELJÁRÁS

PÁRHUZAMOSAN TÁRGYALVA,

ÖSSZEHASONLITÓ S FELVILÁGOSITÓ JEGYZETEKKEL KISÉRVE.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

A GYAKORLAT IGÉNYEIRE.

IRTA

ZLINSZKY IMRE,

KIR. TÁBLAI BÍRÓ, MAGYAR AKADÉMIAI LEVELEZŐ TAG stb.

BUDAPEST, 1878.

KIADJA PFEIFER FERDINÁND.

A MAGYAR

VÁLTÓ ÉS KERESKEDELMI ELJÁRÁS

PÁRHUZAMOSAN TÁRGYALVA,

ÖSSZEHASONLITÓ S FELVILÁGOSITÓ JEGYZETEKKEL KISÉRVE.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

A GYAKORLAT IGÉNYEIRE.

IRTA

ZLINSZKY, IMRE,
KIR. TÁBLAI BIRÓ, MAGYAR AKADÉMIAI LEVELEZŐ TAG sat.

BUDAPEST, 1877.
KIADJA PFEIFER FERDINÁND.

Előszó.

E munka megirásánál főleg a gyakorlat igényei lebegtek szemem előtt. Oly kézikönyvet kivántam ebben a gyakorlat férfiainak nyujtani, melyben a váltó s illetve a kereskedelmi eljárás egy egészszé lévén összeállitva, előforduló esetben mellőzhetővé válik az az után való keresgetés, hogy mennyiben módosittatott, vagy változtatott meg egy vagy más részben a perrendtartás. E mellett összegyüjtöttem s az illető helyekre illesztettem az alaki jogot kiegészitő vagy felvilágositó anyagi törvényeket és rendeleteket; a felvilágositó jegyzeteket pedig főleg a m. kir. Curia határozataiból törekedtem egybeállitani, ugy hogy ezek legnagyobb részében nem egyéni véleménynyel, hanem felsőbb birói kijelentésekkel találkozik az olvasó, melyeket, miután azok száma és keltére pontos hivatkozás történik, előforduló esetben gyakorlatilag könnyen értékesithet.

Másik czél, mely előttem lebegett, az volt, hogy miután az ügyvédi vizsgáknál az ujabb gyakorlat szerint az egész perjog; tehát a polgári, váltó és kereskedelmi eljárás párhuzamosan vizsgáltatik, e vizsgára való előkészülést megkönnyitő kézikönyvet nyujtsak.

Hogy e czélom mellett munkám nem kiván tudományos becsre igényt tartani, — tán mondanom is felesleges. Az most, midőn alaki jogunk szabályozása napirendre van tüzve, aligha helyén lett volna; s azért addig is, mig a kilátásba helyezett megállapodás folytán az elmélet igényeit is kellőleg felölő mű késziteése lehetővé

válik, e munkám a napi élet szükségei kielégitését tüzte czéljául.

Sikerült-e e czélját elérni? azt a t. olvasó-közönség birálandja meg, melynek birálata elé ama szives fogadtatás után, melyben eddigi irodalmi müveimet részesitette, nyugodtan merek tekinteni, azon reményben, hogy tapasztalt hajlamait tőlem ezuttal sem vonandja el.

Budapest, 1877. augustus 19-én.

Zlinszky Imre.

Bevezetés.

Úgy a váltó mint a kereskedelmi ügyekben való eljárás a polgári eljárás rendkivüli módjait képezik[1]), s azért a polgári eljárás köréhez tartoznak[2]).

A polgári eljárás pedig a biróság és az érdeklett felek által a magánjogi érvényesítése végett teljesítendő cselekvények összege. Azoknak a szabályoknak összege tehát, melyek e cselekmények miként leendő teljesitésének módját meghatározzák, polgári eljárási jognak, vagy tágabb értelemben vett polgári perjognak nevezhető.[3])

Úgy a váltó mint a kereskedelmi eljárásnak a közönséges polgári eljárástól sokban eltérő volta az ennek alapjáúl szolgáló magánjogi viszonyok, illetőleg az azokat szabályozó anyagi jognak sajátlagos, a közönséges magánjogtól eltérő minőségben rejlik; s azért a közönséges perjogtól való eltérés is csak addig és annyiban indokolt, mennyiben azt a magánjogi viszonyoknak az alaki jog terén való érvényesítése szükségessé teszi.[4])

---

[1]) A rendkivüli eljárás egy nemének tartják sokan a sommás eljárást is (igy Bayer summarischer Prozess 1. §.); ez azonban nem áll. A rendkivüli eljárás, a közönséges eljárástól eltérő eljárás, mely eltérés azonban úgy a sommás mint a rendes eljárás szabályaitól lehet; illetve a rendkivüli eljárás alapúl veheti úgy egyik mint a másik eljárási módot, de azt a közönséges eljárástól szükséges eltérésekkel alkalmazza. A sommás eljárás pedig a közönséges rendszerinti eljárásnak egy második nemeként lép fel a rendes eljárás mellett. (V. Ö. Endemann „Deutsches Civilprozessrecht" 1024. lap.)

[2]) A legtöbb perrendek ide is sorozzák. Igy a hannoverai, würtembergi, bajor az új (1876. évi) perrendek; valamint az új osztrák perrendtartási javaslat is.

[3]) V. Ö. Menger „System des österreichischen Civilprozessrecht" 20. lap.

[4]) Ez az elv a kereskedelmi eljárás szabályozásánál szorosan szem előtt is tartatott, és az valóban csak is az ügyek különböző minősége folytán szükséges változtatásokra szoritkozik, ellenben a váltó eljárás e körön túlterjeszkedett s némi tekintetben orvosolni igyekezett a perrend hiányait; hanem az azzal menthető, mert valóban egy számtalan hiányokkal bővel-

A polgári eljárás alkalmazása mindig feltételezi a jogi rend megzavarását; mert hiszen épen czélja a jogi és a tényleges állapot közötti öszhangot fenntartani. E czél azonban kétféle módon érhető el. Először a képen, hogy az állam a magán jogviszonyok megsértésének megelőzésére állit fel szabályokat, másodszor az által, hogy a már történt jogsértések orvosoltatnak, s ez által a jogi és tényleges állapot között létezni kellő öszhang helyreállitassék. Az első a perenkivüli, a második a peres eljárás tárgyát képezi.[1])

Úgy a váltó, mint a kereskedelmi ügyekben peren kivüli eljárás is foglal helyt a peres eljárás mellett, melyek azonban az ezek tárgyát képező jogviszonyok sajátlagos jellegénél fogva, a jogsértés megelőzésére szolgáló szabályoknak is különleges jellegével bírnak; s azért a peresügyi eljárás előadása után e műnek külön részében fognak tárgyaltatni.

A váltó valamint a kereskedelmi eljárás tekintetében eddig hazánk területén különböző és a polgári eljárástól lényegileg eltérő szabályok voltak hatályban. A szoros értelemben vett Magyarországban az 1840. XV. törv.-czikk II. része, az ezt kiegészitő törvények s rendeletekkel.[2]) Erdélyben és a fiumei törvényszék területén az 1852. évi ideiglenes perrend s az ennek kapcsábani a váltóügyekben való eljárásra nézve 1850. évben kelt ministeri rendelet által volt a váltó eljárás szabályozva. A polgárosított magyar katonai határőrvidék területén pedig az 1782. évi József császár-féle perrendtartás s az ezt kiegészitő udvari rendeletek alkalmaztatnak.

---

kedő perrend szolgált alapjául, melynek legalább legkirívóbb hiányai orvoslására kinálkozó alkalmat felhasználni, annál inkább indokoltnak látszott, mert hazánkban kezdettől hozzá voltunk szokva ahoz, hogy a váltó eljárás a közönséges eljárástól egészen eltérőleg van szabályozva.

[1]) Menger System 21. lap.

[2]) Ezek az 1844. VI. törvényczikk. Az országbirói értekezlet által megállapitott szabályoknak a váltótörvény s illetve eljárásra vonatkozó III. része. A kir. Curiának 1863. márczius 3-án és 26-án az elhalt váltóadós örököseinek megidézése tárgyában kelt határozata; az igazságügyi ministeriumnak a váltó végrehajtások tárgyának 1869. april 8-án kelt szabályrendelete. Az 1841. január 18-án a váltóbiróságok számára kiadott kegyelmes királyi utasitás, melyek mind hatályon kivül helyeztettek.

Ez eltéréseket az eljárásra nézve kiadott új rendeletek csak részben szüntetik meg.

A váltó eljárást szabályozó rendelet szerint ugyanis:

Azon a területen, melyen a polgári törvénykezési rendtartást tartalmazó 1868. LIV. törvényczikk hatálylyal bir a váltóügyekben is ezen törvényczikknek, s az ezt módositó későbbi törvényeknek — a peres és végrehajtási eljárást tárgyazó — az új váltótörvény vagy a jelen rendelet által meg nem változtatott intézkedései lesznek alkalmazandók. (Váltó eljárás 2. §.)

Azon a területeken, melyeken az 1868. LIV. törvényczikk nem bir hatálylyal: a váltóeljárásra utasított ügyekben a fennálló birói hatáskör és illetőség fenntartása mellett ezentúl is azon rendeletek és szabályok lesznek alkalmazandók, melyek ezen ügyekre nézve az illető területeken jelenleg hatályban vannak.

A hol mindazonáltal a jelen szakasz rendelkezésénél fogva ezentúl is hatályban maradó előbbi rendeletekben vagy szabályokban az anyagi váltótörvényre történik hivatkozás: ez alatt az 1876. XXVII. törvényczikkben foglalt váltótörvénynek megfelelő szakaszai értendők (váltó eljárás 3. §.)

A kereskedelmi eljárás szerint pedig:

A kereskedelmi törvény a budapesti és marosvásárhelyi itélő táblák egész területén törvénykezési tekintetben is 1876. január 1. napján lép hatályba.

E naptól kezdve azon biróságok, melyeknek területén az 1868. LIV. törvényczikk hatályban van: a hatáskörükbe utasított kereskedelmi ügyekben (5. 6. és 7. §§.) ezen, s az azt módosító későbbi törvények szerint mindazonáltal a kereskedelmi törvényben meghatározott, valamint a kereskedelmi ügyek természete folytán szükségessé vált, s a jelen rendeletben megállapitott eltérésékkel járnak el. (Kereskedelmi eljárás 1. §.)

Azon biróságok, melyeknek területén az 1868. évi LIV. törvényczikk nem bir hatálylyal (Fiume város és a polgárosított határőrvidék) kereskedelmi peres ügyek-

ben ezentúl is azon rendeletek és szabályok szerint járnak el, melyek az ily ügyekre nézve az illető területen hatályban vannak.

A nem peres kereskedelmi ügyekben mindazonáltal a jelen rendelet szabályai alkalmazandók. (Kereskedelmi eljárás 2. §.)

A váltó és peres kereskedelmi ügyekken tehát a magyar és erdélyi részekken végre egyenlő eljárás létesíttetett; ellenben fiumében s a polgárosított határőrvidéken ez csak a nem peres kereskedelmi ügyekre nézve áll; mert a váltó és peres kereskedelmi ügyekre az ott behozott régibb eljárás fenntartatott.

Úgy a váltó mint a kereskedelmi ügyekben követendő peres eljárás alapjául a polgári törvénykezési rendtartás szolgál. A rendeletekben csak az ettől való eltérések lettek felvéve, s igy gyakran sok kutatással jár, hogy mi tartatott fenn a törvénykezési rendtartásból és mi módosittatott vagy változtatott meg, s e nehezség annál is inkább jelentkezik mert — mint helyesen mondja Német Péter — a polgári perrendtartásnak a jelen rendelet szerint fennmaradó intézkedései nem alkalmazhatók, szó szerint a váltó s épen igy a kereskedelmi eljárásban, hanem figyelembe veendő ezek alkalmazásánál a váltó s illetve kereskedelmi ügyek természete, összevetendők a perrendtartás intézkedései a jelen törvény rendeletével, szóval a törvénykezési rendtartásnak fenntartott része is csak az ügyek természetének megfelelő értelmezéssel használható.[1])

Azért e munka is alapúl a törvénykezési rendtartást vette, s annak szabályait úgy mint azok fenntartattak vagy módosítattak, egy rendszeres egészben tárgyalja, figyelmeztetve mindenütt hol a váltó vagy kereskedelmi eljárás a perrendtartástól és a két eljárás egymástól eltér, s a régibb váltó eljárástól való lényeges eltéréseket is kiemelve, hogy igy az egy könnyen áttekinthető egészet képezzen és a számos hason szabályok között könnyen lehető tévedések mellőzésére szolgáljon.

E végből a törvénykezési eljárás rendszere is fenntartatott; s az új rendeletek ebbe illesztettek be.

---

[1]) Német Péter váltó eljárás 7. lap.

I. RÉSZ.

A peres eljárás.

Első czim.

A biróságokról.

I. FEJEZET.

A birósági szervezet.

1. Első folyamodású biróságok.

A váltó ügyekben való biráskodást első folyamodásúlag gyakorolják: az első folyamodású kir. törvényszékek, mindazon ügyekben, melyekben az új birói szervezet hatályba lépte előtt a váltótörvényszékek jártak el, kivéve a budapesti és a pestvidéki kir. törvényszékeket (1871. XXXI. törvényczikk 18. §).

Ellenben a budapesti és a pestvidéki törvényszékek területén a váltóügyekben való biráskodás a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék köréhez tartozik (u. o. 26. §).

Kereskedelmi ügyekben első folyamodásu birói hatóságot gyakorolnak.

a) a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék az 1871. XXXI. törvényczikk 26. § a) pontjában meghatározott területen.

b) a királyi törvényszék a budapesti és pestvidéki törvényszékek kivételével.

c) a királyi járásbiróságok a budapesti fenyitő járásbiróság kivételével (kereskedelmi eljárás 3. §). [1])

2. Másodbiróság.

A másodbiróságot a kir. itélő tábla gyakorolja.

---

[1]) A biróság gyakorlására tehát a törvényszékeknél a váltó- és kereskedelmi ügyek tekintetében semmi különbség sincs, ellenben a járásbiróságokra nézve igen lényeges az, hogy mig azok váltó ügyekben semmi hatósággal sem birnak, kereskedelmi ügyekben a törvény által meghatározott esetekben van hatóságuk.

a) Budapesten azon területre nézve, melyre a pesti kir. tábla hatásköre eddig is kiterjedt.

b) Marosvásárhelyen azon területre nézve, melyre a marosvásárhelyi kir. tábla és a szebeni főtörvényszék hatásköre eddig kiterjedt az ottani viszonyoknak megfelelő szervezettel.[1]) (Törvk. rendt. 3. §.)

3. Legfőbb biróság.

A legfőbb birói hatóságot mindkét királyi itélő tábla egész területére nézve „a magyar kir. Curia" név alatt a legfőbb törvényszék gyakorolja Budapesten.

Ezen biróság egyik osztálya a semmiségi esetekben mint semmitőszék,[2]) másik osztálya pedig az érdemleges kérdésekre nézve mint harmad folyamodású itélőszék határoz. (Törvk. rendt. 4. §.)

4. Előadás és határozathozatal.

A szavazó birák rendszerint előadók is.

Érvényes határozat hozatalára az elnökön kivül minden első folyamodású törvényszéknél 2 szavazó biró jelenléte kivántatik. (Polg. törvk. rendt. 5. §.)

A váltóeljárásra tartozó kereset felett első végzés hozatalánál,[3]) továbbá a váltó perekben az itélet hozatánál az első fokú biróság egyik szavazó tagjának kereskedelmi ülnöknek kell lenni.

Más végzések hozatalánál is helyesen alakitottnak tekintendő a váltó ügyekben eljáró és itélő biróság, ha ebben mint szavazó biró egy kereskedelmi ülnök vesz részt. (Váltó eljárás 4. §.)

---

[1]) A törvény szövegében előforduló „eddig" a polgári törvénykézési rendtartás életbe lépte előtti időre vonatkozik.

[2]) A semmitőszék köre a váltóeljárás folytán változott, mert mig eddig váltó ügyekben még a végrehajtás folyamában, ha az ingókra intéztetett sem terjedt ki hatásköre (lásd a Döntvénytár I. II. folyamában 7. sz. alatt közlött teljes ülési semmitőszéki határozatot,) most hatósága úgy a váltó mint a kereskedelmi ügyekre is a rendeletek által meghatározott esetekben kiterjed.)

[3]) Ilyen első végzések a keresetet visszautasitó végzés (elj. 6. §.) a kereset pótlását elrendelő végzés (elj. 12. §.) a fizetési meghagyás (elj. 18. §.) A rendes tárgyalás kitüzése (u. o. 20. §.)

Ha az első folyamodású törvényszék kereskedelmi ügyekben hoz határozatot, az 1868. LIV. törvényczikk 5. §-ában meghatározott birák közül egy szavazónak kereskedelmi ülnöknek kell lenni.

Ott, hol az 1868. LIV. törv. czikk nincs hatályban: a tanácsok alakitása iránt fennálló rendeletek és szabályok a kereskedelmi ügyeket illetőleg sem szenvednek változást.[1]) (Kereskedelmi eljárás 4. §.)

Egyes biróságok határozata felett a királyi tábla az elnökön kivül két, a legfőbb itélőszék pedig 4 tagú tanácsban itél.

Ellenben az első folyamodású törvényszékektől felebbezett ügyekben a királyi táblánál az elnökön kivül négy a legfőbb itélőszéknél pedig hat birói tag jelenléte kivántatik.

A semmitőszék az elnökön kivül négy s illetőleg hat vagy nyolcz tagú tanácsban határoz, a szerint a mint a semmiségi panasz valamely első vagy pedig másod vagy harmad biróság eljárásából merült fel. (1870. XIV. törv. czikk 1. §.)[2])

II. FEJEZET.
Birói hatáskör.

A polgári biróságok vagy általános (fora communia) vagy külön (fora parti cularia) hatáskörrel birnak, ehez képes rendesek vagy kivételesek[3]).

---

[1]) Tehát kereskedelmi ügyekben minden esetben szükséges, hogy a biróság egyik tagja kereskedő legyen, mig váltó ügyekben csak bizonyos az eljárásban meghatározott esetekben.

[2]) „Azon körülmény, hogy valamely birói határozat hozatalánál több biró vett részt, mint a törvényben elő van irva, a polg. törvk. rendt. 297. §. 9. pontja alá eső és e szerint hivatalból figyelembe veendő semmiséget képez“ (lásd a Döntvénytár VII. folyamában 529. sz. alatt közlött semmitőszéki határozatot.)

„A p. törvk. rendtartás elintézendő ügyekbeni előadó csak szavazati joggal felruházott biró lehet; e szerint a törvényszéki jegyzőnek előadónkénti közreműködésével hozott határozat semmit“ (l. a Döntvénytár VII. folyamában 552. sz. alatt hozott semmitőszéki teljes ülési határozatot).

[3]) V. ö. Ökröss polg. törvk. rendtartás magyarázata 48. lap.

A kivétel vagy bizonyos személyek vagy osztályok kiváltságos minősége, vagy az ügyek minősége folytán állapíttatik meg[1]).

A váltó- és kereskedelmi ügyek a kivételes bíróságok ez utóbbi neméhez tartoznak, mennyiben nem a személyek, hanem az ügyek minősége folytán állapíttatik meg a kivételesség; kereskedelmi ügyekben a foglalkozás jő némileg tekintetben annálfogva, mennyiben némely ügyletek csak akkor tartoznak a kereskedelmi bíróság hatásköréhez, ha alperes kereskedő, vagy ha azok kereskedők között köttettek.

Ámde kivételesség nem kötelező a felekre, a felek nincsenek azért kötelezve a rendes bíróság mellőzésénél a kivételes bíróságot venni igénybe; e miatt tehát a felperesi kereset hivatalból vissza nem utasitható[2]).

Ellenben megfordítva nem áll a dolog; a kivételes bíróságok hatásköre kizárólag az eljárási szabályok által hozzájok utasitott ügyekre terjedvén, a váltó s kereskedelmi törvényszékek azt, hogy

---

[1]) Az a kárhoztató itélet, mely a kivételes hatáskör ellen felhozatik (igy megróvja azt Endemann „Deutsches Privatrecht" 127. lap. Bluntschli Staatsrecht II. k. 209. lap) csak a Németországban még ma is sok helyen fennálló oly kivételes bíróságokra vonatkozik, melyeknek bizonyos személyek minősége folytán tétetik kivétel; tehát az ügybíróságokra nem vonatkozik, itt a személyek tekintetében nem lévén különbség a jogegyenlőség megsértése, mely a vád főalapját képezi, itt nem forog fenn.

[2]) Igy 1869. julius 27-én 384. sz. alatt kelt határozatával, egy oly eset alkalmából, melyben felperes egy el nem évült váltó alapján a polgári bíróság előtt inditott pert, s ezt az első bíróság visszautasitotta, az első bíróság e végzését megsemmisitette: „mivel habár felperes keresetét váltólevélre alapitotta is; mivel azonban nem a váltótörvényszékek által követett kivételes váltó, hanem a köztörvényi úton érvényes eljárást kérte alkalmaztatni, s a váltóügyek nem tartoznak azok közé, melyeknél a polgári törvk rendt. 53. §-a szerint a rendes bírói illetőségtől való eltérésnek helye nincs, felperesi kereset helytelenül lett hivatalból visszautasítva", más esetben ismét azt mondotta ki a semmitőszék, hogy: „azon szabálytalanság önmagában véve, hogy a kereskedelmi törvény 7. §-a szerint a járásbíróság illetékessége alá tartozó perügykereskedelmi minőségének kitüntetése nélkül, tehát köztörvényi ügyként tétetett folyamatba, s intéztetett el, semmiségi okúl nem szolgálhat (1876. deczember 14-én 19939. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Közölve az 1877. évi „Jogtudományi Közlöny" 9. száma mellett 7. sz. alatt (l. Döntvénytár I. II. f., 20. lap.)

valamely ügy hatóságuk alá tartozik, e hivatalból vizsgálni, s ha azt látják, hogy nem tartozik hatóságuk alá, a keresetet tárgyalás kitüzése nélkül hivatalból visszautasítani tartoznak.[1])

1. A váltóbiróságok hatásköre.

A váltóeljárásra következő peres ügyek tartoznak:

1. Váltókeresetek és viszkeresetek akár fizetésre, akár biztositásra intéztessenek.[2])

2. A váltótörvény 87. §-a szerinti perbejelentések.[3])

---

[1]) L. Váltóeljárás 6. §. Kereskedelmi eljárás 9. 10. §§.

[2]) A váltójogból eredő viszkereset vagy biztositási vagy fizetésre irányzott lehet: I. Biztositási viszkeresetnek helye van 1. Az elfogadás hiánya miatt: „Ha az elfogadás általában nem, vagy megszoritással, avagy nem az egész összegre történt, a váltóbirtokos a felvett óvás kiadása mellett a kibocsátótól és a forgatóktól biztositást követelhet arra nézve, hogy a váltóban kitett, illetőleg az el nem fogadott összeg, az el nem fogadásból keletkezett költségekkel együtt a lejáratkor ki fog fizettetni. — A biztositás módját és mennyiségét az érdeklett felek egyetértőleg maguk állapitják meg; ha azonban e tekintetben meg nem egyezhetnek, a biztositandó összeg a biróságnál leteendő (váltótörvény 25. §.) — „Az elfogadás hiánya miatt felvett óvás birtoka, minden előzőt feljogosit arra, hogy bármelyik előzőjétől váltó kereset utján biztositást követelhessen.“ (váltótörvény 26. §.) „Az adott biztositék nem csak a viszkeresőnek, hanem azoknak is, kik a biztositékot nyujtó fél után következnek, fedezetül szolgál, ha ők a biztositást nyujtó ellen biztositási viszkeresetet inditanak“ (u. o. 27. §.) 2. Biztonság hiánya az elfogadónál: „Ha a váltó egészben vagy részben el nem fogadtatott, biztonság hiánya miatti viszkeresetnek csak akkor van helye: 1. Ha az elfogadó csőd alá jutott, 2. ha az elfogadó ellen a váltó elfogadása illetve kiállitása után valamely pénzbeli tartozás miatt a végrehajtás siker nélkül megkisértetett.“ (u. o. 29. §.) II. Fizetési viszkeresetnek akkor van helye illetve: „A fizetés hiánya miatt a kibocsátó és forgatók ellen érvényesithető viszkereset fenntartására szükséges: 1. hogy a váltó fizetés végett bemutattassék, 2. hogy ezen bemutatás és a fizetés nem teljesitése kellő időben felvett óvással igazoltassék.“ (u. o. 41. §.)

[3]) A váltótörvény 87. §-a szerint: „Az elévülés a kereset meginditása által, de csak azon váltókötelezett irányában szakittatik meg, ki ellen a kereset intéztetett. — A váltó viszkeresettel megtámadott forgató jogositva van viszkereseti jogainak az elévülés elleni biztositására előzője ellen keresetlevél helyett perbejelentéssel élni. — A perbejelentő viszkereseti jogainak elévülése az ellene hozott birói határozat jogerőre emelkedésének időpontjától veszi kezdetét.“

3. A váltótörvény 109. §-a alapján a megtartási jog érvényesitésére indítandó keresetek.[1])

4 A váltójegyzők ellen az 1844. VI. törvényczikk 5. §-a alapján indítandó keresetek.[2]).

5. Ügyvédi munkadijak és költségek megitélése iránti keresetek, ha azok a váltóeljárásra tartozó ügyekből származnak.[3]) (Váltóeljárás 5. §.)

Az előző szakasz szerint a váltóeljárásra nem tartozó kereset hivatalból visszautasitandó még az esetben is, ha ily ügyre a felek váltóeljárást kötöttek volna ki.

Hivalalból utasítandó vissza a váltókereset abban az esetben is: ha a felmutatott okiratból a váltó lényeges kellékeinek valamelyike hiányzik. (Váltóeljárás 6. §)[4])

---

[1]) A váltótörvény 109. §-a szerint ugyanis: „A váltóbirtokos lejárt váltóbeli követelése tekintetében megtartási joggal élhet adósának azon pénzeire, értékpapirjaira és ingóságaira, melyek jogszerü úton, tényleges birtokába vagy rendelkezése alá kerültek;" le nem járt követeléseire azonban e jogot csak akkor gyakorolhatja: „ha az adós csőd alá került, vagy ha az ellene valamely pénzbeli tartozás miatt megkisértett végrehajtás sikeretlen maradt." „A megtartási jog kereset utján érvényesithető, s hatályára nézve a kézi záloggal egyenlő." (váltótörv. 109. §.)

[2]) Az 1844. VI. törv.-czikk 5. §-a szerint ugyanis: „Ha az óvás felvételére nézve fennálló rendeletek bármelyik pontjának teljesitését az illető törvényes személyek elmulasztanák, a váltótörvényszék által megitélendő kárpótlással tartoznak, s ezen kivül a váltójegyző ismétlés vagy nem fizethetés esetében a jegyzőségből is elmozdittatik."

[3]) Az ügyvédi rendtartás 58. §-a szerint ugyanis: „Ha az ügyvéd a jutalomdíj s a költségek iránt az általa képviselt féllel sem ki nem egyezett, sem általa ki nem elégittetett, s ha magában a perben a polg. törvk. rendt. 252. §-a értelmében saját fele irányában dijai meg nem állapitattak: dijjegyzékét az illetékes biróság előtt perutján érvényesitheti."

[4]) E helyen figyelmet érdemel azon Németh Péter által (a váltóeljárás 12. lap) felvetett kérdés, ha valjon oly esetben, midőn a váltó már egyszer lényeges kellék hiánya miatt a biróság által visszautasittatott, kiegészitve képezheti e újabb váltói eljárástárgyát vagy nem? Nézetem szerint a váltó ha az a biróságnál már bemutattatott s hivatalosan konstatálva lett, hogy nem bir a szükséges kellékekkel, többé ki nem tölthető, s azért váltóeljárás útján nem érvényesithető, abban azonban egyet értek a szerzővel, hogy azért a kereset hivatalból vissza nem utasitható; mert midőn ujabban beadott el volt a kellékekkel látva, s az, hogy a visszautasitottal

2. A kereskedelmi biróságok hatásköre.

A törvényszékek mint kereskedelmi biróságok hatásköréhez tartoznak.[1])

1. A kereskedelmi törvénykönyv 258. §. 3. pontjában megjelölt ügyletekből származó keresetek.[2])

2. A kereskedelmi törvény 258. §. 1. 2. és 4. pontjaiban, valamint a 259. és 260. §-aiban felsorolt kereskedelmi ügyletekből[3]) felmerülő keresetek: ha alperes be-

---

azonos e kétségtelenül konstatálandó, s e végből felperes védelmének előterjeszthetésére alkalom adandó, mi csak is tárgyalás kitüzése által történhet.

[1]) „A kereskedelmi biróság illetékességének megállapitásánál az esetben is, ha a kereseti követelés az 1875. XXXVII. törvényczikkben foglalt kereskedelmi törvény életbe lépte előtti időből származik, az ügylet kereskedelmi minősége ezen új törvény szerint birálandó meg.“ A semmitőszéknek 1876. april 12-én 6360. sz. alatt kelt határozata. (L. a „Jogtudományi Közlöny“ 22. száma mellett közlött Curiai határozatok 9. száma alatt).

[2]) Ily ügyletek: „Az állampapirok, részvények vagy más a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok vétele vagy egyébkénti megszerzése; az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt.“ (Kereskedelmi törvény 285. §. 3. p.) „Oly szerződés, melylyel kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok egyedül azok nemének felemlitése mellett, de egyediségüknek közelebbi megjelölése, névszerint részvényeknél vagy sorsjegyeknél azok számainak kitétele nélkül adatnak használat végett kölcsönre, nem haszonkölcsön szerződésnek, hanem közönséges kölcsön szerződésnek tekintendő, és az ily szerződés alapján az értékpapirok visszaadása iránt inditott kereset a kereskedelmi biróság illetékességéhez tartozik. (A semmitőszéknek 1876. január 10-én 23819. sz. alatt kelt határozata. Közölve a „Jogtudományi Közlöny“ 9. számának mellékletében 8. sz. alatt.)

[3]) A kereskedelmi törvény 258. §-a idézett pontjai szerint kereskedelmi ügyleteknek tekintendők:

1. pont. Áruk s általában ingó dolgok vétele vagy egyébkénti megszerzése azon szándékkal, hogy azok ismét át — vagy feldolgozva tovább adassanak „midőn a kereset oly ügyletre van alapitva, mely egyedül a kereskedelmi törv. 258. §. 1. pontja szerint minősíthető kereskedelminek, ha tekintettel a szerződési tárgy minőségére úgy mennyiségére, az ügylet természetére s alperes mint vevő foglalkozására a továbbadási szándék vélelmezhető, azt, hogy a szándék fenn nem forgott s igy az ügylet a kereskedelmi törvényszék hatósága alá tartozó kereskedelmi ügyletet nem képez, alperes bizonyitani tartozik; mert a fentebbi körülmények folytán annak puszta tagadása folytán a kereskedelmi törvényszék illetéktelensége ki nem mondható“ (1876. május 4-én 7332. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Az 1877. évi

jegyzett kereskedő,[1]) ellenkező esetben csupán akkor, ha

„Jogtudományi Közlöny“ 19. számában 17. sz. alatt.“ 2. pont. Az előbbi pontban érintett oly tárgyak szállitásának elvállalása, melyeket a szállitó fél e végből szerez meg. „A termelővel kötött gabnavételi ügyletre nézve a kereskedelmi biróság előtti perben alperesként beidézett termelő tagadása ellenében a kereskedelmi biróság illetékességének megalapithatása végett azt, hogy a vétel tárgyát alperesnek nem egyedül saját termése, hanem a másoktól beszerzendő termés is képezte, s ekként kereskedelmi ügylet forogna fenn, felperes köteles kimutatni“ (1877. február 21-én 1310. továbbá martius 1-én 3418. és február 7-én 581. sz. alatt hozott semmitőszéki határozatok. Ugyanott 18. a) b) és c) alatt). 4. pont biztositások elvállalása „osztrák biztositó társulattal kötött biztositási ügyletből eredő kereseteknél is, a biztositási szerződésben kikötött választott biróság mellőzésével a kereset közvetlen a kereskedelmi biróságnál megindítható, ha a választott birósági kikötés a polg. törvk. rendt. 4952—512 §§. kellékeinek meg nem felel (1876. január 14-én 22187. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat u. o. 19. sz. alatt) a 259. §. szerint: „a mennyiben iparszerűleg folytattatnak kereskedelmi ügyleteknek tekintendők: 1. ingó dolgok fel vagy átdolgozásának elvállalása mások részére, feltéve, hogy az átvállaló üzlete a kis ipar-körét meghaladja; 2. a bank és pénzváltói ügyletek; 3. a bizományi, szállitmányozási és fuvarozási ügyletek, nem különben a személyek fuvarozására rendeltintézetek ügyei; 4. a közraktárak ügyletei; 5. a kiadói ügyletek, továbbá a könyv- és műkereskedés egyéb ügyletei, nem különben a nyomdai ügyletek, mennyiben ez utóbbiak a kis iparkörét meghaladják; 6. azon termelők ügyletei, kik saját terményeiket át vagy feldolgozzák, és a bányaipar ügyletei, a mennyiben ez iparágak a kis iparkörét meghaladják. 7. A kereskedelmi ügyletek közvetitése. Az érintett ügyletek az esetben is kereskedelmi ügyleteknek tekintendők, ha azok nem iparszerűleg ugyan, de kereskedő által a kereskedelmi üzlet körében köttetnek.“ A 260. §. szerint: „a kereskedőnek mind azon ügyletei, melyek kereskedelmi üzlete folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyleteknek tekintendők; ellenben a kézművesek részéről történt eladások, a mennyiben ezek egyedűl iparüzletük folytatásaként jelentkeznek, kereskedelmi ügyletnek nem tekinthetők.“ A budapesti érték- és árútőzsde választott biróságának a tőzsde-szabályok 24. §-a értelmében nem vonható illetékessége alá az oly szállitási szerződés alapján inditott kereset, melyben csak a szállitás módozatainak tekintetéből történik hivatkozás a tőzsdei szokásokra. A kereskedelmi eljárás 5—8. §§-ai szerint a rendes kereskedelmi biróságok határköréhez tartozó peresügyek ellenkező irásbeli kikötés hiányában a tőzsdei választott biróság elé nem utasithatók. (1876. april 12-én 4319. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat a „Jogtudományi Közlöny“ 1877. 16. számában 16. sz. alatt.)

[1]) „Kereskedőnek az tekintendő, ki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik“ (kereskedelmi törvény 3. §.) „minden keres-

az ügylet alperest illetőleg kereskedelmi ügyletet képez.[1]) (Kereskedelmi eljárás 5. §.)

Tekintet nélkül arra valljon a felek kereskedők e vagy nem: a törvényszék mint kereskedelmi biróság hatáskörébe tartoznak a következő peres ügyek:

1. A kereskedelmi üzlet átruházásából a szerzödő felek között felmerülő keresetek.

2. Keresetek, melyek tárgyát valamely kereskedelmi czég használásának joga képezi, továbbá valamely kereskedelmi czég jogosulatlan használásából származó keresetek azok között, kik a czéget jogosulatlanúl használják.[2])

---

kedő tartozik 500 frtig terjedhető pénzbirság terhe alatt üzlete megkezdésével egyidejűleg czégét azon törvényszéknél, melynek kerületében üzleti telepe létezik, bejegyeztetni (k. t. 16. §.) „kereskedői czég nevében kötött ügylet az esetben ha ily czég nem léteznék, arra nézve, ki a czég nevét használta, kereskedelmi ügyletnek tekintendő (a semmitőszéknek 1876. május 13-án 7541. sz. alatt kelt határozata. — „Jogtudományi Közlöny" 1876. évi 17. száma mellett közlött 10. sz. határozat). „A be nem jegyzett kereskedőre nézve is mindazon ügyletek, melyek kereskedelmi üzlete folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyletetnek tekintendők" (a semmitőszék 1876. november 15-én 18842. sz. alatt hozott határozata. A „Jogtudományi Közlöny" 1877. évi 1. szám mellett 2. sz. alatt közlött határozat).

[1]) „Midőn a kereset pénzkölcsönzési ügyletből eredt tartozási hátralék kifizetése iránt nem bejegyzett kereskedő ellen intéztetett, e kereset jogi természetét azon körülmény, hogy a hitelező biztositásául értékpapirok adattak kézi zálogúl, meg nem változtatván, az ily kereset nem tartozik a kereskedelmi biróságok illetőséghez" (1876. martius 2-án 3508 sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam 2. sz. alatt.) (hasonlólag az 1876. martius 2-ika 2980. sz. alatt kelt határozat. Döntvénytár XV. f 3. sz. a.) — Közkereseti társaságok igazgató-bizottsági tagjainak tiszteletdij iránti követelései érvényesitése a kereskedelmi törvény 260. §. első bekezdése, s az 1875. december 1-én kelt igazságügyministeri rendelet 5. §. utolsó kikezdése értelmében feltétlenül a kereskedelmi biróságok hatásköréhez tartoznak (1876. márczius 22-én 4856. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. A „Jogtudományi Közlöny" 1876. 22. száma mellett 7. sz. a. közlött határozat.)

[2]) „Ki valamely czéget jogosulatlanúl használ 500 frtig terjedhető pénzbirsággal büntetendő." (ker. törv. 21. §.) „Ki valamely czég bitorlása által, jogaiban sérelmet szenved, követelheti, hogy a bitorló czég a 21. §-ban érintett pénzbirság mellett eltiltassék és kártéritésben elmarasztaltassék. (u. o. 24. §.)

3. A közkereseti[1]) és betéti társaság[2]) tagjainak, alkalmi egyesülések[3]) részeseinek és a kereskedelmi törvény 5. §-ainak utolsó pontja értelmében kereskedelmi társasággá alakúlt egyesületek tagjainak[4]), valamint a kereskedelmi társaság tagjainak egyrészről, más részről pedig az ily társaság felszámolóinak egymásközti a társasági viszonyból felmerülő keresetei, a társasági viszony megszűnte után is; továbbá azon keresetek, melyek a társaság valamely tagjainak magán hitelezője által a kereskedelmi törvény 101. §. értelmében a társaság feloszlatása végett indittatnak;[5])

4. Valamely részvénytársaság alapitói és a részvényt aláirók között ezen aláirásból származó keresetek.[6])

5. Keresetek, melyek a részvénytársaság igazgatója, felügyelő bizottsága vagy a társaság felszámolói között egy részről, más részről pedig a részvénytársaság

---

[1]) „Közkereseti társaság keletkezik, ha két vagy több személy kereskedelmi üzletet közös czég alatt korlátlan és egyenleges kötelezettség mellett folytat. (ker. törv. 64. §.)

[2]) „Betéti társaság keletkezik, ha közös czég alatt folytatott kereskedelmi üzletnél a társak közül egy vagy több (kül) tag csak kikötött vagyonbetételével felelős, mig ellenben egy vagy több (bel) tagot korlátlan, és egyetemleges felelősség terhel.“ (u. o. 125 §.)

[3]) „Közös haszon vagy veszteségre egy vagy több kereskedelmi ügylet tekintetében keletkező egyesülések nevezhetnek alkalmi egyesüléseknek.“ (Kereskedelmi törvény 62. §.)

[4]) „A zsibárusok, korcsmárosok, közönséges fuvarosok, hajósok és más iparosoknak jogában áll egyesülniök, ily egyesületek azonban csak akkor tekintetnek kereskedelmi társaságoknak, ha üzletük a kis ipar körét meghaladja.“ (Ker. törv. 5. §)

[5]) „A magánhitelező, ki a társasági tag magán vagyonára sikertelenül vezetett végrehajtás után adósának a társaság feloszlása esetére jutandó illetményét veszi végrehajtás alá, kielégitése végett előleges fölmondás után a társaság feloszlását követelheti, tekintet nélkül arra, hogy a társaság határozott vagy határozatlan időre köttetett. (Ker. törv. 101. §.)

[6]) „Részvénytársaságnak azon társaság tekintetik, mely előre meghatározott bizonyos számú és egyenértékű részvényekből álló alaptőkével alakúl s melynél a részvények tulajdonosai csak részvényeik erejéig felelősek.“ (Ker. törv. 147. §.)

vagy ennek tagjai között a társasági viszonyból keletkeznek.

6. Azon keresetek, melyeknek tárgyát a részvény-társaság igazgatóságának, felügyelő bizottságának, a felszámolóknak, a részvények jogosulatlan kibocsájtóinak, és a külföldi társaság belföldi képviselőségének harmadik személyek iránti a kereskedelmi törvényen alapúló felelőssége képezi.

7. Azon keresetek, melyek a szövetkezési viszonyból származnak[1]) ha azok tárgyát a jelen szakasz fentebbi pontjaiban meghatározott valamely jog illetőleg kötelezettség képezi.

8. Azon keresetek, melyek a kereskedők között és a czégvezetők,[2]) kereskedelmi megbizottak[3]) vagy kereskedő segédek[4]) között, ezen viszonyból származtak, mennyiben az 1872. VIII. törvényczikk szerint nem tartoznak az iparhatóság hatáskörébe pedig jelen rendelet 7. §-ának 2.[5])

---

[1]) „Szövetkezetnek meg nem határozott számú tagokból álló azon társaság tekintetik, mely tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának közös üzletkezelés mellett, illetőleg a kölcsönösség alapján előmozditására alakúl. Ide tartoznak nevezetesen: az előlegezési és hitelegyletek, fogyasztási egyletek, a laképitő társaságok, a kölcsönös biztositó társaságok.“ (Keres. törv. 223. §.)

[2]) „Czégvezető az, ki a kereskedelmi üzlet tulajdonosától egyenesen czégvezetési meghatalmazást nyer, vagy határozottan czégvezetőnek nyilványittatik, vagy végre arra hatalmaztatik fel, hogy a főnök czégjét „per procura“ jegyezhesse.“ (Keres. törv. 37. §.)

[3]) Kereskedelmi megbizott, kit a főnök czég vezetési jogosultság nélkül, akár egész üzlete vezetésére, akár üzlete körében egyes ügyletekre felhatalmaz. (Keresk. törvény 43. §.)

[4]) Kereskedelmi segéd alatt nem csak a szoros értelemben vett segédek, hanem a kereskedői segédszemélyzet — tehát a keres. törvény 55. §-a értelmében a segédek és tanonczok értendők.

[5]) Különbség teendő, hogy a kereskedő és czégvezető illetőleg kereskedelmi megbizott, vagy a kereskedő és segéd vagy tanoncz között folyik a per, az elsők ugyanis a törvényszékek, mig a kereskedő s a segéd és tanonczok között folyó perek a járásbiróságok illetékessége alá tartoznak, minden oly esetben, melyben első sorban az iparhatóság jár el az ipartörvény értelmében s az ennek határozatával meg nem elégedő fél veszi igénybe a törvény rendes utját (lásd erről bővebben a 32. lap 2. jegyzetet);

pontja által a járásbiróság hatáskörébe nem utasitattak, úgy szintén azon keresetek is, melyek a czégvezetőknek, kereskedelmi meghatalmazottaknak harmadik személyek iránti felelősségéből a kereskedelmi törvény alapján keletkeznek.[1])

9) A kereskedelmi utalványokból [2]) valamint a közraktári jegyekből az árujegyekből vagy zálogjegyekből vagy mindkettőből együtt[3]) származó keresetek, mennyiben ily utalványok illetőleg jegyek a kereskedelmi törvény által meghatározott kellékeknek mindenekben megfelelnek.[4])

---

ha ellenben nem ilynemü vagyis nem oly keresetek indittatnak, melyek fölött az iparhatóság már határozott, azok a törvényszék illetékességéhez tartoznak. (h. 7. §., 2. pont.)

[1]) „Ki mint czégvezető vagy kereskedelmi meghatalmazott valamely kereskedelmi ügyletet köt a nélkül, hogy czégvezetői jogositványnyal vagy kereskedelmi meghatalmazványnyal birna, szintugy a kereskedelmi meghatalmazott, ki az ügylet megkötésénél meghatalmazása határain túl megy, a vele szerződő harmadik személyeknek a kereskedelmi jog szerint felelős; ez utóbbinak szabad választásában áll tőle kártéritést vagy a szerződés betöltését követelni." (Kereskedelmi törvény 52. §.)

[2]) Kereskedelmi utalványoknak tekintetnek: 1. a rendeletre szóló és 2. a kereskedők által kibocsájtott vagy elfogadott irásbeli utalványok. Az ily utalványok tárgyai pénzen kivül értékpapirok és más helyettesithető dolgok is lehetnek, s azok érvényességéhez sem a kötelezettség jogczimének felemlitése, sem az érték elismerése nem szükséges. (Keresked. törv. 291. §.) A rendeletre szóló kötelezvények, melyek kereskedők által állittatnak ki, a kereskedelmi törvény 291. §-ában emlitett kereskedelmi utalványokkal egyenlő jogi természetüek s az azok alapján inditott keresetek e szerint feltétlenül a törvényszékek, mint kereskedelmi biróságok illetékessége alá tartoznak. (1876. junius 21-én 9963. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat közölve az 1876. évi „Jogtudományi közlöny" 41. száma mellett 19. sz. alatt.)

[3]) Minden közraktári vállalat köteles a nála letett tárgyakról közraktári jegyet állitani ki. E jegy, mely a vállalat által időrendben tervezett betéti könyv szelvényrészét képezi, összefüggő de egymástól elválasztható két részből, t. i. az árujegyből (cedule) és zálogjegyből (Warrant) áll (Keresk. törv. 439. §.)

[4]) A közraktári jegy mindkét részének magában kell foglalni: 1) a közraktár megnevezését, 2. a letéti könyv sorszámát, 3. a letevő nevét és lakhelyét, 4. a letett tárgyak mennyiségét és megjelölését, 5. a kiállitás

10. A hitelezőnek a kereskedelmi törvény 309. §-a által szabályozott megtartási jogánál fogva, a megtartott tárgyból való kielégitése végett inditott keresete.[1])

11. A kereskedelmi törvény 258. §. 5. pontjában meghatározott ügyletekből származó keresetek a[2]) fiumei törvényszék hatáskörébe tartoznak (kereskedelmi eljárás 6. §.)

A járásbiróságok hatásköre csupán a következő kereskedelmi ügyekre terjed ki:

1. A kereskedelmi törvény 258. §. 1. 2. 4. pontjaiban[3]), továbbá a 259. §. 1. 3. 5. 6. és 7. pontjaiban[4]) és a 260. §-ban[5]) felsorolt kereskedelmi ügyletekből felmerülő pe-

idejét s a vállalat által meghatalmazott tisztviselő aláirását. (Keresk. törv. 440. §.) Ha a zálogjegy külön ruháztatik át, az első hátiratnak következőket kell tartalmazni: 1. a kölcsönadó nevét és lakását, 2. a kölcsön adott összeget, 3. a kölcsön lejárati idejét. Ezen adatok az árujegyen is kitüntetendők. Ezenfelül a zálogjegy első átruházása ezen adatokkal együtt a vállalat letéti könyvébe is bejegyzendő, s e bejegyzés ugy az áru, mint a zálogjegyen is kitüntetendő. A bejegyzést a zálogjegy minden későbbi birtokosa is követelheti. (Keresk. törv. 442. §.)

[1]) A hitelező a kereskedelmi ügyletekből eredő és lejárt követelések tekintetében megtartási joggal élhet adósának azon pénzeire, ingóságaira és értékpapirjaira, melynek ennek akaratával tényleges birtokába vagy rendelkezése alá kerülnek. E jog nem gyakorolható, ha a tárgyak akár az adós, akár egy harmadik által az átadás előtt vagy az átadás alkalmával meghatározott rendelkezés végett kerülnek a hitelező birtokába. — Kereskedők egymás között kölcsönös kereskedelmi ügyletekből eredő le nem járt követeléseik tekintetében is megtartási joggal élhetnek: ha az adós csőd alá kerül, vagy fizetéseit szüntette meg, vagy ha az ellene vezetett birói végrehajtas siker nélkül maradt. Ez esetben az adós utasitása vagy a határozott rendelkezés tekintetében elvállalt kötelezettség a megtartási jog gyakorlatát ki nem zárja, ha az érintett ténykörülmények a tárgyak átadása után következtek be, vagy ha a hitelező azokról a tárgyak átvétele után értesül. (Keresk. törv. 309. §.)

[2]) Ezek az utasok vagy javak tengeren leendő fuvarozásának elvállalása és hajókölcsönök kötése, melyek a kereskedelmi törvény 258. §. 5. pontja szerint szintén kereskedelmi ügyletet képeznek.

[3]) Lásd ezeket elősorolva fentebb a 13. lap 3. jegyzet alatt s ezzel kapcsolatban ugyanott közlött semmitőszéki határozatot.

[4]) Lásd ezeket előadva fentebb a 13. lap 3. jegyzet alatt.

[5]) Lásd ezeket előadva fentebb a 13. lap 3. jegyzet alatt.

rekre az 1868. LIV. törvényczikk 93. §. a) és b) pontjainak korlátai között.[1])

2. A kereskedelmi törvény 55. §-ában az iparhatóságokhoz utasitott ügyekben az iparhatósági határozattal meg nem elégedő fél által inditandó keresetekre[2]) (kereskedelmi eljárás 7. §.)

III. FEJEZET.

Biról illetőség.

A biról illetőség a biról hatáskörhez közel álló fogalmak egymáshoz, s gyakran fel is szoknak egymással cseréltetni.[3]) A

[1]) Tehát a törvénykezési rendtartás idézett 93. §-a szerint csak abban az esetben, ha: a) a kereset tárgya 300 frtot tul nem halad, b) az összegre való tekintet nélkül a kereskedelmi biróságok hatásköréhez tartozó minden oly kereset, melyre nézve a sommás eljárás okmányilag kiköttetett, és egyszersmind a követelést teljesen igazoló okiraton alapul. „A szerződésben megalapitott sommás peruttól egyoldalulag egyik fél sem térhetvén el, az ily szerződés alapján inditott keresetre nézve a törvényszék illetékessége bár a kereset tárgyára nézve a törvényszék elé tartoznék, alperes kifogása ellenében meg nem állapitható.“ (1876. november 2-án 17482. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Közölve a „Jogtudományi közlöny“ 1877. évi 1. száma mellett, 1. szám alatt). „A kereskedelmi eljárás 7. §. 1. pontjában emlitett kereseteknél a járásbiróság illetékességének megállapitására nézve az, hogy alperes bejegyzett kereskedő-e vagy nem? különbséget nem tesz.“ (1876. junius 14-én 9809. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Közvetve az 1876. évi „Jogtudományi közlöny“ 28. számában 14. sz. alatt.)

[2]) „Az iparosok és a tanonczok vagy segédeik között felmerülő azon surlódások, melyek a munka vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszünésére, annak tartalma alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére és a munka vagy tanviszonyból eredő kártéritési követelésekre vonatkoznak, ott hol iparbizottságok szervezve vannak ezek által, ellenkező esetben az iparhatóság által, de minden felebbezés kizárásával döntendők el. Az e részbeni határozattal meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számitandó 30 nap alatt igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni; mi által azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik. (1872. VIII. törv.-czikk 98. §.) Ez igények tehát mindig a járásbiróság előtt érvényesitendők. (V. ö. a 17. lapon 5. jegyzet alatt mondottakkal.)

[3]) Még a felsőbb biróságok sem mentek e hibától, igy a fentebb közlött döntvényekben láttuk, hogy a hatáskör az illetőséggel felváltva használtatott akkor, midőn csak is hatáskörről volt szó.

birói hatáskör az ügyek minősége és az eljárás módja szerint von korlátokat a biró hatalmának; az illetőség kijelöli, hogy az ugyanazzal a hatáskörrel felruházott biróságok közül melyiket illeti a biráskodás a fennforgó ügyben.[1]) A biróságnak az a tulajdonsága tehát, melynél fogva az egyes adott esetekben az igazságszolgáltatást gyakorolja, birói illetőségnek neveztetik.[2]) A birói illetőség ezek folytán jog és kötelezettség is egyszersmind; jog a biróra nézve, melynél fogva a hatásköréhez tartozó ügyekben eljárhat; kötelesség a felekre nézve, melynél fogva felperes keresetével az e végre kijelölt birósághoz fordulni, alperes pedig magát e biróság előtt perbe vonatni tartozik.[3])

A birói illetőség alperes lakhelye illetve tartózkodási helye vagy a szerződés letrejöttének vagy teljesitésének helye által szabályoztatik. Az e részben fennálló törvényes szabályok a következők:

1. §. Váltóügyekbeni birói illetőség.

A váltófizetés helyére nézve illetékes biróságnál valamennyi váltóköteles beperelhető.

A váltóközelett mindazonáltal lakhelyének[4]) birósága előtt is beperelhető.[5])

---

[1]) V. ö. Ökröss. A polg. törvénykezési rendtartás magyarázata 47. l.

[2]) V. ö. Apáthy. A polgári törvénykezési rendtartás magyarázata 51. lap.

[3]) V. ö. Endemann. Deutsches Civilprozessrecht 57. §.

[4]) „Az illetékesség megállapitására alperes igazolt lakhelye ellenében alapul nem szolgálhat azon hely, hol valaki csak nappal, habár foglalkozása következtében egész napon át tartózkodott. (1869. augustus 14-én 710. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. — Döntvénytár I., II. folyam, 61. sz. alatt.) „Ha valaki az országgyülés felső házának tagjaként hosszabb ideig tartózkodik is Pesten, ezen kötelességszerü tartózkodása az illetékesség megállapitására befolyással nem bir; miután az a p. t. rendt. 30—32 §§-ai szerint lakhelynek nem vehető. (1869. december 28-án 4999. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. — Döntvénytár I., II. folyam, 95. szám.) „Gondnokság alá helyezett fél elleni keresetekben nem a gondnokolt, hanem a gondnok lakhelye tekintendő a p. törvk. rendt. 30. §-a értelmében az illetékesség megállapitásánál mérvadónak. (1875. évi márczius 11-én 2368. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. foly., 36. sz. alatt.)

[5]) Tehát első esetben vagyis ha a váltóközelett lakhelyének birósága

A váltókeresetre illetékes biróság illetékes lehet a váltó viszkeresetekre nézve is, a mennyiben a viszkereset a váltó keresettel együtt vagy ezután indittatik meg. Ugyanezen feltétel alatt illetékes a váltókezesre nézve azon biróság is, mely ellen azon kötelezett ellen illetékesen indittatott meg a váltóeljárás, a kiért váltókezességet vállalt.

A perbejelentések[1]) ugyanazon biróságnál nyujtandók be, mely a viszkeresetre nézve illetékes[2]) (váltóeljárás 7. §.)

Ha az alperes felváltva különböző helyeken lakik vagy tartózkodik, ezen helyen biróságai között szabadon választhat a felperes (törvk. rendt. 31. §.)

Közintézetek és testületek, részvény s más társulatok, gyári és kereskedelmi czégek, a mennyiben alapszabályaik vagy külön törvény értelmében más kijelölt birósághoz nem utasitvák: azon hely birói illetősége alá tartoznak, melyen a közintézet vagy testület s az utóbbira nézve a telep létezik.

Társulatok, melyek igazgatósága az országon kivül létezik, az ország területén létező azon biróság előtt perelendők be, hol annak képviselősége székel (p. t. rendt. 33. §.)[3])

Idegenek, mennyiben az országban megperelhetők,

---

előtt csak azok a váltókötelezettek perelhetők be, kik a biróság területén laknak, mig a fizetés helyén a lakhelyre való minden tekintet nélkül minden váltóközelett beperelhető.

[1]) A váltó-viszkeresettel megtámadott forgatója ugyanis jogositva van, viszkereseti jogainak az elévülés elleni biztositására előzője ellen keresetlevél helyett perbejelentéssel élni (váltótörvény 87. §.)

[2]) A perbejelentés történhetik a váltófizetés helyének birósága előtt, vagy a viszkeresettel megtámadható személy lakhelyének birósága előtt, vagy pedig azon biróság előtt, mely előtt a váltóper folyamatba tétetett. De azon biróság előtt, melynél a perbejelentés történt, kell a viszkeresetet meginditani. (V. ö. Németh, váltóeljárás 14. lap.)

[3]) A polgári törvénykezési rendtartás 33. §-ának azon további szabálya, mely szerint a külföldi társulatok, ha képviselőségük az országban nem létezik, azon hely birósága alá tartoznak, a hol a főügynökség székel;

rendes szállásuk vagy netáni birtokuk illetősége alá tartoznak[1]) (p. t. rendt 34. §)

Ha a váltóösszeg akár birói, akár magán úton ingó záloggal biztosittatott: azon körülmény, hogy a zálogadó váltóadós később csődbe esett — a mennyiben a váltóhitelező követelését csupán a zálogból kivánja kielégittetni — a váltóbiróság illetőség nem szünteti meg. — Ez esetben mindazonáltal a csődnyitás napjától kezdve a perügyelőnek kézbesitendők (váltóeljárás 8. §.)

A váltójegyzők elleni kártéritési keresetek (5. §. 4. pont) azon váltóbiróságnál inditandók, melynek területén a váltójegyző az óvás idejében székhelylyel birt (váltóeljárás 9. §.)

A váltótörvény 109. §. alapján[2]) (5. §. 3. pont) inditandó keresetekre nézve azon biróság az illetékes, melynél a megtartási jog alapjául szolgáló váltó bepereltetett; ha pedig ez meg nem történt: azon biróság,

ilyen hiányában, a hol a társulat ingatlan vagyont bir, s ha ingatlan vagyona sem léteznék, a hol megköttetett az ügylet, melyből a követelés származik — feleslegessé vált a kereskedelmi törvény 211. §. 3. pontjának azon intézkedése által, melynél fogva külföldi társaságnak ez ország területén való működésének egyik mellőzhetlen feltételeként van előirva, hogy a társaság tartozik magát arra kötelezni, hogy itteni üzlete folytatására a magyar korona területén székelő képviselőséget rendel.

[1]) „Tekintve, hogy a polg. törvk. rendt. 34. §-a szerint az abban megállapitott illetékességi szabály csak annyiban nyerhet alkalmazást, a mennyiben az illető idegenek az országban egyáltalán beperelhetők; tekintve, hogy a p. törvk. rendt. által nem érintett nemzetközi jogon alapuló területen kivüliség (exterritorialitás) elvével ellenkeznék, hogy egy uralkodó külföldi fejedelem elleni személyes keresetek felett belenyugvásuk világos kijelentése nélkül más állam birósága biráskodjék: külföldi uralkodó fejedelem személyes keresetek tekintetében csak azon esetben tartozik a hazai rendes biróságok illetősége alá, ha magát ezen biróságok illetőségének önkényt alávetette. (1875. october 6-án 12772. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. f. 73. sz. a.)

[2]) A megtartási jogra nézve lásd a II. Fejezet 6. jegyzetét. — A megtartási jog kereset utján érvényesithető s hatályára a kézi záloggal azonos.

mely beperlés esetében azon váltóra nézve illetékes lenne.

A jelen rendelet 8. §-ának intézkedése a megtartási jog érvényesitésére is kiterjed[1]) (váltóeljárás 10. §.)

Ügyvédi munkadijak és költségek megállapitására azon biróság az illetékes, melynél az ügy, melyből azok felmerültek, folyamatban volt (váltóeljárás 11. §.)

2. §. Kereskedelmi ügyekbeni birói illetőség.

A kereskedelmi eljárás 5. és 6. §§-aiban meghatározott kereskedelmi ügyekből[2]) származó perek a czég kitörlése után is azon törvényszék illetősége alá, melynél a czég bejegyeztetett. — Ha pedig a czégbejegyzés elmulasztatott: azon törvényszék az illetékes, melynél a társaság czége bejegyzendő lett volna[3]) (keresk. eljárás 8. §.)

Egyébként a birói illetőséget, a mennyiben a kötelezettség teljesitésére bizonyos hely kikötve nincs, rendszerint az alperes rendes lakhelye vagy állandó szállása szabályozza (polg. törvk. rendt. 30. §.)

A szerződés teljesitése[4]) és érvénytelenitése, vala-

---

[1]) Tehát ha a hitelező csak a megtartási jogánál fogva birtokában lévő tárgyakból akarja magát kielégittetni, a csőd épen ugy, mint az ingó zálognál a váltóbiróság illetőséget nem szünteti meg.

[2]) Tehát azokból, melyek a törvényszékek hatásköréhez tartozóknak mondattak ki.

[3]) Minden kereskedő azon törvényszéknél tartozik kereskedelmi czégét bejegyeztetni, melynek kerületében üzlete telepe létezik. Mig a kereskedő czégét be nem jegyezteti azon jogokban, melyeket a törvény a kereskedők részére megállapit, nem részesülhet; ellenben elvállalt kereskedelmi kötelezettségeiért harmadik személyek irányában a kereskedelmi törvény értelmében felel. (Keresk. törvény 16. §)

[4]) „A kereskedelmi törvényből eredő pénzbeli tartozás iránti keresetre a kereskedelmi törvény 324. §-ában megállapitott fizetési hely-biróság a illetékes.“ (1876. május 9-én 5487. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Közölve a „Jogtudományi közlöny“ 1876. évi 28. száma mellett, 13. sz. alatt.) A kereskedelmi törvény 324. §-a szerint pedig: pénzbeli tartozásokat a forgatható vagy bemutatóra szóló papirokon alapuló tartozások

mint a teljesités elmulasztásából eredhető kártérités iránti perek azon biróság előtt is indithatók, melynek területén a szerződés létrejött vagy a dolog természete szerint teljesitendő.[1])

Könyvkivonati és számla követelések egy és fél év alatt, és ha a könyv vagy számviteli kivonat törvényesen meghitelesittetett, 3 év alatt azon hely birósága előtt perelhetők be, hol a könyvek vitetnek[2]) polg. (törvk. rendt. 35. §.)

Azon esetre, ha alperes különböző helyeken felváltva lakik, a közintézetek és testületekre s más társulatokra, ugy az idegenekre[3]) nézve, fentebb a váltóeljárásra nézve előadott illetékességi szabályok a kereskedelmi ügyeknél is alkalmazandók.

---

kivételével, az adós a mennyiben a szerződésből, az ügy természetéből, vagy a szerződő felek szándékából más nem következik, saját veszélyére és saját költségén azon a helyen köteles fizetni, hol az ügylet megkötésekor a hitelezőnek kereskedelmi telepe, vagy ilyennek nem létében lakása volt.

[1]) „A szerződés létrejötte helyéhez képest a birói illetékesség a polg. törvk. rendt. 35. §-a alapján kereskedelmi ügyekben is megállapitható". (1876. december 29-én 20073. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Közölve a „Jogtudományi közlöny" 1877. évi 16. száma mellett, 14. sz. alatt.) „A polg. törvk. rendt. 35. §-a szerint a birói illetékesség külföldiek irányában is megállapitható". (1875. márczius 9-én 3024. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. (Döntvénytár XIII. f., 49. sz. alatt.)

[2]) „A p. t. rendtartás 35. §-ában a hitelesitett könyv és számviteli kivonatnak az illetékesség megállapitását illető hatályára nézve emlitett 3 év nem a hitelesitéstől, hanem a követelés keltétől számitandó". (1874. augustus 6-án 11147. sz. a. hozott semmitőszéki határozat Döntvénytár XII. foly., 91. sz. alatt.)

[3]) Kereskedelmi ügyeknél is a birói illetékesség megállapitására nézve a kereskedelmi eljárás 5—7. §§-aiban foglalt eltéréssel egyedül a polgári törvénykezési rendtartás szabályai lévén mérvadók, oly esetben, ha külföldi alperes van perbe vonva, a szerződésileg kikötött tőzsde-biróság mellőzésére és e helyett a rendes biróság illetékességének megállapitására okul nem vehető azon körülmény, hogy a tőzsde-biróság határozata azon államban, melyhez alperes tartozik, s melynek területén lakik, végre nem hajtható". (1876. november 15-én 19360. sz. alatt kelt határozat. Közölve a „Jogtudományi közlöny" 1877. évi 1. száma mellett, 6. sz. alatt.)

3. §. További szabályok a birói illetőségre nézve.

A perujitás (ugy a váltó mint kereskedelmi ügyekben) kivétel nélkül azon első folyamodásu biróságnál inditandó meg, melynél az alapper tárgyaltatott, és elintéztetett (polg. törvk. rendt. 47. §.)

Több egyenlően illetékes biróság között szabadon választhat a felperes (p. t. rendt. 49. §.)

A hazai biróságok között felmerült illetőségi összeütközések elintézése a semmitőszék jogköréhez tartozik (p. t. rendt. 50. §.)[1]

A biróságok kötelesek az illetőségükhez nem tar-

---

[1]) Német Péter abban a véleményben van, hogy illetőségi összeütközések eldöntése váltó ügyekben a kir. táblák, illetve a legfőbb itélőszék hatásköréhez tartoznak, mert a jelen rendelet 45. §-a szerint ezen biróságok gyakorolják a felebbviteli birói hatóságot a peres eljárás folyama alatt felmerült semmiségi esetekre nézve, melyek között a rendelet 44. §-ában világosan az illetéktelen eljárás is felemlittetik. Én azonban e nézetet nem oszthatom, mert ez esetben nem semmiségi panasz folytán illetőség meghatározásáról, melyről az általa alapul vett 44. §. is szól, hanem az illetőségi összeütközés elintézéséről van szó, melyet a p. törvk. rendtartás minden további fenntartás nélkül a semmitőszékre ruházott. Ez álláspontot fogadta el maga a semmitőszék is 1874. január 15-én 122. sz. alatt hozott teljes ülési megállapodásában kimondván: „tekintve, miszerint a p. törvk. rendt. 50. §-a minden megszoritás nélkül a hazai polgári biróságok között felmerült illetőségi összeütközések elintézését a m. kir. semmitőszék elé utasitja: ugyanez a hazai váltó, úgy váltó és köztörvényi biróságok között felmerült illetőségi összeütközések elintézésére is egyaránt hivatva van. (Döntvénytár XI. folyam, 19. sz. alatt). Ez ugyan az uj váltóeljárás hatályba lépte előtt történt, de a helyzet a kimondott elvre tekintettel mit sem változott, sőt most, midőn a végrehajtások körül a semmitőszéknek is van köre, mig azelőtt a váltóügyekre épen semmi hatósággal sem birt, ezen elvi kimondás fenntartása még tágabb alapot nyert. A fél azonban nincs jogositva közvetlen a semmitőszékhez beadott folyamodás folytán a birói összeütközés eldöntését, illetve az illetékesség meghatározását kérni. Ily kérvényt a semmitőszék mint tárgyalás alá nem vehetőt 1869. évi julius 6-án 45. sz. alatt kelt határozata folytán, a félnek leendő visszaadás végett rendelvényileg küldött le az első birósághoz (Döntvénytár I. és II. f., 35. szám alatt).

tozó kereseteket hivatalból visszautasitani.[1]) — Azonban a nem illetékes biróság is illetékessé válik, ha alperes az illetőség ellen törvényes időben kifogást tenni elmulasztott[2]) (p. t. r. 51. §.)

A rendes birói illetőségtől eltérésnek van helye:

a) ha a felek magukat valamely eleve kijelölt, vagy meghatározás nélkül felperes szabad tetszése szerint választandó bármely váltó vagy kereskedelmi biróságnak szerződésileg alávetettek.

b) ha a felek valamely perkérdés eldöntését választott biróságra ruházzák[3]) (p. t. rendt. 52. §.)

---

[1]) A kereskedelmi törvényszék mint a rendes per birája jogositva van hivatalból visszautasitani az oly keresetet, mely a sommás per birája elé tartozik, s viszont ugyan ez a joga van a sommás per birájának a rendes eljárásra tartozó keresetekre nézve (1869. augustus 10-én 740. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. — Döntvénytár I. és II. foly. 36. szám alatt). Az első biróság jogositva van az oly keresetet is hivatalból visszautasitani, melyre nézve egyedül alperes lakhelye tekintetében nem tartja magát illetékesnek (1870. november 5-én 8776. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 309. szám alatt.)

[2]) E szakasz második része arra a nézetre adott okot, hogy a biróság ha illetéktelenségét a kereset beadásakor észreveszi is, azt vissza nem utasithatja, mert ha a fél kifogást nem tesz, illetékessé válik. (Ily nézetben látszik lenni S u h a y d a is „Magyar polgári törvénykezési rendtartás" czimü müvében 45. l. 12. §.) Hogy ez azonban nem igy áll, s e szakasz második része csak arra az esetre vonatkozik, midőn a biróság illetéktelenségét észre nem véve a tárgyalást kitüzte, a fentebbi jegyzetben közlött semmitőszéki határozatok is tanusitják, melyek által oly semmiségi panaszok vettettek el, melyekben a fél a birónak a kereset hivatalbóli visszautasitására való jogát tagadja. (Lásd különben e kérdésre vonatkozólag szerzőnek értekezését az 1870. évi „Törvényszéki csarnok" 25. számában). Azonban az, hogy a nem illetékes biró illetékessé válik csak is az illetőségre szorosan véve, és nem a hatáskörre vonatkozik; mert nem váltó, illetve nem kereskedelmi ügyben a váltó vagy kereskedelmi biróság nem járhat el, ha ez ellen a felek kifogást nem tettek is.

[3]) Azonban rendes polgári ügyben a felek szabad választása esetében sem járhat el a váltó vagy kereskedelmi törvényszék mint ügybiróság, még abban az esetben sem, ha annak birósága valamely társulatnak hatóságilag megerősitett, de törvénybe nem igtatott alapszabályaiban gyökerezik. (1870. december 15-én 13011. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 340. sz. alatt.) A szabad biró-választási jog pedig

Nincs helye a rendes birói illetőségtől való eltérésnek oly váltó vagy kereskedelmi perekben, melyeknél távollevő vagy gyámság avagy gondnokság alatti személyek vannak érdekelve (p. t. rendt. 53. §. d) pont.[1])

Eltérés a rendes birói illetőségtől akkor sem engedtetik, ha a felek — bár közakarattal — valamely felebbviteli biróságra ruházták át az ügynek első folyamodási eldöntését (p. t. r. 54. §.)

A felebbvitel iránt megalapitott birói illetőségtől eltérésnek helye nincs (p. t. r. 55. §.)

Birói személynek nem szabad oly ügyekben részt venni:[2])

---

csak is a hazai biróságokra vonatkozik (1872. ápril 30-án 4192. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 520. szám alatt.) A részvénytársulati alapszabályokban foglalt birói illetőségi kikötés a szolgálati viszonyból származott peres kérdésekre nézve is, a társulat hivatalnokai ellenében s különösen szolgálatból kilépésük után is kötelező (1874. ápril 12-én 4757. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 59. sz. alatt.)

[1]) Miután a p. t. rendt. 53. §-sa egyedül azon eseteket sorozza elő, melyekben a III. fejezetben megállapitott illetőségi szabályoktól való eltérésnek a megelőző 51. §. 2-ik kikezdéseken és 52. §-ában érintett önkénytes alávetés folytán sincs helye, de a harmadik czim első fejezetében foglalt eljárási szabályokra jelesül a 93. §. b) pontjára nem vonatkozik: a p. t. rendt. 53. §. d) pontja nem zárja ki, hogy oly esetben is, midőn gyámság vagy gondnokság alatti személyek vannak érdekelve a rendes perút helyett a sommás perút érvényesen kiköttethessék. (1872. december 21-én 15458. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. f., 577. sz. alatt.)

Valamely önjogu személy kötelezettségét későbbi gondnokság alá helyezés folytán változást nem szenvedvén: a hitel ező a p. t. rendt. 53. § d) pontja által nincs korlátolva abban, hogy az adósa irányában érvényesen kikötött szabad biró-választási jogot annak gondnokság alá helyezése után, a részére kinevezett gondnok ellen, az illető követelés iránt inditandó keresetre nézve is igénybe ne vehesse. (1875. február 18-án 1006. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. foly., 22. szám.)

[2]) „Valamely ügyben a p. t. rendt. 56. §-a szerint érdekelt biró megkeresés folytán sem lehet hivatva azon ügyre vonatkozó bármely birói cselekmény teljesitésére“. (1869. september 4-én 1174. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. f., 55. sz. alatt.)

a) melyekben saját személyében érdekelve lévén, közvetlenül vagy közvetve kárt vagy hasznot remélhet,[1])

b) melyek által felesége vagy jegyese, le- vagy felmenő ágbeli rokonai, avagy olyan személyek vannak érdekelve, kik vele negyediziglen oldalrokonságban vagy másodiziglen sógorságban, továbbá fogadott szülei, vagy fogadott gyermekei, végre gyám- vagy gondnoksági viszonyban állanak,[2])

c) melyekben mint tanu, szakértő, képviselő vagy közbenjárókép müködött,[3])

d) felsőbb biróságoknál olyan ügyekben, melyeknek alsóbb birósági előadásában vagy eldöntésében részt vett,[4])

---

[1]) Tekintve, hogy valamely részvénytársulat vagyonának és illetőleg jövedelmeinek növekedése vagy apadása az osztalék kimérésére és az egyes részvények értékére közvetlenül hat ki: azon körülmény, hogy egy részvénytársulat vagyonára vonatkozó perben oly biró vett részt, ki e társulat tagja vagy részvényese a p. törvk. rendt. 297. §. 4. illetve 8. pontja alá eső semmiségi esetet képez. (1874. december 29-én 20452. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. f., 8. sz. alatt.)

[2]) „A birói személy a p. törvk. rendtartás 56. §. b) pontja értelmében ki van zárva a biráskodástól oly ügyekre nézve is, melyekben a fél ügyvéde véle az azon pontban meghatározott rokonsági vagy sógorsági, illetőleg fogadott szülei vagy fogadott gyermeki, gyámsági vagy gondnoksági viszonyban áll“. (1869. october 30-án 2360. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. f., 64. szám.)

„Tekintve, hogy a p. törvk. rendtartás némi megszoritással az 1871. évi 51. törvényczikk 17. §-a által a birósági végrehajtókra is kiterjesztetett, tekintve továbbá, hogy a fél ügyvéde az általa vezetett végrehajtási ügyre közvetlen érdekelt személy: a birósági végrehajtó az 1871. évi 51. törvényczikk 16. §-a szerint oly végrehajtási ügyekben nem járhat el, melyekben a végrehajtató fél ügyvédje vele a hivatott 17. §-ban körülirt rokonsági vagy sógorsági viszonyban áll“. (1873. october 29-én 14415. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. f., 716. sz. alatt.)

[3]) „A biró a p. t. rendt. 56. §. c) pontja értelmében ki van zárva az oly ügyekbeni biráskodástól is, melyekben mint törvényes bizonyság vett részt“. (1869. junius 30-án 407. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. f., 13. sz. a.)

[4]) „A felebbviteli biróság tagja nincs kizárva az oly ügyekbeni biráskodástól, melyekben a felülvizsgálat tárgyát képező alsó birósági határozat hozatalánál é(es testvére vagy más véle a p. törvk. rendt. 56. §.

e) olyan felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll.

A négy első esetben érintett akadályok, akár az eljárás meginditásakor, akár annak folyama alatt merültek fel, — habár a felek e miatt nem tettek volna is kifogást — az illető birói személy által az elnöknek hivatalból feljelentendők, a ki az érdekelt tag helyett más birót alkalmazand (p. t. rendt. 56. §.)

Ha a fentebbi szakaszban foglalt okok alapján valamely törvényszéknek az elnöke,[1]) vagy annyi tagja ellen tétetik kifogás, hogy a többiekből a határozat hozatalra megkivántató szám ki nem telik, vagy ha a biróküldés más fontos oknál fogva czélszerűnek mutatkozik: biróküldésnek van helye.

A biróküldés jogát ő cs. és apost. kir. Felsége az igazságügyi ministerium által gyakorolja (p. t. rendt. 57. §.)

A biróság ha ellene azon körülmény eltitkolása bizonyul be, mely miatt a biróküldés szükségessé vált, a károsult félnek elégtétellel tartozik (p. t. rendt 58. §.)

Ha a biróküldés iránti eljárás meginditását a per késleltetése, vagy a biró avagy az ellenfél boszantása végett tudva hamis előadás által idézte elő valamelyik fél: a rendes biróság által a költség megtéritése mellett 300 frtig terjedhető birsággal büntettetik, a mi ellen az ügyvéd, a fél elleni viszkereset fennmaradása mellett első sorban az ügyvéd felelős (p. t. rendt. 59. §.)

Ha valamely jogcselekmény más biróság területén

---

b) pontja szerinti közel rokonsági viszonyban álló személy mint biró vett részt". (1870. márczius 15-én 1762. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. f., 237. sz.)

[1]) „Több birói tagból álló járásbiróságoknál is, ha oly per forog fenn, melyben maga a járásbiró az 56. §. szerint érdekeltnek és a birás-kodástól elzártnak veendő, ezen érdekeltség a polg. törvk. rendtartás 57. §-a alá vonható oly körülmény, melynek alapján biróküldésnek van helye". (1872. május 15-én 4291. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 522. szám.)

teljesitendő: az azon helynek illetékes biróságához intézett megkeresvény utján foganatosittatik. A megkeresésnek eleget tenni, s általában a jogszolgáltatás tárgyában kölcsönösen segédkezet nyujtani minden biró köteles[1]) (p. t. rendt. 60. §.)

A hivatalos megkeresések, ha az országon kivül ő Felsége többi országában és tartományában, vagy más oly küllállamokban teljesitendők, melyekkel viszonosság áll fenn: közvetlenül az illető bírósághoz, illetőleg az államszerződésben kijelölt hatóságok és közegekhez intéztetnek. Ilyen viszonosság nem létében a küllállamok biróságai közvetve a m. kir. igazságügyministerium utján kerestetnek meg (p. t rendt. 61. §.)

Ugyanezen elvek szerint járnak el a hazai biróságok, ha valamely jogcselekmény teljesitése iránt az országon kivüli hatóságok által kerestetnek meg. Az eljárás azonban külföldiek vagy külföldi hatóság irányában is a jelen törvénykezési rendtartás szabályai szerint történik (polg. törvk. rendt. 62. §.)

A viszonosság fennállásá valamely küllállammal kétség esetében azon fél tartozik igazolni,[2]) kinek érdekében a megkeresés történik. Ő Felsége többi országa és tartományára nézve ilyen igazolás nem szükséges (p. t. rendt. 63. §.)

---

[1]) „A per birósága által tanukihallgatás eszközlése végett megkeresett törvényszék a saját székhelyén lakó tanuk kihallgatását önmaga köteles eszközölni, annak foganatositásával a székhelyén lévő járásbiróságot terhelni jogositva nincs“. (1873. január 28-án 764. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. foly., 591. sz. alatt.)

[2]) „A p. t. rendt. 63. §-a szerint a jogviszonosság fennállását csak azon esetben tartozik a fél igazolni, ha az illető külföldi hatóságnak közvetlen megkeresését kéri.“ (1870. september 2-án 7552. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. f., 291. szám.) Tehát ha a jogcselekmény teljesitése iránti megkeresést az igazságügyi miniszterium utján kéri eszközöltetni, nem a 63. §., hanem a 61. §. esete forogván fenn, a viszonosság igazolása nem szükséges.

Második czim.

Az ügyfelekről.

I. FEJEZET.

A felperesség.

1. A kereset kellékei.

A per a keresetlevél beadásával veszi kezdetét, melynek czélja a megzavart magánjogi viszony rendezése, valamely magánjogi igény vagy kötelezettségnek birói segély mellett leendő érvényesitése.[1]) A kereset tehát szorosabb értelemben eszköze a jog birói uton való érvényesitésének, szélesebb értelemben öszszege a birói segély valamennyi eszközének.[2]) A perrendtartásra tekintettel a kereset a biróhoz benyujtott kérelemlevél, melylyel valamely magánjogi igény vagy kötelezettség érvényesitése végett a birói segély, a birói közbenjárás igénybe vétetik.[3])

A keresetnek bel- és külkellékei vannak. Belkellékeire vagy helyesebben tartalmára nézve jogi syllogismus, mert annak következő lényeges alkatrészeket kell tartalmaznia:

1. A kereseti alapot, mely áll:

a) azon tényeknek összefüggő s érthető előadásából, melyekből felperes az alperes elmarasztalására vonatkozó igényét származtatja. Ez a tényekbeli vagy is történeti alap, melynek még felperesnek a kereset meginditására való (activ és passiv) jogosultságát is magában kell foglalnia; mert a kereset indokolásának ez is egyik kiváló s lényeges részét képezi.[4]) Vagy is ki kell mutatni azt, hogy felperest illeti és épen a perbe vont alperes ellen a kereseti jog,[5])

---

[1]) V. ö. Apáthy, polgári törvénykezési rendtartás magyarázata· 71. lap.

[2]) Unger. Septem des österreichischen Privatrechts. II. köt., 113. §.

[3]) Endemann. Deutsches Civilprozesrecht 617, V. ö. Apáthy, i. m. 71. lap.

[4]) Az activ és passiv legitimatióról lásd bővebben Endemann i. m. 253. lap.

[5]) Ez elv szem előtt tartása mellett mondotta ki a legfőbb itélőszék, hogy: „A törvényes jogutódként beidézett alperesnek nem elég a kötele-

b) a kereseti alapnak második része a jogi alap, vagy is azon jogszabály megemlitése, melynek a tényálladékra való alkalmazása által a kereseti igény származik.

2. A kereseti kérelmet, mely áll:

a) a per meginditására való kérelemből, vagy is a biróság a per folyamatba tételére s alperesnek a keresetlevél kézbesitése mellett leendő megidézése iránt kéretik meg,

b) a marasztalási kérelemből, vagyis annak előadásából, hogy a felhozott jogszabálynak a ténybeli alapra való alkalmazása folytán, miként s miben kéretik alperes elmarasztaltatni. E kérelem alapja a pernek; alapja a birói határozatnak, melytől a biró sem el nem térhet, sem azon túl nem terjeszkedhet, ennek tehát igen pontosnak, világosnak s úgy kell szerkesztve lennie, hogy végrehajtható birói itélet alapjául szolgálhasson. Tartalmazni kell először a főkövetelésre nézve mindig meghatározott összegben kifejezett kérelmet, azután ennek járulékai, kamatai vagy más mellékkötelezettségekre vonatkozó kérelmi részt.[1])

A keresetre s ennek kellékeire nézve különben a törvény következőleg intézkedik:

Felperes tartozik keresetében a jogalapot és tényeket, melyekből követelését származtatja időrend szerint teljesen és világosan előadni, egyszersmind minden megkivántató bizonyitékát mellékelni; végül a kereset tárgyát a fő és mellékkötelezettség vagy a követelt összeg és járulékai szabatos kitételével.[2])

---

zett jogelődből való leszármazását kimututni, hanem felperes azt is tartozik igazolni, hogy alperes a kötelezett örökösének biróilag elismertetett. (1872. január 15-én 11051/871. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VI. f., 49. szám) — továbbá, hogy: „Örökösök ellen inditott kereset esetén az, hogy a beperlett valóban örökölt, bebizonyitandó; (1871. april 7-én 5846. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VII. f., 126. sz. alatt.)

[1]) V. ö. Apáthy i. m. 72. lap.

[2]) „Szabályszerűnek nem tekinthető azon keresetlevél, melynek zárkérelmében az elmarasztalandó fél nincs megnevezve". (1870. január 26-án 445. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 125. sz.)

A keresetlevél kellékeihez tartozik továbbá az ügyfelek vezeték- és keresztnevének, polgári állásának és lakhelyének kitétele,[1]) s ha felperes, mint meghatalmazott vagy törvényes képviselő, más nevében lép fel, vagy alperes hasonló képviseletben részesül[2]), a képviselt személy vagy tömeg körülirása,[3]) végre az eljárás módjának kijelölése (polg. törvk. rendt. 64. §.)

A váltóeljárás szerint a kereset küllapján következők teendők ki:

a) a biróságnak, melyhez intéztetik, neve és székhelye és a biróságnak „mint váltóbiróság“ megjelölése,

b) a kereset nemének sommás vagy rendes kitétele,

c) a felek vezeték-, kereszt és mellékneve, vagy a czég, mely alatt be vannak jegyezve, a felek polgári állása, lakhelye, alperesnek lakása, üzleti helyisége is,

d) ha a kereset kereskedelmi társaság ellen intézte-

---

[1]) Több felperestársak mind névszerint megnevezendők, mert több felperestársak nevében beadott oly keresetlevél, melyben azok névszerint megnevezve nincsenek, a peres eljárás meginditására nem alkalmas. (1873. február 27-én 2223. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. f., 615. sz.)

[2]) „Tekintve, hogy a polgári törvénykezési rendtartás 64, 65. §§-ai értelmében az ügyfelek nevei a keresetlevélben is kiteendők; tekintve, hogy a gyám nem fél, hanem csak a kiskoruak, mint felek képviseletére van hivatva, s e szerint oly kereset, melyben a gyámnak megidéztetése az általa képviselt kiskoruak megnevezése nélkül kérelmeztetik, törvényszerü eljárás és itélet alapjául nem szolgálhat: a peres eljárásnak ily szabálytalan kereset fölötti meginditása hivatalból figyelembe veendő semmiséget képez“. (1873. december 11-én 11703. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. f., 1. sz. a.) „Az uradalom jogi személyt nem képezvén, ugyanaz sem alperes, sem felperesként a perben nem szerepelhet“. (1874. julius 23-án 10811. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. foly., 83. sz. alatt.)

[3]) Oly keresetekben, melyekben felperesként valamely czég szerepel, ennek megnevezése elégséges, és a képviselő névszerinti kijelölésének mellőzése semmiségi esetet nem képez“. (1875. január 21-én 20416. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. f., 13. sz. alatt.)

tik: azon személy neve és lakása, esetleg üzleti helyisége is kiteendő, a ki a kereset elfogadására fel van jogositva,

e) a kereseti összeg s ha ennek tárgyát nem váltóból származó követelés képezné, a kereset tárgyának rövid megjelölése.

A váltókereset első példányához az eredeti váltó, esetleg a megsemmisitési eljárásra vonatkozó eredeti végzés és az ügyvédi megbizás hiteles alakban, a többi példányokhoz pedig egyszerü másolatban melléklendők.

A váltóeljárásra vonatkozó rendelet 5. §-a 3—5. pontjai alapján inditandó kereseteknek az 1868. 54. törv.-czikk 64. §-ában előirt egyéb kellékekkel is kell birniok.

Az a), c) és d) alatti kellékekkel a perbejelentésnek is kell birnia, és minden példányhoz a váltó, esetleg a megsemmisitési végzés egyszerü másolatban melléklendő.

Ha ezen kellékek bármelyike hiányzik, a kereset, illetőleg perbejelentés szükség esetén rövid záros határidő alatti kijavitás végett visszaadandó (váltóeljárás 13. §.)

Ha felperesnek ugyanazon adós ellen több váltón alapuló követelése van: valamennyi egy keresettel perelhető be (váltóeljárás 14. §.)

A kereskedelmi eljárás szerint:

A kereset küllapján a biróság mint „kereskedelmi biróság jelölendő[1]) s a bejegyzett kereskedő czége[2]) szerint nevezendő meg; kiteendő továbbá alperes lakásán kivül ennek üzleti helyisége is, és ha

---

[1]) „A járásbiróság mint kereskedelmi biróság illetékességének megállapitását nem akadályozhatja az a körülmény, hogy az illetékességéhez tartozó kereskedelmi ügy ezen minőségének kitüntetése nélkül tétetett folyamatba". (1876. december 6-án 20535. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Közölve a „Jogtudományi közlöny" 1877. 16. száma mellett 15. szám alatt.)

[2]) „A czég azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja, s melyet aláirásul használ". (Kereskedelmi törvény 10. §.).

kereskedelmi társaság ellen intéztetik a kereset: azon személy neve és lakása, esetleg üzleti helyisége is kiteendő, ki a kereset elfogadására jogositva van.[1])

Ha a kereset tárgya csupán a peres felek valamelyikének bejegyzett kereskedelmi minőségénél fogva tartozik a kereskedelmi biróság hatásköréhez, és a kereset nem azon törvényszéknél adatik be, melynél az illető fél czége be van jegyezve: a czégbejegyzés is igazolandó; ha pedig ugyanazon törvényszéknél adatik be a kereset: a czégjegyzék illető lapjára kell hivatkozni. Ez esetben a czégbejegyzés valóságáról a törvényszék hivatalból tartozik meggyőződni (Keresk. eljárás 9. §.)

Több felperestárs az eljárás egész folyamában egy személynek tekintetik. Ennélfogva a felperes-társaknak ugyanazon keresetben egy közös meghatalmazott által kell képviseltetniök (törvk. rendtartás 67. §.)

A beadott kereset kijavitása csak addig engedtetik meg, mig az ellenbeszéd elő nem terjesztetett.[2]) Ennek megtörténte után felperes se a kereseti kérelem jogalapját meg nem változtathatja, se a keresetlevélben foglalt követelését felebb nem emelheti[3]) (p. t rendt. 68. §.)

Felperes visszaveheti keresetét alperes megidézte-

---

[1]) „A kereskedelmi eljárás 9. §-ában előirt külkellékek hiánya egyedül a keresetlevélnek ezen hiányok pótlása végett leendő visszaadatását, nem pedig annak visszautasitását vonhatja maga után“. (1876. december 20-án 20535. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Közölve a „Jogtudományi közlöny“ 1877. évi 12. száma mellett 15. sz. alatt.)

[2]) „Nem tekinthető a kereset kijavitásának, ha egyik fél által inditott kereset tárgyalásánál egy perben nem állott harmadik fél is megjelenvén, annak kijelentése mellett, hogy felperes eddigi eljárását helyesli és véle a pert közösen kivánja folytatni s felperes e beavatkozást elfogadja — hanem felperes személyében történt oly változásnak, melyből származó igények csak ujabb kereset utján érvényesithetők“. (1873. augustus 14-én 7180. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 297. sz. alatt.)

[3]) „A kereseti alap megváltoztatásának nem tekinthető, ha az alperes által az ellenbeszédben tagadott kereshetőségi jog csak a válaszban igazoltatik“. (1872. april 30-án 2469. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VIII. f., 196. sz. alatt.)

tése előtt feltétlenül; az alperes megidéztetése után, de az ellenbeszéd előterjesztése előtt csak a költség megtéritése mellett.

E joggal a beavatkozó csak a beavatkozás tárgyára élhet (p. törv. rendt. 69. §.)

2. Perletétel.

Felperes a megkezdett tárgyalás folyama alatt a pert bármikor leteheti, ha abban végitélet még nem hozatott;[1]) a perletétel ez esetben a pervesztéssel egyenlő hatálylyal bir, mi ellen csak perujitásnak van helye.[2]) Felperes azonban ugyanazon tárgyat más jogalapon más perrel követelheti.

Perletétel esetében tartozik felperes a per birája által meghatározandó költséget alperesnek megtériteni[3]) (p. t. rendt. 70. §.)

Ha alperes akár a főügygyel kapcsolatban, akár külön viszonkeresettel élt: a főügy letételének csak alperes beleegyezésével van. Ez iránt külön jegyzőkönyv vétetik fel s a biróság végzés által határoz[4]) (p. t. rendt. 71. §.)

---

[1]) Ez akkor is áll, ha végitéletben a per kimenetele a főeskü-letételétől lett függővé téve, s az eskü-letételi határnap elérkezte előtt akarja felperes a pert letenni. (1875. junius 30-án 2845. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 65. szám.)

[2]) Ha a per alperesnek helytelen képviselet mellett lett perbe idéztetése folytán tétetett le, felperes a keresetet perujitás nélkül is ujból megindithatja. (1870. december 21-én 12493. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 348. szám.)

[3]) Perletétel esetén a per megszüntének kimondása alkalmával köteles a biró a perköltségek felett is határozatot hozni. (1869. november 18-án 2872. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 94. szám.) Az esetben, ha felperes keresetétől a főügyre nézve eláll, de a költségek tekintetében azt fenntartja, az ezek iránti határozat itélet alakjában hozandó meg. (1873. május 21-én 6974. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 673. szám alatt.)

[4]) E szakasznak — miután váltóeljárásban viszonkeresetnek helye nincs — csak is a kereskedelmi eljárásra nézve van jelentősége s illetve hatálya.

3. A beavatkozás.

Megtörténhet, hogy a szorosan vett perbeli személyeken (a fel- és alperesen kivül) egy harmadik személy is részt vesz a perben olyképen, hogy saját érdekeinek megóvása végett felpereshez csatlakozik.

Az ily módon történt csatlakozás beavatkozásnak neveztetik; s czélja, hogy a beavatkozó szintén közös jogot tart a per tárgyához s a beavatkozás által egyrészről azt, hogy e tárgyat felperes kizárólag a maga számára itéltesse meg, elháritani akarja, másrészről a közös érdek folytán a perbeli igény sikeres érvényesitését ő is előmozditani kivánja.

Beavatkozásnak a váltóeljárásban nincs helye (váltóeljárás 14. §.), ellenben a kereskedelmi eljárásban van helye s erre nézve a polgári perrendtartás következő szabályai szolgálnak zsinórmértékül:

Ha valamely kereset által egy harmadik személy jogközösségnél vagy törvénynél fogva magát felperesi minőségben érdekeltnek véli: a felperes ellen intézendő alkeresettel a perbe beavatkozhat.

Beavatkozásnak egyedül a rendes eljárásban és csak is addig van helye, mig az utósó perirat vagy az ügynek itélet alá terjesztése iránti kérelem be nem adatott, illetőleg a percsomóban vagy jegyzőkönyvben elő nem terjesztetett. A beavatkozó minden más esetben jogait csak külön per útján érvényesitheti (p. t. rendt. 72. §.)

A beavatkozási kereset külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik.

Ha beismeri az ellenfél a beavatkozó jogát, akkor a főper általuk közösen vezetendő; ellenesetben a beavatkozási per a főper folyamát meg nem akaszthatja, s csak az itélet hozatalát függeszti fel annyiban, a mennyiben a beavatkozás kérdésére nézve a biróság a főperben hozandó itéletben együttleg határoz (p. t. rendt. 73. §.)

II. FEJEZET.

Alperesség.

Alperes tetszésétől függ megnyugodni a keresetben vagy annak ellenében védelmét előterjeszteni. Ez az ellenbeszéd vagy elleniratban történik. Védelme irányulhat:

1. A kereset ténybeli alapjainak tagadására, minek hatálya, hogy azok valódiságát felperes bizonyitani tartozik, e tagadásnak azonban határozottnak kell lennie, mert a mi határozottan nem tagadtatott, az hallgatag beismertnek tekintendő. A tagadás lehet egyszerü vagyis ha a kereseti állitás minden további indokolás nélkül tagadtatik, vagy indokolt, ha alperes a felperesi állitás tagadása mellett annak valótlanságának kimutatására egy más tényt is hoz fel, mely kizárja, hogy amaz megtörténhetett, p. o. tagadom, hogy 1876. april 20-án Budapesten a váltóbeli összeget felvettem vagy a váltót kiállitottam volna, mert e napon Bécsben valék.

2. Vagy nem tagadja alperes a kereset ténybeli alapját, hanem más oly körülményeket vagy tényeket hoz fel, melyek folytán a felperes kereset általjában nem vagy ezuttal nem érvényesithető.

Az ily önálló tények kifogásoknak neveztetnek.

A kifogások most előadott minőségük folytán kétfélék: vagy perhalasztó vagy perdöntő kifogások.

A) A perhalasztó kifogások folytán felperes keresete csak azon okból támadtatik meg, mert az a megkezdett úton vagy jelenleg nem érvényesithető.

A perhalasztó kifogások vonatkozhatnak

a) a biróságra; ide tartoznak: aa) a biró illetékessége vagy érdekeltsége elleni kifogás, bb) az a kifogás, hogy ugyanazon tárgyra nézve már más vagy ugyanazon biróság előtt másik per van folyamatban.

b) az ellenfélre vagy annak ügyvédjére; ide számitandók: A meghatalmazás vagy a képviseletre való jogosultság hiánya, mely érvényesithető az ügyvéd ellen, ki felperes képviseletében fellép, s épen nincs vagy nem kellő meg-

hatalmazással van ellátva, vagy ha oly személy lép fel, ki a törvény szerint a perben másokat képviselni jogositva nincs; vagy ha valaki felperesként más nevében lép fel, p. o. a gyám, valamely egyesület, hatóság vagy társaság megbizottja s ebbeli minősége nincs kellőleg igazolva.

c) Az ügyutra vagyis hogy a per nem a felperes által választott a sommás vagy a rendes eljárási utra tartozik.

d) Magára a főügyre. Ide tartoznak:

aa) A kereset tárgyára való igazolás hiánya vagy is hogy felperesnek a kereset tárgyára vonatkozó kereshetőségi joga igazolva nincs, p. o. mint a jogosult örököse lép fel s örökösi minőségét, vagy tulajdonjoga alapján indit pert s tulajdonosi minőségét nem igazolja. Ez az ugynevezett activ legitimatio; de perhalasztó kifogást képez a passiv legitimatio hiánya is, vagyis ha annak kimutatása hiányzik, hogy felperesnek épen alperes ellen van kereseti joga, p. o. ha azt, mint az eredetileg kötelezett örökösét pereli meg s alperes örökösödési jogát be nem igazolja.

b) hogy a kereset idő előtti, p. o. a felmondás meg nem történt, vagy a kezes az adós mellőzésével pereltetik be.

c) hogy a szerződés teljesitését követelő felperes szerződési kötelmeit maga részéről nem teljesitette.

B) A perdöntő kifogások. Ha alperes nem tagadván a kereset ténybeli alapját, más oly tényt hoz, melyek folytán kereshetőségi joga elenyészett, p. o. hogy a tartozás lefizettetett, a szerződés teljesittetett, felperes a tartozást elengedte, vagy az beszámitás által egyenlittetett ki, sat.

Azonban az alaki jog csak az anyagi jogban megállapitott jogok és kötelezettségek érvényesitésének eszköze lévén, önkényt következik, hogy a kifogásoknak csak annyiban lehet hatálya, mennyiben azok érvényesitése az anyagi jog által nincs kizárva.

A váltó és kereskedelmi jogban ez igen lényeges és kiváló figyelmet érdemlő momentum, mennyiben főleg az anyagi váltójog az érvényesithető kifogásokat, illetőleg magából a váltói jogviszony természetéből kifolyólag, e kifogásokat sokkal szükebb térre szoritja, mint ilyen azoknak a közönséges magánjogból származó peres kérdések esetén ki van szabva.

A váltótörvény 92. §-a szerint ugyanis: „a váltó-

adós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magából a váltójogból erednek, s melyek őt a mindenkori felperes ellen közvetlenül illetik“; a 93. §. szerint pedig „a váltóadós azon kifogással, hogy midőn arra az elfogadás vagy más nyilatkozat vezettetett, valamely lényeges kellék hiányzott, a harmadik jóhiszemű váltóbirtokos ellen épen nem, mások ellen pedig csak annyiban élhet, a mennyiben bebizonyitani képes, hogy az utólagos kitöltés a létrejött megállapodás ellenére történt“.

A kereskedelmi törvényben e részben főleg a kereskedelmi utalványok birnak kiváló fontossággal, melyeknek a váltóhoz hasonló jogi minőségénél fogva a kifogások szintén szűk körre vannak szoritva, a mennyiben a kereskedelmi törvény 296. §-a szerint: „Az adós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magán az okiraton, vagy közte és az okirat birtokosa közt fennforgó viszonyon alapulnak“.

Az ellenirat sorrendje szerint első sorban a perhalasztó kifogások terjesztendők elő — azután következik a kereset ténybeli alapjának tagadása vagy a perdöntő kifogások. Ez utóbbiak, ha alperes azokat védelmül általjában érvényesiteni kivánja, mindenesetre felhozandók, mert ha csak a perhalasztó kifogások hozatnak fel, s a biróság azokat nem találja alaposaknak, alperes pervesztes lesz, mert a perbeli tényállást hallgatag beismertnek s egyedül a perhalasztó kifogásokkal védekezőnek tekintendő, melyek alaptalanoknak találtattak.

A tagadás és kifogások után fennmaradó tartalmát az ellenenjiratnak az ezekből vont következtetés — a deductio képezi.

Ez alatt alperes azon érvelése értetik, mely által a biró figyelmeztetik, hogy az ügyet az alperes által megvilágitott oldaláról vegye tekintetbe, s ez úton vonván belőle következtetést, a törvényt alperes által kifejlett módon alkalmazza.

Ennek folytán czélja e deductio által kimutatni a félnek,

a) a kereseti alap hiányát, p. o. hogy a szerződés feltételhez volt kötve, mely be nem következett;

b) alperes a felperesi vagy saját előadásaiból s bizonyitékaiból következtetéseket von, melyek által azt, hogy valamely tény be van bizonyitva vagy nincs bebizonyitva, kimutatni, vagy a fel-

peresi előadásokban jelentkező ellenmondásokat feltüntetni kivánja;

c) a kereset jogi alapját támadja meg és kimutatni törekszik, hogy a tényleges alapra a jogszabály helytelenül kivántatik felperes által alkalmaztatni, mert arra nem az általa felhivott, hanem más jogszabálynak kell alkalmazást nyernie;

d) vagy a felperesi bizonyiték ellen fordul alperes deductiójában, hogy kimutassa, miszerint abban nem foglaltatik az, mit felperes állit, p. o. az okmánynak nem az az értelme, vagy a tanúk vagy eskü által bizonyitani kivánt körülmény nem döntő a per lényegére nézve.

Ezt azután befejezi a zárkérelem, melynek a vont következtetés folytán az itélet tartalmára nézve kell rövid és szabatos zárkérelmet magában foglalnia.

Az alperességre nézve törvényünk következőket rendel:

1. Alperes társak.

Több személyt csak akkor lehet ugyanazon keresetnél fogva megperelni, ha az mindnyájuk irányában ugyanazon jogalapon,[1]) vagy mind annyi megpereltekkel közös hasonnemü ügyleteken alapszik (polg. törvk. rendt. 74. §.)

Ha valamely kötelezettség több alperest terhel, felperesnek szabadságában áll keresetét valamennyi, vagy csupán egy alperes ellen intézni. Mindegyik alperes azonban, ha egyetemlegesen nincs kötelezve a többivel, egyedül a maga részeért felelős (polg. törvk. rendt. 75. §.)

2. Viszonkereset.

Azon követelést vagy igényt, mely alperest viszont felperes irányában illeti, akként érvényesitheti alperes, hogy az ellene folyamatban lévő perben viszonkeresettel él.

A viszonkereset a beszámitástól (compensatio) megkülönböz-

---

[1]) Mely esetben lehet a váltó-kötelezetteket egy perbe vonni, arról fentebb szólottunk.

tetendő. A beszámitásnak ugyanis oly esetben van helye, midőn alperesnek viszont felperes ellen van oly követelése, melyeknek fizetés helyett való beszámitására s a tartozás vagy egy részének ily módon való kiegyenlitésére a magánjog értelmében jogositva van.[1]) Ily ellenkövetelés kifogás utján érvényesithető;[2]) miből önkényt következik, hogy a beszámitás csak a kereseti összeg erejéig érvényesithető; mert a beszámitási kifogásnak más, mint felperes elutasitása nem következménye lehetett. A mi perrendünk a beszámitási kifogást nem ugyan ismeri, minthogy azonban a kereskedelmi törvény a kereskedők kölcsönös üzleti összeköttetései alapján a beszámitást megengedi; nézetem szerint ily követelésekre a beszámitás kifogás útján is érvényesithető. Másnemü követelések azonban, ha a törvényben előirt kellékekkel birnak, csak viszonkereset útján érvényesithetők. Hasonlólag a váltótörvény 94. §-a is megengedi a beszámitást, mennyiben azt a szabályt tartalmazza: „hogy kölcsönös követelések beszámitásának akkor van helye, ha az adóst a mindenkori felperes ellen valódi lejárt váltóbeli, vagy jogérvényes birói határozattal, vagy birói egyességgel megállapitott követelés illeti.“ E beszámitás is érvényesithető — nézetem szerint kifogás utján. Mert viszonkereset sem foglalhat bárminemü ellenkövetelés folytán helyt, s a perrend határozottan megjelöli azokat az eseteket, melyekben viszonkeresetnek helye lehet. E szabályok azonban csakis a kereskedelmi ügyekre nézve nyernek alkalmazást, mert: **váltóperekben viszonkeresetnek, sem beszámitási kifogásnak helye nincs.**

A polgári perekhez hasonlólag a kereskedelmi ügyekben:

Alperes az ellene folyamatban levő ügyben viszonkeresettel élhet:

a) ha követelése a felperesi keresettel ugyanazon egy jogalapból származik;

---

[1]) Ilyenek p. o. az osztr. polg. törvénykönyv 1438—1446. §§-aiban felsorolt esetek Ezek természetesen csak ott érvényesithetők, hol az osztrák törvény hatályban van.

[2]) Mint ezt a hatályban volt osztrák 1852. évi perrend 13. §-a meghatározta.

b) ha követelése valódi, lejárt s a felperesi követeléssel hasonnemü és határozott;

c) ha több felperes által vonatván perbe, követelése a felperesek mindenikét terheli;

d) ezen kellékek nélkül is, ha felperes a viszonkereset együttleges tárgyalásába beleegyezett (polg. törvk. rendtartás 76. §.)

A viszonkereset, mely az előbbi §. kellékeivel bir, a mennyiben az ellenbeszédben terjesztetett elő[1]), a fő ügygyel közösen tárgyaltatik és döntetik el.[2]) Különben alperesnek azon joga marad csak fenn, hogy ezen viszonkövetelése iránt felperes ellen ugyanazon biróság előtt indithat keresetet,[3]) mely azonban a folyamatban lévő ügy eldöntését semmi tekintetben sem hátráltatja (polg. törvk. rendt. 77. §.)

3. Szavatosság és szavatossági per.

Számos oly eset fordul elő, melyekben valaki a polgári törvény szerint és pedig vagy magának az anyagi jognak szabálya, vagy szerződés vagy végintézkedés folytán, kötelezve van másnak birtokában lévő valamely dologra nézve (p. o. az eladó a vett dologra nézve) annyiban a kezességet elvállalni, hogy oly esetbèn, ha e jog megsértetett, vagy perrel megtámadtatik, a megtámadott birtokosnak az előbbi állapotnak per útján leendő helyreállitására, vagy annak a peres támadás ellen leendő megvédésére

---

[1]) Ez nagy könnyebbség; több külföldi perrendek — igy az osztrák is — a viszonkeresetet csak külön kereset utján engedik érvényesiteni; itt tehát az illétékességre nézve bir főleg fontossággal.

[2]) „Azon kérdés, van e viszonkeresetnek helye, az ügy érdemére tartozik, s az erre vonatkozó sérelem nem semmiségi panasz, hanem felebbezés utján orvoslandó". (1870. november 5-én 9839. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 311. szám.)

[3]) „A viszonkövetelés iránt külön inditott keresetre a perrendt. 77. §-a nem a perutra, hanem csak az illetékességre állapit meg az általános szabályok alól kivételt". (1871. november 24-én 13644. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. foly., 467. sz. alatt); tehát a sommás biró előtt annak hatóságát tulhaladó követelésre nézve viszonkereset nem inditható.

segédkezet tartozik nyujtani, ha azonban a védelem ily úton nem sikerül, kártéritéssel tartozik.

Ez a segély tehát, melyet az ily módon kezeskedésre kötelezett a megsértett jogviszony helyreállitása végett annak, ki irányában a jótállásra kötelezve van, mint felperesnek vagy annak egy harmadik által történt megtámadása esetén, mint alperesnek, nyujtani kötelezve van, szavatosságnak neveztetik.

Váltóperben ily szavatosságnak helye nincs (váltó. elj. 15. §.) a kereskedelmi perekben azonban annak a törvénykezési rendtartás általános szabályai szerint helye van. E szabályok szerint:

Mennyiben válhatik a szavatos, jótálló vagy kezes alperessé: az anyagi jog határozza meg. Ennek feltételei szerint felperesnek jogában áll a szavatost, jótállót vagy kezest ugyanazon perbe idézni, melyet a közvetlen alperes ellen inditott.[1]) De e jogával csak az alapkeresetlevélben élhet. Ezt elmulasztván, a szavatos elleni kereset külön perre tartozik (polg. törvk. rendt. 78. §.)

Midőn alperes hivatkozik szavatosra, s az ügy sommás eljárás szerint tárgyaltatik: a biró, a mennyiben a szavatosságnak helyét látja, felperest a rendes eljárásra utasitja;[2]) ha ellenben a szavatosságnak nem látja helyét, a szavatosra hivatkozás se tárgyalását, se elintézését nem gátolhatja az ügynek (polg. törv. rendt. 79. §.)

Ha alperes a rendes eljárásban akar szavatosra hivatkozni: e jogát a szavatos ellen a főper biróságához intézendő alkeresettel a birói illetőség elleni kifogás beadására kiszabott határidő alatt érvényesitse. Elkésve beadott ilyetén kereset hivatalból visszautasitandó. A

---

[1]) „Annak megbirálása, hogy helyesen lett-e a kezes az egyenes adóssal egy perbe idézve? az érdemben itélő biróság hatásköréhez tartozik; ez irányban tehát a fennforgó sérelem semmiségi panasz utján nem orvosolható“. (1873. márczius 1-én 1935. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. f., 652. szám.)

[2]) „Azon körülmény, hogy felperes a szavatost perbe idézte, nem vonhatja maga után a keresetnek rendes perre utasitását“. (1869. augustus 31-én 997. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. foly., 39. sz. alatt.)

szavatossági kereset szintúgy, mint a beavatkozási, külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik (p. törv. rendt. 80. §.)

Ha a szavatos nem tesz kifogást a szavatossági kötelezettség ellen: a főpert alperessel közösen folytathatja. Ellenesetben a szavatossági per a főper folyamát meg nem akaszthatja,[1]) s csak az itélet hozatalát függeszti fel annyiban, a mennyiben a biróság a kérdést a főperrel együtt egy közös itéletben oldja meg (p. t. rendt. 81. §.)

Azon körülmény, hogy a szavatosság csak feltételes, nem képez e szabály alól kivételt; hanem az itélet a szavatosság tárgyában annak feltételei szerint hozandó (p. t. rendt. 82. §.)

III. FEJEZET.

Képviselet.

Azon személyek közé, kik a perben bizonyos és pedig nem lényegtelen, de nem minden esetben mulhatlanul szükséges szerepkörrel birnak, tartoznak a képviselők.

Ezek vagy törvényes vagy szabadon választott képviselők; ez utóbbiak közé tartoznak az ügyvédek[2]) és a meghatalmazottak.

1. A személyes megjelenés kötelezettsége.

Polgári perben, ha a fél nem tartozik magát a törvény szerint képviseltetni, rendszerint jogában áll, személyesen jelenni meg a biróság előtt vagy képviselőt nevezni.

E szabály azonban nem áll kivétel nélkül, mert kereskedelmi perekben:

---

[1]) Rendes perben az alkeresettel perbe idézett szavatos, mennyiben a szavatossági kötelezettséget el nem ismeri, a főper menetére be nem folyhat, s ekként a főperben valamely perirat beadására al- és felperes által kölcsönösen engedélyezett halasztást ellenzésével nem korlátolhatja". (1872. april 8-án 4727. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. f., 650. sz. alatt.)

[2]) Az ügyvédi minősités feltételei, az ügyvédek jogai és kötelességei az ügyvédi rendtartást tárgyazó 1874. XXXIV. törvényczikkben vannak előadva.

Sommás eljárásnál a biró jogositva van a feleket vagy azok bármelyikét személyes megjelenésre idézni, ha azt a tárgyalás czéljából mulhatlanul szükségesnek látja.[1]) A személyes megjelenés elmulasztása a 111. § jogkövetkezményeit vonja maga után (p. törv. rendt. 84. §.)[2])

2. A törvényes képviselet.

Olyan személyekért, kik gyámság vagy gondnokság alatt állanak, a gyám, illetőleg gondnok idézendő.[3])

---

[1]) „Az oly végzés, melynél fogva valamelyik peres fél a sommás per birája által személyes megjelenésre idéztetett, csak magának az idézett félnek vagy annak kézbesithető, ki az első végzések elfogadására fel van hatalmazva". (1869. september 10-én 1632. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat.)

[2]) „Tekintve, hogy a p. törvk. rendt. 83. §-ában foglalt jogkövetkezmény nem a tárgyalás folyamában felmerült tényekre, hanem a perbe idéző első végzésre vonatkozik; tekintve továbbá, hogy a személyes megjelenésre idézett félnek elmaradása a már korábban előterjesztett védelmet el nem enyésztetheti: az ily eljárás nem a ptr. 111. §-a alkalmazását, hanem az ügy állása szerinti határozathozatalt vonja maga után." (1873. september 23-án 12960. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. (Döntvénytár X. folyam, 721. sz.)

[3]) „Oly női személy, ki élte 16. évét már betöltötte és saját üzlettel bir, önképviseletre jogositott". (1869. julius 28-án 207. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 25. sz.)

„A pesti kir. tábla területén a férj külön meghatalmazás nélkül nejét peres ügyekben nem képviselheti". (1870. február 19-én 4893. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 140. sz.) A marosvásárhelyi kir. tábla területén azonban az ott hatályban álló osztrák polg. törvénykönyv 91. §-a szerint a férj nejét képviselheti, de pert nevében különös felhatalmazás nélkül, az emlitett törvény 1008. §-ára tekintettel, inditani nincs jogositva. (1874. márczius 3-án 386. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 40. lap) „A marosvásárhelyi kir. tábla területén a kiskoru a gyámtárs mellőzésével egyedül a gyámanya által perbe nem idézhető". (1875. február 18-án 2-28. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. f., 29. sz.) „A gyámtárs pedig csak akkor képviselheti önállólag a kiskorut, ha a vagyon kezelése reá bizatott". (1870. september 22-én 8774. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 341. szám.) „A házasságon kivül nemzett gyermek anyja, annak természetes és törvényes gyámja s mint ilyen, nevében pert

A jogi **személyek**[1]) **az igazgatóság** vagy az alapszabályokban **kijelölt közeg által, községek**[2]) az előljáró, a

---

inditani jogositva **van". (1871. február 17-én 1626.** sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. **Döntvénytár IV. folyam, 397. sz.)** „Oly esetben, midőn a kiskoru és gyámja **érdekei a per tárgyára nézve** egymással ellentétben állanak, a kiskoru **a perben nem gyámja, hanem** külön ügygondnok által képviselendő." **(1872. april 11-én 3128. sz. alatt** kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár **VI. folyam, 510. sz. alatt)** „Ha az apa érdekei a kiskoruak érdekeivel **összeütközésben vannak, az anya** gyermekei érdekében fellépni, tekintve **azok érdekeit képviselni jogositva** van akkor is, ha azok gyámjának ki nem **neveztetett, vagy képviseltetésükre** külön megbizást nem nyert". (**1873. november 10-én 9475. sz. alatt** kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár **XI. folyam, 2. sz. 2. a.)** „Oly esetben, midőn a kiskoru gyermekek **érdeke szülőik érdekével összeütközik**, a nagyszüle nincs jogositva azok **érdekeit képviselni." (1872. april** 16-án 2209. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki **határozat. Döntvénytár VI. f., 86.** sz. alatt.) „Közhivatalt viselő kiskoru, **ha nem igazoltatik, hogy gyámi hatalom** alatt áll, a biróságok előtt **önképviseltetve jogosultnak tekintendő."** (1875. september 9-én 11064. sz. alatt **kelt semmitőszéki határozat. Döntvény**tár XV. folyam, **16.** sz.)

[1]) „A budapesti **kir. itélő-tábla területén ügy**gondnok által képviselt hagyaték, mint **jogi személy ellen per nem indítható."** (1873. april 8-án 4709. sz. a. kelt **semmitőszéki határozat. Döntvény**tár IX. folyam, 645. sz.) „A közbirtokosság, **mint ilyen, perbe idézhető, és** képviseletére nézve p. t. rendt. 33. és 84. **§§-ai alkalmazandók." (1874. aug**ustus 19-én 10523. szám alatt hozott **semmitőszéki határozat. Döntvénytár** XII. folyam, 94. szám.)

[2]) „A **községi biró a községi képviselő-test**ületnek perbeli eljárásnál leendő képviseletére **hivatva nincs; mert a** községi képviselő-testület, mint egyedül a **község önkormányzati jogának gyakor**latára hivatott közeg, a p. t. rendt. 33. **§-ában érintett jogi személyek** közé nem tartozik." (1875. augustus 25-én **12813. sz. alatt hozott semmitősz**éki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, **64. sz. alatt.) „A községi előljáró**k a község nevében pert inditani s e végből **ügyvédet vallani, csak azon** esetben vannak jogositva, ha erre a községi **képviselő-testület által felhatal**maztattak." (1873. augustus 21-én 7483. sz. **alatt kelt legfőbb itélőszéki** határozat. Döntvénytár XV. folyam, 94. **sz. alatt) „Tekintve, hogy a** közgyámok rendszerint s a mennyiben e **részben az 1870. LII. törv.-czikk 10.** §-a alapján eltérő gyakorlat vagy **szabályrendelet nem létezik, az illető** községek árvatárának számadás és **felelősség terhe alatti kezelésére első** sorban hivatvák, ebből önként **következik, hogy az általuk kezelt községi** árvatárt magát érdeklő peres ügyekben **azt a biróság előtt törvényszerűen** képviselhetik." (1872. december 12 én **15868. sz. alatt kelt semmitőszéki** határozat. Döntvénytár VIII. folyam, **575. sz. alatt.)**

királyi kincstár a királyi ügyészség,[1]) a közalapitványok a közalapitványi ügyigazgatóság által képviseltetnek (p. t. rendt. 84. §.)

3. A képviseltetés kötelezettsége.

Váltói peres eljárásban mindenik fél, ha maga nem ügyvéd, tartozik magát ügyvéd által képviseltetni (váltó-eljárás 16. §.)

Kereskedelmi perekben azon esetek, melyekben a félnek magát képviseltetnie kell, a következők:

a) megbizott által a sommás eljárásban, ha a tárgyalást érthető előadási képesség hiánya vagy ismételt illetlen viselet által meghiusitja;[2])

b) ügyvéd által rendes eljárásban, ha a fél maga nem ügyvéd (p. törvk. rendt. 85. §.)[3])

---

[1]) A kincstári jogügyek képviselete a kincstári jogügyek igazgatóságát illeti, ennek vannak alárendelve a kincstári jószágigazgatóságok mellé rendelt uradalmi, kincstári és koronai, és a pénzügyi alapot illető követelések tekintetében az egyes pénzügyi igazgatóságok mellé rendelt pénzügyi ügyészek. (Lásd ezek szervezetére s hatáskörére vonatkozólag: Dr. Mariska „Magyar pénzügyi törvényisme" czimü müvét 38—41. lap.) A szervezetből kifolyólag mondotta ki a semmitőszék, hogy: „a kir. kincstár ellen egyes koronai uradalmat inditott perben az illető koronai ügyészség a kincstár képviseletére hivátva van." (1873. május 13-án 6767. sz. alatt kelt határozat. Döntvénytár X. folyam, 700. sz. alatt.) A kir. postahivatalnak, mint jogi személynek képviseletére a kir. jogügyek igazgatósága lévén hivatva, e hivatalt érdeklő perbe nem annak kezelője, hanem az emlitett jogügyi igazgatóság idézendő. (1875. junius 7-én 4382. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 163. sz. alatt.)

[2]) „Sommás ügyekben a fél által sajátkezüleg aláirt beadványoknak ügyvéd általi ellenjegyzése nem szükséges." (1869. nov. 6-án 2686. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 69. sz. alatt.)

[3]) „Jogakadémiai tanárság mellett az ügyvédkedés is folytatható." (1870. september 7-én 6352. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 285. sz. alatt.) „A biró, ki ügyvédi oklevéllel is bir, azok ügyeiben, kiket képviselni jogositva van, a p. t. rendt. 85. §. b) pontjában előirt ügyvédi képviselet esetében is, ügyvéd közbenjötte nélkül személyesen eljárhat s a beadványokat ellenjegyezheti." (1875. márczius 9-én

Váltóügyi perben. Ha a fél ügyvéd nélkül jelenik meg a tárgyalásra, meg nem jelentnek tekintendő (váltóeljárás 16. §.)

Kereskedelmi perben. Ha a fél a fentebb a) pont alatt érintett esetben rögtön nem állit vagy nem állithat megbizottat: a tárgyalás a fél költségére elhalasztandó, s egyszersmind a folytatólagos tárgyalásra ujabbi határnap azon meghagyással tüzendő ki, hogy a fél magát a 111. §. alkalmazásának terhe alatt törvényes megbizott által képviseltesse (p. t. rendt. 86. §.)

Ha alperes a rendes eljárásnál a jegyzőkönyvi tárgyalásra kitüzött határnapon fentebb a b) pontban előirt kötelezettség ellenére nem ügyvéd által képviselve, hanem személyesen jelent meg: a pertárnok e körülményt a jegyzőkönyvben jegyezze fel s 8 napi ujabb határidőt tüzzön a törvényes megjelenésre.

Ha a fél ekkor sem jelennék meg törvényesen, ellene a 111. §. jogkövetkezménye alkalmazandó (polg. törvk. rendt. 87. §.)

4. A meghatalmazványról.

Kereskedelmi perekben. Sommás eljárásban a felek élőszóval is vallhatnak a biró előtt akár ügyvédet, akár más megbizottat.[1]) Ez utóbbinak azonban önképviseletre jogositottnak kell lenni.

2371. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 52. sz. alatt.“ „Miután az ügyvédi rendtartás által a köztörvényhatóságok rendezése tárgyában hozott 1870. évi XLII. törv.-czikk nem érintetik, ennek 60. §-a szerint pedig a tiszti ügyész hivatva van a törvényhatóságot, mely mellett alkalmazva van, magán peres ügyeiben képviselni, oly tiszti ügyészek, kik magukat az ügyvédi kamara által vezetett lajstromba be nem vezették, a felettes törvényhatóságtól nyert meghagyás folytán, azt rendes perben is képviselhetik.“ (1875. november 17-én 15884. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 84. sz. alatt.)

[1]) „Miután nem ügyvédek részére kiállitott irásbeli meghatalmazványokra a p. t. rendt. 58. §-a az 553. §-ban felállitott általános szabály

Ez eseten kivül ugy a váltó, valamint a kereskedelmi perekben és pedig ugy a sommás, mint a rendes eljárásban a meghatalmazvány a 167 és 168. §-ban megszabott kellékek szerint irásba foglaltassék[1]) (p. t. rendt. 88. §.)

Az ügyvéd tartozik a meghatalmazványt eredetben vagy hiteles másolatban az első periratbhoz mellékelni, illetőleg első megjelenése alkalmával felmutatni s egyszersmind nevét minden beadványra sajátkezüleg reá irni (p. t. rendt. 89. §.)

Az ügyvéd ellenjegyzése nélkül benyujtott peres beadvány hivatalból visszautasitandó (váltóelj. 16. §.)[2])

Ha pedig a képviselő az előbbi §-ban érintett meghatalmazvány nélkül lép fel, ugy tekintetik, mintha a fél meg sem jelent volna (p. t. rendt. 89. §., váltóeljárás 16. §.)

5. A szegények képviselete.

Vagyontalan perlekedők részére a biróság rendel

---

alól kivételt állapitván meg, különlegesen megengedi, hogy sommás perekben az ügyvédkedési jogosultsággal nem biró megbizottak számára is a meghatalmazvány a p. t. rendt. 167., 168. §§-aiban megszabott kellékek szerint érvényesen irásba foglaltassék, azon körülmény, hogy az ily meghatalmazvány a p. t. rendt. 553. §-a értelmében nincs hitelesitve, semmiségi esetet nem képez.“ (1874. január 15-én 19483. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 20. sz. alatt. V. ö. az 1873. augustus 21-én 9120, sz. alatt kelt határozattal. Döntvénytár X. folyam, 711. sz. a.)

[1]) „Sommás eljárásnál is, ha a kereset ügyvéd által adatik be, az ügyvédi felhatalmazványt a keresetlevélhez kell mellékelni.“ (1869. november 30-án 2377. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 86. szám.)

[2]) A polgári perben a semmitőszék ennél, a váltóeljárásra nézve, annak a tárgyát képező, s a gyors eljárást feltétlenül igénylő minőségénél fogva teljesen indokolt szabálynál enyhébb eljárást követ, mennyiben kimondotta, hogy: „a keresetlevél felszerelésének azon hiánya, hogy ahoz az ellenjegyző ügyvéd meghatalmazványa becsatolva nincs, a keresetlevél visszautasitására indokul nem szolgálhat, hanem sommás eljárásnál e hiány a tárgyaláskor is pótolható.

képviselőt. A vagyontalanság hatósági bizonyitványnyal igazolandó (p. t. rendt. 90. §.)[1])

Harmadik czim.

Az eljárásról.

I. FEJEZET.

Az eljárás nemei.

A polgári per czélja — mint fentebb előadtuk — a megzavart jogrend helyreállitása. Ennek módja azonban ugyanazon perrendben is különbözőleg van szabályozva. Az ügyek értéke vagy minősége gyakran részint a költség kimélése végett, hogy az a per substrátumát fel ne emészsze, részint mert az ügy oly minőségü, melynek gyors elintézése nélkül az czélját tévesztené, szükségessé teszi, hogy a rendes eljárás mellett egy más, egyszerübb eljárás is létesittessék. Ez a sommás eljárás.

Polgári perrendünk, melynek a sommás eljárásra vonatkozó szabályai a kereskedelmi perekben is alkalmazandók, nem csak abban a részben tér el a rendes eljárástól, hogy egyszerübb alakban s gyorsabb uton szabályozná azt, hanem eltér magára az eljárás alapelveire s különösen a birói tevékenység körére, s illetve a tárgyalási alapelv (Verhandlungs-Maxime) alkalmazásának módjára nézve is.

A tárgyalási alapelv ugyanis a polgári perjog egyik sarkalatos elvét képezi, melynél fogva a feleknek a peres tárgy felett rendelkezniök szabadságukban áll. Ez alapelv folytán:

1. A biró a felek kérelme nélkül a perbeli eljárást meg nem indithatja.

2. Határozataiban a felek kérelmén túl nem terjeszkedhet.

---

[1]) „Olyan elsőbirósági végzés ellen, melylyel a vagyontalanság miatt kért képviselő-rendelés megtagadtatott, semmi perorvoslatnak, s igy semmiségi panasznak sincs helye.“ (1875. september 1-én 12361. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 59. szám.)

3. Határozatait csak a perben előadottakra alapithatja, habár ezekkel ellenkező tudomása lenne is.

De, mint látjuk, ez elvek igen tág keretüek, melyekbe sok minden belefér, s azért alkalmazásuk a törvényhozás irányától függ.[1]) Tanusitja ezt a mi perrendünk is, melyben jóllehet ugy a sommás, mint a rendes eljárás a tárgyalási alapelvre van fektetve,[2]) mégis a különbség igen nagy közöttük. Rendes perben a biró rideg nézője a felek müködésének, mit azok elébe adnak, abból itél, csak a felsőbb birónak van, és kereskedelmi ügyekben az első birónak csak némely kivételes esetekben megadva az a jog, hogy a hiányos tárgyalást kiegészithesse, vagy a szükségesnek látszó felvilágositásokat magának megszerezhesse; mig a sommás perben a biró maga vezeti a tárgyalást, az ő tisztéhez tartozik a tényállást tisztába hozni és e végből a felekhez annyi kérdést intézhet, a mennyit szükségesnek vél, sőt a feleket személyes megjelenésre is idézheti. Ez esetben sincs tehát a felek rendelkezési joga elvonva, a biró nem kényszeriti, hogy kérdésére feleljenek, vagy hogy megjelenjenek, csak hivatásához hiven utat s módot nyit az igazság kideritésére, e czélból felvilágositja s utasitja a feleket, de, ha azok ez irányban eljárni nem akarnak, szabadságukban áll, s csak mulasztásaik következményeit szenvedik.

Még lényegesebb azonban az az eltérés, mely a váltóperben a sommás és a rendes eljárás között jelentkezik. A polgári s illetve a kereskedelmi perek mindkét nemében az az elv, hogy senki kihallgatás nélkül el ne marasztaltassék, szorosan szem előtt tartatik, a biró alperes megidézése és meghallgatása után hozza ítéletét. Nem igy a sommás váltó perben, melyben alperes meg-

---

[1]) Lásd erről bővebben: Zlinszky: a bizonyitás elmélete.

[2]) Téves az az igen elterjedt nézet, hogy a mi sommás eljárásunk a vizsgálati alapelvre (Inquisitions Maxime) volna fektetve, a biró az a jog, hogy az igazság kinyomozása körül közremüködik, nem azonos a vizsgálattal, mert a biró sem a felet feleletre kényszeriteni, sem nála házmotozást tartani, vagy megjelenését kényszerszabályokkal eszközölni nem fogja. A biró csak utat s módot nyit, csak segédkezet nyujt a félnek az igazság kideritésére, ebbeli joga azonban nem megy tul azon a határon melyet a félnek a per tárgyával való rendelkezési joga elé szab.

hallgatása nélkül ellene egyszerre fizetési meghagyás bocsáttatik ki. A váltóper főczélja ugyanis a gyorsaság, s mert oly váltó ellen, melynek alapján sommás eljárásnak van helye, csak a legritkább esetben érvényesittethetik alapos kifogás, a tárgyalás mellőzésével időt kivánt kimélni, de azért a fél nincs megfosztva védelmétől; mert a fizetési meghagyás vétele után, ha ez ellen kifogásai vannak, azokat előadhatja, s ez úton netán sértett jogát az első biróság előtt is orvosolhatja.

Mely esetekben van sommás és mely esetekben van rendes eljárásnak a kereskedelmi perben helye, arról fentebb bővebben szólottunk. Váltóperben:

Sommás eljárásnak csak minden lényeges kellékekkel biró váltó alapján s az esetben van helye: ha váltó ellen aggály nem mutatkozik, s a kereseti követelés és járulékainak megalapitásához szükséges minden okirat (váltó, esetleg óvás, árfolyamjegyzék stb.) eredetben felmutattatik és ha a kereseti jog elévültnek nem mutatkozik (Váltóeljárás 17. §.)

Kereskedelmi perekben vannak — épen ugy, mint a polgári perben bizonyos esetek, melyekben a különben sommás eset a rendes eljárásra utasitandó; jelesül:

Ha alperes a kereset alapjául felhozott okirat valódiságát kétségbe vonja, és az okirat valódisága nyilvánvaló tényekből ki nem tünik, vagy e czélra kitüzendő még egyszeri tárgyaláskor be nem bizonyittatik,[1]) ugyszintén azon esetben is, ha alperes szavatosra hivatkozván,[2]) a biró a szavatosságnak helyét látja,[3]) felperes a

---

[1]) Oly esetben, midőn a kereset alapjául felhozott okirat aláirása elismertetik ugyan, de az okirat tartalmának valódisága ellen tétetik kifogás: a p. t. r. 95. §-a szerint rendes perre utasitásnak helye nincs. (1873. november 6-án 15690. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 732. sz. alatt.)

[2]) Azon körülmény, hogy felperes szavatosát perbe idézte, nem vonhatja maga után a keresetnek rendes perre utasitását. (1869. augustus 31-én 997. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I—III. folyam, 39. szám.)

[3]) Sommás eljárásban, ha valamely fél szavatosra hivatkozott, s a

rendes eljárásra utasitandó. Ez eseteken kivül sommás ügyek rendes perutra át nem tehetők (polg. törvk. rendt. 95. §.)

Felperes azon végzés ellen, melylyel az előbbi §. szerint rendes perre utasittatott, semmiségi panaszszal élhet. Ha alperes az ügyet rendes perre utasittatni kéri, és ennek a biró helyét nem látván, a sommás eljárás folytatását megrendeli, az ilyen végzés ellen külön jogorvoslattal nem élhet az alperes.[1])

1. Birói illetőség elleni kifogás.

A) Váltó perekben:

A birói illetőség elleni kifogás sommás eljárás eseteiben a végzés elleni kifogásokban, rendes eljárás eseteiben pedig az ellenbeszédben terjesztendő elő, s az ügy érdemével együtt tárgyalandó és eldöntendő.

Ha a biróság magát illetéktelennek találja: e felett az ügy érdemének érintése nélkül végzésileg határoz (váltóeljárás 25. §.)

B) Kereskedelmi perekben:

A biró illetéktelensége vagy érdekeltsége[2]) miatti kifogás sommás eljárásban mindjárt a tárgyalás kezdetén megteendő.[3]) Ilyen kifogás iránt a biró azonnal határoz,

---

hivatkozás teljesen alaptalannak mutatkozik is, a szavatosság kérdésének eldöntése előtt a biró nem bocsájtkozhat a kereset érdeme feletti határorozat hozatalba, ellenkezőleg ebbeli eljárása semmis. (1870. julius 6-án 5997. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 255. sz alatt.)

[1]) „Sommás eljárásban a szavatosságnak helyt adó végzés ellen végitélet előtt külön semmiségi panaszszal élni nem lehet.“ (1870. julius 8-án 6040. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 279. szám alatt.)

[2]) A biró érdekeltsége miatt emelt kifogásoknál ugyanazon eljárás követendő, mely az illetékesség miatt emelt kifogásokra nézve szabályozva van. (1869. augustus 28-án 1084. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 28. szám.)

[3]) A birói illetőség elleni kifogás sommás eljárásban az első határnapon teendő meg, habár ekkor az ügy érdeme nem tárgyaltatnék s csak

határozatát azonnal kihirdeti s ha alperes kifogását elvetné, a tárgyalást nyomban folytatja (polg. törvk. rendt. 97. §.)

Rendes eljárásban a biró illetéktelensége vagy érdekeltsége miatti kifogás az első tárgyalási napon adandó elő. A később előterjesztett ily kifogás csak egyedül akkor vétetik figyelembe, ha csak a per folyama alatt tünnék ki valamely biró illetéktelensége vagy érdekeltsége, ugy szintén ha az érdekeltség csak a per folyamában állott be, vagy ha az illetéktelenséget a semmitőszék mondaná ki, mely esetben az illetéktelen birónak eddigi eljárása és cselekményei semmisekké válnak, a felek tényei ellenben a per további folyamában is megtartják érvényüket. (Kereskedelmi elj. 11. §. V. ö. polg. törvk. rendt. 14. §.)

Ha a kifogás elvettetik, az ezt tartalmazó végzésben az ügynek érdemleges tárgyalására 8 napnál tovább nem terjedhető ujabb határnap tüzendő ki.[1]) Kereskedelmi eljárás 11. §.)

---

halasztás eszközöltetnék is, minthogy ellenesetben, ha csak a fenntartás határozottan ki nem fejeztetik, az ily kifogás elkésettnek tekintendő. Ez elv alkalmazandó akkor is, ha a tárgyaláson felperes meg nem jelenvén, alperes az ügynek a p. t. rendt. 111. §-a alapján itélet által leendő eldöntését kérelmezte, s e kérelemnek a biróság helyt adott, ily esetben tehát felperes igazolási kérelme folytán megtartott ujabbi tárgyalás alkalmával alperes által az illetékesség elleni kifogások nem érvényesithetők. (1873. november 6-án 10045. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 9. sz. alatt.) (1876. julius 6-án 7300. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 413. sz. alatt); ellenben oly esetben, midőn az első tárgyalás minden lehető kifogás fenntartása mellett a felek kölcsönös megállapodásával, és a biróság beleegyezésével elhalasztatott; — miután a peres felek között fennforgó vitás ügyben tehető kifogások mely időben leendő érvényesitésének egyesség utjáni megállapitását mi sem gátolja: a birói illetékesség elleni kifogás utóbb a halasztás folytán kitüzött ujabbi tárgyalás kezdetén is érvényesithető. (1873. márczius 7-én 5655. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 648. sz. alatt.)

[1]) Kereskedelmi ügyekben a törvényszék előtt folyamatba tett kereseteknél az illetékességi kifogást elvető első birósági végzés ellen külön

Váltóperben illetékesség tárgyában hozott végzés ellen semmiségi panasznak van helye, és pedig, ha az illetékességi kifogás elvettetett, csak az ügy érdemében hozott határozattal egyidejüleg, ha ellenben annak helyt adva, magát illetéktelennek mondotta e végzés kézbesitése után a meghatározott törvényes határidő alatt[1]) (váltóeljárás 44. §. V. ö. polg. törvk. rendt. 299. §.)

Kereskedelmi perekben és pedig a sommás eljárásban, ha a biró a kifogásnak helyt adott: végzését külön irásba foglalja, mi ellen alperes a semmitőszékhez felfolyamodhat; alperes ellenben, ha kifogása elvettetnék, a végitélet előtt külön jogorvoslattal nem élhet.

Rendes eljárásban az illetékességi kifogás tárgyában hozott végzés ellen akár adatott hely a kifogásnak, akár nem: semmiségi panaszszal élni bármely félnek szabadságában áll (p. t. rendt. 99. §.)

---

semmiségi panasznak van helye; az 1875. december 1-én kelt igazságügyi ministeri rendelet 11. §-a értelmében az érdemleges tárgyalásra kitüzendő határidő csak akkor számittathatik az illetékességet megállapitó végzés keltétől, ha azon végzés ellen semmiségi panasz nem emeltetett." (1876. márczius 2-án 3508. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Közölve az 1876. évi „Jogtudományi közlöny" 13. száma mellett 2. sz. alatt.)

[1]) Hogy e szabály ekként áll fenn, jóllehet ez igy határozottan a váltóeljárási szabályokban kimondva nincs, az idézett s a polgári eljárás szabályainak egybevetéséből kétségtelenül kitünik. A váltóeljárás 44. §-a szerint ugyanis semmiségi panasznak van helye a p. t. rendt. 297. §-a 4. és 5. pontjában emlitett esetekben, melyek szerint semmiségi esetet képez: 4. pont, ha a biróság illetéktelen volt, s alperes az illetékesség tárgyában kifogással élt, 5. pont, ha a biró az illetőségi szabályokat helytelenül alkalmazván, magát illetéktelennek mondotta ki; tehát a szóban forgó esetekben. A törvk. rendt. 299. §-a szerint pedig „semmiségi panasz, mely a per folyama alatt nyujtatik be, a 297. §. 1., 5., 6., 14. és 15-ik eseteit kivéve, a per folytatását nem gátolja; ezek közé tartozik tehát az 5. pont alatti eset is, vagyis ha a biró magát illetéktelennek mondotta ki; mig a 41. pont esete, vagyis ha a biró alperes kifogása ellenére illetőségét megalapitotta, a per folyamát felfüggesztő esetek között emlitve nincs, az a tárgyalás folytatását nem akadályozza.

2. Törvényes szünnapok.

Sürgős eseteket kivéve, senki sem idéztethetik vallásának ünnepén. Ilyen idézés elrendelése vagy elhalasztása miatt azonban nincs helye a perorvoslatnak (p. t. rendt. 100. §.)

3. Közvetlenség és nyilvánosság.

Kereskedelmi sommás perekben az első biróságnál a tárgyalás szóbeli és nyilvános (p. t. rendt. 101. §.)

Mindennemü váltó és kereskedelmi perekben a perek előadása nyilvános. A felek és közönség tájékozása végett az előadandó perek jegyzéke legalább 3 nappal az előadás előtt a biróságnál kifüggesztendő. A felek értesitése vagy meghivása nem szükséges (p. t. rendtartás 102. §.)[1])

A biró elrendelheti a hallgatóság kizárását:

a) a felek kivánatára vagy hivatalból, ha azt közerkölcsiség tekintetéből szükségesnek látja;

b) ha a perben olyan viszonyok érintetnek, melyek nyilvánosságra hozatala egyik vagy másik fél jó hirét vagy érdekeit veszélyeztetné.

A nyilvánosság kizárásának megtagadása vagy elrendelése iránt hozott végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye (polg. t. rendt. 103. §.)

A felek és képviselőik két-két meghivott egyén kiséretében a per tárgyalásánál illetőleg előadásánál azon esetben is megjelenhetnek, mikor a hallgatóság hivatal-

---

[1]) Oly per előadása, mely a p. törvk. rendt. 102. §-ának megfelelőleg kifüggesztve nem volt, nyilvánosnak nem tekinthető, s ennélfogva az ily előadás alapján hozott határozat semmis. (1870. május 20-án 2676. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 171. sz.) E nyilvánosság azonban csak is a perek előadására van előirva; perek alatt pedig csak szabályszerü keresettel folyamatba tett, s itélettel vagy a törvény rendelete szerint ezzel egy tekintet alá eső végzéssel eldöntendő ügyek értendők. (1874. február 26-án 1088. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 39. sz. alatt.)

ból vagy a felek inditványára kizáratott (p. t. rendtartás 104. §.)

Mind a feleknek és képviselőiknek, mind a hallgatóságnak közbeszólásoktól, észrevételektől, tetszés és nem tetszés-nyilvánitásoktól tartózkodniok kell. Az ellen cselekvők, ha a rendre utasitás foganat nélkül maradt, a tárgyalási vagy ülés-teremből kiutasittatnak. (p. törv. rendt. 105. §.)

A tanácskozás és annak hitelesitése, itélethozatal zárt ülésben, az itélet és indokainak kihirdetése pedig lehetőleg ugyanazon ülésben, de mindenesetre nyilvánosan történik. (p. t. rendt. 106. §.)

E szabályok és pedig mind a sommás, mind a rendes perek előadására nézve a felebbviteli biróságnál is megtartandók. (polg. t. rendt. 107. §.)

4. Uj tárgyalás.

Ha a felebbviteli biróság nem látja annyira kifejtve a ténykörülményeket, hogy alaposan itélhessen, és ha a tárgyalás folytatásától valószinüleg sikert várhat: az itéletet egészben vagy részben feloldhatja, s vagy általában, vagy egyes pontokra nézve, ujabb tárgyalást rendelhet, és ekképen az első biróságnak a tárgyalás kiegészitését és ujabbi itélethozatalát hagyhatja meg, habár azt nem kérték volna is a felek. (p. t. rendt. 108. §.)[1])

Ha az itélet tárgyai vagy ugyanazon követelés és kötelezettség pontjai között oly egybefüggés létezik, melynél fogva azok ujabb tárgyalás és itélethozatal alá egymástól elkülönitve nem vonathatnak: az első birósági

---

[1]) A felebbviteli biróság ujabb tárgyalás és bizonyitási eljárásnak a p. t. rendt. 108. §-a alapján történt elrendelése által semmiséget még oly esetben sem követ el, ha az első biróságot a felek által szabályszerüleg fel nem hivott tanuk kihallgatására utasitotta. (1871. május 4-én 2819. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 390. sz. alatt.) Az alsóbb biróság itéletét a polg. törvk. rendt. 108. §-a alapján feloldó itélet ellen felebbezésnek helye nincs. (1873. october 6-án 8308. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 323. sz. alatt.)

itélet e körülményre való hivatkozással egész terjedelmében feloldottnak mondandó ki, habár az ujabb tárgyalás és bizonyitási eljárás csak egyes pontra nézve rendeltetnék is el. (p. t. rendt 109. §.)

Mindazon esetekben, melyekben a kereskedelmi törvény a bizonyitékok méltatását[1]) a biróság belátására bizza, az első-folyamodásu törvényszék is jogositva van a tárgyalás kiegészitését és további bizonyitási eljárást elrendelni. (keresked. elj. 12. §.)

A tárgyalás ebben úgy, mint abban az esetben, ha az itélet a felsőbb biró által oldatott fel, sommás ügyekre nézve sommás eljárás, a rendes perekre nézve pedig külön jegyzőkönyvben történik; mely utóbbinál a biró szükség esetében hosszabb határidőt engedhet. (p. t. r. 110. §.)

5. A megjelenés elmulasztása.

Ha alperes megidéztetése folytán a kitüzött tárgyaláson a kiszabott órán tul még két óra alatt meg nem jelenne: [2]) a keresetben felhozott tények és állitások, a

---

[1]) Ilyen esetek : A czég bitorlása esetén a kár létezése és mennyisége, melyek felett a törvényszék a fennforgó körülmények alapján, s esetleg szakértők meghallgatása mellett saját belátása szerint határoz. Kereskedelmi törvény 24. §. Továbbá : „a felett, hogy kell a kereskedelmi könyveknek kisebb vagy nagyobb bizonyitó erőt tulajdonitani, oly esetben, midőn a peres felek kereskedelmi könyvei egymástól eltérnek, ezek mint bizonyitási eszközök teljesen mellőztessenek-e? vagy melyik fél könyveinek kelljen több bizonyitó erőt tulajdonitani, a fennforgó körülményekhez képest a biróság határozand." (Kereskedelmi törvény 31. §.) Hasonlólag : annak megitélése, hogy forognak-e fenn oly esetek, melyek folytán valamelyik társasági tag a kikötött idő eltelte, vagy, a mennyiben a társaság bizonytalan időre köttetett, előleges felmondás nélkül annak feloszlatását követelheti, a biróság szabad belátására van bizva. (Kereskedelmi törvény 100. §.)

[2]) Ha alperes megjelenik ugyan a tárgyalási határnapon, de az ügy érdemébeni védelmét elő nem adja, ugy tekintendő, mintha meg sem jelent volna, s ellene a 111. §-a alkalmazandó. (1869. october 22-én 2095. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 151. sz. alatt.)

mennyiben felperesnek magának bizonyitékai által meg nem czáfoltatnak, valóknak tartandók,[1]) s alperes a felperesi kérelemhez képest meg nem jelenés miatt elmarasztalandó.[2])

Ha ellenben felperes nem jelent meg és alperes az eljárás szabályai szerint védelmét előterjeszti: a véde-

---

Hasonlólag tekintve, hogy rendes perekben kereskedelmi ügyeknél is a birói illetőséget megalapitó végzés ellen beadott semmiségi panasz a tárgyalás folytatását nem akadályozza, alperes ellen az ily határozatban kitüzött tárgyalási határnap elmulasztása miatt a p. törvk. rendt. 111. §-a alkalmazandó. (1876. november 2-án 15332. sz. alalt hozott semmitőszéki határozat. Közölve az 1877. évi „Jogtudományi közlöny“ 1. száma mellett 3. sz. alatt) Ellenben el nem marasztalható meg nem jelenés miatt a peres fél, ha a tárgyalásra kitüzött határnapon nem a kitüzött óra utáni két óra alatt ugyan, de a tárgyalási jegyzőkönyv befejezte és az itélet hozatala előtt jelent meg a biróságnál. (1869. december 10-én 3254. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 161. sz.); valamint oly esetben sincs a 111. §. szerint megjelenés elmulasztása miatti elmarasztalásnak helye, ha valamelyik fél az első tárgyalási határnapon megjelent és védelmét előadta, de a folytatólag kitüzött tárgyalásra nem jelent meg. 1870. april 7-én 2739. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 168. sz. alatt.)

[1]) Kiváló figyelemmel kell azonban lenni, hogy csak az a tény tekintessék valónak és beismertnek, melyet alperes rendelkezési jogánál fogva beismerni jogositva van, vagy is, melyben csak saját s nem harmadik személyek jogaira kiható következmények származhatnak, p. o. ha valaki az örökhagyó ellen létező kötelezettségei folytán bizonyos személyeket, mint annak örököseit, idéz perbe, s azok örökösi minőségét be nem bizonyitja, azok, ha meg nem jelennek, sem marasztalhatók el mint örökösök, mert a hagyaték megvédésére csak az örökösök hivatvák. Erről különben akkor, midőn a beismerést tárgyalandjuk, bővebben fogunk szólani.

[2]) Tekintve, hogy a polg. törvk. rendt. 111. §. rendelete az illető törvényszerüen beidézett félnek meg nem jelenési szándékát, illetve azt feltételezi, hogy a szándékosan meg nem jelent fél ellenfelének állitásait, mennyiben azok a beperesitett bizonyitékokkal meg nem czáfoltatnak, a p. t. rendt. 158. §-a alapján valóknak beismeri; tekintve, hogy a meg nem jelenési szándék a megjelenési határnap előtt elhalálozott félnél egyenesen ki van zárva: azon birói határozatok, melyek az illető határnap előtt elhalt felek ellen a hivatalt 111. §-a helytelen alkalmazása mellett hozattak, az érdeklettek által semmiségi panaszszal s sikerrel megtámadhatók. (1873. april 24-én 4111. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 640. sz. alatt.)

lemre felhozott ténykörülmények, a mennyiben a keresetlevélhez mellékelt bizonyitékok által meg nem czáfoltatnak, szintén valóknak tartandók, s ha ezek által a kereseti jog megerőtlenittetik, felperes keresetével elutasitandó.[1])

A költséget mindkét esetben a vesztes fél viseli (p. t. rendt. 111. §.)

Ha a tárgyalásra kitűzött pertárs közül csak nehányan jelentek meg:

A kereskedelmi eljárásban megegyezőleg a polg. törvk. rendtartással: a meg nem jelentekről az tétetik fel, hogy a megjelent pertársak közül annak védelméhez csatlakoznak, a mely részükre a legkedvezőbb (p. t. rendt. 112. §.)

A váltóeljárásban e szakasz intézkedése a meg nem jelent pertársakra nézve csak az esetben alkalmazandó: ha az ügy nem tartozik a váltó biróság hatóságához; ugyszintén az esetben is, ha megjelent alperes által oly kifogás hozatik fel, mely a kötelezettséget valamennyi alperes ellen megszünteti (váltóeljárás 26. §.)

Ha a tárgyalásra egyik fél sem jelent meg:

A kereskedelmi eljárásban: a kereset és pedig sommás eljárás esetén azonnal, rendes eljárásban pedig a pertárnoknak 3 nap alatt beadandó jelentése folytán megszüntnek nyilvánitandó, s az ira-

---

[1]) Az első biróság ily esetben kizárólag a kereset s az a mellé csatolt okmányok alapján, illetve ha felperes nem jelenik, az alperes által felhozott körülmények alapján tartozik itéletet hozni; további tárgyalásnak vagy a felperes által keresetében kért bizonyitási eljárásnak helye nincs, ebből kifolyólag: ha felperes a perfelvételi határnapon meg nem jelenik s ellene alperes által a 111. §. alkalmazása kéretett, a biróság nincs jogositva felperes által keresetlevelében felhivott tanuk kihallgatását elrendelni. (1870. november 20-án 10989. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 324 sz. alatt); valamint ha alperes nem jelen meg, a felperes által felhivott tanuk kihallgatását a felsőbb biróság sem rendelheti el. (1873. január 8-án 17170. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 600. sz.)

tok az illető feleknek visszaadandók (p. törvk. rendt. 113. §.)[1])

Váltóeljárásban: Ez esetben a pertárnok az iratokat haladéktalanul bemutatja. – Ily esetben a tárgyalás ujabb elrendelését s e végett uj határnap kitüzését bármelyik fél kérheti (váltóelj. 26. §.)

II. FEJEZET.

A sommás eljárás.

Fentebb jeleztük azt a lényeges különbséget, mely a váltó és a kereskedelmi perekben a sommás eljárás között jelentkezik. Mig ugyanis a kereskedelmi eljárásban lényegileg a perrend ide vonatkozó szabályai tartattak fenn hatályban, a váltó-eljárásban egészen eltérő alapelvek jutottak érvényre:

Az eltérés lényegét fentebb adtuk elő, annak részleteit kifejteni e helyre tartozik.

1. Sommás eljárás váltóperekken.

A sommás kereset vagy viszkereset alapján a biróság végzésileg meghagyja alperesnek, hogy a végzésben számszerüleg kiteendő váltó-tartozást, járulékaival, ugyszintén a meghatározott perköltséget, három nap alatt végrehajtás terhe mellett fizesse meg; vagy pedig netáni kifogásait ugyanannyi idő alatt a váltóbirósághoz adja be.

Ha pedig a sommás viszkereset a váltótörvény 25. és 29. §§-ai értelmében biztositásra intéztetik,[2]) az ere-

---

[1]) Ha a felperes csak a két órai határidő lejárta után jelentkezik a biróságnál, a meg nem jelent alperes a p. t. rendt. 111. §-a szerint leendő elmarasztalást nem követelheti. (1874. junius 11-én 8418. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 66. sz. alatt.)

[2]) „Ha a váltó elfogadása általában nem vagy megszoritással, avagy nem az egész összegre történt, a váltóbirtokos a felvett óvás kiadása mellett a kibocsátótól s a forgatóktól biztositást követelhet arra nézve, hogy a váltóban kitett, illetőleg az el nem fogadott összeg az el nem fogadásból keletkezett költségekkel együtt a lejáratkor ki fog fizettetni. A biztositás

deti óvás is felmutattatik, a váltótörvény 29. §. esetében[1]) pedig az ott érintett tények valamelyike is hiteles okirattal igazoltatik: a biróság szintén végrehajtás terhe mellett meghagyja alperesnek, hogy a váltó-összeget járulékaival a fentebbi idő alatt birói kézbe tegye le, a meghatározandó perköltséget pedig felperesnek fizesse meg, avagy kifogásait ugyanannyi idő alatt adja be.

A sommás végzés a kereset első példányával, s eredeti mellékleteivel együtt felperes ügyvédjének, a másod példány pedig alperesnek, s ha több alperes volna, mindegyiknek egy példány kézbesitendő.

A sommás végzés nem indokolandó. (Váltóeljárás 18. §.)

A kifogások az ellenbeszéd minden kellékeivel, s ügyvédi ellenjegyzéssel ellátva a per birájánál teljesen felszerelt két példányban nyujtandók be, az első példányhoz az ügyvédi megbizás is eredetben vagy hiteles másolatban csatolandó.

Ha alperesi ügyvéd nem lakik a biróság székhelyén: a tárgyalásra idéző s a további határozatok elfogadására a biróság székhelyén lakó megbizottat tartozik kijelölni; ha pedig ezt elmulasztja, a biróság székhelyére s

---

módját és mennyiségét az érdekelt felek állapitják meg; ha azonban e tekintetben meg nem egyezhetnének, a biztositandó összeg a biróságnál készpénzben leteendő (váltótörv. 25. §.). Az elfogadás hiánya miatt felvett óvás minden előzőt feljogosit arra, hogy bármelyik előzőjétől váltó-kereset utján biztositást követelhessen. A váltó bemutatása s annak igazolása, hogy a viszkereső azoknak, kik utánna következnek, biztositást adott, nem szükséges (váltótörv. 26. §.)

[1]) Ha a váltó egészben vagy részben elfogadtatott, biztonság hiánya miatt viszkeresetnek csak akkor van helye:

1) ha az elfogadó csőd alá jutott;

2) ha az elfogadó ellen a váltó elfogadása, illetve kiállitása után valamely pénzbeli tartozás miatt a végrehajtás siker nélkül megkisértetett.

Ezen esetekben a váltóbirtokos és minden forgató, ha óvással igazolja, hogy az elfogadótól biztosítást nem nyert, s hogy az elfogadás a váltón kijelölt szükségbeli utalványozottak által nem teljesittetett, ugy az előzőktől, mint magától az elfogadótól biztositást követelhet (váltótörvény 29. §.)

veszélyére gondnok rendelendő s a határozatok ennek kézbesitendők.

Ha a biróság székhelyén kivül lakó gondnok kifogásait kellő időben póstára adja, a szállitásra szükséges rendes idő, a kitüzött határidőbe be nem számittatik (váltóeljárás 19. §.)

Ha a biróság a sommás eljárásnak helyét nem találja, úgyszintén ha kellő időben kifogások adatnak be: a pernek a váltóeljárás szerinti rendes tárgyalására határnap tüzendő ki, melyre a felek a kereset s illetve kifogások példányain oly hozzáadással idézendők, hogy a kitüzött határnapon ügyvédjeik által a p. törvk. rendt. 111. §-ában meghatározott következmények terhe alatt jelenjenek meg.

Első esetben felperes a sommás végzés megtagadásának indokairól is értesitendő (váltóeljárás 20. §.)

Ha a sommás végzés több alperes ellen szól, a kifogások feletti tárgyalásra csak akkor tüzendő ki határnap, ha kifogásait valamennyi alperes beadta, vagy ha azok benyujtására valamennyi alperesre nézve már lejárt (váltóelj. 21. §.)

A tárgyalásra rövid, mindazonáltal oly időre tüzendő ki a határnap, hogy a biróság székhelyén lakó alperesnek az idézés vétele és a tárgyalási nap között legalább 24 órai, a biróság székhelyén kivül lakó alperesnek pedig a megjelenésre elegendő idő maradjon.

Hirlapi idézés esetében a tárgyalási határnap a hirdetménynek harmadszori megjelenésétől számitott 15 napnál rövidebb nem lehet (váltóeljárás 22. §.)

Ha a sommás keresetre kifogások adatnak be, a tárgyalás a rendes perekre nézve előirt módon történik, egyedül azzal a különbséggel: hogy a kifogások feletti tárgyalás két nap alatt befejezendő. Ha pedig több alperes külön képviselő által jelenik meg: ezek mindegyike ellenbeszédének és viszonválaszának beigtatására 24 órai időt vehet igénybe. A kifogások első példánya mellékle-

teivel szintén a jegyzőkönyvhez csatoltatik (váltóeljárás 23. §.)

2. Sommás eljárás kereskedelmi perekben.

A sommás eljárásnál rendes keresetlevél nem kivántatik.[1]) A követelő fél keresetét szóval is előadhatja, mely a biróság által a tényeknek s az ezekre alapitott kérelemnek rövid elősorolása mellett irásba foglalandó (polg. törvk. rendt. 114. §.)

A biróság a keresetlevélre vagy a jegyzőkönyv másolatára vezetendő idéző végzésben meghagyja mindkét félnek, hogy előtte bizonyos helyen, napon és órában a kereset sommás tárgyalására bizonyitékaikkal, vagy személyesen, vagy megbizottjaik által jelenjenek meg; különben a 111. §-hoz képest fog itélet hozatni (p. t. rendt. 115. §.)

A megjelenési határidő akkép tüzendő ki, hogy az idéző végzés valószinü vétele és a megjelenés között maradjon annyi idő; a mennyi a megjelenésre szükséges; ez időhöz azonban, ha alperes helyben lakik és ugyanoda idéztetik: 3 — ha lakhelyétől különböző, de ugyanazon törvényhatóság területén fekvő helyre idéztetik: 8 — ha az országon kivül tartózkodnék: 30 napnál többre nem terjedhet (p. t. rendt. 116. §.)

Ha a tárgyalásra mindkét fél megjelent, a biró az ügyet vegye fel,[2]) a keresetet alperesnek szóval adja elő,

---

[1]) Sommás eljárásban rendes keresetlevél nem kivántatván, és a tényállás hivatalból is tisztába hozandó lévén, azon körülmény, hogy a perczim helytelenül választatott, felperesi kereset elutasitására indokul nem szolgálhat. (1874. september 17-én 7354. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 154. szám.)

[2]) Felperesnek nem áll jogában a tárgyalást alperes beleegyezése ellenére bizonytalan határidőre elhalasztani; mert a folyamatba tett per szabályszerü tárgyalását és elintézését a felek egyenlő perbeli állásánál fogva mindegyik fél követelheti. (1873. május 29-én 6271. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 682. sz. alatt); ha tehát a kitüzött határnapon alperes a tárgyalást eszközöltetni kéri, ez — hacsak az elhalasztás törvényes feltételei fenn nem forognak — megtartandó.

a felek között az egyeztetést kisértse meg, s ha az nem sikerülne, alperest a kifogások s a védelemre szolgáló ténykörülmények és bizonyitékok előterjesztésére szólitsa fel.

A tárgyalás folyama alatt, melynél alakszerü periratoknak nincs helye, a biró igyekezzék a tényállást tisztába hozni;[1]) e czélból a felekhez annyi kérdést intézhet, a mennyit szükségesnek vél.[2])

A kinyomozott tényállást a felek jelenlétében s a bizonyitékokra hivatkozva röviden jegyzőkönyvbe foglalja, s a felek előtt felolvasván, az általuk netán tett észrevételekhez képest, a mennyiben azokat helyeseknek találná, kijavitja. A jegyzőkönyv ugy a biróság, mint a felek által aláiratik,[3]) s ha a felek irni nem tudnak vagy az aláirást megtagadják: e körülmény azok rövid előadása mellett megjegyzendő (p. t. rendt. 117. §.)

A felek kötelesek magukat egymás irányában illendően, a biróság iránt pedig tisztelettel viselni. Ha ez ellen vétenek, s a rendreutasitás foganat nélkül marad: 100 frtig terjedhető pénzbirsággal büntetendők,[4]) fennmarad-

---

[1]) E végből a biró szükség esetén a főesküveli bizonyitás módjára és következményeire is kitanitani köteles, mit ha elmulaszt, az itélet a felsőbb biróság által feloldandó, s a kitanitás, illetve az ennek folytán a felek által teendő további előterjesztések eszközlése végett póttárgyalás, s ujabb itélethozatala rendelendő el. (1874. február 25-én 1267. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 101. sz.)

[2]) Ha valamely uj körülmény csak a tárgyalás folyama alatt merül is fel, az elkésettnek nem tekinthető s az itélet hozatalánál figyelembe veendő. (1876. január 19-én 24. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 70. sz. alatt.)

[3]) A minden megjegyzés nélkül aláirt jegyzőkönyv, mint közokmány tartalma ellen a semmiségi panaszban felhozott kifogások, valamint az eme tartalommal ellenkező állitások figyelembe nem vehetők. (1873. april 24-én 5502. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 647. szám.)

[4]) A birság csakis pénzben állhat, s nincs joga a biróságnak annak nem-fizetés esetére fogsággal leendő helyettesitését kimondani. (L. a Döntvénytár IV. folyamában 398. sz. alatt foglalt semmitőszéki határozatot.) A birságban való elmarasztalás mindig itéletileg — s nem végzésileg — mon-

ván azonfelül a sértett félnek magán-keresete, s a biró személyének súlyosabb megsértése esetében a bünvádi kereset (p. törvk. rendt. 118. §.)

Ha a felek a tárgyalás folytán tanukra hivatkoznak: a mennyiben a tárgyalásra tanuikkal együtt jelentek meg, ezeket a biró azonnal hallgassa ki; különben a tanuk kihallgatása iránt a 196. §. szabályai szerint intézkedjék (p. t. rendt. 119. §.)

A felek kötelesek a tanuk ellen tehető kifogásaikat a kihallgatást megelőzőleg előadni. A kifogások a perről felvett jegyzőkönyvbe röviden beigtatandók. A tanukhoz a kérdést a biró intézi, s azok feleleteit röviden a perről felvett jegyzőkönyvbe veszi. Minden egyes tanu kihallgatása után a felek külön kérdéseket inditványozhatnak, és ha a biró azokra, valamint a maga által még szükségeseknek tartott kérdésekre is a tanukat kihallgatja; végül pedig a feleknek a vallomások folytán felmerülhető s a tanuk elmozditására is kiterjeszthető észrevételeit ugyanazon jegyzőkönyvbe vezeti (p t. rendt. 120. §.)

Ha szemle, vagy becsü-szüksége forog fenn: a biró a szemlét, illetőleg a becsüt a 212. s köv. §§-ai szabályai szerint teljesitse; azon eltéréssel mindazonáltal, hogy a szakértők lelete a perről felvett jegyzőkönyvbe igtatandó[1]) (p. t. rendt. 121. §.)

Ha megkeresés folytán hallgattatnak ki a tanuk és a szakértők a 198, illetőleg 214. §§. rendeletei alkalmazandók (p. t. rendt. 122. §.)

Eskü általi bizonyitásnak az általános szabályok szerint sommás eljárásban is van helye (p. t. rendt. 123. §.)

---

dandó ki. (1873. márczius 6-án 2472. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 627. sz. alatt.)

[1]) Nagyobb szakértői munkálatnak sommás eljárásnál a jegyzőkönyvbe igtatás helyett, ahoz való csatolása semmiségi okul nem szolgál. (1873. april 24-én 5502. sz alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 647. sz. alatt.)

Ha a felek az eljárás folytán megegyeztek, az egyesség a jegyzőkönyvbe vétetik,[1]) s jogérvényes itélet erejével bir; különben az eljárás berekesztése után a biró azonnal itéletet mond,[2]) s abban a vesztes félnek kötelezettsége teljesitésére legfelebb 8 napig terjedhető határidőt szab A szóval kihirdetett itélet[3]) 24 óra alatt irásba foglalandó. Ha az itélet valamelyik félnek meg nem jelenése miatt hozatott, annak irásban kézbesittetik[4]) (p. t. rendt. 124. §.)

---

[1]) Sommás perben az egyeztetés a törvény által elő lévén irva, a sommás perbeni képviseletre kiállitott ügyvédi meghatalmazás az egyesség kötésére is kiterjedettnek tekintendő, habár ez a meghatalmazványban nincs is kifejezve. (1875. augustus 24-én 12764. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV, folyam, 70. sz. alatt.) A folyamatban tett kereseteknél a felek egyezkedési jogának csak a p. t. rendt. által vont korlátok között lévén helye: oly egyesség, melyben a kötelezettség elismerése a felhivott tanuk vallomásának kimenetelétől feltételeztetik, az itélet helyét nem pótolhatja. (1873. május 24-én 6025. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 684. szám.) Ha a felek az egyességben a perköltségre vonatkozólag ki nem egyeztek, ezek ki által leendő viselése kérdésében tárgyalás tartandó s e kérdés itéletileg döntendő el. (1875. december 21-én 18687. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 9. sz. alatt.)

[2]) Itéletet törvényszerüleg csak az a biró hozhat, kinek közvetlen befolyásával az ügy tárgyaltatott és a bizonyitási eljárás befejeztetett. (1869. december 17-én 3525. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I, II. folyam, 96. sz. a.)

[3]) Egyedül a tanukihallgatásra, nem pedig egyuttal az itélet kihirdetésére megidézett, de meg nem jelent félre nézve a nyomban hozott és kihirdetett itélet szabályszerüen közlöttnek nem tekintethetvén, ugyanaz részére külön kihirdetendő. (1872. december 13-án 13467. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 587. sz. alatt.)

[4]) Tekintve, hogy a megjelent alperestárs által előadott védelem, s az esetleg bejelentett jogorvoslat hatálya a meg nem jelent alperestársakra is kiterjed: ha több alperes közül nem mind jelen meg, a meg nem jelentek részére az itélet külön kézbesitése nem szükséges. (1873. május 1-én 6370. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 71. szám.) Sommás eljárásban a felebbviteli biróságok határozatainak közléséről a törvény külön nem intézkedvén, ilynemü határozatoknak akár kézbesités, akár kihirdetés utján történt közlése törvényszerü. (1870. február 12-én 275. sz. alatt kelt határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 127. sz.)

A határozattal meg nem elégedő fél mindjárt a határozat kihirdetésekor[1]) tartozik bejelenteni felebbezését, vagy semmiségi panaszát.[2]) Eziránt a biró által megkérdezendő, s hogy ez megtörtént: a jegyzőkönyvben megjegyzendő. A bejelentett felebbezés vagy semmiségi panasz indokai 8 nap alatt[3]) irásban külön beadhatók[4]) (p. törvk. rendt. 125. §.)

Az a fél, ki meg nem jelenés miatt lett ügyvesztessé, az itélet ellen felebbezéssel nem élhet.[5]) Semmiségi panasznak ilyen itélet ellen, és pedig azokra nézve, kik az itélethozatal helyén laknak, a kézbesitéstől számitva három, másokra nézve pedig 8 nap alatt[6]) csak abban az

---

[1]) Az itélet kihirdetésére határnapot kitüző végzés ellen külön semmiségi panasznak nincs helye (1872. december 27-én 16288. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 595. sz. alatt.)

[2]) Ha valamelyik fél a felebbvitel mindkét nemével akar élni, köteles az itélet kihirdetésekor azonnal mindkettőt mindeniknek külön megnevezésével bejelenteni. (1869. augustus 4-én 530. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 23. sz. alatt.)

[3]) Felebbviteli biróságok határozatainak kihirdetés utján történt közlése esetében a felebbvitel a kihirdetéskor azonnal bejelentendő, s az indokolás beadására ily esetben is a határidő 8 nap. (1870. julius 15-én 5949. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam 286. sz. alatt.)

[4]) A sommás eljárásnál a semmiségi panasz vagy felebbezés indokainak beadására a p. t. rendt. 279. §-a alkalmazható nem lévén, ezeknek egy példányban beadása elégséges. (1869. november 6-án 2805. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 66. sz. alatt.)

[5]) Ha azonban alperes meg nem jelenése ellenére felperes keresetével elutasittatik, annak van az itélet ellen joga felebbezni: mert alperes meg nem jelenése esetében is a biróság csak annyiban lévén köteles felperes állitásait valóknak tartani, mennyiben azok magának felperesnek bizonyitékai által meg nem czáfoltatnak, annak megbirálása pedig, hogy ez utóbbi körülmény figyelembe vételével a marasztalás kimondható-e vagy sem? a perügy érdemére tartozván: az erre vonatkozó jogsérelmek felebbezés, nem pedig semmiségi panasz utján orvoslandók. (1871. január 21-én 250. szám alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 359. szám.)

[6]) E szabály alkalmazandó akkor is, ha a megjelent féllel a törvény rendelete ellenére az itélet nem kihirdetés, hanem kézbesités utján közöl-

esetben van helye, ha a meg nem jelenő félnek az idéző végzés a tárgyalás előtt nem kézbesittetett, vagy alperes a 116. §. ellenére marasztaltatott el (p. törvk. rendt. 126 §.)

A törvénykezési rendtartás átalános szabályai, a jelen fejezetben foglalt módositásokkal, a sommás eljárásban is alkalmazandók (p. t. rendt. 127. §)

III. FEJEZET.

Rendes eljárás.

A polgári törvénykezési rendtartás a rendes eljárásban a tárgyalás kétféle nemét állapitotta meg, u. m.

1. Az irásbeli eljárást, mely a rendes perekben az eljárás rendszerinti módja, és

2. a jegyzőkönyvi eljárást, melynek csak a perrendben meghatározott bizonyos esetekben, és akkor van helye, ha a felek az eljárás e nemét közös beleegyezéssel választják.

Váltóperekben kizárólag a jegyzőkönyvi eljárásnak van helye, s kereskedelmi perekben is az eljárás rendszerinti módja, melytől való eltérés s a rendes irásbeli eljárás csak bizonyos kivételes esetekben foglalhat helyt.

A váltóeljárási szabályzat a polgári törvénykezési rendtartásnak a jegyzőkönyvi eljárásra vonatkozó szabályait egész terjedelmében átvette; a kereskedelmi eljárás azonban ennek egyes szakaszaira nézve bizonyos módositásokat tett; s azért először a törvénykezési eijárásnak a váltóeljárás szerint is fenntartott szabályait közlendjük, s ugy térendünk át azokra a módositásokra, melyeket ezekben a kereskedelmi eljárás tett; vagyis először: a rendes váltó s azután a rendes kereskedelmi perekben való eljárást adandjuk elő.

1. Rendes eljárás a váltóperekben.

A rendes eljárásban mindenik félnek két perirat engedtetik, t. i. felperesnek a kereset és válasz, alperesnek

---

tetett. (1871. junius 30-án 7190. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 422. sz. alatt.)

az ellenirat és viszonválasz (polgári törvk. rendtartás 128. §.)

További periratoknak, jelesül: végirat és ellenvégiratnak ez eljárás szerint helye nincs, ha a felek eziránt kölcsönösen megegyeznének is (polg. törvk. rendt. 150. §.)

Felperes irásban tartozik keresetét a mellékletek másolatával együtt annyi példányban beadni, hogy mind a percsomóhoz, mind minden alperesnek egy-egy példány jusson. Maga felperes felzeten nyer értesitést (p. t. rendt. 129. §.)

A kereset folytán mindkét félnek meghagyatik, hogy bizonyos napon és órában a törvényszék pertárában a per felvételére meghatalmazott ügyvédjeik által jelenjenek meg, mert különben a 111. §-hoz képest fog végitélet hozatni. A végzésről alperes a kereset másodpéldányán, s ha többen volnának, a további példányokon értesittetnek, az első példány a periratokhoz utasittatván (p. t. rendt. 130. §.)

A felek ügyvédei s azok igazolt helyettesei a keresetlevél után további periratAik s illetve a halasztások előterjesztése végett a pertárban tartoznak megjelenni (p. t. rendt. 131. §.)

A megjelenési nap akként tüzendő ki, hogy alperesnek, ha helyben lakik: 15 napi, ha ezenkivül, de a megyében lakik: 30 napi, ha a megyén kivül, de az országban tartaná lakását: 45 napi, végre ha az országon kivül tartózkodnék: 60 napi időköz maradjon az idéző végzés valószinü vétele és a megjelenési határidő között. Ugyancsak 60 nap tüzendő ki akkor is, a mikor ismeretlen az alperes tartózkodási helye. Ha több alperes van, a határnap a legtávolabb lakó alperes lakhelyéhez képest tüzetik ki[1]) (p. t. rendt. 132. §.)

[1]) „A 132. §-ban megállapitott határidők a kézbesités valószinü vételétől lévén számitandók, semmiségi okul nem szolgálhat, ha a kézbesités körül előfordult késedelmek folytán alperesnek nem maradt ugyan meg a

Alperes tartozik a védelmére szükséges kifogásokat és bizonyitékokat elleniratában előadni. Ha többen vannak az alperesek: szabad választásuktól függ az elleniratot közösen vagy külön-külön előadni (p. t. rendt. 133. §.)

Felperes a válaszban mindazon uj körülményeket és bizonyitékokat felhozhatja, melyek az elleniratban használt kifogások és bizonyitékok megerőtlenitésére szükségesek (p. t. rendt. 134. §.)

Ha többen vannak az alperesek s nem közös elleniratot igtattak be: szabadságában áll felperesnek mindenik elleniratra együtt vagy külön válaszolni (p. t. rendt. 135. §.)

A viszonválaszra nézve ugyanazon szabályok tartandók meg, melyek a válaszra vannak előirva (p. t. rendt. 136. §.)

Váltókeresetek és viszkeresetek iránt inditandó perekben (váltóeljárás 5. §. 1. pont) halasztásnak csak a felek beleegyezésével csak legfelebb 8 napra van helye, mely iránt létrejött egyesség a tárgyalásról felveendő, jegyzőkönyvbe beigtatandó.

Az ellenfél beleegyezése nélkül is adhat a biróság halasztást: ha a váltókötelezett örökösei idézendők, és felperes a tárgyalás alkalmával azon körülményt, hogy ezek ismeretlenek vagy hollétük nem tudatik, helyhatósági bizonyitványnyal nem birja igazolni (váltóeljárás 39. §.), továbbá a megtartási jog érvényesitése végett inditott perekben (váltóeljárás 5. §. 3. pont) váltójegyzők ellen inditott kártéritési (váltóeljárás 5. §. 4. pont) ügyvédi munkadijak és költségek megállapitása iránti keresetekre (váltóeljárás 5. §. 5. pont) Ily esetekben a biróság a felek indokolt kérelmére a tárgyalási határnapot hosszabb időre tüzheti ki (váltóeljárás 24. §.)

---

törvényben kiszabott időköz a megjelenési határnapig, de elég ideje volt védelméről gondoskodni." (1870. julius 19-én 6974. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 278. sz. alatt.)

A tárgyalásról felveendő jegyzőkönyvben következők foglaltatnak:

a) a biróság, az ügyfelek és képviselőik megnevezése,

b) a felvétel és berekesztés ideje, illetőleg annak megjegyzése, hogy a tárgyalás a kiszabott idő alatt be nem fejeztetett,

c) a felek szóváltásai a periratokra nézve előadott rendben és szabatos rövidséggel,

d) pontos jegyzéke a mellékelt iratoknak, végül

e) a felek és a pertárnok sajátkezü aláirása (p. t. rendt. 146. §.)

A jegyzőkönyvhez a keresetlevél s a használt okiratok sorban római számok alatt mellékeltetnek. Maga a jegyzőkönyv, a mennyiben nem valamely folyamatban lévő perre vonatkozik, a pernek folyó számával láttatik el (p. t. rendt. 147. §.)

A felek tartoznak a jegyzőkönyvet a törvény vagy egyesség által kiszabott időben — s ha a törvény rövidebb[1]) vagy hosszabb határidőt nem rendelt volna, a megjelenés napjától számitandó három nap alatt befejezni. Ezen határidőt a pertárnok ugy osztja fel a felek között, hogy egy-egy perbeszéd beirására egy napnál többet igénybe egyik fél se vehessen (p. t. rendt. 148. §.)

Az előbbi §-ban kijelölt határidő lejártával, habár a tárgyalás be nem fejeztetett, a pertárnok a jegyzőkönyvet a biróságnak adja be, mi fölött a biróság az ügy állása szerint határoz (p. törvk. rendt. 149. §.)

2. Rendes eljárás kereskedelmi perekben.

A törvényszékek hatásköréhez tartozó kereskedelmi

[1]) Ily rövidebb határidő van szabva a kifogások feletti tárgyalásra, melyek 2 nap alatt befejezendők (váltóeljárás 23. §.). Az eredeti okiratok közlése alkalmából felveendő jegyzőkönyvre, melybe a kifogások s más előterjesztések azonnal beigtatandók (p. t. rendt. 184. §.). Az igazolási kérelem folytán kitüzött tárgyalás felett felvett jegyzőkönyvre, mely a tárgyalási határnapon befejezendő (p. t. rendt. 309. §.).

perekben rendszerint a p. t. rendtartás 144 s köv. §§-aiban szabályzott jegyzőkönyvi eljárás lévén követendő: e törvényczikk 129, 130, 132, 133, 137—151. §§-ai a kereskedelmi ügyek természete folytán szükségessé vált következő eltérésekkel lesznek alkalmazandók (keresked. elj. 13. §)

Felperes keresetlevelét a mellékletek másolataival együtt annyi példányban tartozik beadni, hogy mind magának, mind mindegyik alperesnek egy-egy példány jusson (keresk. elj. 14. §.)

A kereset fölötti tárgyalásra naptár szerint meghatározandó nap és óra oly hozzáadással tüzendő ki, hogy a felek meghatalmazott ügyvédjeik által jelenjenek meg, különben a polg. törvk. rendtartás 111. §-a értelmében fog itélet hozatni. E végzésről a felek a keresctlevél egy-egy példányán értesitendők (keresk. elj. 15. §.)

A tárgyalási nap akkép tüzendő ki, hogy alperesnek, ha helyben lakik: 8 napi, ha ezen kivül, de a törvényszék területén lakik: 15 napi, ha a törvényszék területén kivül, de a magyar állam területén lakik: 30 napi; végre ha a magyar állam területén kivül laknék vagy tartózkodnék, vagy ha tartózkodási helye ismeretlen volna: 45 napi időhöz maradjon az idéző végzés átvétele és a megjelenési határnap között.

Ha több az alperes: a határnap a legtávolabb lakónak lakhelyéhez képest tüzendő ki.

A jelen szakaszban meghatározott időközök meg nem tartása esetében a határnapnak megfelelő elhalasztása engedhető (keresk. elj. 16. §.)

Alperes tartozik a védelmére szükséges valamennyi kifogásait és bizonyitékait előadni s ezt a kitüzött határnapon a tárgyalási jegyzőkönyvbe igtatni.

Ha több az alperes: ezek szabad választásától függ az elleniratot közösen, vagy külön-külön egymás után a jegyzőkönyvbe igtatni (keresk. elj. 17. §.)

A válasz és viszonválaszra a törvk. rendtartásnak

fentebb a váltó-kereseteknél előadott szabályai nyernek itt is alkalmazást.

A felek kölcsönös beleegyezése folytán végiratot és ellenvégiratot is terjeszthetnek elő, mely periratok szintén a jegyzőkönyvbe igtatandók.

Ha a felek ily periratok előterjesztése iránt nem egyeztek volna meg: felperes kérelmére azt a biróság engedheti meg.[1])

A végirattal az ellenvégirat is együtt engedélyezendő. A végiratban mindazonáltal csak oly körülményeket és bizonyitékokat hozhat fel felperes, melyek a viszonválaszban foglalt uj ténykörülményekre vonatkoznak.

Az ellenvégirat pedig csupán a végiratban foglaltakra szoritkozhatik. A végirat legfelebb 2 nap alatt, az ellenvégirat is ugyanannyi idő alatt fejezendő be (keresk. elj. 18. §.)[2])

A tárgyalásokat a pertárnok[3]) vezeti, és ellenőrzi és a tárgyalási jegyzőkönyveket a jelen rendelet és a birói ügyviteli szabályok[4]) értelmében kezeli. A jegyző-

---

[1]) „A tárgyalási határnap kitüzésénél a kereskedelmi eljárás 16. §-ában előirt határidő meg nem tartása esetében a félnek első sorban a tárgyalási határnap elhalasztását kell az első biróságnál kérnie és csak is ennek megtagadása esetében élhet semmiségi panaszszal.“ (1876. december 29-én 19892. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Az 1877. évi „Jogtudományi közlöny“ 9. száma mellett közlött curiai határozatokban 11. sz. a.)

[2]) „A kereskedelmi eljárás 18. §-ában jegyzőkönyvi tárgyalásnál végirat és ellenvégirat beadására kiszabott határidő meg nem hosszabbitható; s az esetben is, ha a felek kölcsönös beleegyezése folytán az idézet szerint végirat és ellenvégirat beigtatásának van helye, a kitüzött határidő lejártával az iratok a pertárnok által a felek kérelmének bevárása nélkül itélet alá terjesztendők.“ (1876. november 2-án 18868. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Közölve az 1877. évi „Jogtudományi közlöny“ 1. számában 5. sz. alatt.)

[3]) A pertár a pertárnok vezetése alatt áll, ki az ügyiratokat jegyzékbe veszi, a határídőket nyilvántartja, és a tárgyalások szabályszerü menetére felügyel. A pertárban minden a pertárnok közvetitése és ellenőrzése mellett történik (ügyv. szabályok 101. §.) A pertárnok teendőit a törvényszék elnöke által kijelölt jegyző végzi. (1871. XXXI. törv.-czikk 6. §.)

[4]) A tárgyalási jegyzőkönyvet a felek képviselői irják, s mind ma-

könyvek a pertárban falragasz által közhirré teendő hivatalos órákban mindig nyitva tartandók, mig a tárgyalás befejeztetik (keresk. elj. 19. §.)

A tárgyalás, mennyiben a p. törvk. rendt. egyes esetekben rövidebb határidőt nem rendel:[1]) rendszerint 8 nap alatt befejezendő. E határidőt a pertárnok ugy osztja fel a felek között: hogy az ellenirat beirására két, a válasz és viszonválasz beirására három napnál többet egyik fél sem vehet igénybe (kereskedelmi eljárás 20. §.)

A felek a tárgyalási határidőt megállapodással kiterjeszthetik, ez esetben azonban a határidőt a szóváltások beirására és a tárgyalás befejezésére eleve megalapitani, s az eziránt létrejött egyességet a jegyzőkönyvbe eleve beigtatni tartoznak (keresk. elj. 21. §. V. ö. p. t. rendt. 151. §.)

A törvényszék csak a fél indokolt kérelmére engedhet az ellenfél beleegyezése nélkül halasztást. A halasztás iránti kérelem a perirat megkezdése előtt a jegyzőkönyvbe igtatandó, s a jegyzőkönyv az ellenfél netáni ellenészrevételeivel együtt, — határozathozatal végett azonnal a biróság elé terjesztendő.

Ha a biróság megtagadja a halasztást: a tárgyalás további folytatására rövid határnapot tüz ki (keresked. elj. 22. §.)

Több halasztást a biróság egyik félnek sem adhat (p. t. rendt. 140. §.), kivéve, ha az első halasztás az idé-

---

guk, mind a pertárnok önkezüleg aláirják. Ha valamelyik fél meg nem jelent, vagy a jegyzőkönyvet aláirni nem akarná, ez a pertárnok által megjegyzendő. (Ügyviteli szabályok 116. §.)

[1]) Ily esetek az 1. jegyzetben 74. lapon előadottakon kivül: a kereskedelmi eljárásban a rendes irásbeli eljárásban a halasztási kérelem felett felvett jegyzőkönyv, melybe a kifogások még a tárgyalás napján beirandók (p. t. rendt. 98. §.), továbbá a kereskedelmi könyvek megtekintése alkalmából felvett jegyzőkönyv, mely szintén a tárgyalás napján befejezendő (p. t. rendt. 177. §.), végre a tanuk és szemle általi bizonyitás felől leendő észrevételek felől felveendő jegyzőkönyv, mely a tárgyalási határnapon szintén befejezendő (kereskedelmi elj. 25. §.)

zés és a tárgyalási határnap közötti idő rövidsége miatt engedélyeztetik (keresk. elj. 22. §.)

A feleknek azonban szabadságukban áll a végirat és ellenvégirat kivételével egymásnak a törvényben megszabott határidőkön tul terjedő többszöri halasztást engedni, mi a jegyzőkönyvben mindannyiszor feljegyzendő (p. törvk. rendt. 140. §.)

A halasztást vagy végiratot megengedő vagy megtagadó végzések ellen külön felebbvitelnek helye nincs (keresk. elj. 23. §.)

A jegyzőkönyvnek alakjára és felszerelésére nézve a törvk. rendtartásnak — fentebb a váltó-eljárásnál előadott — szabályai alkalmazandók (keresked. eljárás 25. §.)

3. Irásbeli eljárás kereskedelmi perekben.

Nagyobb fontosságu számadási vagy bonyolult természetü perekben a törvényszék mindkét félnek közös, vagy egyik félnek indokolt kérelmére irásbeli tárgyalást rendelhet. Ez esetben az eljárás, a mennyiben a felek periratáik egyességileg másként meg nem állapodtak: a p. törvk. rendt. ide vonatkozó rendelkezései követendők.

Az irásbeli eljárás elrendelése iránti kérelem azonban csak is az első tárgyalási napon terjeszthető elő. A kérelem iránt köteles az ellenfél még azon a tárgyalási napon nyilatkozni, s ha nem nyilatkozik, ugy tekintetik, mintha a pernek irásbeli tárgyalásába beleegyezett volna.

Az ezen tárgyban felvett jegyzőkönyv, a keresetlevél első s ügyvédi megbizások eredeti példányaival a pertárnok által haladék nélkül a törvényszék elé terjesztendő.

Az irásbeli eljárást megengedő vagy megtagadó végzés ellen felebbvitelnek nincs helye.

A rendes eljárásnál a felek ügyvédjei, illetőleg azok igazolt helyettesei a keresetlevél után következő periratok

beadása végett mindenkor a pertárban tartoznak megjelenni (p. t. rendt. 131. §.)[1])

Az ellenirat beadása és átvétele a per felvételére kitüzött határnapon, az ellenirat után következő periratok beadása és átvétele pedig a megelőző perirat átvétele után következő és a percsomóban a naptár szerint kiteendő 15-ik napon, vagy ha ez vasárnap avagy ünnepre esnék, a következő köznapon történik, mely határnapokról a felek külön nem értesittetnek.[2])

A fél azonban ezen §-ban megszabott határidő előtt is beadhatja periratát, mely esetben a pertárnok az illető példányt az ellenfélnek 24 óra alatt kézbesittetni, s erről a beadót felzetileg értesiteni tartozik. Az ellenfélre nézve a következő perirat beadásának határideje ez esetben a kézbesitést követő naptól fogva számittatik[3]) (p. t. r. 132. §.)

A válasz és viszonválasz beadása után felperes végiratot adhat, ha ebbeli szándékát a viszonválasz átvételétől számitandó 3 nap alatt a pertárnoknál bejelentette, a ki ezt, valamint a végirat beadásának határidejét a percsomóban feljegyzi, s arról az ellenfelet értesiti. De a végiratban csak oly bizonyitékokat hozhat fel, melyek a viszonválaszban foglalt uj ténykörülményekre és bizonyitékokra vonatkoznak. Az ellenvégirat csak a végiratban foglaltakra szoritkozhatik (p. t. rendt. 137. §.)

Mindenik fél feltétlenül igénybe vehet, a végirat és ellenvégirat kivételével, minden egyes perirat beadására

---

[1]) „A pertárnok nem köteles a pósta utján hozzá érkezett periratot elfogadni. (1870. augustus 12-én 6210. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 293. szám.)

[2]) Ha a felek a pertárban megjelentek, s irataikat magukkal hozták: a pertárnok az első példányt átveszi, s folyó római szám alatt, mely mellett az ügy pertári száma is feljegyzendő, a percsomóba helyezi, a másod s további példányokat pedig az ellenfélnek vagy a többi pertársnak adja át (Ügyviteli szabályok 109. §.)

[3]) Ha valamelyik fél a kiszabott határidő előtt adja be periratát, a perfelvételi jegyzőkönyvben mind a beadás és kézbesités napja, mind a következő perirat beadásának napja és órája megjegyeztetik, a kézbesitési vevény pedig folyó római szám alatt a percsomóba tétetik (Ügyv. szab. 112. §.)

nézve egy, de 15 napnál tovább nem terjedhető halasztást.[1]) Ezen szándékát a fél a perfelvételi jegyzőkönyvben jelenti ki, — tartozván naptár szerint meghatározni a napot, melyen a pertárba beadandja periratát[2]) (p. t. r. 138. §.)

Ha a fél az előbbi szakasz szerint már meghosszabbitott határidőben sem adhatná be az ellenbeszédet, választ vagy viszonválaszt: ujabb halasztásért folyamodhat. E végre a pertárnok külön jegyzőkönyvet nyit, melybe indokolt kérelmet a folyamodó, ellenindokait vagy észrevételeit pedig az ellenfél még az nap beigtatja.[3])

A jegyzőkönyv azonnal a biróság elé terjesztendő, mely a kérelem felett haladék nélkül intézkedik; s ha megtagadja a halasztást, 8 napnál tovább nem terjedhető, s naptár szerint meghatározandó határidőt tüz ki a perirat beadására.[4]) Ha az ellenfél a halasztásba beleegyezett, vagy a halasztási kérelemre nézve észrevételt nem tesz: a biró a kért halasztást meg nem tagadhatja.

A hozott végzés mindkét esetben a feleknek, valamint a perhez csatolás végett a pertárnoknak azonnal kézbesitendő (p. t rendt. 138. §.)

---

[1]) „Ha egyik fél a perirat átvételére a pertárban meg nem jelent, az ellenfél, kinek e határnapon a periratot beadni kellett volna, ez alkalommal perirata beadására 15 napnál hosszabb halasztást is vehet igénybe". (1873. február 28-án 1876. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 661. szám.)

[2]) Ha valamelyik fél a perirat beadására nézve halasztással él, ezt a perfelvételi jegyzőkönyvben jelenti ki, — naptár szerint meghatározván a napot, melyen periratát beadandja. (Ügyviteli szabályok 107. §.)

[3]) Ily esetben a perfelvételi jegyzőkönyvben egyszerüen csak az jegyeztetik, a pertárnok és a halasztást kérő fél aláirása mellett, hogy a halasztás iránt tárgyalás van folyamatban. Maga a tárgyalás külön jegyzőkönyvben történik. (Ügyviteli szabályok 106, 107. §§.)

[4]) E szakasz azon rendelkezése, hogy a halasztás megtagadása esetén is a perirat beadására 8 napi határidő tüzendő ki, csak azon esetre alkalmazható, midőn a halasztás szabályszerüleg vétetett igénybe; ellenesetben a biróság a periratot be nem adó felett meg nem jelentnek tekinteni és az ügy érdemében itélni tartozik. (1870. julius 19-én 6947. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 278. szám.) Ilyen szabálytalanság, ha a halasztási indokok a jegyzőkönyvbe be nem igtattatnak. A fentebbi határozatra is ily eset szolgált alkalmul.

Több halasztást a biróság egyik félnek sem adhat.[1]) A feleknek azonban szabadságukban áll, a végirat és ellenvégirat kivételével egymásnak a törvényben megszabott határidőkön tul terjedő többszöri halasztást engedni, mi a percsomóban mindannyiszor feljegyzendő[2]) (p. t. r. 140. §.)

A pertárnok a per folyó száma alatt minden perről külön percsomót (perfelvételi jegyzőkönyv) nyit; a keresetlevél és a periratok egyik példányát, valamint a per folyama alatt felvett külön jegyzőkönyveket, és az azokra hozott végzéseket külön időrend szerint sorban, római számok alatt, ahhoz csatolja, és a periratok mellékleteit a felek által használt jegyek alatt elősorolja;[3]) az ellenirat és a többi perirat második példányát az illető félnek mindjárt a határnapon átadja, illetőleg a beadás után 24 óra alatt kézbesitteti; a perirat átvételének napját a percsomóban és magára a periratra feljegyzi; a periratok be-

---

[1]) E szabály azonban csak abban az esetben alkalmazandó, ha a biróság már egyszer engedett halasztást; mert mindazon esetekben, midőn a biróság legelőször jut abba a helyzetbe, hogy a halasztási kérelem felett határozzon; a 139. §. alkalmazandó; az, hogy a felek kölcsönös egyetértéssel egymásnak többszöri halasztást engedtek, ezen §. alkalmazását ki nem zárja. (1870. december 9-én 12276. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 332. sz.)

[2]) Az alkeresettel perbe idézett szavatos, mennyiben szavatossági kötelezettségét el nem ismeri, a főper menetébe be nem folyhat, s ekként a főperben valamely perirat beadására al- és felperes által kölcsönösen engedélyezett halasztást ellenzésével nem korlátolhatja. (1872. april 8-án 4727. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 650. sz. alatt.)

[3]) Az idéző végzéssel ellátott keresetlevél első példánya a pertárnoknak kézbesitendő, ki azt folyó szám alatt a perkönyvbe igtatja. Minden külön percsomó azon pertári számot nyeri, mely alatt a keresetlevél a perkönyv első rovatába beigtattatott. A percsomót a perfelvételi jegyzőkönyv képezi a periratokkal, mint annak mellékleteivel együtt. A pertári szám a percsomó boritékának külzetére jegyeztetik. A perfelvételi jegyzőkönyv a felek első megjelenésétől fogva a pernek itélet alá terjesztéseig folytatólag vezettetik, s az eljárásnak mindazon mozzanatait magában foglalja, melyek a per felszerelése körül az ügy folyamában felmerültek. A beigtatás a lehető legnagyobb rövidséggel szóváltások vagy észrevételek mellőzésével történik. (Ügyviteli szabályok 102, 104 és 105. §§.)

nyujtására a törvény, vagy a biróság által, avagy a felek közmegegyezésénél fogva kitüzött határnapokat nyilvántartás végett a felek jelenlétében a percsomóba igtatja; végre, ha valamely perirat a kitüzött határnapon be nem adatnék, ezt az ellenfél kértére a percsomóban megjegyzi (p. t. rendt. 141. §.)[1])

Ha a periratok mind beadattak, a pertárnok tartozik a percsomót további ellátás végett a biróságnak 3 nap alatt előterjeszteni[2]) (p. t. rendt. 142. §.)

Ha valamelyik fél a periratok benyujtása határnapján a 111. §-ban kijelölt időben[3]) meg nem jelent és periratát be nem adta: az ellenfélnek joga lesz a percsomóban az ügynek itélet alá terjesztését kérni.[4]) A pertárnok tartozik ez esetben a periratokat az igazolási kérelem beadására kitüzött határidő után[5]) a törvényszékhez bemutatni.[6])

---

[1]) A pertárnok sérelmes intézkedése és eljárása ellen első vonalban az illető törvényszéknél kell orvoslást keresni; következőleg a pertárnoki eljárás ellen egyenesen a semmitőszékhez intézett semmiségi panasz figyelembe nem vehető. (1870. julius 1-én 4627. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 257. sz. alatt.)

[2]) A pernek itélet alá terjesztése egyszerü jelentés mellett történik. A percsomó e jelentéshez csatoltatván, az igtató hivatalba adandó. (Ügyviteli szabályok 120. §.)

[3]) Vagyis a perfelvételre kijelölt határnapon a kiszabott órán tul még két óra alatt.

[4]) Mielőtt valamelyik vagy mindkét félnek elmaradása a perfelvételi jegyzőkönyvben megjegyeztetnék: a pertárnok a távollevő nevét nyilt ajtó mellett kikiáltja. (Ügyv. szab. 118. §)

[5]) Ha a per felvétele után valamely perirat beadására egyik fél sem jelent meg, a p. t. rendtartásnak nem 113, hanem 143. §. alkalmazandó, s ehhez képest a pertárnok csak az igazolási kérelem beadására kitüzött határidő eltelte után tartozik a periratokat a törvényszékhez bemutatni; ez pedig, ha az igazolási kérelem maga idejében beadatott, mindenekelőtt ennek szabályszerü tárgyalását köteles elrendelni, s csak az igazolási kérdés eldöntése után határozhat a főügyben. (1869. september 30-án 1540. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I. folyam, 52. sz.)

[6]) Ha a perfelvétel után valamely perirat beadására kitüzött határnapon egyik fél sem jelent meg, a per megszüntnek nem nyilvánitható, sem pedig az iratok itélethozatal végett a törvényszék elé nem terjeszthe-

Ha az egyik fél az ügynek itélethozás alá terjesztését kérte, a pertárnok az elkésett periratot többé el nem fogadhatja (p. t. rendt 143. §.)[1])

Negyedik czim.

A bizonyitásról.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. A törvényes szabályokhoz kötött és a szabad bizonyitási elmélet.

Hogy csak egy valódi igazság lehet, azon senki sem kételkedik, s azt, hogy a valódi igazságnak különféle osztályzatai lehetnének, a jogtudomány sem állitotta soha. Az igazság feltalálása azonban nem minden körulmények között biztos, s az emberileg felismerhető igazság nem felel meg mindenkor a teljes valóságnak, a teljes bizonyosságnak, hanem az igazság felől csak egyéni meggyőződést eredményez.

Ez az oka, hogy a jogtudomány az igazság felismerésére különböző utakat és módokat állitott fel.

A kánoni jog behozatala óta a jogtudományban az az elv foglalt általában tért, hogy az absolut igazság kinyomozása általában lehetetlen, a biró meggyőződése pedig mellőzve a gyakran

---

tők, mig azt valamelyik fél nem kéri, s a pertárnok a periratot mindaddig elfogadni köteles, mig az ellenfél az itélet alá terjesztést nem kérte. (1870. julius 29-én 6662. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 280. sz. alatt.)

[1]) A perfelvételre megjelent alperesek által nyert halasztás alatt, a meg nem jelent alperes-társ beadhatja elleniratát: ha alperes a per felvételekor ezen alperesre nézve az ügynek itélet alá terjesztését nem kérte. (1873. márczius 19-én 3362. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat Döntvénytár IX. folyam, 629. sz. alatt.)

előtérbe lépő érdekeltséget, a biró személyes minősége, elméjének élessége vagy korlátoltsága, belátásának minősége, de még kedélyhangulata, szeszélye s magán hajlamai által is befolyásoltatván, a mellett, hogy ez uton a valódi igazság kiderítése el nem érhető, másrészről megfosztaná a felet azon eszközöktől, melyekre fenyegetett érdekeinek védelmére biztosan számithatna. E nézet következménye lőn: a törvényes bizonyitási elmélet elfogadása a törvényhozások által. A törvényes bizonyitási elmélet tehát azon jegszabályok összege, melyek a bizonyitékok külső minősége szerint, azok kellékeit és tulajdonságait előlegesen meghatározzák; minél fogva oly bizonyiték alapján, mely nem bir a törvényben meghatározott kellékkel, a birónak valamely tényt valónak tartani, vagy a bizonyitékok fennléte esetén, melyek a törvényben meghatározott kellékekkel birnak, az ezek által bizonyitani kivánt tény valóságát meg nem állapitani, jogában nem áll.

A törvényes bizonyitási elmélet szabályai szerint tehát a jogi vagy alaki igazság kiderítése eredményeztetik, minek ellentéte a valódi vagy is anyagi igazság, mely a konkrét eset megbirálása s a logicának az emberi észben gyökerező szabályai alkalmazása által derittetik ki.

A tapasztalás tanusitotta ugyanis, hogy nem minden egyes per körülményei képeznek oly önálló esetet, hogy oly szabályokat, melyek az élet tarka s változatos folyamán felmerülhető minden esetre sikerrel lennének alkalmazhatók, felállitani lehetetlen; s azért a törvényes bizonyitási elmélet is mindinkább nagyobb tért kezdett engedni a birói meggyőződésnek, s a kötelező szabályok mindinkább szükebb térre szorultak. Tanuja ennek perrendünk is, mely ugyan a törvényes bizonyitási elmélet alapján áll, de e mellett nem mellőzhette, hogy több esetekben a birói szabad meggyőződésnek tért ne nyisson; igy p. o. mennyiben bir az aláirások összehasonlitása felőli szakértői vélemény (172. §.) az aggályos tanuk vallomása (193. §.) a szakértői vélemény (217. §.) bizonyitó erővel, azt a per körülményei szerint a biró határozza meg.

De ezek mindig csak kivételek a rendes szabály alól, mig a szabad bizonyitási elméletnél azok az esetek képeznek kivételt,

melyekben a birói szabad meggyőződés a törvényben eleve meghatározott szabályok által van korlátolva.

A szabad bizonyitási elmélet lényege: hogy az igazság felismerését minden közelebbi meghatározása nélkül azon külső kellékeknek, melyek erre nézve a birónak irányadóul szolgálnának, az ész szabályaira alapitott benső indokok alapján kivánja eszközölni.

A kereskedelmi eljárásban e részben is — habár csak szűk tere nyilt a birónak, mennyiben a kereskedelmi törvényben több oly eset foglaltatik, melyekben a bizonyitékok mérlegezése a biró belátására van bizva.

2. Bizonyitási kötelezettség.

Minden ténybeli állitás bebizonyitandó, melyre az egyik vagy másik fél jogát, kifogásait alapitja; különben az, ha tagadná az ellenfél, valónak nem tartható (p. t. rendt. 152. §.)

E nehány szóból állanak a törvény összes intézkedései, és bármily egyszerünek lássék is a dolog, gyakorlatban számos nehézségekbe ütközik.

Elvül szolgál, hogy a keresetben csak a jog létrejötte bizonyitandó, annak folytonossága, illetőleg fennállása már nem tartozik a kereset alaki alapjához. Ha tehát alperes azzal védekezik, hogy az ügylet nem jött érvényesen létre,[1] vagy hogy a jog el-

---

[1]) Igy p. o., ha *A* bebizonyitja, hogy valamely dolog megvételére bizonyos összegért és bizonyos feltételek alatt szerződött, s maga részéről a szerződési kötelezettségeket teljesitette, vagy teljesiteni kész, bebizonyitotta azon külső jelenségeket, melyek a jogügylet létrejöttét igazolják, s ennélfogva a kereset támogatására igényeltetnek, s nem szükséges a szerződés létrejöttére megkivántató általános kelléket: az akarat-nyilvánitás szabadságát, határozottságát és a szerződő fél képességét a keresetben felhozni, annál kevésbé bizonyitani; ha e kellékek valamelyike hiányzik, e kifogás érvényesitése és bizonyitása az ellenirat alapjához tartozván, az e részbeni bizonyitás alperest terheli. (L. bővebben Zlinszky: „Bizonyitás elmélete“, 96. l.)

enyészett, ez az ellenbeszéd tárgyát képezvén, azt alperes tartozik bizonyitani.[1])

Más szempont alá esik, midőn a kereseti igény valamely kötelezettség nem teljesitése folytán származik, mert ez esetben a kötelezettség nem teljesitése képezvén a kereseti igény alapját az felperes által bizonyitandó; épen mint bármely más jogszerző tények, mert joga épen a nem teljesités folytán származott.[2])

Ugyanaz elv, mely a keresetre szabályul szolgál, szabályozza a többi perbeszédeket is. Ezek között kiváló fontossággal az ellenirat bir, melynél a bizonyitási kötelezettségre megkülönböztetendő, hogy az felperesi tények tagadását czélozza-e, vagy önálló kifogásokat tartalmaz. A kettő közötti különbséget már fentebb, midőn a perbeszédekről szólottunk, jeleztük, s most a bizonyitási kötelezettséget illetőleg kell az ott mondottakat kiegészitenünk.

A felperes által felhozott jogi tények tagadása, tagadása a kereseti alapnak, s ennélfogva ez esetben a bizonyitás felperest terheli; mig a kifogás által uj tények lépnek előtérbe, melyek folytán alperes felperes által érvényesittetni kivánt jogszabálytól eltérő más jogszabály alkalmazását vitatja, annak bizonyitása tehát, hogy azok a tények, melyek az alperes által érvényesitett

---

[1]) Igy p. o., ha szerződés teljesitése iránt indittatik kereset, csak a szerződés létrejötte s nem az is, hogy az nem teljesittetett, bizonyitandó; ha alperes a teljesités megtörténtét vitatja, ez kifogást képez és általa bizonyitandó.

[2]) Igy p. o., ha a kezes ellen inditandó keresetnél felperes azt, hogy a főadós nem fizetett, bebizonyitani tartozik, mert a kezes elleni kereseti joga épen az adós által kötelezett fizetés elmulasztása folytán származik. V. ö. Unger, System des österreichischen Privatrechts, II. k. 569. lap. — Hasonlólag oly esetben, midőn tévesztés folytán valamely szerződés érvénytelenitése követeltetik, a megtörtént tévesztés vagy is azok a külső jelenségek, melyek által a tévesztés megtörténte bizonyittatik, felperes által igazolandók. (L. Römer „Beweislast, hinsichtlich des Irrthums“, 19. l.) Ebből kifolyólag oly esetben is, ha nemleges tétel képezi a kereset alapját, az is felperes által bizonyitandó, p. o. valamely jog eredete, vagy be nem következtétől tétetik függővé a nemleges tétel; t. i. hogy az igényelt jog létrejöttét feltételező körülmény nem következett be, felperes által bizonyitandó, mert ez képezi keresetének alapját. V. ö. Langenbeck „Beweisführung“, 337. l.

jogszabály alkalmazását vonják maguk után, valóban fennállanak, alperest terheli.

Ezekben meglévén határozva a kereset s ellenbeszédben a bizonyitási kötelezettség lényege, a további periratok körül nehézség a bizonyitási kötelezettség megállapitására nem forog fenn. A válaszban felperes a kifogások ellen ellenmondásokat vagy ellenkifogásokat érvényesithet, mig a viszonválaszban alperesnek jut hason szerep, mindkét fél bizonyitékait előterjeszteni tartozván.

3. A bizonyitási kötelezettséget elháritó okok.

A törvényben nem gyökerező vélelem fel nem ment a bizonyitási kötelezettségtől; a törvényes vélelem ellenben nem igényel bizonyitást, de nem zárja ki az ellenkező bizonyithatást (p. törvk. rendt. 153. §.)

A vélelem felállitása által a törvény valamely felhozott tényből más tény létezésére enged következtetést; a vélelem tehát bebizonyitott létező tényekről való következtetés más hasonló vagy oly tények létezésére, melyek a bebizonyitott ténynyel az élet tapasztalatai folytán rendszerint vagy legalább gyakran összeköttetésben jelentkeznek.[1])

A bizonyitás azonban csak a törvényben meghatározott vélelmek esetein[2]) ment fel a bizonyitás terhe alól, a közönséges

---

[1]) A jogvélelmektől megkülönböztetendők a jogkötelmek (fictiones juris), melyek által oly állapot létezése költetik, mely nem hogy — mint a vélelem folytán következtetett tények — valószinü lenne, de ellenkezőleg tényleg nem birhat azzal a minőséggel, melylyel azt a jogkötelem felruházza, p. o. a nem született gyermek, mint cselekvő és szenvedőleges jogalany. (V. ö. Berger: „Kritische Beiträge zur Theorie des österreichischen Privatrechts", 88. l.)

[2]) „A gyermek szülei örökösének lévén vélelmezendő, midőn a gyermek szülei által elvállalt kötelezettség teljesitése végett pereltetik be, annak bebizonyitása, hogy ő az örökségből kizáratott, őt terheli; minélfogva az örökösödés egyszerü tagadása felperes elutasitására indokul nem szolgál". (1873. december 16-án 10846. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 18. sz. alatt.) Kijelentjük azonban, hogy mi ez elvvel egyet nem értünk; azt, hogy valaki örökös s annyit örökölt, melyből

vélelem, mely valamely tényből vont okszerü következtetés által származik, azonban nem ment fel a bizonyitás terhétől.

Köztudomásu tényeket bizonyitani nem szükséges. Mennyiben tekinthető valamely tény köztudomásunak, a biróság az itéletben határozza meg (polg. törvk. rendt. 154. §.)

Annak pontos meghatározása, hogy mely események tekintendők köztudomásuaknak, főleg azok alanyi terjedelmét tekintve, alig lehetséges; de szükséges lenne, hogy a törvény körvonalozza a köztudomás általános körét, mit a mi törvényünk teljesen mellőzvén, e részben semmi támpontot sem nyujt.[1])

4. A bizonyitás módjai s azok alkalmazása.

A közvetlen bizonyitás módjai: a beismerés, okirat, tanuvallomás, birói szemle és eskü, de ilyenek hiányában valamely állitás vagy tagadás valósága teljesen bebizonyitott tényekből vont okszerü következtetés által közvetve is bebizonyitható (p. t. rendt. 155. §.)

Minden bizonyiték rendszerint az illető helyen közlendő, vagy felhozandó, a félnek azonban joga van

---

a követelt összeg fedezhető, nézetünk szerint mindig felperes tartozik bizonyitani.

„A követelés elengedése jogilag vélelmezhető nem lévén, ki annak elengedését állitja, nem csak azt tartozik bizonyitani, hogy általában ily elengedés történt, hanem annak jogczimét és azt is, hogy az elengedés feltétlenül s mily feltételek alatt történt, bizonyitani köteles". (1875. april 7-én 2161. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 117. sz. alatt.) „Midőn a gyám gyámoltjának vagyonát terhelő adósságot kifizeti, a törvényes vélelem az: hogy a kifizetést nem saját, hanem gyámoltja vagyonából vagy jövedelmeiből tette". (1876. február 21-én 1391. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 79. sz. alatt.)

[1]) Igy azt sem lehet tudni, hogy ország, megye járás szerte az egyes vidékeken vagy községekben köztudomásu tényeket, vagy azok közül, melyeket kivánt a törvényhozó a bizonyitást elháritó okok közé sorozni. (Lásd erről bővebben: Zlinszky: „Bizonyitás elmélete", 138. s következő lap.)

valamely későbbi periratában is hozni fel bizonyitékot:

a) ha valószinünek nem tarthatta, hogy az előbbi periratában felhozott állitását az ellenfél tagadja, vagy

b) ha a bizonyitó fél kimutatja, hogy a felhozott bizonyitékot előbb használnia nem lehetett (p. törvk. rendt. 156. §.)

Külföldi törvénynek vagy külföldön kiállitott okiratnak érvényességét az ellenfél kifogása ellen az tartozik bizonyitani, a ki azon törvényre vagy okiratra hivatkozott. Külföldön kiállitott okiratok egyébiránt a külföldiekre nézve csak ugy birnak érvénynyel a hazai biróságok előtt, ha a bizonyitó fél kimutatja,[1]) hogy azok az illető külföldi törvények szerint érvényesek, s hogy az illető államban az okirat általi bizonyitásra nézve Magyarország lakosai irányában teljes viszonosság létezik (p. t. rendt. 157. §.)

II. FEJEZET.

A beismerés.

1. Beismerés a biróság előtt.

Minden ténybeli állitás valónak tartatik, melyet a fél vagy annak képviselője a per folyamában nyilván beismer (p. törvk. rendt. 158. §.)

Ha közvetlenül következő periratában valamelyik fél világosan és határozottan nem tagadja, vagy hallgatással mellőzi az ellenfél által felhozott ténybeli állitást: az a biróság előtt beismertnek tekintetik.[2]) Hallgatag

---

[1]) Külföldi törvények, vagy külföldön kelt okiratok érvényességéről kiadott bizonyitványoknak az illető követség hitelesitésével kell ellátva lenni (p. t. rendt. 545. §.)

[2]) A sommás perben a biró az ügyállást kikérdezési jogának alkalmazása mellett is tisztába hozni tartozván; az, hogy valamely előadott körülmény a másik fél által hallgatással mellőztetett, a hallgatólagos beismerést még nem állapitja meg, csak ha a biró e mellőzött tényre nyilatkozatra hivja fel a felet, s az e felhivásra a választ teljesen mellőzi, vagy azt oly határozatlan alakban adja elő, melynél fogva a biró meggyő-

beismerésnek azonban nem tekinthető olyan állitás vagy ténybeli körülmény tagadásának elmulasztása, mely a periratokban meg van czáfolva (p. t. rendt. 159. §.)[1])

A biróság előtti beismerés tehát kétféle vagy nyilt vagy hallgatólagos beismerés.

A beismerésnek, hogy hatálya legyen, kell:

a) hogy a beismerő szabad rendelkezési képességgel birjon azon jog felett, melyre a beismerés vonatkozik,

b) a beismerésnek az illetékes biró előtt kell történnie,

c) hogy a beismerés tartalma ugy jogilag, mint phisikailag lehetségest foglaljon magában,

d) a nyilt beismerésnek határozottnak kell lennie; — ellenben:

nem kivántatik meg a beismerés hatályához, hogy az az ellenfél jelenlétében történjék s az által elfogadtassék.[2])

2. A biróságon kivüli beismerés.

Biróságon kivüli beismerés csak akkor szolgálhat

---

zódhetik, hogy a válasz nem véletlenül maradt el, hanem a fél szándékosan kikerülte, állapitható meg a hallgatólagos beismerés. Ezt az elvet alkalmazta a m. kir. Curia, mint legfőbb itélőszék is. (1871. márczius 16-án 232. sz. alatt hozott határozatában), melyben kimondotta: hogy „tekintettel arra, miszerint azon állitásra nézve, hogy alperes a kikompolt földrésznek használatát a maga cselédjének meghagyta, ellenben felperes cselédjét annak használatától eltiltotta, alperes az eljáró biró által nyilatkozatra fel nem hivatott s igy a p. t. rendt. 117. §-a által a sommás biróság elé szabott azon kötelezettségének, mely szerint a perbeli tényállás körülményeinék tisztába hozatalára törekedni, s e végből a felekhez megkivántató kérdéseket intézni tartozik, meg nem felelt . . . az alsóbb biróság itélete feloldatik stb. (A jogeset közölve lett a „Törvényszéki csarnok“ 1871. évi 36. számában.)

[1]) „Ha alperes viszonkeresetében felperes követeléséből a viszonkeresetileg megitéltetni kért összeget leszámittatni kéri, e ténye folytán a felperesi követelést beismerőnek lévén tekintendő, e beismerése alapján elmarasztalandó, habár további perirataiban a követelés fennállását tagadta is. (1875. február 22-én 889. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 20. sz. alatt.)

[2]) Lásd erről bővebben: Zlinszky: „Bizonyitás elmélete“, 194. s köv. lap.

bizonyitékul, ha az maga a fél által világosan és komolyan tétetett,[1]) és az a beismerésre hivatkozó fél részéről bebizonyittatik[2]) (p. t. rendt. 160. §.)

Ugyanazon felek között folyamatban levő más perben tett beismerés biróságon kivüli beismerésnek vétetik[3]) (p. t. rendt. 161. §.)

Több pertárs közül egynek beismerése csak maga ellen bizonyit (p. t. rendt. 162. §.)

A biróság előtt és a biróságon kivül tett beismerés közötti különbség lényege következőkben jelentkezik:

a) a biróság előtti beismerés külön kötelezettségnek szolgálhat alapjául, a biróságon kivüli beismerés pedig csak a már létrejött igény fennállása vagy megszüntének bizonyitékául szolgál,

b) a biróság előtt tett beismerés, ha valótlansága bebizonyittatik is, ennek hatályára nézve semmi befolyása sincs, ellenben a biróságon kivüli beismerés valótlansága, ha bebizonyittatik, az minden bizonyitó hatályát veszti.

c) a biróság előtt tett beismerés nem igényel bizonyitást, mert annak csak a perben itélő-biró előtt, ama per folyamában,

---

1) „A biróságon kivüli beismerés csak akkor szolgál bizonyitékul, ha az az illető fél által komolyan és határozottan tétetett, és e körülmény kellőleg beigazoltatik. (1873. december 9-én 10533. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 11. sz. alatt.) „Arra nézve, hogy a biróságon kivüli beismerés perrendszerü bizonyitékot képezzen, nem szükséges, hogy az az ellenfél jelenlétében történjék, és hogy kijelentessék, hogy a beismerés oly czélból történt, hogy bizonyitékul szolgáljon". (1875. május 26-án 4095. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 21. sz. alatt.)

2) „Egy tanu által bizonyitott oly biróságon kivüli beismerésnek, melynél a bizonyitó fél jelen nem volt, teljes próbaerejüleg leendő bebizonyitása végett, a bizonyitó félnek a póteskü meg nem itélhető". (1873. december 30-án 8742. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 40. sz. alatt.)

3) „Polgári perben tett beismerés nem ugyanazon felek között folytatott más perben törvényszerü bizonyitékot képező biróságon kivüli beismerésnek nem tekinthető". (1874. october 26-án 8002. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 37. sz. alatt.)

melyben hatálya lehet, kell történnie; mig a biróságon kivüli beismerést bizonyitani kell,

d) a biróság előtt tett beismerésnél a komoly és határozott szándék e cselekvény minőségéből következik, mig a biróságon kivüli beismerésnél a komoly szándék fenforgása vitatható és kétségbe vonható;

e) a biróság előtti beismerés minőségénél fogva a beismerő félre határozott kötelezettséget ró, a biróságon kivüli beismerésből azonban határozott kötelezettség nem származik, sőt bizonyitó ereje is a birónak a fenforgó eset körülményeiből meritett meggyőződésétől feltételeztetvén, az gyakran épen semmi, más esetben csak tökéletlen bizonyitó erővel bir.[1])

3. Korlátolt beismerés.

A ki valamely tényt egyedül ellenfele beismerése által akar bizonyitani, azt teljes tartalma szerint kell elfogadnia. A beismerés kedvező tételeit nem érvényesitheti a maga előnyére ugy, hogy a nem kedvezőket mellőzze[2]) (p. t. rendt. 163. §.)

A korlátolt beismerésnél azonban kiváló figyelem forditandó arra, hogy oly esetben, midőn a korlátolás vagy módositás kifogást képez, ennek bizonyitása már alperest terheli. A korlátolásnak tehát magára a jogszerző tényre kell vonatkoznia, mert ha egy későbbi tény hozatik fel, mely által a létrejöttnek beismert jogszerző tény megszünt, ez már kifogást képez s ennélfogva a kifogásoló által bizonyitandó.[3]) Igy p. o. ha elismerem, hogy a ke-

---

[1]) Lásd erről bővebben: Zlinszky: „Bizonyitás elmélete“, 233—234. lap.

[2]) A perrend ama szabálya, hogy a beismerés fel nem osztható, hanem az akként, a hogy tétetett, fogadandó el, az okmányok tartalmára is alkalmazandó“. (1873. augustus 21-én 7113. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 298. sz. alatt.)

[3]) A törvény szerkezete ugyan annál is inkább engedne e részben kételyt azáltal, hogy a kifogást fel sem emliti, mert tényleg van oly rendszer és pedig a franczia perrendben elfogadva, mely az esetben sem tesz e részben különbséget, ha a beismeréshez tett hozzáadás kifogást képez; azonban ugy látszik, hogy a jogi közvélemény azt inkább a szerkezet hiá-

reseti összeget felvettem, de azt állitom, hogy azt visszafizettem; miután beismerésem korlátolása nem a beismert jogszerző tényre vonatkozik, hanem egy későbbi tény megtörténtének állitását foglalja magában, melynél fogva a beismert jogszerző tény megszünt, ez kifogást képez, s alperes által bizonyitandó; ellenben, ha p. o. alperes beismeri, hogy felperestől a kereseti összeget felvette, de azt állitja, hogy azt oly feltétellel kapta és vette kölcsön, hogy azt csak 6 év mulva tartozik visszafizetni, már itt a korlátolás a jogszerző tényre vonatkozván, azt, hogy a kölcsön nem ezen s mily feltétel alatt történt, felperesnek kell bizonyitani.[1])

Ha tehát a beismerés bizonyos hozzáadásokkal, vagy korlátolásokkal kapcsolatban történik, ezek a maguk alkatrészeire felosztandók, s e szerint vizsgálandó meg, hogy mely pontokra nézve forog fenn tiszta beismerés, vagy határozott tagadás vagy kifogás, s a bizonyitási kötelezettség általános szabályai a korlátolt beismerés e különböző minőségei szerint alkalmazandók.[2])

---

nyának tulajdonitja, mert ugy a jogirók (Igy Apáthy: „Polgári törvénykezési rendtartás" 147., 2. jegyzet alatt Herczegh hason müvében 424. lap) a kifogással kapcsolt korlátolt beismerés feloszthatóságát perrendünk szerint is alkalmazhatónak vélik; valamint a gyakorlat is ezt az elvet követi. Igy a legfőbb itélőszék 1872. évi october 7-én 7097. sz. alatt hozott határozatában kimondotta: „hogy a perrend 163. §-ának azon szabálya, hogy a beismerés teljes tartalma szerint fogadandó el, nem alkalmazható oly esetre, midőn a beismeréssel kifogás van összekapcsolva, mert ez esetben a kifogás alperes által bizonyitandó (Döntvégytár VIII. folyam. 163. lap); továbbá: „Ha valamely tény oly hozzáadással ismertetik be, melynél fogva a kötelezettség megszünte állittatik, az ily hozzátétel kifogást képezvén, az a kifogásolt fél által bizonyitandó". (1873. november 19-én 9839. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 30. sz. alatt.)

[1]) „Midőn pénzbeli követelés esetén a pénz felvétele alperes által beismertetik, de az állittatik, hogy a követelt pénz nem kölcsön s visszafizetés kötelezettsége mellett adatott, azt, hogy a követelt pénz visszafizetendő kölcsönképen adatott alperesnek, felperes tartozik bizonyitani". (1873. december 30-án 8742. sz. alalt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 40. sz. alatt.)

[2]) Lásd erről bővebben: Zlinszky: „Bizonyitás elmélete", 215. s köv. lap.

III. FEJEZET.

Az okiratok.

1. Közokirat.

Közokiratok, melyek a kiállitók által törvényes illetőségük köréhez tartozó tényekről állittatnak ki,[1]) teljes bizonyitó erővel birnak mindaddig, mig az ellenfél azok hamisságát vagy szabálytalanságát be nem bizonyitja.

Ugyanez áll a külföldi okiratokra nézve is, ha azok az illető államban közokiratoknak tartatnak, s egyszersmind a 157. §. feltételei szerint[2]) érvényeseknek bizonyittatnak (p. t. rendt. 165. §.)

2. Magán-okirat.

A magán-okirat bármily alakban van kiállitva, mindig bizonyit a kiállitó ellen, ha valódisága kétségbe nem vonatott, vagy bebizonyittatott (p. t. rendt. 166. §.)

Magán-okirat, melynek tartalmát tagadja az ellenfél, ugy szolgál bizonyitékul:

a) ha azt sajátkezüleg irta és aláirta,[3]) vagy

---

[1]) „Valamint minden közokmány, ugy a kézbesitési iv is csak akkor szolgál teljes bizonyitékul, ha a törvényben előirt minden alakszerüségekkel el van látva, ha tehát irni s olvasni nem tudó feleknek történt kézbesités folytán a vétjegyen az, hogy a végzés az olvasni nem tudó félnek megmagyaráztatott, feljegyezve nem találtatik, ezen vétjegy a kézbesités napjára bizonyitékul abban az esetben sem szolgál, ha a felek az átvétel megtörténtét kétségbe nem vonták". (1873. augustus 26-án 7487. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 300. sz. alatt.) „Oly okirat, melyen az aláirás valódisága hitelesitve van, közokiratnak lévén tekintendő, ha annak valódisága kétségbe vonatik, a valódiságot nem az okiratra hivatkozó fél tartozik bizonyitani, hanem az ellenfél tartozik annak hamisságát vagy szabálytalanságát kimutatni". (1874. december 10-én 10186. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 26. sz. alatt.)

[2]) Ha t. i. a bizonyitó fél kimutatja, hogy azok az illető törvények szerint érvényesek, s hogy az illető államban az okirat általi bizonyitásra nézve Magyarország irányában teljes viszonosság létezik.

[3]) „Tanuk által előttemezett okirat a kibocsájtó jogutódja ellen is

b) ha az idegen kézzel irt okiratot két előttemező tanu jelenlétében irta alá, vagy azok előtt utóbb az aláirást sajátkezü aláirásának ismerte el a kiállitó,

c) ha a kiállitó, a ki irni nem tud, két előttemező tanu jelenlétében — kiknek egyike által a kiállitó neve is aláirandó — szokott kézjegyével látta el az okiratot (polg. törvk. rendt. 167. §.)[1])

Ha a kiállitó se irni, se olvasni nem tud, vagy az okirat nyelvét nem érti, az előbbi §-ban érintett szabály megtartása mellett szükséges még az is, hogy a jelenlevő tanuk az okirat tartalmát mind maguk ismerjék, mind a kiállitónak az általa értett nyelven megmagyarázzák, s hogy ez megtörtént, az okiraton bizonyitsák[2]) (p. t. rendt. 168. §.)

---

teljes bizonyitékul szolgálván, ha annak valódisága kétségbe vonatik, nem az okiratra hivatkozó fél tartozik a valódiságot, hanem az ellenfél tartozik az általa valódiságára nézve kétségbe vont okirat valótlanságára vonatkozó állitásait bizonyitani". (1872. november 16-án 8684. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 185. sz. alatt.) „Nem tekinthető a p. t. rendt. 164. §-a értelmében kiállitott okmánynak az oly okirat, melynek az előttemező két tanu közül az egyik az általa történt előttemezését határozottan meggtagadja, s az, hogy az előttemezés általa történt, más uton sem bizonyittatik be". (1875. május 12-én 3705. szám alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 203. sz. alatt.)

[1]) A kereskedelmi törvény 313. §-a szerint irásbeli szerződések érvényéhez elegendő, ha az okmány a kötelezett fél által aláiratott. — Ha a felek egyike irni nem képes, kézjegyét két tanu aláirásával köteles hitelesittetni, kiknek egyike által az irni nem képes félnek neve is aláirandó. A váltótörvény szerint pedig a félnek váltón tett sajátkezü aláirása elegendő a nélkül, hogy a tanuk általi előttemezés bármely esetben is igényeltetnék. — Magában értetvén, hogy ha akár a váltó, akár a kereskedelmi eljárásban más okmányok által kivántatnék valamely tény bebizonyitása eszközöltetni, erre nézve a perrend általános szabályai szolgálnak irányadóul.

[2]) „Irni nem tudó fél által, két tanu előtt kézjegyével ellátott kötvény teljes bizonyitékul csak akkor szolgál, ha annak tartalma a kiállitónak a tanuk egyike — tehát nem a hitelező által magyaráztatott meg". (1873. october 30-án 9146. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 54. sz. alatt.) „Ha a kötelezvényben kamatok vannak kikötve, szükséges, hogy a tanuk arról is tanuskodjanak, hogy az irni és olvasni

Az adóslevél ellen, mely a kiállitás eme kellékeinek megfelel: a kölcsön le nem lett számlálása vagy a kötelezettség fenn nem állása miatt[1]) csak ugy van helye kifogásnak, ha azt a perbefogott bebizonyitja (p. t. rendt. 169. §.)

Ha valamely okirat állitólagos kibocsájtójának irása vagy aláirása tagadtatik: ennek valódiságát az tartozik bizonyitani, ki az okiratra hivatkozott.[2]) Ha bebizonyul, hogy akár maga a kiállitó, akár képviselője roszhiszemüleg tagadta meg saját, illetőleg képviseltje irását vagy aláirását 10 frttól 300 frtig terjedhető pénzbirsággal büntetendő (p t. rendt. 171. §.)

Az irás és aláirás valódisága következő bizonyitékokkal igazoltatik:

a) közoklevél,

---

nem tudó félnek a kamatok mennyisége is megmagyaráztatott". (1876. január 21-én 181. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 88. sz. alatt.)

[1]) A váltótörvény 92. §-a szerint: „A váltóadós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magából a váltójogból erednek vagy melyek őt a mindenkori felperes ellen közvetlenül illetik". A kereskedelmi törvény 296. §-a szerint pedig „a kereskedelmi utalványok ellen az adós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magán az okiraton, vagy a közte s az okirat birtokosa között fennforgó viszonyon alapulnak". Ebből kifolyólag kétségtelen, hogy a pénz le nem olvasása iránti kifogás a váltó vagy kereskedelmi utalvány harmadik birtokosai ellenében nem érvényesithető, más kérdés, ha vajjon érvényesithető-e az a közvetlen hitelező ellen? Nézetem szerint igen, mert azok őt ez ellen jogszerüen illetik. Ez elv van elfogadva a német judikaturában is. Van azonban ellennézet is. (Lásd e kérdésre vonatkozólag Mutschenbacher igen érdekes czikkeit az 1877. évi „Jogtudományi közlöny" 18 és 19. számaiban.)

[2]) Ha az okmányt kiállitó fél azon levő aláirásának valódiságát beismerte: a tartalom valódisága ellen felhozott kifogásait ő tartozik bizonyitani, habár az okmány a p. t. rendt. 167. §-a szabályainak nem felel is meg". (1874. november 6-án 8905. sz. alatt hozott határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 44. szám.) „Az okmány valódiságának tagadása esetén, a valódiság bizonyitásának terhe azon esetben is a kötvényre hivatkozó félre hárul, ha ez okmány alapján a zálogjog bekebeleztetett". (1876. január 26-án 344. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 40. sz. alatt.)

b) két tanu megegyező vallomása, vagy

c) egy tanu vallomása által, ha ahhoz a bizonyitó fél póteskűje is járul;[1])

d) ha az aláirást tagadó fél a biróság által néki odaitélt az iránti esküt: hogy az aláirás hamis, letenni vonakodik, végre

e) ha a bizonyitó fél birói itélet következtében megesküszik, hogy aláirása valódi.

Mennyiben birhat döntő erővel az aláirásnak már kétségbe nem vont aláirással való összehasonlitása: a per körülményei szerint itélendő meg (polg. törvk. rendt. 172. §.)

3. Könyvek által való bizonyitás.

Bejegyzett kereskedőknek szabályszerüleg vezetett könyvei kereskedelmi ügyletekből eredő perekben rendszerint nem teljes eskü vagy más bizonyitási eszköz által kiegészithető bizonyitékot képeznek.

A könyveknek ezen bizonyitó ereje kereskedők ellenében a peressé vált bejegyzés keltétől számitandó tiz, nem-kereskedők ellenében pedig két évi időtartamra terjed.

Egyébiránt a felett kell e könyveknek nagyobb vagy kisebb bizonyitó erőt tulajdonitani, hogy oly esetben, midőn a peres felek kereskedelmi könyvei egymástól eltérnek, ezek mint bizonyitási eszköz teljesen mellőztessenek-e, vagy melyik fél könyveinek kelljen több bizonyitó erőt tulajdonitani, a fennforgó körülményekhez képest a biróság határozand. (Kereskedelmi törvény 31. §.)

Az oly kereskedelmi könyvek, melyekben szabálytalanságok mutatkoznak, bizonyitékul csak annyiban vé-

---

[1]) „Valamely okmányon lévő s a kiállitó által tagadott aláirás valódisága egy tanu által bizonyittatván, nem az okmány kiállitójának itélendő meg a hamisságra nézve a pótesků, hanem az egy tanu vallomásának kiegészitése végett azon félnek, a ki a tanura hivatkozott“. (1873. november 25-én 9370. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 57. sz. alatt.)

tethetnek, a mennyiben a fenforgó körülmények szerint, a szabálytalanságok daczára is hitelt érdemelnek. (Kereskedelmi törvény 32. §.)

A kereskedelmi könyvek bizonyitó erején mit sem változtat az, ha a segéd-személyzet által vezettetnek. (Kereskedelmi törvény 33. §.)

A könyvek általi bizonyitás akkép történik, hogy a számlát a bizonyitó fél a hitelesitésre jogositott által könyveivel összehasonlittatja. Ha a megkeresett hiteles személy megvizsgálván a könyveket, azt találja, hogy azok a törvény értelmében vitettek, a számla pedig azoknak hű kivonata: aláirásával bizonyitandja, hogy az a törvény rendelete szerint vitt könyvekkel egyezik.

Ezen törvényesen hitelesittetett számla másolata a perirathoz mellékeltetik, a határnapon pedig a hitelesitett számla mutattatik meg (p. törvk. rendt. 176. §.)

A biróság a per folyamában a fél kérelmére az ellenfél könyveinek felmutatását elrendelheti. Ha a felmutatás elmulasztatik, a könyvek vitatott tartalma a vonakodó fél ellenében bebizonyitottnak tekintendő (keresk. törvény 34. §.)

A felmutatott könyvek egész tartalmuk szerint csak a biróság vagy a birói szakértők által és pedig oly esetben vizsgálhatók meg, midőn azok szabályszerü vezetése forog kérdésben. A perbeli ellenfélnek egyedül a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni (kereskedelmi törvény 35. §.)

A könyvek felmutatása egész terjedelmük szerint leendő megtekintés végett örökösödés, vagyonközösség vagy társasági vagyon felosztása és csőd esetében biróilag elrendelhető (keresk. törvény 36. §.)

Ha a könyvek más birói területen vitetnek: azok megvizsgálása iránt az illető biróság keresendő meg, mely az előbbi §. szabályai szerint fog eljárni, s az eljárás befejezése után a könyvek viteléről kimeritő jelentést tenni (p. t. rendt. 178. §.)

Külföldiek a 157. §. feltételein felül kötelesek

igazolni azt is, hogy az illető állam törvényei szerint bizonyitó erejü könyvek vitelére jogositvák, s hogy könyveiket azon törvény szabályai szerint vitték (p. t. rendt. 179. §.)

4. Az okirat közlése.

Minden okirat az illető helyen másolatban rendszerint teljesen közlendő. Ha különféle tárgyakat tartalmaz, legalább a per tárgyára vonatkozó tételek másolata terjesztessék elő (p. t. rendt. 181. §.)

Az ellenfél által használt okiratok eredetijét mindenik félnek joga van megtekinteni. Ha azonban az ellene felhozott okiratot aggályosnak állitja: e kifogással az okirat megtekintése nélkül is élhet, mely esetben az okirat a perhez eredetben melléklendő (p. törvk. rendt. 182. §.)

Ha valamely okirat eredetije biróságon kivül közöltetett, s az ellenfél azt a közlés utáni első periratában aggályosnak nyilvánitja: a bizonyitó fél tartozik az aggályosnak nyilvánitott eredeti okiratot, ha azt az ellenfél előbb nem kivánta volna, az ügynek itélet alá terjesztése alkalmával, lepecsételve, a percsomóhoz csatolni (p. t. rendt. 183. §.)

Ha a fél, ki valamely okiratra hivatkozik, annak a biróságon kivüli közlését megtagadná, az ellenfél folyamodására — mely azonban a legközelebbi perirat beadására kiszabott határidő első felében adandó be[1]) — az eredetieknek a pertárban leendő felmutatására határnapot tüzzön ki a biróság. A mely okirat ekkor sem mutattat-

[1]) „Tekintve, hogy a perfelvételre a törvény által kiszabott határidőknek egyedül a p. t. rendt. 132. §-a értelmében kitüzött megjelenési határnapok vehetők: a p. t. rendt. 184. §-ának azon rendelkezése, mely szerint az eredetiek közlése iránti kérvény az illető legközelebbi perirat benyujtására kiszabott határidő első felében adandó be, egyedül a p. törvk. rendt. 132. §-ában emlitett első határidőre szoritkozik, s a felek által igénybe vett halasztásokra ki nem terjed". (1873. márczius 20-án 2974. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 623. sz. alatt.)

nék fel, az többé az itélethozatalnál figyelembe nem jöhet; ellenben az aggályosnak nyilvánitott eredeti okiratokat a biróság lepecsételi és a percsomóhoz csatolja. Az eredetiek felmutatásáról jegyzőkönyv vétetik fel; ebben a fél jelölje ki azon okiratokat, a melyeket aggályosaknak tart, aggályait pedig a következő periratban fejtse ki (p. t. rendt. 184. §.)

A fél a biróságnál, vagy a pertárban előre is leteheti az okiratok eredetijét, s arról az ellenfelet a periratban értesitheti. Ez esetben az okiratok felmutatását kérelmezni nem kell (p. törvk. rendt. 185. §.)

Olyan okirat, melyre nézve az ellenfél a legközelebbi periratban kifogást nem tett, aggálytalannak és valódinak tekintetik. Ugyanez áll akkor is, ha az eredetiek felmutatására kitüzött határnapon azon fél nem jelenne meg, ki az okirat eredetijének birósági felmutatásáért folyamodott (p. t. rendt. 186. §.)

Ha valamely okirat eredetije, vagy a kézirásoknak egybehasonlitására szükséges irományok[1]) a biróság vagy más közhatóság őrizete alatt léteznek: a biróság szükség esetében azoknak megtekintés, vagy a per eldöntésénél leendő használat végetti előszerzése iránt hivatalból intézkedjék (p. t. rendt. 187. §.)

5. Közös okirat.

Egyik fél sem tartozik olyan okiratot közleni, melyet maga használni nem kiván, és:

Váltó-perekben: A közös okirat előterjesztése sem rendelhető el az ellenfél beleegyezése nélkül (váltóelj. 27. §.)

A kereskedelmi perekben azonban az, ki olyan közös okiratot kivisán bizonyitékul használni, mely ellenfelének van

---

[1]) „A közhatósági őrizet alatt lévő okirat eredetije hivatalból akkor is előszerzendő: ha ez a per eldöntéséhez szükséges“. (1876. január 25-én 83. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 46. sz. alatt.)

birtokában:[1]) a főügy folyama alatt alkeresettel követelheti ugyanazon per birája előtt ellenfelétől az okirat előterjesztését.[2])

E keresetet a fél azon perirat beadására kitüzött határidő első felében nyujtsa be, mely periratában az okiratot használni akarja. A későbben beadott kereset hivatalból visszautasitandó, mi ellen periratnak nincs helye.

A tárgyalás az okirat közösségének kérdésére nézve külön jegyzőkönyvben történik, a biró pedig végzésileg határoz; és ha az okiratot közösnek mondotta ki, legfeljebb 15 napig terjedhető határidőt rendel a végett, hogy az okirat birtokosa vagy közölje az okiratot az ellenféllel, vagy esküt tegyen arra, hogy se az okirat nincs birtokában, se annak hollétét nem tudja, se pedig az tudtával meg nem semmisittetett. Ha sem az okiratot nem közölné, sem ezen esküt le nem tenné: az okiratnak a követelő fél által állitott tartalma bebizonyitottnak tekintetik.

Ezen végzés ellen mindkét fél élhet felebbezéssel s jogérvényes határozathozatalig a főügy tárgyalása függőben hagyandó (p. törvk. rendt.[3]) 188. §.)

Ha valamelyik fél által bizonyitékul használt okirat eredetije egy harmadik személy birtokában van, s az ellenfél annak felmutatását kérte: az okiratra hivatkozó fél, ha az okirat birtokosától barátságos uton meg nem szerezhetné az eredetit, ennek megszerzését szavatosság utján eszközölheti (p. törvk. rendt. 189. §.)[4])

---

[1]) „A kereskedelmi könyvek természetüknél fogva a felekkel közös okmányoknak tekinthetők nem lévén: a könyvek tulajdonosa mindaddig, mig azokat bizonyitékul használni nem kivánja, azok felmutatására nem kötelezhető“. (1873. május 5-én 3796. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 255 sz. alatt.)

[2]) „A közös okirat kiadása iránti alkeresetnek egyedül rendes perben és csak a már perben álló ellenfél nem pedig harmadik személy irányában lehet helye“. (1874. april 14-én 3918. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 60. sz. alatt.)

[3]) Közös okirat felmutatása iránt inditott alkereset folytán hozott két egybehangzó határozat ellen további felebbezésnek helye nincs“. (1875. január 9-én 10835. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 14. sz. alatt.)

[4]) „A p. törvk. rendt. 189. §-a szerint szavatossági pernek helye nem

IV. FEJEZET.

Tanuk.

1. A tanubizonyitás kellékei.

Két tanunak egybehangzó vallomása olyan tény iránt,[1]) melynél együtt jelen voltak, teljes bizonyitó erővel bir: szükséges azonban, hogy a tanuk kifogáson kivüliek, vallomásaik pedig saját közvetlen tudomásukon alapulók, világosak és határozottak legyenek[2]) (p. törvk. rendt. 190. §.)

A) A tanuskodásra képtelenek:

Oly személyek, kik az esküvel bizonyitandó tény történtekor életük tizenkettedik, azon időpontban pedig, melyben tanuskodásra felhivatnak, tizenhatodik évüket be nem töltötték; továbbá, kik elmebeli vagy testi fogyatkozásnál fogva a valóságot bizonyosan meg nem tudhatták,[3]) vagy azt kétségtelen módon előadni nem képe-

---

lehet oly okirat beszerzése végett, melyre az ellenfél nem hivatkozott". (1873. február 20-án 1280. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 620. sz. alatt.)

[1]) „Tanuk által jogi kérdésekről nyilvánitott egyéni nézet, azokat támogató tények nélkül itéleti alapul nem szolgálhat". (1875. april 5-én 2074. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 128/2. sz. alatt.) „Ha a tanu a tanu-állitó fél előadásával ellenkező, s bár annak javára szolgáló tényt állit, ennek vallomása a per eldöntésénél figyelembe nem vehető". (1875. márczius 22-én 2173. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 158. sz. alatt.) „A peres felek egyike által felhivott tanuk vallomása a felhivó fél ellenében tehát az ellenfél javára is szolgálhat bizonyitékul". (1875. november 10-én 9352. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 58. sz. alatt.)

[2]) „Csak oly tanuk vallomásai képeznek bizonyitékot, melyek világosak, határozottak, s hogy a tanuk közvetlen tudomásán alapulnak, maguknak e vallomásoknak tartalmából kiderül. Általánosságban tartott puszta állitás tehát bizonyitékul nem szolgál". (1875. april 8-án 2623. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 125. sz. alatt.)

[3]) „Az orvosnak valamely egyén elmezavarodottsága felől kiadott bizonyitványa csak azon esetben képez kellő bizonyitékot, ha az abban fog-

sek; végre a kik hamis tanuságért, vagy hamis esküért már büntetve voltak: tanukul el nem fogadtathatnak (p. t. rendt. 191. §.)

B) Kifogás alá eső tanuk:

Az ellenfél kifogása folytán tanuságtételre nem bocsáthatók:

a) a bizonyitó fél meghatalmazottja általában, ügyvédje pedig azon perben, melyben a felet képviselte vagy képviseli;

b) azok, kik vallomásaikból, vagy a per kimenetelétől közvetve vagy közvetlenül kárt vagy hasznot várhatnak;[1])

c) azok, kik a bizonyitó fél ellenfelével ellenségeskedésben vagy perben állanak;

d) a bizonyitó fél felmenő vagy lemenő ágbeli rokonai, ha az ellenfélhez is hasonló viszonyban nem állanak; ugyszintén a bizonyitó fél házastársa vagy jegyese (p. törvk. rendt. 192. §.)

Mennyiben fogadhatók el alkalmas tanukul a bizonyitó fél oldalrokonai, vagy sógorai; továbbá a szolgálati személyek a munka-adó mellett, mig ennek szolgálatában állanak; végre azok, kik valamely nyereségvágyból elkövetett büntettben vagy kihágásban bünösöknek itéltettek, vagy hamis tanuságért, avagy hamis esküért kereset alatt állanak: a per körülményei szerint a biró itéli meg (p. t. rendt. 193. §.)

---

laltak az illető orvos közvetlen tapasztalatain alapulnak; valamint tanuknak azon puszta állitása, hogy valamely egyén elmezavarban szenved, ha annak cselekményeit nem adják elő, melyekből az elmezavarra következtetés lenne vonható, feltétlen bizonyitékul nem szolgál". (1872. december 10-én 9228. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 174. sz. alatt.)

[1]) „A község — mint ilyen — felperessége alatt folytatott perben ugyanazon községbeli lakosok kifogástalan tanuknak nem tekintethetvén, vallomásuk bizonyitékot nem képez". (1872. april 20-án 1662. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 117. sz. alatt.)

2. A tanuk felhivása.

A ki tanukkal bizonyitani kiván, köteles a tanu vezeték- és keresztnevét, polgári állását és lakását a kérdőpontokban előadni, melyek a rendes eljárásnál az illető perirathoz csatolandók. Ha a kérdőpontok halmozottak, vagy utasitást adnak a feleletre: azokat a biró az előbbi esetben az egyes tételekre oszthatja, az utóbbiban pedig máskép köteles szerkeszteni (p. t. rendt. 194. §.)

A ki nem létező vagy oly tanura hivatkozik, kinek a fenforgó körülményekről tudomása nem lehetett, vagy a ki a tanu lakhelyét tudva, hamisan adta elő, ha a per folytán kitünik, hogy ezzel a per késleltetése, ellenfelének, vagy a biróságnak boszantása volt szándékában, 100 frttól 300 frtig terjedő birsággal büntetendő. Ha az ügyvéd magát e részben a féltől nyert utasitással igazolni nem képes: az emlitett birság minden viszkereseti jog nélkül az ügyvédet terheli (p. törvk. rendt. 195. §.)

3. A tanukihallgatás elrendelése és teljesitése.

Váltóperben alperesi kifogások tanuk általi bizonyitásának csak az esetben van helye: ha a tanu a biróság székhelyén van; vagy ha az ily bizonyitékot ajánló fél a máshol lakó tanut legfelebb tizenötöd napra kitüzendő határnapon a biróság elé állitja[1]) (váltóeljárás 28. §.)

---

[1]) Tehát a felperes a tanubizonyitás alkalmazásában korlátolva nincs. Ezen mindenesetre az osztó igazsággal ellenkező szabálynak felállitását valószinüleg az az aggály okozta, hogy alperes tanukra a per elhuzása czéljából is hivatkozand, mi felperesnél ki van zárva; de ez sem mentheti e szabály helytelenségét, mert a törvénynyel való visszaélés megakadályozásának nem az a módja, hogy vele a becsületes perlekedő is sujtassék, kinek tanuját előállitani módjában nem áll. Általában a gyorsaságnak nem szabad czélnak lenni, s annak az alapos jogszolgáltatást feláldozni.

Kereskedelmi perben azonban ily korlátozás nincs, s azért ott e részben is a p. t. rendt. általános szabályai irányadók, melyek azonban a váltó-eljárás szerint — az alább emlitendő kivételekkel szabályul szolgálnak minden oly esetben, melyben tanubizonyitásnak általában helye van. E szabályok következők:

Ha a biró helyét látja a tanuk kihallgatásának, e végből a percsomó bemutatása után határnapot rendel, s erre a tanukat idézvény, a feleket pedig végzés által meghivja. Ez utóbbiak meg nem jelenése azonban a tanuk kihallgatását nem akadályozza[1]) (p. t. rendt. 196. §.)

A tanukat rendszerint a biróság hivatalos helyiségében kell kihallgatni; de midőn a hely megszemlélése is szükséges, a biró a helyszinén való kihallgatást rendelje el. Fontos okoknál fogva a tanuk lakásukon is kihallgattathatnak[2]) (p. t. rendt. 197. §.)

Ha a kihallgatandó tanuk más biróság területén laknak:

A váltó-eljárás szerint ugy ebben, mint általában abban az esetben, ha azok nem a biróság székhelyén tartják lakásukat, kihallgatásuk alperes által kéretik: azokat ő tartozik a kitüzendő határnapon a biróság elé állitani; ellenben ha felperes hivatkozik ily tanukra; valamint

a kereskedelmi eljárás szerint: a kihallgatás az illető birósághoz intézendő megkeresvény utján történik. A megkereső biróság a kérdőpontok

---

[1]) De „ha valamelyik fél a tanukihallgatásra kitüzött határidőről nem értesittetett, az e miatt emelt panasz folytán nem csak a későbbi birói cselekmények, s névszerint az ily kihallgatás eredményére fektetett határozat, hanem maga a távollétében eszközlött tanukihallgatás is megsemmisitendő, s a tanunak ujból leendő kihallgatása rendelendő el". (1872. február 15-én 732. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 485. sz. alatt.)

[2]) „A tanuvallomás kivétele a tanu lakásán is történhet, ha az illető a törvényszék előtt betegség vagy más elfogadható ok miatt meg nem jelenhet". (Birói ügyv. szabályok 205. §.)

s más szükséges iratok közlése mellett a megkeresvényben adja elő azon tényállást is, melyet a fél a kihallgatandó tanukkal bizonyitani kiván.[1]) A megkeresett biróság is a 196. és 197. §§. szabályai szerint jár el (p. t. rendt. 198. §.)

Szabadságában áll a bizonyitó fél ellenfelének akár periratai mellett, akár a kihallgatásnál ellenkérdéseit nyiltan vagy lepecsételve, de mindig irásban beadni. A 194. §. rendelete az ellenkérdésekre is kiterjed (p. törvk. rendt. 199. §.)

A biró minden egyes tanut, mielőtt kihallgattatnék, az eskü szentségére és a hamis eskü következményeire figyelmeztessen, s egyszersmind adja értésére, hogy a teendő kérdésekre minden melléktekintet nélkül s egyedül legjobb tudomása és lelkiismerete szerint ugy vallja be az igazat, hogy vallomását esküvel is meg kell erősiteni[2]/b) (p. t. rendt. 200. §.)

---

[1]) „A per birósága által a tanukihallgatás eszközlése végett megkeresett törvényszék a saját székhelyén lakó tanuk kihallgatását önmaga köteles eszközölni, annak foganatositásával a székhelyén lévő járásbiróságot terhelni jogositva nincs". (1873. január 28-án 764. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 591. sz. alatt.)

[2]/b) Az eskütétel az alábbi minták szerint, melyekre nézve az eskütevő vallása rendszerint különbséget nem tesz, a kiküldött, illetőleg az előadó előmondása mellett történik. Eskütétel alatt az esküttevő kezét keblére teszi, a jelenlevők pedig állanak.

A tanuk esküje következő: „Én N. N. esküszöm a mindenható és mindentudó istenre, hogy minden körülményekre nézve, melyek iránt megkérdeztettem, legjobb tudomásom és lelkiismeretem szerint a tiszta és teljes valóságot vallottam, és semmit azokból, melyek a kérdésekre tartoznak, s melyekről tudomásom van, el nem hallgattam. Isten engem ugy segéljen" (bir. ügyv. szabályok 219. §.)

Azok, kik az eskütételtől hitfelekezetük elve szerint felmentvék, ezen szavak helyett: „esküszöm a mindenható és mindentudó istenre, következő kitétellel élnek: „ünnepélyes bizonyságot teszek arról". A végszavakat pedig: „isten engem ugy segéljen" mellőzik (ügyv. szab. 220. §.)

Ha valamelyik fél a kihallgatott tanu meghiteltetésétől eláll, vagy a megitélt eskü letételét az ellenfélnek elengedi: ez a jegyzőkönyvben megjegyzendő (ügyv. szabályok 221. §.)

A megjelent tanuk azonban sorban, mint a perben megneveztettek, egyenként hallgatandók ki. Vallomásaik külön-külön egész kiterjedésükben vétetnek a tanuhallgatási jegyzőkönyvbe (p. t. rendt. 201. §.)[1/a]

Minden tanuhoz hivatalból következő általános kérdések intézendők: 1. Mi a vezeték- és a keresztneve. 2. Hány éves. 3. Minő vallásu. 4. Mi az állása vagy üzlete. 5. Rokonságban vagy sógorságban van-e a felekkel és hányad izben? 6. Nincs-e ellenségeskedésben a bizonyitó fél ellenfelével? 7. Nem áll-e a bizonyitó fél ellenfelével perben? 8. Nem háramlik-e rá a perből haszon vagy kár? 9. Nem igértetett vagy adatott-e valami a tanunak vallomásáért, s ha igen: ki által? 10. Nem volt a tanu teendő vallomása iránt utasitva, rábeszélve s ha volt: ki által? (p. t. rendt. 202. §.)

Ha az általános kérdésekre adott feleletekből nem merülnek fel oly körülmények, melyek a tanunak hivatalból vagy az ellenfél kifogása folytán leendő kizárását vonnák maguk után: a biró a tanut a kérdő és ellenkérdő pontokra kihallgatja, s a vallomást lehetőleg szó szerint jegyzőkönyvbe veszi. A vallomást a tanu előtt felolvassa, a netáni észrevételeket pótlólag jegyzőkönyvbe veszi; a jegyzőkönyvet a tanu, a biró, valamint a netán jelenlevő felek vagy ügyvédjeik aláirják. Ha a tanu irni nem tud, vagy az aláirást megtagadja: ezt a biró a jegyzőkönyvben azok előadása mellett megjegyzi (p. törvk. rendt. 203. §.)

A kihallgatás bevégeztével mindenik tanu a 242. §. szabályaihoz képest megeskettetik arra, hogy minden körülményekre nézve, a melyek iránt megkérdeztetett, leg-

---

1/a) „A tanukihallgatás, habár az a tanuk számához képest több napot venne is igénybe, egy jegyzőkönyv felvétele mellett történik. A kérdés a jegyzőkönyv bal hasábjára iratik, az adott felelet a jobb hasábra. A kérdések leirása helyett azoknak a külön kérdő pontokban kitett számaira hivatkozni elegendő. Ellenkérdő pontok közvetlenül azon kérdés után intéztetnek a tanuhoz és vétetnek a jegyzőkönyvbe, a mely kérdésre vonatkoznak. (Birói ügyv. szabályok 217. §.)

jobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallotta, és semmit azokból, melyek a kérdésekre tartoznak, és a melyekről tudomása van, el nem hallgatott (p. törvk. rendt. 204. §.)

Ha a per folytában megnevezett tanuk közül valamelyik a kihallgatás előtt meghal, vagy kihallgatása más ok miatt lehetetlenné lett: a bizonyitó félnek szabadságában áll itélet-hozatala előtt egy vagy több uj tanunak kihallgatását kérelmezni[1]) (p. törvk. rendt. 205. §.)

Azon tanu, ki alapos ok nélkül meg nem jelen, vagy vallomást tenni vonakodik, arra pénz vagy fogság büntetés alatt szoritható.[2]) A pénz-büntetés annyiszor, mennyiszer 10 frttól 300 frtig terjed, s behajthatlanság esetén minden 5 frt helyett egy napi fogság szabandó (p. törvk. rendt. 206. §.)

A tanuskodást jogosan megtagadhatják: a) általában azok, kik a 192. §. szerint az ellenfél kifogása folytán különben is kizáratnak, b) a köztisztviselők olyan körülményekre nézve, melyek hivatalos titkot képeznek, vagy melyik iránt a fennálló törvények szerint különben is hivatalos okiratok kiadása van megszabva.[3]) Azok, kik va-

---

[1]) „Az elhalt tanu helyett a biróság által kitüzött határidő után, de az ügynek itélet alá bocsájtása előtt bejelentett ujabb tanunak kihallgatása a bejelentés elkésése indokából meg nem tagadható". (1873. december 18-án 17148. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 21. sz. alatt.)

[2]) „Annak megbirálása, hogy a felhivott tanu a p. t. rendt. 207. §-a alapján a tanuskodást jogosan tagadta-e meg? a tanu vallomástételre való képességének megalapitását, és igy közvetve a tanubizonyitéknak az érdemben itélő biróság hatáskörébe eső mérlegezését foglalván magában, oly végzés ellen, mely által a tanuskodás a p. t. rendtartás 207. §-ára való hivatkozással megtagadó egyén vallomástételre köteleztetik, sem a fél, sem a tanu semmiségi panaszszal nem élhet". (1871. deczember 21-én 14752. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat.)

[3]) „Oly birói végzés ellen, melynél fogva a tanuként megidézett egyén a kihallgatásra meg nem jelenés miatt a p. t. rendt. 206. §-a alapján pénzbüntetésben lett elmarasztalva, semmiségi panaszszal élni nem lehet". (1869. october 16-án 1845. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 62. sz. alatt.)

lamely egyes kérdésekre adandó felelet által becsületükben vagy vagyonukban sérelmet szenvednének, ily egyes kérdésekre felelni nem tartoznak (p. törvk. rendtartás 207. §.)

A tanuk járandóságát minden egyes esetben a kihallgatáskor határozza meg a biró, s azt a bizonyitó fél tartozik előlegezni,[1]) az igazolt szegénység esetét kivéve[2]) (p. t. rendt. 208. §.)

4. Más perben tett tanuvallomás érvénye.

A polgári biró által kivett tanuvallomások az ugyanazon felek és jogutódaik között folyamatban lévő más jogügyekben is bizonyitékul szolgálnak.

5. Észrevételek a tanuvallomásokra.

Váltóperekben a tanuk vallomása feletti észrevételek megtétele iránt külön tárgyalásnak helye nincs: (váltóelj. 32. §.)

Kereskedelmi perekben a tanuk általi bizonyitási eljárás befejezte után a feleknek e bizonyitékok feletti észrevételeik előterjesztése végett, hivatalból tárgyalási határnap tüzendő ki. Az észrevételekre mindenik félnek csupán egy perirat engedtetik, s a tárgyalás az erre kitüzött határnapon minden esetre befejezendő (keresk. elj. 26. §.)

V. FEJEZET.

A birói szemle.

E czim alatt perrendünk két külön bizonyitási módot foglal össze, t. i. a birói szemlét és a szakértők általi bizonyitást; pedig a kettő nem egy rovat alá tartozik.

---

[1]) „A tanuk dijainak pontos befizetéseért első sorban az illető bizonyitó fél ügyvéde felelős, s azok behajtása végett ellene végrehajtás is elrendelhető“. (1869. december 22-én 4440. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 162. sz. alatt.)

[2]) „Szegénységi joggal perlekedő fél helyett a szükséges költség az iroda átalányból előlegezendő“. (Birói ügyv. szabályok 210. §.)

A birói szemlénél a biró maga, mint közvetlen szemlélő lép fel s jár el, hogy a per tárgyára nézve magának meggyőződést szerezzen, mi azonban nem zárja ki, hogy oly esetben, midőn magához e megszemléléshez különleges szakismeretek igényeltetnek, ehhez szakértők is ne alkalmaztassanak. Ily esetben a birói szemle közel áll a szakértők általi bizonyitáshoz, de azzal még sem azonos. A kettő közötti különbség abban jelentkezik, hogy a birói szemlénél maga a dolog helyzete vagy mibenléte vitás; tehát mindenek előtt magának a tényleges helyzet mibenlétének megállapitása igényeltetik, mi azonban gyakran csak különleges szakismeret lehet. válik lehetővé, ily esetben tehát a biró a szemle teljesitésénél szakértők közreműködését is igénybe veheti. Ha ellenben a dolog helyzete vagy mibenléte nem képezi vita tárgyát, s a felek csak a dolog kétségtelen helyzetéből vonható következtetésekre nézve vitatkoznak, mely következtetések helyességének megállapitása külön szakismeretet igényel, tehát a biró érzéki észleletei sem közvetve, sem közvetlenül igénybe nem vétetnek, hanem kizárólag a szakértői vélemény meghallgatása mutatkozik szükségesnek: szakértő általi bizonyitás foglal helyet.

A kereskedelmi eljárás szerint, valamint a birói szemlének, ugy a szakértők általi bizonyitásnak is helye van; a váltó-eljárás szerint azonban csak a szakértők általi bizonyitásnak van helye az aláirások összehasonlitása végett. Ezen kivül tehát mindaz, mit e bizonyitási módról előadandunk, kiválólag a kereskedelmi eljárásra vonatkozik. Az ide vonatkozó szabályok a következők:

1. A szemle elrendelése.

A perbeszédek előterjesztése illetőleg a percsomó bemutatása után a biróság elrendelheti a szemlét, ha azt az ügy alapos elhatározására szükségesnek találja,[1])

---

[1]) „A vevő az esetben, ha a más helyről átküldött áru ellen kifogásai vannak, azt egyszerűen vissza nem küldheti, hanem az árunak az eladó rendelkezése alá bocsátásával annak megőrzéséről egyelőre gondoskodni tartozik.

Az átvétel alkalmával vagy később felmerült hiányokat jogában áll a vevőnek szakértői szemle utján megállapit-

habár nem kérték is a felek[1]) (polg. törvk. rendtartás 211. §.)

A szemlét a biróság vagy maga, vagy szükség esetében szakértők közbenjöttével teljesiti. Ez utóbbi esetben a feleknek szabadságukban áll egy közös szakértő kinevezésében megegyezni; — különben mindegyik fél az utolsó periratban, illetőleg perbeszédben egy, vagy ha a szemle több különböző tárgyra terjesztendő ki, melyek különös szakismeretet kivánnak, mindegyik külön tárgyra nézve egy-egy szakértőt nevez; a harmadikat a biróság hivatalból hivja meg.

Ha a szemlét a biró hivatalból rendelte el, akkor a végzésben rövid határnapot tüz ki, mely napra mindenik fél az általa választott szakértőt a biróságnál bejelenteni köteles. Ha a felek a periratokban, vagy a biróság által kitüzött határnapon szakértőket nem neveznek: mind a három szakértőt a biró nevezi ki[2]) (p. t. rendt. 212. §.)

Az aláirások összehasonlitására szükséges szakértőket megfelelő számban a törvényszék székhelyén levő kereskedelmi és iparkamra,[3]) s a hol ilyen nincs, a keres-

---

t a t n i. E megállapitást az eladó is követelheti" (kereskedelmi törvény 347. §.)

„Ha az, ki az áru átvevőjeként kijelöltetett, nem található; vagy ha ez az átvételt megtagadja; vagy ha az átvétel vagy áru mibenléte iránt vita keletkezik, az érdekelt félnek jogában áll, az áru m i b e n l é t é t b i r ó i s z e m l e u t j á n m e g á l l a p i t t a t n i" (kereskedelmi törvény 409. §.)

[1]) „Birói szemlét rendelő végzés ellen rendes perben sincs külön semmiségi panasznak helye". (1870. julius 1-én 5748. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 264. sz. alatt.)

[2]) „Az a körülmény, hogy valamelyik fél a biróság által elrendelt szakértői szemléhez a maga részéről szakértőt nem nevezett, nem tekinthető annak bizonyitéka gyanánt, hogy a szemle megtartásába beleegyezett, s következményeit elvállalta volna". (1870. május 31-én 1764. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 173. sz. alatt.)

[3]) A kereskedelmi és iparkamrák száma, székhelyei, kerületei és alkerületei az ipar és kereskedelmi érdekek koronkénti fejlődése szerint a ministerium által határoztatnak meg időről időre. (1868. VI. t.-czikk 4. §.)

kedői testület javaslata[1]) alapján a törvényszék elnöke nevezi ki s esketi fel.[2])

Ha sem ipar, sem kereskedelmi kamara, sem kereskedelmi testület nem létezik a törvényszék székhelyén: az elnök a helyben lévő kiválóbb kereskedők, vagy szakértelemmel biró teljesen megbizható személyek közül nevez ki szakértőket.

Aláirások összehasonlitására az elnök által kinevezetteken kivül más szakértők nem alkalmazhatók.

Ha az állandó szakértők alkalmazása ez utóbbi módon sem lenne lehetséges: az aláirások összehasonlitása végetti szemle eszközlésére, mindenik esetben a budapesti kir. itélő tábla területén: a budapesti kereskedelmi és váltó-törvényszék — a marosvásárhelyi kir. itélő tábla területén pedig a kolozsvári kir. törvényszék lesz megkeresendő (váltóeljárás 31. §.)

A szakértőknek azon tulajdonokon felül, melyek a tanukra nézve szükségesek, a megkivántató mű vagy tárgyismeretekkel is kell birniok (p. t. rendt. 213. §.)

2. A szemle teljesitése.

A biróság vagy maga, vagy kiküldött birói tag által teljesiti a szemlét, vagy e végett azon biróságot keresi meg, melynek hatósága területén a szemle tárgya létezik. A kiküldött birói tag vagy megkeresett biróság a szemle tárgya s a bizonyitandó tény állásáról mindig körülményesen értesitendő (p. törvk. rendt 214. §.)

A biró vagy annak kiküldöttje, avagy a megkeresett hatóság a szemlére határnapot tüz, s arról a feleket és szakértőket értesiti. A felek jelen lehetnek a szemlé-

---

[1]) 1872. VIII. törv.-czikk, IV. Fejezet.

[2]) A határidő, melyre az elnök a szakértőket kinevezi, kitüzve nem lévén, legczélszerübb, ha azok évenként ujból neveztetnek ki; ezután legkönnyebben lehetővé válik, azokat, kik müködésük folytán, vagy bármi másokból a várakozásnak meg nem feleltek, minden kellemetlenség nélkül egyszerüen mellőzni.

nél, de a felek vagy a szakértők meg nem jelenése a szemle megtartását nem akadályozza. Ez esetben, ha az illető fél szakértőt nem helyettesit, a biró hivatalból nevez szakértőket (p. törvk. rendt. 215. §.)

A szemle teljesitése előtt a szakértők a 200. §-ban foglalt figyelmeztetés mellett megesketendők arra, hogy a szemle tárgyát pontosan megvizsgálandják, s véleményöket részrehajlás és melléktekintet nélkül, szakismeretök szerint jó lélekkel a valósághoz hiven fogják előadni.[1]) Ezután a szemle teljesitendő, s ha szükséges, a szemle tárgyáról térkép vagy rajz készitendő.

A szakértők véleménye rendszerint külön irásba foglalva a jegyzőkönyvhez csatoltatik, csekélyebb fontosságu tárgyaknál pedig magába a szemléről készitendő jegyzőkönyvbe igtattatik.[2]) Mindkét esetben a kisebbségnek külön véleménye is felvétetik. A biróság felolvasván a felek és szakértők előtt a jegyzőkönyvet, abba a szük-

---

[1]) Eskütétel előtt azonban a szakértőkhez is ugyanazon általános kérdések intézendők, melyek a törvk. rendt. 202. §-ban a tanukra nézve vannak megállapitva (birói ügyv. szabályok 218. §.) A szakértők esküje következő: „Én N. N. esküszöm a mindentudó, mindenható istenre, hogy a szemle tárgyát pontosan megvizsgálandom s véleményemet részrehajlás s melléktekintet nélkül szakismeretem szerint jó lélekkel s a valósághoz hiven fogom előadni. Isten engem ugy segéljen". (Birói ügyviteli szabályok 219. §.) Többire lásd fentebb a tanuk esküjénél előadottakat.

[2]) A birói kiküldött által felmenendő jegyzőkönyvbe következők foglaltatnak: a) a biróság és az ügyfelek megnevezése, b) a hely, év, hó és nap kitétele, melyben a jegyzőkönyv felvétetett, c) igtatói száma és kelte a határozatnak, melylyel az eljárás elrendeltetett, d) az eljárás menete, és végül: e) az aláirások. Ha az illetők nem tudnak irni, vagy az aláirást megtagadják, ez az ok megemlitése mellett a jegyzőkönyvben megjegyzendő. (Birói ügyv. szabályok 212. §.) Aláirás előtt a jegyzőkönyv mindig felolvasandó, s ha szükséges, tolmácsolandó, vagy annak megtekintése és olvasása az érdekletteknek megengedendő. (U. o. 213. §.) A szakértőknek megengedhető, hogy véleményüket, mennyiben azt külön irásban nem foglalták, toll alá mondják vagy sajátkezüleg irják a jegyzőkönyvbe. (U. o. 218. §.) Ha a jegyzőkönyv több ivből áll, ezek zsinórral összefüzetnek, s a zsinór két vége a hivatalos pecséttel megerősittetik. (U. o. 127. §.) A jegyzőkönyv az összes iratok és a költségjegyzék kiséretében a kitüzött zárhatáridő alatt, az igtató hivatalba adandó (bir. ügyv. szabályok 215. §.)

séges változtatásokat pótlólag beigtatja, azt a felek és szakértők által aláiratja; ha pedig valamelyik közülök alá nem irná, ezen körülményt azok előadása mellett megjegyzi (p. t. rendt. 216. §.)[1/a]

Mennyiben legyen a szakértői vélemény a per eldöntésénél irányadó, minden egyes esetben a biróság határozza meg[2]) (p. t. rendt. 217. §.)

A szakértők járandósága a szemlét teljesitő biró által határoztatik meg, s azt a bizonyitó fél, kivéve az igazolt szegénység esetét, előlegezni tartozik[3]) (p. t. rendt. 218. §.)

3. Birói becsü.

A szemle iránti szabályok azon esetben is alkalmazandók, melyben a biróság a per eldöntésére birói becslést rendel.[4])

[1/a]) „A minden megjegyzés nélkül aláirt jegyzőkönyv, mint közokmány tartalma ellen, a semmiségi panaszban felhozott kifogások, valamint az eme tartalommal ellenkező állitások figyelembe nem vehetők". (1873. april 24-én 647. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 647. sz. alatt.)

[2]) „A biróságot a szakértők véleménye nem kötvén: ha valamely aláirás a szakértők által hamisnak mondatik is ki, e vélemény nem gátolhatja a biróságot abban, hogy a perbeli összes körülmények figyelembe vétele mellett a szakértői véleménytől eltérőleg határozzon". (1875. december 1-én 9728. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 65. sz. alatt.)

[3]) „Birói szemlénél a bizonyitó fél az ellenfél által választott szakértő járandóságait is előlegezni tartozik". (1873. junius 8-án 10021. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 696. sz. alatt); ha pedig a biróság a bizonyitást hivatalból rendelte el, a költség előlegezéshez a felek egyenlően járulnak. (Birói ügyv. szabályok 209. §.)

[4]) „Irásbeli munkálatok dijának megállapitása végett szakértők meghallgatása helyt nem foglalhat, mert a szellemi munkának, mint ilyennek belbecse vagyonértékre visszavezethető nem lévén, az vagyoni becslést nem tür, a perbeli adatok mérlegezése s ennek alapján a dij mennyiségének meghatározása pedig nem a szakértők, hanem a biróság köréhez tartozik". (1875. november 6-án 6813. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 4. sz. alatt.)

4. Észrevételek a szakértők véleményére.

a) Váltó-perekben:

Szakértők vallomása feletti észrevételek megtétele iránt külön tárgyalásnak nincs helye. Joguk van mindazonáltal az illető feleknek a szemlére s ennek eredményére vonatkozó észrevételeket: a szemléről felvett jegyzőkönyv berekesztése előtt ebbe igtatni (váltóeljárás 32. §.)

b) Kereskedelmi perekben:

A szemle általi bizonyitási eljárás befejezése után a feleknek e bizonyitékok fölötti észrevételeik előterjesztése végett, hivatalból tárgyalási határnap tüzendő ki. Az észrevételekre mindenik félnek csupán egy perirat engedtetik, s a tárgyalás az erre kitüzött határnapon minden esetre befejezendő[1]) (keresk. elj. 26. §.)

VI. FEJEZET.

Az eskü.

Minden eskü vagy jövendőbeli tényekre nézve tett kötelező igéret vagy a történt tények valódisága felőli bizonyitvány megerősitését tartalmazza. Az első igéreti eskünek (juramentum promissorium) az utóbbi tanusitó eskünek (juramentum assertorium) neveztetik.

Az eskü alakjára nézve az ünnepélyes eskü (juramentum solenne) nem ünnepélyestől (juramentum insolenne) a birói eskü (juramentum judiciale) a biróságon kivüli eskütől (juramentum extra judiciale) különböztetik meg.

Bennünket felvett tárgyunknál fogva csak is a birói eskü érdekel. Erre nézve a törvény rendelkezései következők:

---

[1]) „A birói szemle s szakértői eljárás elleni kifogások kellő figyelembe nem vétele miatti sérelmek nem szolgálhatnak semmiségi panasz alapjául, hanem felebbezés utján érvényesitendők". (1870. october 11-én 9305. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 300. sz. alatt.)

1. Az eskü általi bizonyitás általános szabályai.

Eskü általi bizonyitást végitélet által[1]) és csak akkor rendeljen a biró, ha a bizonyitás döntő ténykörülményekre nézve más módon nem eszközölhető[2]) p. t. rendt. 221. §.)

---

[1]) Ezen elvből kifolyólag: „A birói illetékesség megállapitása végett vagy az ellen felhozott körülményeknek esküveli bizonyitása meg nem engedhető". (1869. augustus 28-án 1084. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 28. sz. alatt); ellenben „igény-perekben az ügy érdemét eldöntő végzés az itélet helyét pótolván, az ily végzésben is lehet az eskü általi bizonyitást elrendelni". (1871. october 14-én 13502. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 478. sz. alatt.) Az eskü csakis magában a végitéletben lévén megitélhető: „hivatalból figyelembe veendő semmiséget képez az, ha az eskü nem a perügy érdemének eldöntése mellett az itéletben, hanem előbb végzésileg itéltetik meg, s annak letétele után hozatik az ügy érdemében határozat". (1872. márczius 13-án 1373. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 492. sz. alatt.)

[2]) Azt, ha valjon a dolog természeténél fogva nem forognak-e fenn e körülmények, hogy a bizonyitás más uton is eszközölhető lenne, a biróság hivatalból is megvizsgálni tartozik, s ha a más uton való bizonyitás lehetőségéről szerez meggyőződést, az esküt meg nem itélheti, ebből kifolyólag: „oly ügyletre, melynek létrejötténél több egyén jelenléte és befolyása az ügylet természeténél fogva vélelmezendő, a tanuk általi bizonyitás lehetősége nyiltan jelentkezvén: a főeskü általi bizonyitás nem alkalmazható". (1875. april 7-én 2522. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 132. sz. alatt); valamint: „oly követelések fennállásának, melyek természetüknél fogva okmányokkal is igazolhatók, bizonyitása végett a főeskü általi bizonyitás csak abban az esetben engedhető meg: ha a bizonyitó fél valószinüvé teszi, hogy más bizonyitékok megszerzése módjában nem állott". (1874. május 6-án 3049. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 139. sz. alatt); ennek az elvnek kifolyása továbbá az is: „hogy midőn a per során kiderül, hogy a fél az általa bizonyitani czélzott ténykörülményekre nézve más bizonyitékokkal is rendelkezik, s az ellenfél ily esetben a néki oda kinált főesküre nem nyilatkozik, a nyilatkozat elmulasztása miatt őt a p. t. rendt. 233, 234. §-aiban kimondott joghátrány nem sujthatja". (1873. julius 23-án 6553. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 299. sz. alatt.) Kötelessége továbbá a birónak a felett őrködni, hogy hamis

A ki gátolni akarja, hogy ellenfele esküt tegyen, érvéit a per folyama alatt adja elő (p. törvk. rendtartás 222. §.)

Az eskü meg nem engedhető azon félnek:

a) ki az eskűvel bizonyitandó ténykörülmény történtekor élte tizenkettedik, azon időpontban pedig, melyben az eskü leteendő lenne, tizennyolczadik évét még be nem töltötte;

b) a ki testi vagy elmebeli fogyatkozások miatt, avagy más oknál fogva, arról, a mit esküvel kellene bizonyitania, saját érzékei által biztos tudomást nem szerezhetett;

c) a ki nyereségvágyból elkövetett valamely büntett vagy kihágás, avagy hamis eskü miatt bünösnek itéltetett[1]) (p. törvk. rendt. 223. §.)

---

eskü letételére alkalom ne nyujtassék, s azért: „az eskü általi bizonyitás azon esetben sem engedhető meg, midőn a per során felmerült körülmények folytán a valószinüség az eskü által bizonyitatni czélzott ténykörülmények valódisága ellen harczol". (1873. május 28-án 4897. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat Döntvénytár X. folyam, 265. sz. alatt.)

[1]) Megjegyzendő azonban: „hogy a főeskü letételétől csak a csalás miatt bünösnek itélt egyének lévén a perrend szerint kizárva: az eskü megitélését az a körülmény, hogy a fél, kinek az eskü megitélendő csalási bünperbe van fogva, nem akadályozza". (1874. september 17-én 23. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 23. sz. alatt); hasonlóan határozott a m. kir. Curia, mint semmitőszék is. (1869. évi december 6-án 3194. sz. alatt. Döntvénytár I., II. folyam, 81. sz. alatt.) Minthogy azonban: „a p. t. rendtartás 223. §-sa, a mint az ezt közvetlenül megelőző és követő szakaszok összefüggése is nyilvánvalóan tanusitja, csupán azon eseteket sorolja elő, melyekben az eskü általi bizonylat, ha a kijelölt körülmények a perbeli adatokból kiderülnek, az illető félnek itéletileg meg nem engedhető; a mi egyébiránt abból is következtethetik, hogy különben az itélet hozatala után netán bekövetkező ily akadály bejelentése fölötti eljárás és az akként eleső bizonyiték miként leendő pótlása szintugy, mint a p. t. rendt. 244. §-a esetében törvényileg szabályozva volna; mindezeknél fogva oly esetekben, midőn az esküre bocsátás ellen a p. t. rendt. 223. §. c) pontjában emlitett akadály nem az itélet előtt, hanem annak hozatala után merült fel: e körülmény a jogérvényesen megitélt eskü kivételét nem gátolhatja". (1872. junius 22-én 7888. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 58. sz. alatt.)

A biróság azt, a ki esküt tenni tartozik, az itéletben nevezze meg, s rendszerint csak magukat a perben álló feleket kötelezze az eskü letételre (p. törvk. rendtartás 224. §.)

Ténykörülmények iránt, melyeket nem maga a perben álló fél, hanem csak egy harmadik, kinek jogaiba lépett, vagy kinek cselekvényei által köteleztetett, — különösen felhatalmazottja, engedményese vagy szavatosa, vagy ha a kezes ellen foly a per, a főadós ismer öntudomásból: az eskü a biróság belátása szerint ezen harmadiknak is fenhagyható vagy megitélhető. Ugyanezen feltételek alatt a kereskedési jogügyekben a czimvezetők, könyvvivők és segédek is bocsáttatnak esküre[1]) (p. t. rendt. 225. §.)

Az atya, gyám vagy gondnok olyan körülmények iránt, melyeket saját meggyőződésekből tudnak előadni, az általuk képviseltek ügyeiben akkor tehetnek esküt, ha ez utóbbiak maguk letenni nem képesek (p. t. rendt. 226. §.)

Az iránt, hogy ki tegyen esküt a jogi személyek vagy több pertársak ügyében: a perben a felek nyilatkozni tartoznak. Ha a felek közt erre nézve megállapodás nem jő létre: az érdekeltek viszonyaihoz képest a biró határoz (p. t. rendt. 227. §.)

Az eskü tartalma az itéletben vagy az eskü iránt létrejött egyességben szó szerint kifejezendő, s egyszersmind azon jogkövetkezmények is meghatározandók, melyeket az eskü le nem tétele von maga után[2]) (p. törvk. rendt. 228. §.)

---

[1]) A polg. törvk. rendtartás fentebbi szakaszának rendelkezése a pótesküre is alkalmazandó. (1876. april 25-én 2535. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 102. sz. alatt.)

[2]) „Az eskü szövege a döntő körülményeknek megfelelőleg a biróság által határozandó meg". (1875. november 9-én 8684. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 52. sz. alatt.)

2. Az eskü nemei.

Az eskü vagy önkénytes eskü (juramentum voluntarium) vagy szükségbeli eskü (juramentum necessarium).

Az önkénytes eskü tulajdonképi jellege, hogy annak letétele határozottan a felek beleegyezésétől van feltételezve. Ilyen tehát a váltóeljárás szerint megállapitott főeskü. Ama elfogadott felosztás szerint azonban önkénytes eskünek neveztetik a kinált főeskü is, mert az csak a felek kezdeményezése folytán itélhető meg, mert továbbá a feleknek annak elfogadása vagy visszakinálása körül is bizonyos terük van; tehát e részben sem a birói itélet határoz. A főeskü tehát, mint az a polg. törvk. rendtartásban szabályozva van, s ezzel egyezőleg a kereskedelmi eljárásban elfogadtatott, szintén az önkénytes esküк közé sorozandó.

Azon esküк azonban, melyek megitélése a birótól függ, s azok letételét bizonyos jogkövetkezmények terhe alatt abban az esetben is elrendelheti, ha azt a felek nem kérték: szükségbeli eskünek (juramentum necessarium) neveztetik. Ilyenek a pót és a becslő eskü.

A perrend szerint megállapitott eskü-nemek:

A főeskü, a pót-eskü, a becslő eskü és a felfedező eskü (p. t. rendt. 229. §.)

A felfedező eskü — melynek a váltó-eljárásban helye nincs — sajátlagos minőséggel bir, melynél fogva az esküк fentebb felállitott kategóriájának egyikébe sem sorozható.

3. A főeskü.

Váltó-perekben:

Főeskü általi bizonyitásnak csak a felek beleegyezésével van helye (váltóelj. 29. §.)

Kereskedelmi perekben:

A főeskövel való bizonyitás akkép történik, hogy a bizonyitó fél a döntő ténykörülmények iránt ellenfelét

a főesküvel megkinálja,[1]) ha semmi más bizonyitéka nem létezik is. Ezen eskü még a válaszban és viszonválaszban is kinálható (p. t. rendt. 230. §.)

A főeskűt feltételesen is lehet kinálni azon esetre, ha a bizonyitás más módon nem sikerülne. Ha az eskükinálással tanuk, vagy birói szemle általi bizonyitás kapcsoltatik össze: a biró először a tanuk kihallgatását, vagy a szemle megtartását rendelje el (p. törvk. rendt. 231. §.)[2])

A midőn mindkét félnek saját ténye forog fenn, vagy a bizonyitandó ténykörülményről mindkét fél közvetlen tudomással bir; a megkinált fél a főesküt vagy letenni, vagy visszakinálni tartozik[3]) (polg. törvk. rendt. 232. §.)

---

[1]) „Azonban a kinált főeskü, habár azt az ellenfél elfogadta is, sem itélhető meg oly esetben: ha a főesküvel bizonyitani czélzott igény valódiságára nézve a bizonyitási kötelezettség a per állására s a felhozott bizonyitékokra tekintettel, nem az eskü kináló felet terheli". (1873. szeptember 17-én 8054. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 317. sz. alatt.)

[2]) A perrend ugyan csak arról tesz emlitést, hogy a főesküt feltételesen is lehet kinálni, arról azonban, ha vajjon lehet-e azt feltételesen vagyis akképen elfogadni, hogy a döntő ténykörülmény bebizonyitására első sorban más bizonyiték hivatik fel, s csak, ha a bizonyitás ez uton nem sikerül, fogadtatik el vagy kináltatik vissza a főeskü; nézetem szerint: ez nem csak hogy kétséget nem szenved, hanem miután a főeskü csak más bizonyiték hiányában itélhető meg, a félnek kötelessége először a rendelkezésére álló más bizonyitási módokkal való bizonyitást kisérteni meg.

[3]) A biróság azonban nincs kötve ahhoz, hogy az esküt egész teljében ugy itélje meg, mint az kináltatott: „mert a főeskü szövegezése a biróságot illetvén, az a felek által ajánlott mintától eltérőleg is megitélheti a perben döntő körülményekre a főesküt: ha a döntő tényékre a kinált fél az esküt, habár nem abban a szövegezésben, mint az kinálva lett — elfogadta". (1874. február 11-én 722. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 47. sz. alatt); szintugy „jogositva van a biróság a főeskü szövegét olyképen módositani, hogy abból az ügy természete szerint lényegtelen körülményeket kihagyhatja, s azt csak a per eldöntésére lényeges körülményekre szorithatja". (1875. január 25-én 267. sz. alatt. Dönvénytár XIII. folyam, 75. sz. alatt.) „A nem saját tényében forgó félnek a főeskü oly alakban is megitélhető, hogy a perbeli követe-

Ha az ajánlott főeskü elfogadására nézve a perben határozott és világos nyilatkozat nem történt: ugy tekintendő, mintha a fél, kinek a főeskü kináltatott, azt elfogadni, vagy letenni vonakodnék[1]) (polg. törvk. rendt. 233. §.)

Az a fél, ki az ajánlott főesküt se letenni, se ellenfelének visszakinálni nem akarja; ugyszintén ez utóbbi, ha a visszakinált főesküt el nem fogadja: azon körülményre nézve, melynek bizonyitékául a főeskü ajánltatott, illetőleg visszakináltatott pervesztesnek nyilvánitandó[2]) (p. t. rendt. 234. §.)

Ha a bizonyitandó ténykörülményről csupán az egyik fél bir közvetlen tudomással; a perben előadott körülmények tekintetbe vételével a biró határozza meg, van-e helye a főeskü általi bizonyitásnak.[3]) Ha helyt ád

---

lésről mit sem tud". (1875. april 22-én 2829. sz. alatt kelt legfőbb itélő széki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 183. sz. alatt.)

[1]) „Oly tényekre azonban, melyek nem a kinált fél tényei, vagy nem közvetlen tudomásával történtek, az a főesküt sem elfogadni, sem visszakinálni nem tartozik". (1876. april 3-án 2938. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 62. sz. alatt); valamint oly esetben: „ha az esküt kináló fél más bizonyitékokkal is rendelkezik, s a kinált fél ily esetben az esküre nem nyilatkozik, e nyilatkozat elmulasztására nézve a 233., 234. §§-okban kijelölt joghátrány őt nem sujthatja". (1873. julius 23-án 6553. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 299. sz. alatt.) Az esetre nézve, ha a főeskü módositva fogadtatott el: lásd a megelőző jegyzetet.

[2]) E kifejezés, hogy a fél a bizonyitandó ténykörülményre nézve pervesztesnek nyilvánitandó, egyike a polg. törvk. rendtartás több rendbeli szerencsétlen stilistikai hibái között a legszerencsétlenebbeknek. Ténykörülményre nézve pervesztes senki sem lehet; hanem csak is azért válhat pervesztessé, mert valamely döntő ténykörülményt be nem bizonyitott; a fentebbi esetben tehát nem pervesztessé válik; hanem az a ténykörülmény, melyre a főesküt sem el nem fogadta, sem vissza nem kinálta, bebizonyitottnak tekintendő; hogy azután ennek mi a következménye, az más kérdés, és abból még, hogy valamely döntő ténykörülmény be nem bizonyittatott, nem következik mulhatlanul, hogy azért a nem bizonyitó fél minden esetben pervesztes legyen.

[3]) Annak eldöntése, hogy a fél által ajánlott főeskü az ajánlkozó félnek megitéltessék-e, a biróságot illeti, az pedig az ily esküt csak is ak-

a biró a bizonyitásnak, a főesküt az köteles letenni, kinek a ténykörülményről közvetlen tudomása van, akár maga ajánlkozott arra, akár ellenfele által kináltatott meg azzal (p. t. rendt. 235. §.)

4. A póteskü.[1])

Ha valamelyik fél csak félbizonyitékot hozott fel, s azt az ellenfél meg nem erőtlenitette:[2]) a bizonyiték

---

kor itélheti meg, ha a perben felmerült körülmények folytán a hittel megerősitendő tény valószinüsége vélemezhető". (1873. junius 24-én 5702. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 290. sz. alatt. Hasonlólag az 1874. november 3-án 8095. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 149. sz. alatt.) „A főeskü általi bizonyitás alkalmából a bizonyitó fél által tett azon állitás, hogy a bizonyitandó tényről csak maga bir közvetlen tudomással, az ellenfél azon állitása ellenében, miszerint neki is van tudomása a fenforgó tényről, csak akkor tekinthető valónak, s ennélfogva annak az általa ajánlott főeskü csak is akkor itélhető meg, ha ebbeli állitását bebizonyitja, ellenesetben a főeskü az ennek letételére késznek nyilatkozott ellenfélnek itélendő meg". (1873. september 18-án 7896. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 311. sz. alatt.)

[1]) Póteskünek, valamint a váltó, ugy a kereskedelmi perekben is helye van.

[2]) „A kölcsönösszeg átvétele s illetőleg átadásával az adós által megbizott egyénnek vallomása a pénznek kezeihez történt leolvasására nézve oly félbizonyitékul tekintendő, melynek kiegészitése végett a hitelezőnek a póteskü megitélendő". (1873. october 3-án 8119. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 8. sz. alatt.) „Egy tanu által bizonyitott oly biróságon kivüli beismerésnek, melynél a bizonyitó fél jelen nem volt, teljes próbaerejüleg leendő bebizonyitása végett a bizonyitó félnek a póteskü meg nem itélhető". (1873. december 30-án 8742. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 40. sz. alatt.) „Oly tanu, kinek vallomása a kereset tartalmával ellenkezik, az általa bizonyitani czélzott tényre nézve félbizonyitékot sem képez". (1875. september 30-án 8869. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 28. sz. alatt.) „A polgári törvk. rendt. 225. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az eskü perben nem álló személynek is megitélhető, a pótesküre is alkalmazandó". (1875. december 1-én 8993. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 101. sz. alatt.)

kiegészitése végett póteskünek van helye, habár az nem ajánltatott is.[1])

Ha pedig ugyanazon ténykörülményre nézve a felek mindegyike adott elő félbizonyitékot: póteskünek helye nincs s a ténykörülmény be nem bizonyitottnak tekintendő (p. t. rendt. 236. §.)

2. A becslő eskü.[2])

Midőn valamely kártéritési vagy valódiságára nézve kétségen kivül álló más követelés[3]) be nem bizonyit-

[1]) Más helyzet van oly esetben, midőn a kereskedelmi törvény szerint a bizonyitékok szabad mérlegezése a biróságra van bizva, kihat ez a pótesküre is, a mennyiben az, valamely bizonyitékra, melynek a biróság bár némi bizonyitó erőt tulajdonit, de az a teljes valódiság iránt biztos meggyőződést még sem kelt benne, a pótesküt megitélheti, a nélkül, hogy arra, valjon e bizonyiték a törvény szerint félbizonyitékot képez-e? figyelemmel lenni tartoznék.

[2]) Becslő eskünek, valamint a váltó, ugy a kereskedelmi perekben is helye van.

[3]) A becslő eskü megitélésének tehát első feltétele, hogy a kár vagy más követelés valódisága iránt kétség fenn ne forogjon; ebből kifolyólag: „A becslő eskü megitélésének szükségképi feltétele, hogy az ezen eskü által kárt okozott személy azonosságára nézve kétség fenn ne forogjon“. (1876. január 13-án 11171. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat.) Magát a becslő tárgyát illetőleg szolgáljanak tájékozásul a legfőbb itélőszék következő határozatai: „Oly esetben, midőn hitelbe történt vásárlás folytán a vevő a vételár megfizetése végett inditott perben az áruk megvásárlása s a vevőnek történt kiszolgáltatása bizonyittatik, azonban azok ára a tanuk vallomása által kellőleg be nem igazoltatik: ezen utóbbi körülményre nézve felperesnek a becslő eskü megitélendő“. (1873. april 28-án 3539. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 243. sz. alatt.) „A becslő eskü abban az esetben is megitélhető: midőn alperes ellen az, hogy felperesnek — meghatalmazotti minőségben felvett — bizonyos pénzbeli összeggel tartozik, be van bizonyitva, de a tartozás mennyisége kellőleg nem igazoltatik. Ez esetben ugyanis a tartozás mennyiségére felperesnek becslő eskü itélhető“. (1874. junius 15-én 4956. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 126. szám alatt.) Azonban: „A becslő eskü megitélésénél nincs kötve a biróság okozott kára fejében felszámitott összeghez, s ha azt tulságosnak tartja, azt a fennforgó viszonyokra tekintettel mérsékelni, s a becslő esküt a mérsé-

tathatott:[1]) a biró a bizonyitó félnek becslő esküt itélhet,[2]) habár az ezt nem ajánlotta is[3]) (p. törvk. rendt. 237. §.)

6. A felfedező eskü.

Felfedező eskünek váltó-eljárásban helye nincs (váltóelj. 29. §.)

A kereskedelmi eljárásban ellenben:

Ha valaki okiratokat, adósságot vagy értéket tartozik felfedezni: erre az ellenfél kérelme folytán azzal a hozzáadással köteleztethetik, hogy bemondása valóságát eskűvel kell bizonyitania.[4])

---

kelve megállapitott összegre itélni meg — jogositva van". (1874. márczius 31-én 2354. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 135. sz. alatt); ha pedig a dolog természetéből kifolyólag oly tulságos összeg számittatik fel, melynek valódisága semmi valószinüséggel sem bir: a becslő eskü megitélése megtagadó, mert: „A becslő eskü csak akkor itélhető meg, ha a becsérték, melyre ez az eskü leteendő lenne, a per során felhozott tények és körülmények által valószinüvé tétetett". (1873. február 13-án 1158. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 235. sz. alatt.)

¹) Ebből kifolyólag: „becslő eskü általi bizonyitásnak csak más bizonyitékok hiányában lehet helyt adni, minél fogva az ár-különbözet mennyiségének megállapitására a becslő eskü nem alkalmazható". (1873. september 17-én 8054. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 317. sz. alatt); mert az ár-különbözet más uton is bizonyitható. (1876. január 18-án 69. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 29. sz. alatt.)

²) „A becslő eskü olyképen is megitélhető, hogy a fél az itéletben számszerüleg kitett összeget az eskü letétele alkalmával leszállithassa, mely esetben alperes a leszállitott összeg megfizetésére kötelezendő". (1875. február 9-én 873. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 79. sz. alatt.)

³) „Megitélhető tehát az okozott kár mennyiségére a becslő eskü oly esetben is, midőn a kártéritési kötelezettség bebizonyitására a főeskü általi bizonyitás ajánltatik". (1874. september 17-én 6016. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 27. sz. alatt)

⁴) Ezen elvből kifolyólag a fentebbi szakaszban meghatározott uton és módon: „az iró a kiadót felfedező esküre kötelezheti az iránt, hogy va-

Az ilyen kérelem, a mennyiben nem önálló kereset tárgyát képezi, alkereset alakjában nyujtandó be, külön jegyzőkönyvben tárgyalandó és végzésileg döntendő el.

Ha a biróság a kérelemnek helyt adott: alperesnek hagyja meg, hogy az esküt az egyidejüleg kitüzendő határnapon tegye le; különben az, mit az ellenfél a felfedező eskü tárgya iránt előadott, valónak vétetik.

E végzés ellen mindkét fél felebbezéssel élhet, s a jogérvényes határozat bekövetkeztéig a főügy tárgyalása függőben hagyandó (p. t. rendt. 238. §.)

7. Esküre való jelentkezés.

Azon fél, kinek az itélet folytán esküt kell tenni, tartozik:

A váltó-eljárásban:

Az eskü letételére azon naptól számitandó 3 nap alatt jelentkezni, melyen az itélet az esküvel bizonyitó fél részére jogerejüvé vált.

Ezen szabály a gondnok által képviselt félre is kiterjed. A gondnok kérelmére mindazonáltal gondnokoltja lakásának kinyomozása czéljából szükség esetén a biróság 30 napig terjedhető halasztást engedhet (váltóeljárás 30. §.)

A kereskedelmi eljárásban:

Az első vagy másod-biróság itéletének jogerejüvé válta után, vagy ha a per a harmad-birósághoz is felvitetett, a harmad-biróság itéletének kézbesitése után 15 nap alatt az eskü-letételre határnapot kérni[1]) (p. t. r. 239. §.)

---

lamely munkának kiadásaiból egyenként és összesen hány példányt adott el, illetőleg értékesitett". (1876. február 15-én 898. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 42. sz. alatt.)

[1]) A váltó és kereskedelmi eljárás szerint tehát az esküre való jelentkezést illetőleg következő lényeges eltérések jelentkeznek:

a) a váltó eljárásban a jelentkezési határidő 8, a kereskedelmi eljárásban 15 nap,

Mindkét eljárás szerint:
A kitüzött határnapon tartozik a fél az esküt letenni, különben ugy tekintetik, mintha nem bizonyitott volna[1]) **(p. t. rendt. 239. §.)**

---

b) a váltó eljárásban a határnap az itéletnek az esküre kötelezett fél részére leendő jogerejüvé váltától számitandó; tekintet nélkül, hogy a másik félnek az itélet mikor kézbesittetett, s hogy az élt-e az itélet ellen jogorvoslattal; mig ellenben a kereskedelmi eljárás szerint — egyezőleg a p. törvk. rendtartással: „az eskü letételre jelentkezés végett kiszabott határidő nem a jelentkezni köteles fél, hanem ellenfele részére történt kézbesités napjától számitandó". (1869. october 21-én 1975. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 70. sz. alatt); miből kifolyólag: „midőn az első vagy a felebbviteli biróság határozata ellen semmiségi panasz alkalmaztatott, a megitélt eskü letétele iránti jelentkezés határideje, az egyuttal közbevetett felebbezés esetét kivéve, a semmitőszék határozatának közlése napjától számitandó". (1871. julius 28-án 8166. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 426. sz. alatt); ellenben: „a harmadbirósági itéletre alapitott eskütételi kérvény beadási határideje, az ily itélet ellen alkalmazható semmiségi panasz beadási határidejének figyelembe vétele nélkül, minden esetben feltétlenül azon itélet kézbesitése utáni naptól számitandó". (1873. april 2-án 4188. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 651. sz. alatt.) Oly esetben pedig, ha az itélet több pontokból áll: „a nem felebbezett pontokra megitélt esküre az illető fél az itélet nem felebbezett részének jogerejüvé válta után 15 nap alatt — különbeni jogvesztés terhe mellett — jelentkezni tartozik; mert a felebbezésben azok a pontok, melyek által felebbvivő magát terhelve érzi, a p. t. rendt. 288. §-sa értelmében határozottan kiteendők, — a többi pontokra nézve pedig az itélet a felebbezési határidő lejártával jogerejüvé válik". (1873. september 23-án 10202. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 719. sz. alatt.) E szabály a váltó-eljárásban is alkalmazandó azon pontokra nézve, melyek ellen az esküre kötelezett fél él felebbvitellel,

c) a váltó-eljárásban halasztásnak csak gondnok általi képviseltetés esetén van helye, — ellenben a p. törvk. rendtartás szerint; tehát kereskedelmi perekben is: „Az eskütételi határnap elhalasztása kizárva nincs". (1870. december 14-én 11884. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 338. sz. alatt.)

[1]) „Az eskütételi határnapnak bármely véletlen esemény, vagy helytelen, de meg nem támadható birói intézkedés miatt történt elmulasztásánál is uj határnap kitüzését csak igazolás utján eszközölhetni". (1871. május 23 5388. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 410. sz. alatt.) Az igazolás mindig tehát: „oly esetben is, mi-

8. Az eskü letétele.

Az esküt személyesen, és a mennyire a körülmények engedik, a per birósága előtt kell letenni. Fontos oknál fogva a biróság a félnek megengedheti, hogy az esküt hasonló foku más biróság előtt tegye le, mely ez iránt hivatalból megkeresendő. Végre betegség vagy más akadály esetén a biróság egy birói tagból és egy tollvezetőből álló küldöttséget bizhat meg, hogy az esküt letehesse[1]) (p. t. rendt. 240. §.)

A biróság az esküre kötelezettnek ellenfelét az eskü letételére kitüzött határnapról értesiteni tartozik.[2]) Az ellenfél elmaradása miatt azonban az eskütétel el nem halasztathatik (p. t. rendt. 241. §.)

Mielőtt a fél eskü-tételre bocsáttatnék, a birónak meggyőződést kell szerezni arról, hogy az esküminta értelmét tökéletesen felfogta. E végből az eskü szavait előtte olvassa fel, s ha szükséges, magyarázza meg;[3]) egyszersmind pedig az eskü szentségére és a hamis eskü következményeire figyelmeztesse.

Az eskü-tétel módját s ünnepélyességét az ügyviteli

---

dőn az eskü kivételére a per birósága által más biróság által kerestetett meg, a per biróságánál kérelmezendő". (1877. február 1-én 319. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Az 1877. évi „Jogtudományi közlöny" 20. számában.)

[1]) „Az eskü kivételére csak a biró lévén feljogositva, egyedül a jegyző által kivett eskü körüli eljárás semmis". (1870. január 11-én 3872. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 106. sz. alatt.)

[2]) „Ha az eskütételre kitüzött határnapról az esküt tevő ellenfele nem értesittetett, az egész eljárás semmis". (1870. január 14-én 5132. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 114. sz. alatt.)

[3]) „Felperes a perügy bármely állásában a kereseti követelést lejebb szállitani jogositva lévén, a részére jogerejü itélettel megitélt becslő eskü szövegét, a becslési összegre nézve alperes előnyére szabadon módosithatja mindaddig, mig az eskü le nem tétetett". (1871. julius 22-én 7058. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 421. sz. alatt.)

szabályok határozzák meg.[1]) Felek, kik az eskütételtől saját hitelveik szerint törvényesen felmentvék, ünnepélyes bizonylást tartoznak eskü gyanánt letenni,[2]) mely azonban foganatjára nézve a valósággal letelt esküvel minden tekintetben egyenlő (polg. törvk. rendtartás 242. §.)

A biróság az eskü letételéről jegyzőkönyvet visz, abba a letelt eskü tartalmát szóról szóra beigtatja, végre a jegyzőkönyvet mind a biró, mind a fél sajátkezüleg aláirja, vagy ha az utóbbi irni nem tud, két tanu előtt kézjegyével ellátja.[3])

---

[1]) Az eskütétel az alábbi minta szerint, melyekre nézve az eskütevő vallása rendszerint különbséget nem tesz, a kiküldött illetőleg előmondása mellett történik. Eskütétel alatt az eskütevő kezét keblére teszi, a jelenlevők pedig állanak. Az ügyfelek esküje következő: „Én N. N. esküszöm a mindentudó és mindenható istenre, hogy: (következik az eskü szövege az itélet vagy egyesség szerint) Isten engem ugy segéljen". (Ügyv. szabályok 219. §.) Az eskütétel módjára és ünnepélyességére nézve a felek közös akaratával sincs eltérésnek helye; illetve, ha ily egyesség jő létre, a biró azt egyesség gyanánt elfogadni nincs jogositva, hanem a feleket további tárgyalásra tartozik utasitani. Ezt az elvet a semmitőszék 1875. február 18-án 1121. sz. alatt hozott határozatában abból az alkalomból mondotta ki, midőn egy ügyben a felek között oly értelmü egyesség jött létre, hogy alperes magát a kereseti összeg és járulékainak megfizetésére arra az esetre kötelezte: ha felperes az egyességben szövegezett esküt az izraelita vallás szertartása szerint leteszi. Az eljáró biróság az egyességet elfogadta, s az eskü letételre határnapot tüzött ki; e határnapon azonban az esküt egyszerüen a p. t. rendt. szerinti formaszerüségek megtartása mellett vette ki. Ez alperes semmiségi panaszt adván be, a semmitőszék: az első biróság azon végzését, melylyel az egyességet birói itélet erejével birónak jelentette ki, az ezt követő további eljárással együtt megsemmisitette; mert a biróság a p. t. rendtartás által szabályozott eljárás lényeges intézkedéseibe ütközőleg járt el, midőn a polgári biróság előtt helyt nem fogható ily eskütől feltételezett egyességet elfogadta. (Döntvénytár XIII. folyam, 36—37. lap.)

[2]) Azok a felek, kik az eskütételtől felmentvék, e szavak helyett: „esküszöm a mindentudó és mindenható istenre", következő kitétellel élnek: „ünnepélyes bizonyságot teszek arról, hogy" . . . A végszavakat pedig: „Isten engem ugy segéljen" — mellőzik. (Ügyviteli szabályok 220. §.)

[3]) A jegyzőkönyvben a felek az eskütétel folytán felmerült költségeiket felszámittathatja, és oly esetben: „ha az itéletben a perköltségek

9. Halál általi hitelesités.

Ha azon fél, kinek az eskü jogérvényesen oda itéltetett, az itélet hozatala előtt vagy után meghalt: az érdekeltek kérelmére az ellenfélnek a biróság minőségéhez képest sommás uton, vagy a 144. §-ban szabályozott eljárás szerint leendő meghallgatása után végzésileg döntetik el,[1]) vajjon letehetik-e az esküt a fél jogutódjai, vagy pedig az az elhalt fél által letettnek tekintendő.

Az eskü letettnek csak azon feltétel alatt tartathatik, ha a fél erre személyesen vagy e végre különösen meghatalmazott megbizottja által ajánlkozott, s egyszersmind kijelölte azon ténykörülményeket, melyekre meg akar esküdni.[2])

Az e kérdésben hozott végzés ellen mindkét fél felebbezéssel élhet (p. t. rendt. 244. §.)

---

kölcsönösen megszüntetve nincsenek, az eskütétel alkalmából felmerült költségek a nyertes fél kérelme folytán részére megállapitandók s az ellenfél azok megtéritésére kötelezendő". (1873. márczius 26-án 3448. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 637. sz. alatt); ellenben ha a perköltség az itéletben kölcsönösen megszüntetnék, miután: „Az eskütétel költségei a végrehajtást megelőző peres eljárás költségei közé számitandók, a perköltségek az itéletben kimondott kölcsönös megszüntetése az eskütétel költségeire is kiterjed". (1871. september 6-án 9238. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 441. sz. alatt.)

[1]) Oly esetben, midőn az elhalt fél jogutódja kéri, hogy elhalt elődjének megitélt eskü letétele néki megitéltessék, azt, hogy az esküvel bizonyitandó tényről közvetlen tudomása van, igazolni tartozik. „Ha az eskü letételének megengedését kérő fél törvény szerint az öröklésre hivatottnak látszik, habár nem leszármazó rokon is, annak jogutódi minősége mellett a vélelem harczolván, ha e minősége az ellenfél által tagadtatnék, ez utóbbit terheli e részben a bizonyitási kötelezettség". (1873. május 5-én 3889. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 242. sz. alatt.)

[2]) „A perben megitélt esküre történt ajánlkozás folytán, ha a fél időközben meghalt, az eskü letettnek csak azon esetben tekintendő, ha a fél az eskütételre vagy maga ajánlkozik, vagy az esküre való jelentkezési kérvényt beadó ügyvédje e tényre is különleges megbizással van ellátva". (1874. december 1-én 9741. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 60. sz. alatt.)

Ötödik czim.

A birói határozatokról.

I. FEJEZET.

Itéletek és végzések.

1. A határozatok alakja és tartalma.

Peres ügyekben a biró a per folytán kifejtett tények és előadott bizonyitékok alapján[1]) a törvények szerint hoz határozatot, habár a törvényekre nem hivatkoztak is a felek (p. t. rendt. 245. §.)

Váltó-perekben: a rendes eljárásban az ügy érdeme mindig itélet által döntetik el.[2]) A marasztaló itéletben, valamint a sommás végzésben kiteendő a váltó kiállitási helye, ideje, összege és a marasztalt fél neve és kötelezettségi minősége (elfogadó, kibocsájtó, forgató stb.) (váltóelj. 33. §.)

Kereskedelmi perekben az eljárás befejezte után a per érdeme itélet,[3]) — minden más kér-

---

[1]) Ez elvből kifolyólag a perbeni itélet hozatalánál a kereset beadásakor fennálló állapot lévén irányadó: a per folyama alatt történt tények az itélet-hozatalnál figyelembe nem vehetők. (1874. april 1-én 2244. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 121. sz. alatt.)

[2]) Sommás kereset vagy viszkereset folytán azonban a biró végzésileg határoz (váltóelj. 18. §.)

[3]) Ebből az elvből kifolyólag: a) Midőn az alsóbb biróság felperest keresetével, mint időelőttivel utasitotta el, a felebbviteli biróság, ha a keresetet ilyennek nem tekinti, a perügy érdemi eldöntésébe nem bocsátkozhatik; hanem előbb az alsóbb biróságot köteles itéletének feloldása mellett, az érdembeni itélet-hozatalra utasitani. (1871. junius 1-én 5917. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 411. sz. alatt), b) a p. t. rendt. 118. §-a alapján a birságban való elmarasztalás, nem végzés, hanem itélet alakjában mondandó ki. (1873. márczius 6-án 2472. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 627. sz. alatt), c) az esetben, ha felperes a főügyre nézve keresetétől eláll, de a költségekre nézve azt fenntartja, az ezek iránti határozat itélet alakjában hozandó meg. (1873. május 21-én 6974. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 673. sz. alatt), d) a perujitás kérdése abban

dés, ugy a kereskedelmi, mint a váltóperekben: végzés[1]) által döntendő el[2]) (p. t. rendt. 246. §.) Kereskedelmi perekben minden határozatban világosan kiteendő, hogy a biróság, mint kereskedelmi biróság határozott[3]) (kereskedelmi eljárás 27. §.)

---

az esetben is, ha a perujitásnak hely nem adatik, itéletileg döntendő el. (1873. junius 11-én 8299. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 685. sz. alatt.)

[1]) Ez elv folytán: a) a midőn a kereset abból az okból utasittatik vissza, mert azt más biróságnál folyamatban levő tárgyalásnak kell megelőznie, a visszautasitó határozat végzés alakjában hozandó meg. (1873. május 23-án 6898. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 680. sz. alatt; hasonlólag az 1875. julius 2-án 8998. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 69. sz. alatt), b) alperesnek helytelen képviselet mellett történt perbe idéztetése esetén, nem a kereset itélettel való elutasitásának, hanem az eljárás végzésileg való beállitásának van helye. (1873. márczius 6-án 2167. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 630. sz. alatt.) E helyütt a majdnem országszerte elterjedt szokással szemben az is megjegyzendő, hogy: a polgári törvénykezési rendtartásban a kereset leszállitása, mint külön elutasitása czim nem foglaltatván: felperesség hiányában a kereset nem leszállitandó, hanem itéletileg elutasitandó. (1871. december 7-én 9417. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 32. sz. alatt.)

[2]) E szabály, t. i. hogy mikor hozandó a birói határozat itélet s mikor végzés alakjában, szorosan szem előtt tartandó, mert: „valamely birói határozatnak a p. t. rendt. 246. §-sa megsértésével itélet helyett végzés alakjában való hozatala a jogorvoslatok használatára is kiható lényeges alaki törvénysértést képez, az ily sérelemnek felebbviteli uton eszközlendő orvoslása a p. t. rendt. 4. §-a értelmében a semmitőszék hatásköréhez tartozik: azon szabálytalaaság, hogy az első biróság az ügy érdemében itélet helyett végzésileg határozott, a p. t. rendt. 297. §-a 1. pontja alá eső hivatalból is figyelembe veendő semmiséget képez; következve az illető felebbviteli biróság által saját hatáskörében ki sem javitható. (1874. márczius 18-án 2651. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 50. sz. alatt.)

[3]) Az itéleti és egyességi kiadványokat, rendelvényeket, letét-kiadási és biztositási végzéseket az elnök és tanács-jegyző, más végzéseket egyedül a tanács-jegyző ir alá. (Ügyv. szab. 164. §.) A hol az elnök aláirása előfordul, birói pecsét is alkalmazandó. Ugyanez áll az idéző végzésekre nézve is. (Ügyv. szab. 165. §.)

„Ugy az itéleteket, mint a végzéseket indokolni kell,[1]) az idézési, s váltó-perekben a sommás végzés (váltóelj. 18. §.) kivételével (p. t. rendt. 247. §.)

Az itélet vagy végzés a felek kérelmén tul nem terjedhet[2]) (p. t. rendt. 248. §.)

Minden jogügy, habár több pertárs vett is abban részt, ugyanazon egy itélet által döntendő el, és ebben a felek jogai és kötelezettségei pontosan megállapitandók (p. t. rendt. 249. §.)

Az itélet egész terjedelmében a perről vitt jegyzőkönyvbe igtattassék, rendes eljárásban pedig a percsomóhoz csatoltassék (p. t. rendt. 250. §.)

A pert vesztő fél rendszerint elmarasztalandó a perköltségben, ha ez a per folyama alatt kéretett és felszámittatott (p. törvk. rendt. 251. §.); kivételt képez e szabály alól:

Váltóeljárásban: ha a sommás eljárásra alkalmas váltó alapján rendes tárgyalás kéretett, mely esetben felperes részére a tárgyalás által felmerült költség és ügyvédi munkadij meg nem állapitható (váltóelj. 34. §.); továbbá:

Az eljárás mindkét nemében:

A biró belátására bizatik, alperest a felszámitott

---

[1]) Ebből kifolyólag: a p. t. rendt. 297. §-a 10. pontja értelmében semmiségi eset forog fenn, ha a biró ugyanazon egy ügyben valamely előbb hozott, de felsőbb bíróságilag megsemmisitett határozatát az elrendelt kiegészítés után is fenntartandónak találva, az ujabb határozat hozatalakor a helyett, kogy határozatát egész lényegében önállólag kifejtené, abban lényeges pontokra nézve egyszerüen csak az előbbi határozatára hivatkozik. (1869. augustus 4-én 581. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 21. sz. alatt.)

[2]) „A kimondott elv mellett azonban feltételeztetik, hogy a biró, midőn a keresetnél kevesebbet itél meg, a kereseti jogalapot szem előtt tartja, mert olyat — habár az a kereseti követelésnél kevesebb is — mire a kereset ki nem terjedt, illetőleg, minek jogalapja más, mint a melyre a kereset fektettetett — megitélni jogában nem áll". (1872. julius 29-én 4879. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 179. sz. alatt.)

költség megtéritésében elmarasztalni, ha nem itéltetett is meg az egész kereseti követelés felperesnek. Ugyszintén a biró belátásától függ, a perköltséget kölcsönösen megszüntetni, vagy csak bizonyos arányban itélni meg ([1]p. t. rendt. 251. §.)

V á l t ó e l j á r á s b a n: oly esetben, ha a per érdemében egészben vagy részben vesztes fél a perköltségben nem marasztaltatik, ez külön indokolandó[2]) (váltóelj. 34. §.)

A képviselők dijai a perköltséghez számittatnak. E dijak, ha felszámitvák, tekintettel a teljesitett munkálatokra mindkét fél irányában megállapitandók, akár nyerte, akár vesztette a fél a pert[3]) (p. t. rendt. 252. §)

---

[1]) „A perköltség megitélése vagy kölcsönös megszüntetése a biróságok belátásától függvén; azon körülmény, hogy a felebbviteli biróság a perköltséget kölcsönösen megszüntette, habár felebbező fél ezt nem kérte, semmiséget nem képez". (1873. január 28-án 604. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 592. sz. alatt.)

[2]) E rendelkezés indoka abban van, hogy a birósági gyakorlatban a perköltség kölcsönös megszüntetése: a per körülményei vagy a felek rokonsági viszonyai, vagy az itéletek különbözőségével szokott indokoltatni. Annak elejét akarja venni e szabályzat azáltal, hogy a perköltség megszüntetésének tüzetes indokolását irja elő. (V. ö. N é m e t h P é t e r, Váltóeljárás 39. l.)

[3]) „A biró az ügyvédi munkadijak megállapitására jogositva lévén, valamint egyrészről jogositva van a felsőbb biróság az alsóbb birósági határozatnak a képviselők dijára vonatkozó részét hivatalból megváltoztatni (semmiségi határozat 1875. febrnár 25-én 889 sz. alatt. Döntvénytár XIII. folyam, 20. sz. alatt), ugy másrészről oly esetben, ha az akár az első, akár a felsőbb biró az ügyvéd munkáját dijra érdemesnek nem találja, annak részére a munkadij megállapitását megtagadhatja". (1874. február 7-én 924. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat Döntvénytár XI. folyam, 64. sz. alatt.) „Ha az itéletből a perben felszámitott ügyvédi dijak megállapitása kimaradt, ennek pótlólagos megállapitása, mint általában a hiányos első birósági itéletek kiegészitése magánál az illető biróságnál kérvényi uton szorgalmazandó; egyébként az a körülmény, hogy a meg nem állapitott ügyvédi dijak a perben fel voltak számitva, mit sem változtat amaz általános szabályon, miszerint ily dijak megitélése utólag csak külön kereset, és szabályszerü perbeli tárgyalás alapján foglalhat helyt. (1874. május 7-én 3231. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam,

Váltó-perekben: a felebbviteli költséget és munkadijat az illető felsőbb biróság állapitja meg (váltóelj. 34. §.)

Az elmarasztaló itéletben a kötelezettség teljesitésére mindenkor bizonyos meghatározott idő szabassék, mely:

Váltó-perekben 3, (váltóelj. 33. §.) kereskedelmi sommás perekben 8, rendes perekben 15 napban állapittatik meg. Ha azonban alperes valami munka vagy foglalkozás teljesitésére köteleztetnék, a biró a körülményekhez képest hoszszabb határidőt rendelhet (p. t. rendt. 253. §.)

A kötelezettség teljesitésére kiszabott határidő sommás perekben az itélet kihirdetését, rendes perekben pedig az itélet kézbesitését közvetlen követő napon veszi kezdetét (p. t. rendt. 254. §.)

Váltó-perekben: a határidő hirlapi idézés esetében a sommás végzést tartalmazó hirdetménynek harmadszori megjelenését, ha pedig a sommás végzés a gondnoknak később kézbesittetett: a kézbesitést követő napon veszi kezdetét (váltóelj. 33. §.)

Az 1840. XV. t.-czikk II. r. 201. §-ának intézkedése[1]) egyelőre itt is alkalmaztatván, a határidők tekintet nélkül a közbeeső ünnepekre, az ott megállapitott szünnapok alatt is folynak. Ha a határidő végnapja ilyen szünnapra esnék, az a legközelebbi köznapig terjed[2]) (p. törvk. rendt. 255. §.)

---

56. sz. alatt.) Azonban az ügyvédi dijak az ügyvédnek saját fele irányában csak megállapitandók lévén: „az ügyvéd díjainak ügyfele irányában a p. t. rendt. 352. §-a szerint történt egyszerü megállapitása alapján a végrehajtást elrendelni nem lehet“. (1871. február 8-án 1082. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 366. sz. alatt.)

[1]) E szakasz szerint más szünnapok nincsenek, mint a vasárnapok s a keresztyén latin szertartás ünnepei.

[2]) „Ha valamely fél a fentebbi szünnapra kitüzött határnapot elmulasztotta, e miatt igazolással élhet“. (1870. január 28-án 5066. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 117. sz. alatt.)

Minden itélet akkép szerkesztessék, hogy végrehajtható legyen. Midőn egyes kérdések eldöntését, vagy a marasztalási összeg kitudását végrehajtási eljárásra kell fenntartani: az itélet eziránt határozott utasitást foglaljon magában[1]) (p. t. rendt. 256. §.)

A per birája előtt kötött egyességek itélet erejével birnak,[2]) s hivatalos alakban a feleknek szóbeli kérelmükre is kiadatnak (p. t. rendt. 257. §.)

---

¹) „Tekintve, hogy a p. törvk. rendtartás alapelveinek egyike, miszerint a végrehajtás az itéletnek minden peres kérdéstől ment egyszerü foganatositása legyen, mit az a körülmény is bizonyit, hogy a végrehajtást rendelő cselekmény ellen a fokozatos felebbvitelnek hely nem adatott; tekintve továbbá, hogy az alapelvből kifolyólag a p. t. rendt. 256. §-ában világos kifejezés adatott annak, hogy az itélet végrehajtható legyen, azaz: önmagában véve a marasztalt fél által teljesitendő kötelezettségek pontos körvonalozását tartalmazza, és még akkor is határozott utasitást foglaljon magában, midőn kivételesen egyes kérdések eldöntése, vagy a marasztalási összeg felszámitása a végrehajtási eljárásra halasztatott; tekintve végül, hogy az, miszerint az örökösként perbe idézett alperes örökölt-e és mit? ennek elmarasztalhatására nézve oly lényeges előfeltétel, miszerint e kérdésnek tisztába hozatala nélkül a jelen p. t. rendt. szerint határozott és végrehajtható elmarasztalás irányában ki sem mondható; s ekként ily lényeges érdemi kérdésnek a végrehajtási eljárásra való utalása annál kevésbé foglalhat helyt, mivel különben a jelenleg érvényben álló, s a hivatalos beavatkozást csak bizonyos esetekre szorító örökösödési eljárás mellett, legtöbb esetben ezen peres érdemi kérdést a végrehajtási eljárás alkalmával, szabályszerü peres eljárás nélkül kellene tisztába hozni, és a fokozatos felebbezés kizárásával egyedül csak semmiségi panaszszal orvosolható végzés utján eldönteni: mindezeknél fogva a p. t. rendt. életbe lépte után hozott minden oly itélet, melyben a fél öröksége erejéig lett elmarasztalva, a nélkül, hogy az örökség misége és mennyisége közelebbről meghatároztatnék, mint végrehajthatlan a p. t. rendt. 297. §. 10. pontja szerint semmis". (1873. január 16-án 14877. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. f., 580. sz. alatt.)

²) Ha a felek között a perben egyesség jő létre, de a perköltség iránt azok birói határozatot kérnek: a perköltség kérdésére tárgyalás tartandó és a perköltség kérdése itéletileg döntendő el. (1875. december 21-én 18687. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 9. sz. alatt.)

2. A birói határozatok kijavitása.

A kereskedelmi eljárásban:

A birói határozatok, vagy azok kiadványaiba becsuszott név, szám vagy tollhibák, a fél kivánatára kiigazitandók azon biróság által, melynél a hiba történt (p. t. rendt. 258. §.)

A váltó-eljárásban:

A birói határozatokba vagy azok kiadmányaiba becsuszott tollhibák szükség esetében a felek meghallgatása után igazitandók ki.

A kiigazitás a fél által az első-bióságnál beadandó kérelem folytán, azon első vagy felebbviteli biróság által eszközlendő, melynek határozatába a hiba becsuszott.

Ha az alsóbb biróságok a felettes biróság határozatában vesznek ily hibát észre: az ügyiratokat minden további intézkedés mellőzésével az illető felsőbb bírósághoz felterjesztik.

A felterjesztés és kiigazitás soron kivül eszközlendő[1]) (keresk. elj. 35. §)

---

[1]) „Tollhiba kiigazitásának a felek részére már kiadott határozatnál csak a felek kérelmére lehet helye". (1873. május 29-én 6984. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 686. sz. alatt); ámde „a birói határozatba becsuszott toll, szám vagy névhiba kiigazitása azon okból, mert az iratok felebbvitel folytán már a felsőbb birósághoz felterjesztettek, meg nem tagadható". (1873. márczius 13-án 2707. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 635. sz. alatt); ha azonban: „az ügyben már a másod-biróság határozott; az első-biróság határozatába becsuszott tollhiba kiigazitásának nem lehet többé helye, ha mindjárt ez a tollhiba a másod-biróság figyelmét is kikerülte, s az első-birósági határozat egyáltalán egész terjedelmében helybenhagyatott volna; ily esetben a másod-biróság van hivatva a határozatban foglalt tollhiba kiigazitására". (1870. január 12-én 3990. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 108. sz. alatt.) „A birói határozatban előforduló tollhiba kiigazitása iránt hozott végzés érdeme ellen semmiségi panasznak helye nincs". (1873. május 29-én 6984. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 686. sz. alatt.)

II. FEJEZET.

A birói határozatok kézbesitése.

1. A kézbesités.

A keresetre hozott első végzés alperesnek magának, vagy annak, ki a fél által első végzések elfogadására felhatalmazással bir,[1]) saját kezéhez adandó. A per folyamában hozott minden más határozat a felek meghatalmazottjainak kézbesitendő.[2]) Jogi személyeknek szóló határozatok képviselőik kezéhez adandók (p. t. rendt. 259. §.)

A keresetlevélre hozott idéző végzést a biróság vagy hivatalból kézbesitteti, vagy pedig felperes kivánságára és költségére a kézbesités eszközlését felperesre bizza, ki arra nézve a jelen fejezetben foglalt szabályok szerint jár el (p. t. rendt. 260. §.)

---

[1]) Az idéző végzéssel egy minősités alá esik a sommás perben hozott az a végzés, melylyel a fél személyes megjelenésre idéztetik; ennélfogva: „az oly végzés, melynél fogva valamelyik peres fél a sommás per birája által személyes megjelenésre idéztetett, jogérvényesen csak magának a megidézett félnek, vagy annak kézbesithető, ki az első végzések elfogadására fel van hatalmazva". (1869. september 10-én 1632. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 41. sz. alatt.) E helyütt megjegyzendő továbbá, hogy jóllehet a marosvásárhelyi kir. itélő tábla területén fennálló törvények a férj nejét, mint törvény szerinti általános felhatalmazott, mindazon ügyekben, melyekben törvény szerint különös felhatalmazás nem kivántatik, és igy peres ügyekben is képviselheti; ezt azonban csak azon esetben teheti, ha az idéző végzés a nőnek kellőleg kézbesittetett; ebből kifolyólag „abban az esetben, midőn a férj és neje vannak perbe idézve, a nő a tárgyalásra szabályszerüleg megidézettnek nem tekinthető, ha részére az idéző végzés külön nem kézbesittetett". (1870. november 25-én 11523. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár II. folyam, 326. sz.)

[2]) „A kereset feletti tárgyalásra idéző végzés után a per folyama alatt hozott más határozatok a felek megbizottjainak is kézbesithetők lévén az ügyvéd-iroda személyzetének kézbesitett birói határozat is az ügyvéd részére szabályszerüen kézbesitettnek tekintendő". (1870. julius 1-én 530. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 265. sz. alatt.)

2. A kézbesitők.

A kézbesitést, ha polgári ügyekben a fél azt a törvény által megengedett más módon nem kivánja eszközöltetni[1]) a biróságok székhelyein a birósági szolgák — másutt községi közegek, és pedig kis községekben a körjegyző. nagy községekben a községi jegyző, rendezett tanácscsal, valamint törvényhatósággal, joggal és a szab. kir. városokban a hatóság valamely alkalmas közege, s mennyire a községi közegek akadályozva vannak, az illető községek által e czélra kijelölendő alkalmas helyettesei teljesitik (1875. X. törv.-czikk 1. §.)

Községi közegekre bizható a kézbesités a birósági székhelyeken is: ha a kézbesités a székhely külső határában teljesitendő (u. o. 2. §.)

Ugyanezen közegek által teljesittetik a kézbesités akkor is, ha az megkeresés folytán eszközlendő[2]) (p. t. rendt. 261. §.)

---

[1]) Igy a fél kérelmére ugy a biróság székhelyén, mint a székhelyen kivül a kézbesités az illető fél kérelmére és költségére birósági végrehajtó által is teljesithető; e költségek azonban az ellenfél terhére nem számithatók. A birósági végrehajtó eljárási dija ily esetben egy-egy kézbesitésért saját székhelyén 50 krnál, más helyeken eljárási és napdija 3 frtnál több nem lehet. (1871. IX. törv.-czikk 3. §.) A pósta utján való kézbesitésről alább lesz szó.

[2]) Ha más biróság utján történik a kézbesités, külön megkeresés, külön kézbesités nem szükséges, hanem rendszerint csak a kézbesitési vevény mellékeltetik a kézbesitendő irathoz. Azon biróságnál, mely a kézbesités eszközlése végett ily módon megkerestetik, a kézbesitendő irat, a vevénynyel együtt, a nélkül, hogy az igtató-könyvbe bevezettetnék, közvetlenül a kiadónak adatik át (ügyv. szabályok 169. §.) Ily esetben, ha az illető fél a megkeresett biróság székhelyén lakik, a kiadó a kézbesités iránt szokott módon intézkedik, s a vevényt a megkereső birósághoz boríték alatt visszaküldi. Ha pedig nem lakik helyben a fél, a kézbesitésre hivatott s a fél lakhelyéhez képest illetékes hatósági közeghez küldi át a kézbesitendő iratot. A kézbesitési vevény a kézbesitő által is aláirandó. A vevény visszaküldése a kiadóhoz s a kiadótól a megkereső birósághoz közvetlenül s átirat nélkül történik. A késedelmező pedig bármely fél kérelmére az elnök által sürgetendő (birói ügyv. szab. 170. §.) A megkeresés

A kézbesités teljesitésével megbizott községi közegek nevét, s ezeknél időközben beállott változásokat a községi előljáróságok, illetőleg polgármesterek azon törvényszéknél és járásbiróságnál, melynek területéhez tartoznak, haladéktalanul bejelenteni kötelesek. Az ekként bejelentett kézbesitők névsora a biróságok irodáiban nyilván tartandó (u. o. 3. §.)

A kézbesités dij nélkül eszközlendő (u. o. 4. §.)

A kézbesitések szabályszerü teljesitéseért első sorban a kézbesitő közegek, illetőleg helyetteseik felelősek (u. o. 5. §.)

A kézbesités teljesitésénél elkövetett mulasztás vagy visszaélés miatt, mennyiben a büntető törvények sulya alá eső cselekmény fenn nem forog, a fennálló törvények és szabályok értelmében fegyelmi eljárásnak van helye. Ezen fegyelmi eljárás a járásbiró, illetőleg a törvényszék megkeresésére mindig elrendelendő. A káresetek a törvénykezési rendtartás szerint illetékes biróság hatásköréhez tartoznak, s a magánjog elvei szerint itéltetnek meg (u. o. 6. §.)

A biróságok a törvényszék területén kézbesitésre vonatkozó megkereséseiket a kézbesitőkhez közvetlenül is intézhetik. A biróságok és kézbesitők közt e tárgyban váltott levelezések, ha a biróság illetőleg a község pecsétjével vannak ellátva, s a boritékon ezen záradék „igazságszolgáltatási ügyben, pósta-dijmentes“ fel van jegyezve, pósta-dijmentességgel birnak (u. o. 7. §.)

---

következtében a megkereső birósághoz visszaérkező vevények, akár átirattal, akár pedig a nélkül kuldetnek vissza, mint minden más hivatalos irat beigtatandók, és a birói ügyviteli szabályok intézkedései szerint szabályszerüleg kezelendők. Takarékossági és munka egyszerüsitési szempontból azonban e vevényekről — mennyiben az intézkedés természete megengedi — az előadók által előterjesztményi ivek nem készitendők, hanem az intézkedés magára a beadványra irandó. (1876. január 20-án 1330. sz. alatt kelt igazságügyi ministeri rendelet). — A kiadó a más biróság részére eszközlött kézbesitésekről külön jegyzéket tartozik vezetni (ügyviteli szabályok 171. §.)

Minő alakban és miként tartozzanak a kézbesitők kézbesitési jegyzőkönyveiket s a birósághoz intézett levelezést vezetni, a belügyminister egyetértőleg az igazságügyministerrel állapitja meg (u. o. 8. §.)[1])

[1]) E szabályzat a belügy- és igazságügyi ministereknek 1875. évi julius 3-án 2036/a. i. m. sz. alatt kelt rendeletével állapittatott meg, melynek ide vonatkozó lényeges rendelkezései következők: A kézbesitendő iratok boriték alatt — mennyire lehet — pósta utján küldendők meg a kézbesitőnek. Különös utasitás csak az esetben adatik, ha azon fél, kinek az irat kézbesitendő, sem az irat külsejére, sem az arra vezetett vagy ahhoz fűzött birói határozatban nem neveztetett meg; vagy pedig, ha a kézbesitendő ügydarab, illetőleg irat nem az állam nyelvén, s nem oly nyelven van szerkesztve, melyet azon község lakosságának, melynek területén a kézbesités eszközlendő — legalább egy harmadrésze beszél (4. §.). A biróságok székhelyein kivül alkalmazott községi kézbesitők kötelesek a kézbesités végett hozzájuk érkezett iratokat a mellékelt minta szerint vezetendő jegyzékbe s a megérkezés sorrendje szerint beigtatni. A kézbesitési jegyzékek mindenik kézbesitőnek a járásbiró által dijtalanul szolgáltatnak ki. A jegyzék folyó számai az év kezdetétől végig szakadatlanul folytatandók. Az év elteltével a jegyzék az illető járásbiróságnak adandó át, mely azt az irattárban helyezi el (5. §.). A kézbesitések a meghagyás érkeztének sorrendje szerint teljesitendők. Kivételnek csak az esetben van helye, ha valamely ügydarab vagy irat a biróság által ezen szóval: „sürgős“ jelöltetett meg. Az ekként megjelölt irat haladéktalanul kézbesitendő (6. §.). A községi kézbesitő tartozik gondoskodni, hogy az, kinek az irat kézbesittetett, ennek átvételét nevének a vétbizonyitvány illető rovatába sajátkezü bejegyzésével elismerje, s egyszersmind az átvétel napját is, a megfelelő rovatnak helyes kitöltése által igazolja. Ha az, kinek az irat kézbesittetett, irni nem tudna, ezen körülmény megjegyzése mellett mindkét rovat a kézbesitő által töltendő ki. Ugyanez követendő, ha a fél a kézbesitendő iratot elfogadni vonakodik; az irat nála hagyatik, mely körülmény a kézbesitésről szóló bizonyitványban megjegyzendő (12. §.). A vétbizonyitványt a községi kézbesitő is köteles aláirni (13. §.). Köteles a kézbesitő a vétbizonyitványt a kézbesités eszközlése után azon község pecsétjével ellátott boriték alatt, mely község által kézbesitőnek alkalmaztatott, haladéktalanul a biróságnak visszaküldeni. Irásbeli jelentés csak az esetben teendő, ha valamely ügydarab kézbesitése nem eszközöltethetett, mely esetben a kézbesitést gátló ok tüzetesen körülirandó s az ügydarab visszaküldendő (14. §.). Hasonlólag oly esetben, ha az, kinek megidézése elrendeltetett, távol van s a kézbesitő tudomással bir arról, hogy a megjelenésre kitüzött határnapig nem érkezik vissza, köteles a kézbesitő azt a biróságot, melytől a kézbesités iránti meghagyást kapta, haladéktalanul értesiteni (9. §.).

3. További szabályok a kézbesitések eszközlése körül.

Ha a fél, kinek valamely határozat kézbesitendő, olvasni nem tud: a kézbesitő a határozat tartalmát megmagyarázni, s hogy ez megtörtént, a vétbizonyitványra feljegyezni tartozik[1]) (p. t. rendt. 262. §.)

A kézbesités vétbizonyitvány mellett történik, melyet az átvevő és a kézbesitő sajátkezüleg aláirni tartoznak (p. t. rendt. 263. §.)[2])

Ha a fél a kézbesitendő iratot elfogadni vonakodik: az irat nála hagyatik, mely körülmény a kézbesitésről

---

Ha a kézbesitő az átvevőt személyesen nem ismeri: tartozik annak személyi azonosságáról meggyőződést szerezni (15. §.). A nem kézbesitett iratok visszaküldésének napja a kézbesitésekről vezetett jegyzékbe szintén beirandó (16. §.). A kézbesitő a kézbesités eszközléseért a felektől dijt vagy jutalmat nem követelhet (17. §.). A törvényszék elnöke, valamint a járásbiró is, mindenkor megvizsgálhatják a kézbesitők által vezetett jegyzéket, s ha azok nem találtatnának rendben, vagy ha egyébként azt tapasztalnák, hogy a községi kézbesitő nem bir elegendő jártassággal eziránt, kötelesek az igazságügyminiszterhez jelentést tenni (18. §.).

[1]) „Az idéző végzés kézbesitésének és tartalma megmagyarázására vonatkozólag a p. t. rendt. 262. §-ában foglalt rendelkezés nem követése a 297. §. 16. pont értelmében semmiséget von maga után". (1870. junius 21-én kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 246. sz. alatt.)

[2]) A kézbesités nyomatott iv mellett történik, melynek rovatai a következők: a) a kézbesitendő ügydarab igtató száma, b) annak neme s netáni mellékletek száma, c) azon fél és képviselő neve és lakása, kinek részére a kiadmány kézbesitendő, d) a kézbesités napja és hónapja, melynél ez utóbbi betükkel irandó; ugyszintén az átvevő aláirása vagy megjegyzése annak, hogy az illető távol van, avagy az aláirást megtagadta (ügyv. szabályok 167. §.). A kézbesitési ivek folyó-számokkal láttatnak el, s az illető kiadmányokkal együtt a kézbesitőnek adatnak át. A megtelt ivek a kézbesitő neve aláirásával és minőségének kitételével ellátva 48 óra alatt visszaadatnak. Ha valamely irat ez időszerint nem kézbesittethetett, az uj kézbesitési ivre viendő át, s ez az uj kézbesitési iv számára hivatkozás mellett az előbbi helyen megjegyzendő. A kézbesitési ivek számrendben összerakatván, a terjedelemhez képest egész fél vagy negyedévenként beköttetnek s az év végével az irattárba tétetnek át (ügyviteli szabályok 168. §.).

szóló bizonyitványban megjegyzendő. Az ilykép alperesnél hagyott irat kézbesitettnek tekintetik (p. t. rendt. 264. §.)

Ha első végzés kézbesitése forog fenn s a kézbesitő alperest nem találná hon:

Kereskedelmi perekben:

Az idéző végzést két tanu jelenlétében alperes lakásának ajtajára kifüggeszti, s erről a házbelieket szóval értesiti.[1]) Az idéző végzés kifüggesztése a kézbesitéssel egyenlő foganattal bir.

Ha alperesnek háznépe nincs, a 268. §-ban szabályozott eljárásnak van helye (p. t. rendt. 265. §.)

Ha a hon nem talált alperesnek nyilt üzlete van, kifüggesztésnek csak akkor van helye, ha alperes üzleti helyiségében sem találtatott. A kifüggesztés ez esetben is alperes lakásán eszközlendő, s erről az üzletbeliek is értesitendők (váltóelj. 36. §., keresk. elj. 28. §.)

Ezen felül váltó-perekben: ha a hon nem talált alperesnek nincs háznépe, sem nyilt üzleti helyisége: a kézbesitendő ügydarab a biróságnak visszamutatandó, s ha alperes holléte nem tudatik: részére ügygondnok rendelendő. Ez esetben a kézbesités a hirlapi idézés mellőzésével az ügygondnok kezeihez eszközlendő.

Ugyanezen eljárás követendő az esetben is, ha a kellőleg megidézett fél lakását a per folyama alatt megváltoztatta, s ujabb lakását a biróságnak be nem jelentette (váltóelj. 36. §.)

Ha a per folyama alatt valamelyik félnek ügyvédje

---

[1]) „Az idéző végzés kézbesitése szabályszerüen megtörténtnek nem tekinthető, ha az idéző végzésnek hon nem talált alperes ajtajára történt kifüggesztéséről a házbeliek nem értesitettek; illetőleg házbeliek nem létében a 268. §-ban előirt eljárás ügygondnok kinevezése által nem követtetett". (1869. december 23-án 4048. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 89. sz. alatt.)

meghalt,[1]) vagy lakását megváltoztatta, avagy eltávozott a nélkül, hogy azt a bíróságnak bejelentette,[2]) és a kézbesités elfogadására más megbizottat rendelt volna: a határozat magának az illető félnek kézbesitendő (p. t. rendt. 266. §.)

Aż idéző végzés kézbesitéséről a kézbesitő a biróságkoz 24 óra alatt jelentést tenni köteles (p. t. rendt. 267. §.)

4. Ügygondnok rendelése.

Alperes részére ügygondnok rendelendő:

a) ha felperes a keresetlevélben helyhatósági bizonyitványnyal igazolja, hogy alperes tartózkodási helyét felfedeznie nem sikerült;[3])

---

[1]) Az ügyvéd halála esetén az ügyvédi kamara választmánya az iratok és értékek leltár melletti biztositása végett rögtön intézkedik és a halaszthatlan teendők teljesitésére rögtön gondnokot rendel, kinek kezéhez azonban kézbesitések nem eszközölhetők (ügyvédi rendt. 37. §.); kivéve, ha a gondnok az illető felek további képviseltetésével megbizatott. (1871. évi 9328. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 440. sz. alatt.)

[2]) „Az ügyvédi megbizásnak a per folyama alatt történt felmondása birói figyelembe nem vehető, ha az a biróságnál szabályszerüen be nem jelentetett". (1871. január 18-án 76. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 499. sz. alatt.)

[3]) E szakaszban foglalt s gondnok-rendelésre vonatkozó szabályok a kereskedelmi ügyekben egész terjedelmükben alkalmazandók. (1876. julius 25-én 12718. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Közölve az 1877. évi „Jogtudományi közlöny" 31. számában 17. sz. alatt); „azon körülmény, önmagában véve, hogy az idézés alperesnek nem kézbesittetett, mivel lakását oda hagyva, ismeretlen helyre eltávozott, illetve megszökött, s ez okból a kiszegezés nem eszközöltethetett, ügygondnok kirendelésének alapjául nem szolgál". (1874. augustus 6-án 10923. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 86. sz. alatt.) „Egyénileg tudva nem levő tehát egészen ismeretlen örökösöknél azok tartózkodási helyére nézve a p. t. rendt. 268. a) pontjában előirt helyhatósági bizonyitványnyal való igazolást alkalmazni nem lehetvén, ily örökösök gondnok általi megidéztetése az emlitett bizonyitvány nélkül is elrendelendő". (1870. october 11-én 9300. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 299. sz. a.) „A börtönre itélt fegyencz részére pedig, ha letartóztatási helye tudva van

v á l t ó - p e r e k b e n: a helyhatósági bizonyitványt a váltó-törvény 102. §-a második bekezdése értelmében kivett óvás[1]) is pótolhatja. Ha aziránt forogna fenn veszély, hogy időközben a kereseti jog, habár csak egy kötelezettre nézve is megszünik: a helyhatósági bizonyitvány a tárgyalás alkalmával pótlólag is bemutatható (váltóelj. 37. §.)

M i n d k é t p e r b e n:

b) a 265. §. azon esetében, ha hon nem talált alperesnek háznépe nincs,

c) ha alperes az országon kivül tartózkodván, a kézbesitési vevény kellő időben be nem érkezett

a keresetlevél illető példánya az idéző végzésben azonnal kinevezendő ügygondnoknak kézbesitessék.

Az ügygondnok jogai és kötelességei ugyanazok, melyek a fél által rendelt ügyvédéi (p. törvk. rendtartás 268. §.)

V á l t ó - p e r e k b e n: azonban, ha az ügygondnok gondnokoltjának aláirását tagadná: tartozik egyszersmind tagadásának alapját képező adatokat és körülményeket előadni (váltóelj. 37. §.)

Az előbbi §. eseteiben mindjárt a keresetlevél elintézésekor, azon esetben pedig, midőn alperes az országon kivül tartózkodván, a kézbesitésről kellő időben bizonyitvány nem érkezik, felperes hirdetmény általi idézésének van helye.[2])

---

is, ügygondnok nevezendő ki". (1870. julius 7-én 5917. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 266. sz. alatt.)

[1]) A váltó-törvény idézett szakaszának illető bekezdése szerint ugyanis: „az, hogy az üzleti helyiség vagy lakás kipuhatolható nem volt, igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az óvatoló személy e részbeni tudakozódása a helybeli rendőri hivatalnál, illetőleg a községi elöljáróságnál siker nélkül maradt s e körülmény az óvásban kiemeltetik.

[2]) „A távollevő részére a fentebbi szakaszok értelmében történt ügygondnok kinevezésénél ezen §§-okban előirt eljárás meg nem tartása hivatalból figyelembe veendő semmiséget képez". (1871. február 14-én 749. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 354. sz. a.) „Az ismeretlen örökösök, habár részükre helyhatósági bizonyitvány nélkül

A hirdetményben a kereset tárgya, az arra hozott végzés tartalma, és az ügygondnok neve foglaltatik; egyszersmind alperes felhivatik, hogy vagy a részére rendelt ügygondnokot ügyének czélszerü védelme iránt kellőleg utasitsa, vagy a biróságnál más ügyvédet nevezzen; ellenkezőleg mindezek elmulasztása következményeit magának tulajdonitsa.

A hirdetmény a hivatalos hirlapban, s a körülményekhez képest külföldi hirlapban is közzéteendő s a biróság hivatalos helyiségén nyilt helyen kifüggesztendő (p. t. rendt. 269. §.)

Ha rábizonyul felperesre, hogy előtte tudva volt lakhelyét az alperesnek elhallgatta: az egész eljárás semmis, és felperes a költség megtéritése mellett 20 frttól — 200 frtig terjedhető pénzbirsággal büntettetik[1]) (p. t. rendt. 270. §.)

5. A kézbesités kivételes módjai.

a) pósta utján: A kézbesités felperes kivánatára póstán is történhetik téritvény mellett, ha az idézendő fél lakhelyén pósta létezik. Ez esetben az irat boritékára a fél czimén felül a biróság neve, az irat száma,

---

is ügygondnok rendelendő, mégis mindenkor hirdetmény által idézendők". (1872. april 25-én 2943. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 517. sz. alatt); valamint azon esetben is, ha „a marosvásárhelyi kir. itélő tábla területén az osztr. polg. törv.-könyv 811. §-a alapján a hagyaték részére ügygondnok lett kinevezve, az idézés a p. törvk. rendt. 269. §-ának megfelelőleg hirdetmény által eszközlendő". (1872. augustus 3-án 9313. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 538. sz. alatt.)

[1]) Ha azonban felperes alperesek lakását kijelöli, s az idéző végzés ezek közül némelyeknek kézbesittetvén, azok elleniratukat beadták, többen azonban a kijelölt helyen nem találtatván, részükre a kézbesités eszközölhető nem volt, s felperes ennek folytán részükre ügygondnokot kineveztetni s őket hirlapilag idéztetni kéri: birság alkalmazásának helye nincs, mert a p. t. rendt. 270. §. alkalmazásának a per folyamatban léte alatt helye nincs. (1875. márczius 2-án 2212. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 32. sz. alatt.)

és ha szükséges, az is feljegyzendő, hogy az irat a fél saját kezeihez adassék. Ha a póstai küldemény el nem fogadtatik, a 264. §. szolgál szabályul (p törvk. rendt. 271. §)

b) a követségi személyzet részére: a császári királyi udvarnál lévő idegen követeknek s ezen követséghez tartozó egyéneknek, a főudvarnagyi hivatal, — az idegen udvaroknál lévő követségekhez tartozóknak pedig az igazságügyi ministerium utján eszközöltetik minden kézbesités (p. t. rendt. 272. §.)

c) Külföldön vagy külföldi hatóságok megkeresése folytán: A hazai biróságok megkeresése folytán külföldön, vagy külföldi biróságok megkeresésére a hazai biróságok által eszközlendő kézbesitésekre nézve a 61. s köv. §§-ok szabályai alkalmazandók (p. t. rendt. 273. §.)

Hatodik czim.

A perorvoslatokról.

Perorvoslatok alatt azon jogeszközöket értjük, melyek a törvény által a birói eljárás és cselekvények megszüntetése vagy megváltoztatása végett engedtetnek.

Habár a peres felek a peres eljárás folyamában gyakran saját mulasztásaik által idézik elő a joghátrányt, miután a sérelem ebben az esetben is a birói határozat által nyer kifejezést: tulajdonképi sérelmeknek a peres eljárásban csak azok neveztethetnek, melyek a felekre valamely birói határozat folytán háramlanak.

A birói illetőséget tekintve a perorvoslat átszármaztató (devolutiv) vagy nem átszármaztató, a szerint, a mint a sérelem orvoslása valamely más magasabb biróra ruháztatik, vagyis az ügy a perorvoslat folytán ahhoz származtatik át; vagy pedig a perorvoslat annál az első folyamodásu biróságnál érvényesittetik, mely a sérelmes határozatot hozta. Az alsó nemü perorvoslatokhoz tartoznak: a felebbviteli perorvos-

latok vagyis a felebbezés és a semmiségi panasz; az utóbbiakhoz: az igazolás és a perujitás.

Hatályára nézve a perorvoslat felfüggesztő vagy nem felfüggesztő a szerint, a mint a megtámadott határozat folytán a további eljárást illetve a határozat végrehajtását a felsőbb birói határozat leérkeztéig felfüggeszti vagy nem.

Minőségére nézve a perorvoslat rendes vagy rendkivüli; az előbbi a határozat jogerőre emelkedését meggátolja; az utóbbi mint külön jog a jogerőre emelkedés után is érvényesithető.

A perorvoslatok által uj eljárás tétetik folyamatba, miután azonban ezen eljárás a per kiegészitő részét képezi, a perorvoslatok tekintetében általában ugyanazok az alapelvek szolgálnak irányadóul, melyek a peres eljárásra nézve felállittattak.[1]) A törvény illetve a miniszteri szabályzatok ide vonatkozó intézkedései a következők:

I. FEJEZET.

A felebbvitel általános szabályai.

1. Felebbvitel érvényesitése.

A ki magát valamely birói határozat által sértve véli, felebbvitel utján kereshet orvoslást, a mennyiben azt a jelen törvény nem tiltja[2]) (p. t. rendt. 274. §.)

---

[1]) V. ö. Apáthy i. m. 211. lap, Ökröss i. m. 302. l.

[2]) „Szóbeli határozatok, ha utólag irásba nem foglaltattak, semmiségi panasz és felsőbb birói intézkedés tárgyát nem képezhetik". (1870. junius 15-én kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 240. sz. alatt); valamint a zugirászok büntetése körüli eljárás a p. t. rendt. szabályai szerinti eljárásra nem tartozván, az ily ügyben az 1874 34. törv.-czikk alapján hozott határozat ellen semmiségi panasznak helye nincs. (1875. november 24-én 18887. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 6. sz. alatt.) Azon elvből kifolyólag, hogy: „az ügyvéd az általa képviselt féllel, kinek meghatalmazása alapján van csak joga az illető perbe befolyni, jogilag egy személyt képez; s tekintve, hogy az ügyvédi dijak megállapitása iránt, a biróság az ügyvéd egyoldalu felszámitása alapján az általa képviselt fél kihallgatása nélkül, belátása szerint van hivatva határozni; s ez okból a fél érdekeire hivatalból is figyelemmel lenni köteles: a képviselő birói határozatoknak dijai megállapitá-

A felebbvitel nemei a felebbezés és a semmiségi panasz. Ezek ugy a kereskedelmi, mint a váltó-eljárás szerint (váltóelj 40. §) fenntartattak; csakhogy mig:

A kereskedelmi eljárás szerint (a p. törvk. rendtartással egyezőleg) se a semmiségi panasz a felebbezéssel, se a felebbezés a semmiségi panaszszal össze nem kapcsoltathatik, habár a törvény mindegyikhez jogot engedne is a félnek; — (p. törvk. rendt. 275. §.)

a váltó-eljárás szerint: ha ugyanazon határozat ellen felebbezés és semmiségi panasz használtatik: mindkét orvoslat egy beadványba foglalandó; azon körülmények mindazonáltal, melyekre a semmiségi panasz alapittatik, tüzetesen megjelölendők (váltóeljárás 41. §.)

Minden felebbviteli beadvány[1]) bármely folyamodási biróság határozata ellen intéztetett, rendszerint az ügy első folyamodásu biróságánál nyujtandó be. Mennyiben van helye kivételnek, a 298. §. határozza meg[2]) (p. törvk. rendt. 276. §.)

A felebbvitel határideje:

A kereskedelmi eljárásban (egyezőleg a p. törvk. rendtartással) rendszerint 15 nap. E határidőbe a kézbesités napja nem számittatik. Mennyiben van e szabály alól kivételnek helye, a 298. §. határozza meg[3]) (p. t. rendt. 277. §.)

---

sára vonatkozó része ellen saját nevében felebbviteli perorvoslattal, a fokozatos felsőbb biróságok pedig semmiséget nem követnek el, midőn az alsóbb birósági határozatnak a képviselők dijai megállapitására vonatkozó részét hivatalból megváltoztatják". (1875. február 25-én 889. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 20. sz. alatt.)

[1]) „A felebbezésnek a kézbesitési ivre tett feljegyzése törvényszerü felebbezésnek nem tekinthető". (1869. october 27-én 1628. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 68. sz. alatt.)

[2]) Erről a 298. §-nál bővebben szólandunk.

[3]) „Sommás eljárásnál a felebbviteli biróságok határozatainak kihirdetés utján történt közlése esetében, a felebbvitel a kihirdetéskor azonnal

A váltó-eljárásban: A felebbviteli beadvány rendszerint 3 nap alatt nyujtandó be.[1]) A kivétel a végrehajtási eljárásban van megállapitva (váltóeljárás 41. §.)

A felebbvitel beadása pósta utján is eszközölhető (p. t. rendt. 277. §.) ellenben:

A távirat általi felebbvitel be nem adottnak tekintetik[2]) (váltóeljárás 41. §.)

2. A felebbviteli beadványok.

Minden felebbviteli beadvány két példányban szerkesztessék.[3]) Az első példány a periratokhoz csatoltatik, a másik pedig az ellenféllel közöltetik. Maga a felebbvivő s a netán külön ügyvéd által képviselt ellenfelek a beadvány felzetein nyernek értesitést[4]) (p. törvk. rendt. 279. §.)

Az első folyamodásu biróság tartozik az összes

---

bejelentendő, s az indokolás beadására ily esetben is a határidő csak 8 nap". 1870. julius 15-én 5949. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 286. sz. alatt.)

[1]) „Váltóbiróságnak az ügyvédet pénzbirságban marasztaló határozata köztörvényi tekintet alá esvén, az e részben hozott végzés ellen a felebbviteli határidő 15 nap". (1874. junius 15-én 273. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 59. sz. alatt.)

[2]) Ez a szabály a váltó-eljárásban lett határozottan kimondva; de miután köztörvényi perekben is kimondotta már a semmitőszék, hogy: „távirdai sürgönyök a semmitőszék intézkedésének tárgyát nem képezik". (Döntvénytár III. folyam, 243. sz. alatt); s igy hason-elvet alkalmazván a p. törvk. rendt. szabályaira való tekintettel is, csak is az elv szellemében fognak eljárni a biróságok, ha a váltó-eljárásra nézve a fentebbi határozatban kimondott elvet a kereskedelmi perekben is alkalmazzák.

[3]) Sommás eljárásnál (kereskedelmi perekben) „a felebbezés vagy semmiségi panasz indokaira nézve a p. t. rendt. 279. §-a nem alkalmazható, következőleg ezeknek egy példányban beadása elégséges". (1869. november 6-án 2805. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 66. sz. alatt.)

[4]) „Semmiségi panasz felterjesztését rendelő első-birósági végzés ellen további semmiségi panasznak helye nincs". (1870. julius 1-én 4394. sz. alatt hozott semmit őszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 256. sz. alatt.)

periratokat, melyekhez a felebbvitt határozat hiteles másolata hivatalból csatolandó, legfeljebb 8 nap alatt a másod-birósághoz egyszerü kisérő levél mellett felterjeszteni[1]) (p. t. rendt. 280. §.).

Ugyanazon perben különböző ügyfelek részéről érkezett felebbviteli beadványok az összes periratokkal

---

[1]) A felterjesztő jelentésben megnevezendők az ügyfelek, megemlitendő különösen az a fél ki által, — s a kérdés, a melyben a felebbvitel használtatott. A küllapon a felterjesztő s a felebbviteli biróság, valamint a felek megnevezése, az ügy rövid tartalma s a felebbvitel neme kiteendő (ügyv. szabályok 234. §.). A jelentés mellékletei a következők: a) a határozat, mely ellen a felebbvitel intéztetett hiteles másolatban. A); b) az erre vonatkozó kézbesitési vétbizonyitvány a 239. §. szabályai szerint azon felekre nézve is, kik felebbvitellel nem éltek. B); c) a felebbviteli beadvány első példánya. C); d) az összes ügyiratok iratjegyzék mellett. D) (b. ü. sz. 236. §.) Ha ugyanazon határozat ellen felebbezés és semmiségi panasz nyujtatik be: a határozat másolata két példányban terjesztendő fel (u. o. 237. §.) A tanács-jegyzőkönyvnek a felebbvitt ügyre vonatkozó másolata a 236. §. a) alatt emlitett határozatra iratik, vagy ha a netáni külön vélemény terjedelmessége külön ivet venne igénybe: a határozathoz füzetik (u. o. 238. §.) A 236. §. b) alatt foglalt határozatához képest helybeli kézbesitéseknél a kézbesitési iv hiteles kivonata, nem-helybelieknél pedig az illető kézbesitési vétbizonyitvány eredetije csatolandó a jelentéshez (u. o. 239. §.) Az iratjegyzék következőket foglalja magában: a) a folyó számok, b) az ügyiratok igtatói száma és kelte időrend szerint, c) a csatolmányok megnevezése, d) a felterjesztett ügyiratok összes száma. Pereknél a percsomó egy folyó szám s a pertárnok zárjelentésének igtatói száma alatt külön részletezés nélkül vezetendő az iratjegyzékbe. Minden utóbbi felterjesztésnél az iratjegyzék a közbejött iratokkal kiegészitendő (u. o. 240. §.) Felebbezés esetén a felterjesztés a másod-birósághoz történik akkor is, midőn a felebbezés ennek határozata ellen intéztetett. Ez esetben a 236. §. szerint felszerelt jelentéshez a másod-birósági határozat hitelesitett másolatát (E) az erre vonatkozó kézbesitési vétbizonyitványt, végre a felebbezvény első példányát az első-biróság csatolja a jelentéshez (u. o. 241. §.) A felebbvitt határozatra a tanács-jegyzőkönyvi kivonatot pedig azon felebbviteli biróság tartozik feljegyezni, a melynél a kérdéses határozat keletkezett (u. o. 290. §.) A felterjesztendő másolatokat és kivonatokat a kiadó hitelesiti (u. o. 243. §.) A felszerelési szabályok pontos megtartásáért első sorban az előadó, azután az elnök felelős, kiknek e szerint különös kötelességük leend a felterjesztendő iratokat a jelentés aláirása alkalmával megvizsgálni s a netáni hiányok pótlását azonnal eszközöltetni (u. o. 244. §.)

közösen s egyidejüleg terjesztetnek fel.[1]) Ilyen esetben a felterjesztési határidő azon felebbvitel beadási napjától számittatik, a mely legkésőbb jár le (p. törvk. rendt. 281. §.)

A törvényes határidő eltelte után, akár közvetlenül beadott, akár pósta utján érkezett[2]) felebbviteli beadványok az első-biróság által hivatalból visszautasitandók. Olyan végzés ellen, mely a felebbvitelt a törvényes határidő elmulasztása miatt utasitotta vissza: felebbvitelnek helye nincs[3]) (p. t. rendt. 282. §.)

Olyan körülményekre és bizonyitékokra, melyek első-biróságilag elő nem fordultak, a felebbviteli biróság nem lehet tekintettel — kivéve, ha a határozat a felebbvivő meghallgatása nélkül, az ellenfélnek egyoldalu kérelmére keletkezett (p. t. rendt. 283. §.)

3. Lemondás a perorvoslatokról.

Különösen fontos és a jogászok között vitás kérdés: ha valjon le lehet-e a perorvoslatok joghatályáról mondani. A p. törvk. rendtartásnak e kérdésre vonatkozólag kimondott szabályát igen meggyőzően indokolja a polg. törvk. rendtartásra vonatkozólag tett miniszteri előterjesztés, mely erre nézve következőleg szól:

---

[1]) Mert azok a felebbviteli biróság által egy határozatban intézendők el; minélfogva: „a felebbviteli biróság oly itélete, mely által a perügy egyik fél felebbezése alapján, a másik fél törvényszerüen alkalmazott felebbezésének teljes mellőzésével döntetett el, a p. t. rendt. 297. §. 1. pontja alapján semmis“. (1873. február 11-én 1111. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 609. sz. alatt.)

[2]) „Abban az esetben, ha a pósta utján beküldhető irat nem a fél hibája, hanem a póstai szállitás pontatlansága miatt elkésve érkezett be a birósághoz: az illető fél csak is igazolással élhet“. (1869. december 3-án 3491. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 80. sz. alatt.)

[3]) Mind a mellett „az első-biróság az elkésett semmiségi panaszt visszautasitó végzés ellen csak a szintén elkésetten beérkezett semmiségi panaszt utasithatja hivatalból vissza; a törvényes határidőben beadottat azonban felterjeszteni tartozik“. (1872. évi junius 27-én 6656. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 532. sz alatt.)

Azt lehetne mondani, hogy a hol önjogu személyek szabad rendelkezésük alá tartozó dolgok és cselekmények felett már intézkedtek: a biró a gyámkodás vádja nélkül legjobb szándékkal sem tehet mást, mint a kifejezett akaratnak érvényt szerezni; és ez visszautasitása volna oly félnek, ki a perorvoslat jogáról eleve lemondott. Azonban amaz általános elvet, melyen a kötés ereje nyugszik, a perorvoslatokra kiterjeszteni veszélyes és okszerütlen volna. Mig a törvény a jogositott felet minden adott alkalommal a perorvoslat kizárására vezetné: a törvény jótékonyságát épen azoktól vonná meg, kiknek nyomasztó helyzetével az önzés, vagy az önkény visszaélt. A kötelezett fél a szerződés alkalmával különben sem tudhatja még, mily körülmények merülnek fel a teljesitésig, vagy a per folyamában és eldöntése körül; mennyire fognak változni a helyzet és viszonyok; bizonytalan jövő esélyeiről pedig eleve lemondani annyit tenne, mint kilépni a törvény oltalmából. A hitelező többet nem kivánhat, mint kielégittetését, és ezt a törvény a perorvoslat esetén is biztositja.[1]) Ez elvből indulva mondotta ki a polg. törvk. rendt., hogy:

A perorvoslatokról általában, vagy a felebbvitelről különösen eleve történt lemondás hatálylyal nem bir, s a jognak, melyet a törvény a perorvoslatokban nyujt, igénybe vételét nem gátolhatja (p. t. rendt. 284. §.)

II. FEJEZET.

A felebbezés.

1. A felebbezési jogorvoslat használhatása.

Felebbezésnek csak itéletek[2]) és kereskedelmi ügyekben: a p. törvk.

---

[1]) Miniszteri előterjesztés VI. 2.

[2]) Ezen elvből kifolyólag: „sommás perben szabálytalanul történt eljárás folytán okozott sérelem nemcsak semmiségi panasz utján orvosolható, hanem a fokozatos felebbviteli biróság is jogositva van az ily szabálytalan eljárás alapján hozott itéletet feloldani és szabályszerü ujabb eljárás megtartását és itélet-hozatalt rendelni el". (1874. julius 16-án 5373. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat); ellenben oly esetben, midőn a bi-

rendt. 294. §-ában kijelölt végzések[1]) ellen van helye (p. t. rendt. 285. §.)

A váltó-eljárásban pedig a felebbvitel mindazon végzések ellen megengedtetik, melyek ellen az a váltó-eljárást tárgyazó rendelet által ki nincs zárva (váltóelj. 43. §.)[2])

---

róság végzés helyett itélet alakjában határoz, az ily határozat ellen nem felebbezésnek, hanem csak is semmiségi panasznak van helye. (1872. február 27-én 1153. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 496. sz. alatt); továbbá: „az itéleti indokok nem birván határozat jellegével, hanem annak csak támaszai lévén: azok külön felebbezés tárgyául nem szolgálhatnak". (1871. julius 21-én 5861. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 150. sz. alatt.)

[1]) Ez elv folytán: „a felajánlott tanuk kihallgatásának mellőzése folytán szenvedett jogsérelem orvoslása nem semmiségi panasz, hanem az itélet elleni felebbezés utján keresendő". (1869. julius 1-én 32. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 1. sz. alatt); valamint birói szemle és szakértői eljárás elleni kifogások, illetőleg azok kellő figyelembe nem vétele miatti sérelmek nem szolgálhatnak semmiségi panasz alapjául, hanem felebbezés utján orvoslandók. (1870. october 11-én 9305. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 300. sz. alatt); más részről azonban: a külön megállapittatni kért ügyvédi dijak megállapitása felett hozott végzés ellen felebbezésnek nincs helye. (L. a Döntvénytár V. folyamában 463. sz. alatt közlött semmitőszéki határozatot.)

[2]) Mialatt tehát a polgári törvk. rendtartás s illetve ennek alapján a kereskedelmi eljárás szerint azok a végzések, melyek ellen a felebbvitel meg van engedve, vannak taxative felsorolva, a váltó-eljárás azokat sorolja, melyek ellen a felebbezés ki van zárva. És ez helyesen van igy. A napi élet tarka változásai; a folytonos érintkezés és az anyagi és szellemi téren való haladás oly különleges viszonyokat, s ezekből kifolyólag vitás kérdéseket idéznek elő; de maga a legegyszerübb kérdés is gyakran oly különböző változatokban jelentkezik, hogy a felebbezés korlátolása gyakran a jogvédelem olyszerü megszoritását vonja maga után, minő a törvényhozás céljaitól távol állott; ha tehát magasabb érdekek a felebbezés megszoritását követelik, mindenesetre sokkal helyesebb azokat az eseteket sorolni fel, melyekben a felebbezés ki van zárva, nemcsak azért, mert a kizárás indoka igy minden esetben külön megfontolás tárgyát képezi, és ha a taxativ megállapitott esetek sorából egy vagy másik, melyre a felebbezés kizárása indokolt lenne, kimarad is, ezáltal koránt sem okoztatik oly jogsérelem, mintha a felebbezhető végzések soroltatván fel, hason-hiba azoknál történik, mi gyakran helyrehozhatlan joghátrányt okozhat; hanem azért is, mert a jogorvoslat megszerezhetésének kell a helyes igazságszolgáltatás jól

Oly határozatok ellen, melyekre a felebbezés megengedve nincs, illetőleg ki van zárva, a felebbezés hivatalból visszautasitandó.

A felebbezést okokkal támogatni nem szükséges.. Egyébiránt az indokok, ha használtatnak, magában a felebbezvényben adassanak elő, — se külön beadványnak az indokolásra, se halasztásnak a beadási határidőre nézve helye nem lévén.[1]) A 125. §. intézkedései ezáltal nem érintetnek[2]) (p. t. rendt. 286. §.)

2. Felebbezés itéletek ellen.

Az itélet ellen törvényes időben beadott felebbezés a végrehajtásra nézve halasztó joghatálylyal bir, két egyenlő itélet ellen beadott felebbezés azonban nem gátolja a végrehajtást.

Kivételnek az utóbbi szabály alól csak a 25. §.-ban emlitett ügyekre[3]) s a megitélt fő- vagy póteskűre van helye annyiban, a mennyiben a másod-birósági itélet ellen törvényes időben beadott felebbezés a végrehajtást, illetőleg a fő- vagy póteskü letételét meggátolja (p. t. rendt. 287. §.)

Ha az itélet több pontból áll: a felebbezvényben azok, melyek által a felebbvivő magát terhelve érzi, határozottan kiteendők. A többi pontra nézve az itélet a felebbezési határidő lejártával jogerejüvé válik[4]) (p. törvk. rendt. 288. §.)

---

felfogott érdekére tekintettel szabályul szolgálni, s annak kizárása csak egyes esetekben fennforgó szempontoknál fogva rendelhető el.

[1]) Azonban, ha a beadási határidő elmulasztatott, igazolásnak van helye (váltóelj. 48. §., p. törvk. rendt. 306. §.)

[2]) T. i., hogy sommás perben (kereskedelmi ügyekben) a meg nem elégedő fél az itélet kihirdetése alkalmával tartozik kijelenteni felebbviteli szándékát.

[3]) E szakasz az urbéri s tagositási ügyekre vonatkozván, tárgyunkat nem érdekli.

[4]) „Ez az elv, hogy a zárkérelem szabályozza a birót, a felebbezésnél is alkalmazandó lévén, ebből kifolyólag, habár a felebbező fél felebbe-

Ha több pertárs közül nem mindnyájan felebbeztek: az itélet a felebbezési határidő elteltével a nem felebbezőkre is rendszerint teljes jogerőre emelkedik (p. törvk. rendt. 289. §.)

Az előbbi szakaszban megállapitott általános szabály alól kivételnek van helye:

I. Kereskedelmi ügyekben:

a) ha a pertársak egy közös képviseletben vagy védelemben részesültek;

b) ha a pertársak egy és ugyanazon követelés vagy kötelezettség által vannak az itéletben érdekelve;

c) ha a követelések vagy kötelezettségek érvénye egy közös jogalap vagy főkötelezettség eldöntésétől függ, a mennyiben e jogalap vagy főkötelezettség tekintetében valamelyik pertárs felebbezéssel élt [1])

Ez esetekben az itélet valamennyi érdekelt pertárs nevében felebbezettnek tekintetik, azok kivételével, kik a felebbezésről a per folyamában mondottak le, vagy a kötelezettséget önként elfogadták (p. törvk. rendtartás 290. §.)

II. Váltó-ügyekben:

A felebbezés hatálya a nem felebbező pertársakra nézve csak az esetben alkalmazandó, ha a felebbező fél

---

zésének bevezetésében a sérelmesnek vélt itéletet általában felebbezi is, ez mégis csak abban a részében vehető vizsgálat alá, mely részének megváltoztatását a felebbező zárkérelmében határozottan kérte. Az itélet az a része tehát, mely e zárkérelemben mellőztetik, érintetlenül hagyandó". (1875. február 1-én 519. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 64. sz. alatt.)

[1]) „Ha a pertársak egy kötelezettség által vannak érdekelve, mely kötelezettség egy közös jogalap eldöntésétől függ, az itélet azonban csak egyik pertárs által felebbeztetik: a felebbezés a többi közös jogalapon álló pertársaknak is javára szolgál, s az ügy ezek irányában is felülvizsgálat alá veendő", ha azonban „az itélet kihirdetése alkalmával jelen volt alperesek egy része abba belenyugodott, az azokra nézve többé felülvizsgálat alá nem vehető". (1873. junius 5-én 8484. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 676. sz. alatt.) (1873. november 20-án 10201. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat.)

által oly kifogás hozatik fel, mely a kötelezettséget valamennyi alperesre nézve megszünteti (váltóelj. 41. §. v. ö. 26. §-al.)

Ha a másod-biróság részben érdemileg itélt, részben pedig a 108. §. értelmében további eljárást rendelt: a másod-birósági itéletnek érdemleges része ellen csak akkor lehet felebbezéssel élni, ha az első-biróságnál ujabb itélet hozatott, és az az elleni felebbezés folytán már a másod-biróság is itélt.[1]) A felebbezési határidő tehát az első alkalommal hozott másod-birósági itélet érdemleges része ellen szintén csak azon naptól számittatik, melyen a másod-biróságnak ujabb kiegészitő s érdemleges itélete a félnek kézbesittetik, a kézbesités napja be nem számittatván.

Ha pedig az első-biróságnak a részbeni feloldás folytán hozott ujabb itélete ellen az érdeklett fél felebbezési jogorvoslattal nem él: az esetben az első alkalommal hozott másod-birósági itélet érdemleges része ellen a felebbviteli rendes határidő a 277. §. értelmében az első-biróság ujabb itéletének kézbesitése napjától fog számittatni (p. t. rendt. 291. §.)

A másod-biróság itélete elleni felebbezésnek a harmad-birósághoz akár helybenhagyatott, akár megváltoz-

---

[1]) Tehát: „ha a másod-biróság részben érdemileg itélt, részben pedig a p. t. rendt. 108. §-ához képest további eljárást rendelt: a másod-birósági itélet érdemleges része ellen csak akkor lehet felebbezéssel élni, ha az első-biróságnál ujabb itélet hozatott, s az az elleni felebbezés folytán már másod-biróságilag is határozott". (1875. junius 1-én 4634. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 100. sz. alatt); ellenben: „midőn a másod-biróság felperest keresetével idő-előttiség miatt utasitotta el, a felebbviteli biróság, ha a keresetet ilyennek nem találja, a perügy érdemi eldöntésébe nem bocsájtkozhatik, hanem előbb az alsóbb biróságot köteles itéletének feloldása mellett az érdembeni itélet-hozatalra utasitani". (1871. junius 1-én 5917. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 411. sz. alatt); és a felsőbb biró ily eljárása, ha a feloldást s ujabb itélet-hozatalt végzésileg rendeli is el, szabálytalannak nem tekinthető. (1871. november 10-én 12835. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 452. sz. alatt.)

tatott az első-biróság itélete: mind a sommás, mind a rendes eljárásban helye van. Ily felebbezvényre nézve is ugy kell eljárni, mint az első-birósági itélet elleni felebbezésnél (p. t. rendt. 292. §.)[1])

Azon fél, ki két egyenlő itélet ellen további felebbezéssel él, ha kérelmével a harmad-biróság is elutasitaná, és egyszersmind ugy találná, hogy a törvény világos értelme ellen, vagy a biró, avagy az ellenfél boszantása czéljából akadályozza a per befejezését, konok perlekedőnek tekintetik, a kit a harmad-biróság a konokság mértékéhez képest megállapitandó s 1000 frtig terjedhető birsággal köteles büntetni.

E büntetést azon félre, ki saját beismerése alapján hozott itélet ellen élt felebbezéssel, már a másod-biróság is tartozik alkalmazni.[2])

E szakasz eseteiben, ha az ügyvéd az általa képviselt fél egyenes utasitása ellenére élt felebbezéssel: az elmarasztalt fél viszkereseti joga az ügyvéd ellen fennhagyatik (1870. XIV. t.-czikk 2. §.)

3. Felebbezés végzések ellen.

I. Kereskedelmi perekben:

Felebbezésnek ugyanezen szabályok szerint végzé-

---

[1]) Ennek folytán: „ha az első-biróság itéletében felperes kereset kérelme csak részben itéltetik meg, — azonban ez itélet ellen az felebbezéssel nem él, s a másod-biróság alperes felebbezése folytán keresetével egészen elutasitja, ez utóbbi itélet ellen a harmad-birósághoz beadott felebbezésében felperes az első-biróság itéletében javára megállapitott összegen tul nem terjeszkedhetik, illetve annak követelése azon tul, mint azt az első-biróság általa nem felebbezett itélete megállapitotta, meg nem itélhető". (1873. január 28-án 348. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 199. sz. alatt.)

[2]) „Konok felebbezés miatt a másod- vagy harmad-biróság által a p. t. rendt. 293. §-ához képest alkalmazott biróság büntetés esetében arra nézve, hogy a büntetés alkalmazásának helye volt-e? semmiségi panasznak helye nincs". (1871. september 20-án 9924. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 464. sz. alatt.)

sek ellen is, de csupán a 188, 238, 244, 332, 468.[1] **§§. eseteiben van helye (p. t. rendt. 294. §.)**

Az előbbi §. eseteiben, ha a másod-biróság az elsőnek végzését helybenhagyta, további felebbezésnek nincs helye[2] **(p. t. rendt. 296. §.)**

A hol a végzések elleni felebbezés a törvény által kizáratik, a felek nem gátoltatnak, hogy a per folyama alatt felmerült panaszaikat az ügy érdemében hozott itélet elleni felebbezvényben előleg jogfentartás nélkül is előadhassák[3] **(p. t. rendt. 297. §.)**

---

[1] Ezen felül a p. t. rendtartásban még emlitett 516. és 581. §§-oknak a kereskedelmi perekben alkalmazást nem találhatnak.

[2] „Ha tehát az első-birósági végzés a másod-biróság által módosittatik, ez ellen azon fél, kinek javára a módositás történt, további felebbezéssel nem élhet". (1872. január 15-én 4027. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 44. sz. alatt); ez az elv oly esetben is alkalmazandó, ha mint p. o. az igény-perekben a kereset több önálló tételt foglal magában, s ennélfogva „ha egyes tételekre nézve a másod-biróság az első-biróság végzését helybenhagyta, másokra nézve pedig megváltoztatta, a másod-birósági végzésnek csak azon része ellen, mely által az egyes tételekre vonatkozólag az első-birósági végzés megváltoztatott, van helye felebbezésnek". (1875. február 9-én 815. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 81. sz. alatt.)

[3] Ebből kifolyólag: „a felajánlott tanuk kihallgatásának mellőzése által szenvedett jogsérelem orvoslása nem semmiségi panasz, hanem az itélet elleni felebbezés utján keresendő". (1869. julius 1-én 32. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 1. sz. alatt); s valamint: „a tanukihallgatás szükségességének megitélése, ugy azon alaki sérelmek orvoslása sem tartozik a semmitőszék hatásköréhez, melyek a tanukihallgatás körüli eljárásnál felmerülhetnek, következőleg ilynemü sérelmek felebbezés és nem semmiségi panasz utján orvoslandók". (1869. november 4-én 1751. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 68. sz. alatt); ugyanezen elv folyománya továbbá, hogy: „az elhalt tanuk helyett ujabbi tanuk kihallgatásának megtagadása miatt nem semmiségi panasz, hanem az itélet hozatala után felebbezés utján keresendő orvoslás". (1873. junius 18-án 9392. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 689. sz. alatt); valamint az is, hogy: „a birói szemle és szakértői eljárás elleni kifogások, illetőleg azok kellő figyelembe vétele miatti sérelmek nem szolgálhatnak semmiségi panasz alapjául, hanem felebbezés utján orvoslandók". (1870. october 11-én 9305. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 300. sz. alatt); ugy az is,

II. Váltó-perekben:

A polgári törvénykezési rendtartásban foglalt, s a kereskedelmi eljárásban is alkalmazandó szabályok szerint felebb nem vihető[1]) s az 1876. XVI. törvényczikk 4. §-ában kijelölt[2]) végzéseken kivül felebbvitelnek következő végzések ellen sincs helye és ha beadatik, az az első foku biróság által hivatalból visszautasitandó:

1. Sommás eljárás utján hozott fizetési és biztositási meghagyás ellen.

2. Tárgyalást rendelő végzés ellen az esetben is: ha a sommás eljárás iránti kérelem mellőztetett vagy megtagadtatott.

3. A beadvány külső kellékeinek kiegészitését, vagy a beadványban hivatkozott mellékletek pótlását rendelő végzés ellen.

4. Az igazolásnak helyt adó végzés ellen.

---

hogy: „oly végzés ellen, melylyel felperes fél a. p. t. rendt. 177. §-a alapján az üzleti könyvek eredetben leendő felmutatására köteleztetett, a sérelem orvoslása nem semmiségi panasz utján keresendő". (1875. január 20-án 20281. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 14. sz. alatt.)

[1]) E szakasz kezdő pontja szerint felebbvitelnek, tehát sem felebbezésnek, sem semmiségi panasznak nincs helye, melyek ellen a p. törvénykezési rendtartás szerint a felebbvitel ki van zárva. Ilyenek: a) ha valaki vallásának ünnepén megidéztetett s e miatt a tárgyalás elhalasztatott (100. §.); b) az igazolást megengedő végzés (311. §.); c) ha biró a tárgyalásnál a közönség kizárását rendeli el (103. §.). Ezeken kivül a p. törvk. rendtartás hiánya a jogorvoslatot oly esetben, midőn n felebbviteli beadvány, mint elkésett utasittatik vissza (282. §.); továbbá a végrehajtás korlátolása vagy megszüntetése tárgyában hozott végzések ellen (374. §.); a váltó-eljárás azonban ettől eltérőleg az első esetben semmiségi panaszt (44. §. d) pont); az utóbbiban felebbezést enged (84, illetve 86. §§.)

[2]) Az 1874. XVI. törvényczikk az 1840. XV. törvényczikk e részbeni szabályait oda módositotta, hogy váltó-hamisitás esetén ugy a bünösség, mint a büntetés kérdésében a büntető biróság határoz; de a váltóeljárás felfüggesztése iránt a váltóbiróság határoz; s erre vonatkozólag mondja azután az emlitett törvényczikk 4. §-a, hogy: „a felfüggesztés iránt a váltó-biróság által hozott végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs",

5. Oly végzés ellen, melylyel halasztás, végirat és ellenvégirat beadása megengedtetik.

6. Tanuk vagy szakértők kihallgatását elrendelő végzés ellen.

7. A fentebbi 5. és 6. pont alatt foglalt intézkedéseket megtagadó végzés ellen.

8. A tárgyalás kiegészitését s ujabb határozat hozatalát rendelő felsőbb birósági (föloldó) végzés ellen.

A p. törvk. rendtartás 296. §-ának rendelkezése az 1., 2., 3., 4., 5., 8. pont alatti esetekre nem alkalmazható (váltóelj. 42. §.)

Azon esetekben, melyekben a felebbvitel, illetőleg felebbezés jelen rendelet határozott intézkedése által nem záratik ki, vagy melyek a következő szakasz szerint semmiségi panasz tárgyát nem képezik, ugyszintén az igazolást megtagadó végzés ellen: felebbezésnek van helye.

Az első-biróság végzését helybenhagyó másodbirósági végzés ellen mindazonáltal, további felebbezés nem engedtetik meg.

III. FEJEZET.

Semmiségi panasz.

1. A semmiségi esetek.

A) A kereskedelmi eljárásban:

Semmiségi panasznak helye van:

1) ha valamely birói eljárás a törvényben kijelölt eseteken kivül hivatalból vagy nem a törvénykezési rendtartás szerint indittatott,

2) ha az ügy a polgári biróság hatósága alá épen nem tartozik,

3) ha nem az illetékes biróságnál tétetett folyamatba az ügy, melyre nézve a törvény az illetőség szabályaitól eltérést nem enged,

4) ha a biróság illetéktelen volt, s alperes az illetőség tekintetében törvényes határidő alatt kifogással élt,

5) ha a biró az illetőségi szabályokat helytelenül alkalmazván, magát akár hivatalból, akár alperes kifogásai folytán illetéktelennek mondotta ki,

6) ha felperes a sommás eljárásról a 96. §. esetein kivül a rendes perutra utasittatott,

7) ha sommás eljárásnál alperes az okirat valódiságát tagadta, vagy szavatosra hivatkozott, s a biró az okiratot valódinak találván, vagy a szavatosságnak helyét nem látván, az eljárást folytatta,

8) ha a biróság vagy annak valamely tagja ellen az 56, illetőleg 57. §. alapján tett kifogás figyelembe nem vétetett,

9) ha a biróság a határozat hozatalánál nem volt szabályszerüleg alakitva,

10) ha a határozat érthetlen, vagy végre nem hajtható vagy a kérelmen tul terjeszkedik,

11) ha a biró perben nem álló valamely személy joga vagy perbe nem vont valamely tárgy iránt itélt,

12) ha a törvényben megállapitott határidők meg nem tartattak,

13) ha a felebbviteli biróság a felebbező fél sérelmére változtatta meg a másik fél által nem felebbezett határozatot,

14) ha felperesi vagy alperesi minőségben önképviseletre nem jogositott fél saját személyében lépett fel, vagy idéztetett, s e hiba utólag sem hozatott helyre,

15) ha valamely fél nevében egy harmadik felhatalmazás nélkül jár el,

16) ha alperes épen nem, vagy nem törvényszerüleg lett megidézve,

17) ha a 306. §-ban megengedett igazolásnak hely nem adatott,

18) ha a biró a zárlati, biztositási és végrehajtási kérelem iránt elutasitólag vagy nem az itélet vagy kérelem alapján határozott,

19) ha ingók és ingatlanok együtt foglaltatván le,

a 358. §-ban kijelölt sorrend mellőzésével előbb az ingatlanokra rendeltetett el az árverés,

20) ha olyan tárgyak foglaltattak le, melyek a 395–399. §§. szabályai szerint a végrehajtásnak nem tárgyai.

B) Váltó-ügyekben:

a) az itélet jogerejüvé válta előtt:

1) ha az ügy a váltó-biróság hatóságához nem tartozik,

2) a fentebb 4., 5., 9., 14. és 15. pontok alatt felsorolt esetekben,

3) ha a per folyamában oly lényeges eljárási szabályok hagyattak figyelmen kivül, hogy ennek következtében alapos véghatározat hozatala lehetetlenné vált,

4) ha oly határozat elleni felebbvitel, mely ellen a perorvoslat nincs kizárva, — vagy ha oly beadvány, melynek beadása határidőhez van kötve, a benyujtási idő helytelen kiszámitása miatt utasittatott vissza (váltóeljárás 44. §.)

b) a végrehajtási eljárás folyamában hozott birói határozatok ellen:

1) A p. t. rendt. 297. §. (vagyis fentebb a kereskedelmi eljárásnál előadott) 4., 5., 9., 14. és 15., valamint a váltóeljárás fentebbi szakaszában 4. pont alatt felsorolt esetekben,

2) ha a biróság a biztositási vagy kielégitési végrehajtási kérelem felett, akár megadólag, akár megtagadólag törvény-ellenesen határozott,

3) ha a végrehajtás elrendelése, esetleg foganatositás által a p. törvk. rendt. 395–398. §§-ai, illetőleg az 1876. XXXI. törv.-czikk rendelkezései megsértettek.

4) ha a végrehajtásnál a végrehajtási eljárás valamely szabálya figyelmen kivül hagyatott.

A p. t. rendt. 297. §. 14. és pontjai (melyek fentebb a kereskedelmi eljárásnál is mint szabályozók közöltettek) eseteiben a végrehajtást elrendelő, vagy a végrehajtási eljárás alatt keletkezett végzés elleni semmi-

ségi panaszszal, az előző eljárásban keletkezett birósági határozat s eljárás megsemmisitése is kérelmezhető: ha a sértett fél az eljárás szabálytalansága következtében, a semmiségi panasznak az előbbeni határozat elleni használatára nem volt jogositva (váltóelj. 91. §.)

2. A semmiségi panasz beadása és jogkövetkezményei.

A felebbvitel határidejére nézve fennálló általános szabályok a semmiségi panaszok beadásának helyére és határidejére is alkalmazandók következő eltérésekkel:

a) a p. t. rendt. 297. §. 1., 2., 3., 4., 5., 8., 12., 17., 18., 19., 20., 21. és 22. pontja eseteiben, ha a panaszló fél vagy képviselője a biróság székhelyén lakik: 3, ha másutt lakik, 8 nap alatt kell benyujtani a semmiségi panaszt,[1]) azon napot követő naptól számitva, melyen a határozat kézbesittetett,[2]) vagy a sérelmes birói cselekmény befejeztetett,[3])

---

[1]) „Tekintve, hogy az a kérdés, vajjon valamely semmiségi panasz 3 vagy 8 nap alatt adandó-e be, a szerint döntendő el, a mint a panaszló fél a biróság székhelyén lakik vagy nem? tekintve továbbá, hogy az 1872. évi XXXVI. törv.-czikk által Buda-Pest szab. kir. városok és Ó-Buda egy várossá egyesitettek s ennek folytán a nevezett előbb külön városokban elhelyezett összes biróságok székhelyéül Budapest tekintendő: az egyesitett főváros bármely kerületében lakó fél, az ugyanott létező bármely bírósághoz semmiségi panaszt a p. t. rendt. 298. §. a) és c) pontjai esetében a rövidebb határidő alatt köteles beadni". (1874. october 21-én 13482. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 98. sz. alatt.)

[2]) Ebből kifolyólag: „az első-birósági eljárás és itélet, ha az ellen kellő időben semmiségi panasz nem emeltetett, alaki tekintetben jogerőre emelkedettnek lévén tekintendő, a felebbviteli biróságnak ugyanazon ügyben hozott későbbi határozatai ellen az első-birósági eljárás vagy itéletből meritett indokok alapján semmiségi panaszszal élni többé nem lehet". (1870. october 4-én 9757. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 298. sz. alatt.) Kivéve a 304 §. vagyis a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket.

[3]) Ennek folytán: „a foglalás körüli eljárás ellen intézett semmiségi panasz beadási határideje a foglalás teljesitése, nem pedig az e feletti jegyzőkönyvre hozott végzés kézbesitése napjától számitandó". (1873. már-

b) a 14. pont alatti esetben a törvényes képviselő, a 15. pont alatti esetben pedig azon fél, kinek nevében felhatalmazás nélkül járt el egy harmadik: az árverés foganatositása, s ha ingatlanok bocsájtattak árverés alá, az árverés helybenhagyása előtt bármikor élhet semmiségi panaszszal,[1])

c) a sommás eljárás folyamában felmerült semmiségi panaszok beadására a 125, 126. §§-ok szabályai alkalmazandók.[2])

A végrehajtás folyamában felmerült panasz a végrehajtást foganatositó biróságnál nyujtandó be,[3]) mely azt szabályszerüleg elintézvén, közvetlenül a semmitőszékhez terjeszti (p. t. rendt. 298. §.)

E szabályok a váltó-biróságoknál oly eltéréssel alkalmazandók, hogy a végrehajtási eljárás folyamán (az alább közlendő) 84., 85., 86. és 88. §§-okban érintett

---

czius 11-én 3020. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 638. sz. alatt); valamint az árverés foganatositása körüli eljárás ellen intézett semmiségi panasz beadásának határideje ingatlanok árverezésénél is az árverési cselekmény befejeztétől számitandó". (1870. február 21-én 1376. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 111. sz. alatt.)

[1]) E szabály természetes indoka abban rejlik, hogy a sérelmet szenvedett fél külön nem értesittetvén a birói cselekvényről, módot kell engednie néki, hogy arról bármikor is értesül, orvoslást szereznie módjában legyen.

[2]) Ennél fogva: „sommás eljárásban a semmiségi panasz a 126. §. szerint mindenkor 3 vagy 8 nap alatt adandó be (a szerint, mint a fél a biróság székhelyén vagy azon kivül lakik".) (1871. november 8-án 12296. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 474. sz. alatt.) E szakasz szabálya mérvadó abban az esetben is, ha az itélet a 124. §. rendelkezése ellenére nem kihirdetés, hanem kézbesités utján közöltetett a felekkel, s e szerint az ekként kézbesitett végzés ellen is 3, illetve 8 nap alatt kell a semmiségi panaszt beadni. (1871. junius 30-án 7190. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 422. sz. alatt.)

[3]) E szabály folytán: „a végrehajtás folyamán felmerült semmiségi panaszok nem a birói kiküldötthez, hanem a végrehajtást foganatositó biróságnál adandók be". (1874. augustus 7-én 11216. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 93. sz. alatt.)

végzések elleni felebbvitel a 41. §-ban meghatározott határidő alatt nyujtandó be[1]) (váltóelj. 92 §.)

Azon esetekben, melyekben a semmiségi panasznak a per folyama alatt van helye, azzal csak a panasz tárgyára vonatkozó iratok és külön jegyzőkönyvek terjesztetnek fel. E végből az ellenfél, ha a semmiségi panaszra nézve előbb már nem nyilatkozott, vagy ha a felebbviteli biróság határozata folytán merül fel a panasz: annak körülményei iránt meghallgatandó, s nyilatkozata jegyzőkönyvbe veendő.

Semmiségi panasz, mely a per folyama alatt nyujtatik be, a p. t. rendt. 297. §. 1., 5., 6., 14. és 15. eseteit kivéve, a per folytatását nem akadályozza, de a panasz elintézéseig végitéletet nem hozhat a biró; továbbá:

Kereskedelmi perekben:

A 297. §. 19., 20. és 21. pontja alapján emelt semmiségi panaszok elintézéseig a végrehajtást folytatni nem lehet (p. t. rendt. 299. §.); ellenben:

Váltó-perekben:

A semmiségi panasz a végrehajtás folytatását nem gátolja. A semmiségi panasz elintézéseig mindazonáltal sem a lefoglalt vagy egyébként befolyt pénz nem fordithazó a nyertes fél kielégitésére, sem a végrehajtást szenvedőnek lefoglalt követelési joga a nyertes félre át nem ruházható.

A végrehajtás folytatására szükséges iratok az első foku biróság által csupán másolatban terjesztendők a semmitőszékhez (váltóelj. 93. §.)

Ha semmiségi panaszra a végitélet nyujt alkalmat: szabadságukban áll a feleknek akár semmiségi panasz-

---

[1]) Vagyis a sérelmes határozat kézbesitésétől 3 nap alatt kell a semmiségi panaszt rendszerint beadni. Kivételt a végrehajtás folyamában hozott határozatok képeznek, melyek ellen a semmiségi panasz a p. t. rendtartás, illetve a kereskedelmi eljárásban megállapitott határidő alatt adandó be.

szal, akár felebbezéssel, akár eme jogorvoslatok mindegyik nemével élni (p. t. rendt. 300. §.)

Az első-biróság a kellő időben beérkezett semmiségi panaszt, akár az első, akár a felebbviteli biróságok határozata ellen intéztetett az, a felebbvitel általános szabályai szerint az oda vonatkozó periratokkal együtt közvetlen a semmitőszékhez terjeszti fel[1]) (p. törvk. rendt. 301. §.)

3. Semmiségi panasz és felebbezés.

a) Kereskedelmi perekben:

Midőn ugyanazon fél, akár különböző ügyfelek semmiségi panaszt és felebbezést nyujtottak be: az összes iratok ez esetben is közvetlenül a semmitőszékhez terjesztendők.

Ha a semmitőszék alaposnak találja a panaszt: határozatáról az első-biróságot közvetlenül értesiti, s ez esetben a felebbezés az illető félnek egyszerüen visszaadatik.

Ha pedig a semmiségi panasz alaptalannak találtatik: ennek kijelentése mellett a semmitőszék az összes iratokat közvetlenül azon birósághoz küldi át, mely a felebbezés folytán érdemleges határozat hozatalára, mint felebbviteli biróság van hivatva.[2])

---

[1]) E szakasz szabályai az ügyviteli szabályok 242. §-a által következőleg magyaráztatnak, illetve módositattak:

„Az első-birósági határozat ellen emelt semmiségi panasz a semmitőszékhez közvetlenül terjesztetik. Ha a semmiségi panasz a kir. tábla határozata ellen intéztetik: az ügyiratok a semmitőszékhez leendő terjesztés végett az első-folyamodásu biróságtól a kir. itélő táblához — ha pedig a panasz a harmad-birósági határozat ellen emeltetett: közvetlen a legfőbb itélőszékhez küldetnek". (Ügyv. szab. 242. §.) A semmiségi panasz felterjesztését rendelő végzés ellen semmiségi panasznak helye nincs. (1870. julius 1-én 4394. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 256. sz. alatt) még abban az irányban sem, hogy a 299. §-ban előirt kihallgatás mellőztetett. (1872. september 12-én 10635. szám alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 547. szám alatt.)

[2]) E szakasz rendelkezése azonban nem alkalmazható azon határo-

A semmitőszék határozatáról a felek az érdemleges itéletben értesittetnek (p. t. rendt. 302. §.)

b) Váltó-ügyekben:

Ha ugyanazon határozat ellen felebbezés és semmiségi panasz használtatik: mindkét orvoslat egy beadványba foglalandó; azon körülmények mindazonáltal, melyekre a semmiségi panasz alapittatik, tüzetesen megjelölendők (váltóelj. 41. §.)

A perek mindkét nemében:

A ki ugyanazon itélet ellen semmiségi panaszszal s felebbezéssel élt, és a semmitőszék az előbbit merőben alaptalannak találta, 20 frttól 300 frtig terjedhető pénzbirsággal büntettetik. A birságért a felelősség az 59. §. alkalmazása mellett az ügyvédet terheli (p. törvk. rendt. 303. §.)

E szakasz határozata azon esetekre is kiterjesztetik, melyekben a fél egyedül semmiségi panaszt emelt ugyan, de azt a semmitőszék merőben alaptalannak találta (1870. XIV. törv.-czikk 3. §.)

4. A semmiségi panasz birája és annak elintézése.

a) Kereskedelmi ügyekben: a semmiségi esetekben a biróságot a m. kir. Curia semmitőszéki osztálya gyakorolja (p. t. rendt. 4. §.)

b) Váltó-perekben: A felebbviteli birói hatóságot semmiségi panaszok felett is első sorban rendszerint a kir. itélő táblák, másod és utolsó fokban gyakorolják (váltóelj. 45. §.)

A végrehajtási eljárás folyamán felmerült semmiségi

---

zatokra, melyek ellen a felebbezés ki van zárva, s azért ily esetben a semmitőszék, ha a semmiségi panaszt elveti, egyuttal a felebbezést is hivatalból visszautasitja. (1869. october 22-én 2004. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 63. sz. alatt.)

panaszok felett azonban a semmitőszék határoz (váltóelj. 90. §.)

Ha a másod-biróság a p. t. rendt. 297. § 4., 5., 8. és 9. pontjai valamelyikére, vagy a jelen rendelet 44. § d) pontjára alapitott semmiségi panaszt elveti, az ily határozat ellen további semmiségi panasznak még akkor sincs helye, ha nevezett biróság a pénzbirság alkalmazását mondotta volna ki. Nincs helye továbbá semmiségi panasznak: ha a kir. tábla az első foku biróság határozatát a 297. §. 9. pontja alapján semmisitette meg (váltóeljárás 44. §.)

M i n d k é t n e m ü p e r b e n:

Ha a semmiségi panasz a birói illetőség hiányából emeltetett, s a semmitőszék által alaposnak találtatik: az ügy az illetékes biróhoz utasitandó, s erről a felek az első-biróság utján értesittetnek. Minden más esetben a semmitőszék s illetve a semmiségi hatóságot gyakorló másod-biróság az elkövetett formasértést végzésében kijelölvén, s azt az egész további eljárással együtt megsemmisitvén, szabályszerü ujabb eljárást rendel, s ekkép az összes ügyiratokat közvetlenül azon birósághoz küldi vissza, melynek határozata ellen volt a panasz vagy hivatalos megkeresés irányozva (p. t. rendt. 305. §.)

5. H i v a t a l b ó l f i g y e l e m b e v e e n d ő s e m m i s é g.

K e r e s k e d e l m i p e r e k b e n:

Ha a p. t. rendt. 297. §. 1., 2., 3., 9., 14. és 15. pontjai alatt elősorolt semmiségi eseteket a másod- vagy harmad-biróság venné észre: az ügyiratokat a nélkül, hogy érdemleges határozat hozatalába bocsájtkoznék, a semmitőszékhez hivatalból teszi át[1]) s erről a feleket egyidejüleg értesiti (p. t. rendt. 304. §.)

---

[1]) A p. törvk. rendt. 304. §-a alapján hivatalbóli megsemmisitésnek csak abban az esetben van helye, ha az iratok szabályszerüleg közbevetett

Váltó-ügyekben:

A váltó-eljárás 44. §. a) pontja, valamint a p törvk. rendt. 297. §. 14. és 15. pontja alatt elősorolt esetek a felebbviteli biróságok által hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket képeznek (váltóelj. 47. §.)

Hasonlóan hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket képeznek a végrehajtási eljárás folyamán a p. t. rendt. 297. §. 14. és 15. pontjai alatt felsorolt eseteken kivül a váltó-eljárás 91. §. c) pontja alatti esetek közül a p. törvk. rendt. 396. és 398. §§-aiba és az 1876. XXXI. törvényczikkbe ütköző intézkedések.[1])

Ha ezen eseteket a másod- vagy harmad-biróság venné észre, a p. t. rendt. 304. §-a szerinti intézkedésnek van helye[2]) (váltóelj. 94. §.)

IV. FEJEZET.

Igazolás.

1. Az igazolás esetei.

1. Kereskedelmi perekben:

Azon fél, ki el nem hárithatott akadály miatt a tárgyalási határnapra meg nem jelent,[3]) vagy periratát a

---

perorvoslat folytán lettek a felebbviteli bírósághoz felterjesztve. (1875. september 9-én 12446. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 76. sz. alatt.)

[1]) Az 1876. XXXI. törvényczikk a hivatalnokok fizetése és nyugdijának lefoglalásáról szól, melyet a végrehajtást tárgyazó fejezetben részletesen előadandunk.

[2]) A hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket illetőleg tehát megkülönböztetendő, hogy azok a végrehajtás folyama alatt történt vagy azt megelőző cselekvényekre vonatkoznak-e? mert a semmitő birói hatóság is ahhoz képest van szabályozva, s ennélfogva ha a végrehajtást megelőző eljárás folytán észlelt, a felebbviteli biróság hivatalból figyelembe veendő semmiségi esetet, a sérelmes jogcselekményt önmaga megsemmisiti, mig ha a végrehajtási eljárás folyamán merül fel ily eset, az iratokat az ez esetekben semmitő birói hatósággal felruházott semmitőszékhez teszi át.

[3]) „A p. törvk. rendt. 255. §-a által az 1840. XV. törvényczikk II. r. 201. §-a fenntartva lévén, törvényszéki szünnapoknak csak vasárnapok és

kitüzött időre be nem adhatta ;[1]) itélet-hozatal után pedig, ha a felebbezvény beadásának,[2]/a) vagy az eskü letételének[2]) határnapját elmulasztotta: igazolással élhet (p. t. rendt. 306. §.)

Az igazolási kérelmet 15 nap alatt kell beadni. Ezen határidő azon napot követő naptól számitandó, melyen az elmulasztott jogcselekmény teljesitendő lett volna (p. t. rendt. 307. §.)

2. Váltó-perekben:

Igazolással élhet azon fél, a ki oly ténykörülményt igazol, mely valószinüvé teszi, hogy önvétke nélkül vagy ügyvédjének mulasztásából:

1) nem jelent meg a tárgyalásra vagy az eskütételre; vagy pedig

---

a római katholikus vallás ünnepei tekintendők: ha valamely fél ily napra kitüzött határnapot mulasztotta el, igazolással élhet". (1870. január 28-án 5066. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 117. sz. alatt.)

[1]) „Azon esetben, ha a pósta utján beküldhető irat nem a fél hibája, hanem póstai szállitás pontatlansága miatt elkésve érkezett a bírósághoz: az illető fél csak igazolással élhet". (1869. december 3-án 3491. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 80. sz. alatt); ellenben ha oly perirat, melyet a felek képviselői a pertárban kötelesek átadni, póstán küldetik: az ily periratnak póstai késedelem, vagy rendellenes kezelés miatti elkésése igazolási okul nem szolgálhat. (1873. márczius 19-én 3556. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 625. sz. alatt.)

[2]/a) Azonban: a felebbezési indokok beadása határidejének elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet. (1869. october 6-án 1458. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 54. sz. alatt); valamint a semmiségi panasz beadási határidejének elmulasztása miatt sincs helye igazolásnak. (1874. november 12-én 14338. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 109. sz. alatt.)

[2]) „Az eskületételre határidő kitüzése iránti kérvény beadási határidejének elmulasztása miatt is lehet igazolással élni". (1871. november 21-én 11569. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 457. sz. alatt); és pedig a polg. törvk. rendt. 306. §. 2-ik tétele eseteiben elháríthatlan akadály előirva nem lévén: az eskületételi határnap elmulasztása miatt kért igazolás vétlen mulasztás kimutatása alapján is megadható. (Döntvénytár VIII. folyam, 581. sz. alatt.)

2. sommás végzés elleni kifogásait — felebbezési vagy eskütételre jelentkező beadványát a jelen rendeletben meghatározott időben hasonló okból nem adta be (váltóelj. 48. §.)

Az igazolási kérelem a 48. §. első pontjának eseteiben azon napot, melyen a mulasztás következményeit kimondó birói határozat kézbesittetett követő három nap alatt — a 2. pont esetében pedig az elmulasztott határidőt követő naptól számitandó 15 nap alatt két teljesen felszerelt példányban, s ha több ellenfél van, a megfelelő számu felzetekkel ellátva nyujtandó be. A kérvény másod-példánya tárgyalás kitüzése esetében az első helyen megnevezett ellenfélnek kézbesitendő (váltóelj. 49. §.)

2. Az igazolás tárgyalása és elintézése.

1. Kereskedelmi perekben:

Sommás eljárásban az igazolás kérdése az ügy érdemével együtt tárgyaltatik és egy közös itéletben nyer megoldást (p. t. rendt. 308. §.)

A rendes eljárásnál az igazolási kérelem beadása a pertárban a beadvány felzetének előmutatásával tanusitandó, s a perfelvételi jegyzőkönyvben megjegyzendő. A biróság pedig a kérelem felett legfeljebb 15 napi határidőt tüz ki, s arra mindkét felet megidézi. Az igazolás kérdése külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik akképen, hogy a felek szóváltásaikat még a tárgyalási napon beigtatni tartoznak[1]) (p. t. rendt. 309. §.)

Ha az igazolásnak hely adatik, az elmulasztott határidő helyett más tüzendő ki. Ha a mulasztás nem igazoltnak mondatik ki: a mulasztás miatt hozott előbbi határozat lép hatályba[2]) (p. t. rendt. 310. §.)

---

[1]) Rendes eljárásban az igazolás kérdése feletti tárgyalást kötelesek a felek még a kitüzött határnapon, tehát egy nap alatt befejezni, s ezen határnapot sem elhalasztani, sem meghosszabbitani nem lehet. (1870. junius 13-án hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 241. sz. alatt.)

[2]) Ha több alperes a tárgyalási határnap elmulasztása miatt elma-

2. Váltó-perekben:

A kellő időben beadott igazolás folytán rövid időre kitüzendő tárgyalás, minden halasztás kizárásával az első határnapon befejezendő, s a biróság által haladéktalanul elintézendő (váltóelj. 50. §.)

Ha a biróság az igazolásnak helyt ád, az igazoltnak kimondott mulasztás folytán netán már meghozott határozatot hatályon kivül helyezi, egyszersmind az elmulasztott targyalás megtartására ujabb határnapot, az elmulasztott beadvány benyujtására pedig három napi határidőt tüz ki. Az igazolás folytán felmerült költségeket az igazolást kérelmező fél viseli még az esetben is, ha az igazolásnak hely adatott. Ha az ügyvéd mulasztása miatt kéretik az igazolás: ez is megidézendő, s ha a mulasztás kiderül: az igazolási költségekben mindkét fél részére ő lesz elmarasztalandó. — Az ügyvéd meg nem jelenése: mulasztása beismerésének tekintendő. A költségekben való elmarasztalás, a netán okozott kárnak megtéritési kötelezettségét nem zárja ki (váltóeljárás 51. §.)

3. Perorvoslat az igazolás tárgyában.

Az igazolást megtagadó végzés ellen:

a) kereskedelmi perekben: semmiségi panasznak,

b) váltó-perekben: felebbezésnek van helye;

ellenben olyan végzés ellen, mely az igazolást megengedte, nincs helye perorvoslatnak (p. t. rendt. 311. §., v. ö. váltóelj. 42., 43. §§.)

4. Az igazolási kérelem kizárása.

1. Kereskedelmi perekben:

Minden egyes periratra nézve a fél csak egyszer

---

rasztaltatott, az egyik alperes által kért, s részére megadott igazolás kiterjed a többi alperesekre is, s e szerint a meg nem jelenés miatt hozott itélet valamennyi fél irányában hatályon kivül helyezettnek tekintendő". (1875. april 1-én 1458. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 54. sz. alatt.)

élhet igazolással[1]) (polgári törvénykezési rendtartás 312. §.)

2. Váltó-perekben:

Végirat és ellenvégirat beigtatására kitüzött határnap, vagy egyéb oly határidők és határnapok elmulasztása miatt, melyekhez különös joghátrány kötve nincs, — jelesül: eskü kivételénél, tanuk vagy szakértők kihallgatásánál való jelenlét elmulasztása stb. — igazolásnak nincs helye (váltóelj. 53. §.)

Nincs továbbá helye igazolásnak: a) igényperekben, b) elsőbbségi ügyben, c) végrehajtás megszüntetése vagy korlátolása iránti perben, d) a végrehajtási jog elévülése iránti eljárás esetén (váltóeljárás 53., 81., 84—87. §§.)

A perek mindkét nemében:

A megállapitott igazolási határidő lejárta után, vagy a törvény által meg nem engedett esetekben[2]) be-

---

[1]) Ez elv alkalmazásának kifolyása annak kimondása is, hogy: „a tárgyalási határnap elmulasztása miatt is csak egyszer lehet igazolással élni". (1870. augustus 26-án 7553. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 306. sz. alatt.)

[2]) A polgári t. rendt. ez eseteket nem határozza meg oly szabatosan, mint a váltó-eljárás, azonban az e részben felmerülhető kétségek nagyobbára el vannak háritva a semmitőszék által kimondott, s következetesen alkalmazott határozatai folytán. Jelesül kimondotta a semmitőszék, hogy: a) ha a fél ügyvédje a tárgyalási határnapot elmulasztotta a nélkül, hogy elhárithatlan akadályt lenne képes kimutatni, akkor ezen mulasztás következményei nem igazolással, hanem csak perujitással orvosolhatók. (1869. julius 20-án 234. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 10. sz. alatt); ezzel egyezőleg mondotta ki a legfőbb itélőszék; hogy: „azon körülmény, hogy a fél által megbizott ügyvéd a tárgyalásnál személyesen meg nem jelenhetett, nem tekinthető elhárithatlan akadálynak, mert az nem gátolta az ügyvédet abban, hogy magát más ügyvéd által helyettesitethesse". (1875. február 15-én 711. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 97. sz. alatt); b) „a tanukihallgatásra kitüzött határnap elmulasztása". (1869. december 2-án 3621. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 79. sz. alatt); c) az igény-kereset beadására kitüzött határidő elmulasztása. (1869. novem-

nyujtott igazolási kérelem hivatalból visszautasitandó[1]) (p. t. rendt. 313. §., v. ö. váltóelj. 50. §.)

Az igazolási kérelem hatálya:

1. Kereskedelmi perekben:

Az igazolási kérelem beadása felfüggeszti ugyan a végrehajtás foganatositását;[2]) de a törvény által engedett biztositási intézkedéseket nem akadályozza[3]) (p. t. rendt. 314. §.)

---

ber 5-én 2614. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 149. sz. alatt); d) a végrehajtás megszüntetésc vagy korlátolása iránti keresetnél, sem annak beadási határideje, sem a kereset felett kitüzött tárgyalási határnap elmulasztása (1872. julius 18-án 7284. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 537. sz. alatt) eseteiben igazolásnak helye nincs.

[1]) Ha azonban: „az elkésetten beadott igazolási kérelem elfogadása miatt az ellenfél a tárgyalás folyamán kifogást nem tevén, hanem egyenesen az igazolás érdemének tárgyalásába bocsájtkozván, miután ezáltal az igazolási kérelemnek, habár szabály-ellenesen történt elfogadásába, s annak érdemleges tárgyalásába tényleg beleegyezettnek tekintendő, az igazolásnak, mint közvetlen érintő jogorvoslatnak érvényesithetését pedig megengedni szabadságában áll; az igazolási kérelem elkésett beadása hivatalból többé figyelembe nem vehető". (1873. december 22-én 18471. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 17. sz. alatt.)

[2]) Azonban: „az igazolási kérvény beadása a kielégitési végrehajtás tekintetében az eddig már netán megtett lépéseket érintetlenül hagyva, csakis a további intézkedés tételét, illetőleg foganatositását gátolja meg". (1872. évi 881. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 488. sz. alatt), és e feltétel mellett „az igazolási kérvény felfüggesztő hatálya kiterjed a felebbviteli biróság határozatának végrehajthatóságára is, bár az közvetlenül további perorvoslattal meg nem támadtatott. (1873. márczius 5-én 2616. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 618. sz. alatt); mindazonáltal: „az első-birósági itéletet helybenhagyó másod-birósági itélet alapján a p. t. rendt. 345. §. b) pontja értelmében kért végrehajtás elrendelését és foganatositását a másod-birósági itélet elleni felebbvitel elmulasztása miatt a vesztes fél által kért igazolás meg nem akadályoztathatja". (1873. october 14-én 13482. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 724. sz. alatt.)

[3]) Azonban; „rendes perben abban az esetben, ha a perfelvételre meg nem jelent fél törvényes határidőben igazolással élt, ennek tárgyalása és eldöntése előtt ellene a perfelvételi határnap elmulasztása miatt elma-

2. Váltó-perekben:

Az igazolás az ez iránti kérvény benyujtása előtt már meghozott és kézbesitett határozatnak végrehajtását nem gátolja ugyan, azonban az igazolási kérvénynek, s ha az igazolásnak hely adatott, — a pernek jogérvényes eldöntéseig, az árverésen vagy egyébként befolyt pénz ki nem adható; valamint a végrehajtásilag lefoglalt követelés át nem ruházható. Az igazolásnak helyt adó végzés: a végrehajtásnak a biztositáson tul terjedő folytatását megakadályozza.

Ha a tárgyalási határnap elmulasztása miatti igazolási kérvény beadásakor az elmulasztott tárgyalás iránt még nem hozatott határozat: ennek kézbesitése az igazolási kérvény jogérvényes eldöntéseig felfüggesztetik ugyan, azonban az ellenfél kérelmére a biztositás elrendelendő (váltóelj. 52. §.)

V. FEJEZET.

A perujitás.

1. A perujitás esetei.

Perujitásnak van helye:[1])

1. Kereskedelmi perekben:

a) ha a fél a megjelenés vagy a perirat beadási

---

rasztaló itélet nem hozható; sem ha hozatott volna ily itélet, a biztositás elrendelésére alapul nem szolgálhat". (1873. május 13-án 7286. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 674. sz. alatt.)

[1]) A per megujitása azonban csak akkor szükséges, ha a per az ügy érdemében eldöntetett, ebből kifolyólag; „Oly esetben, midőn felperes csak azon oknál fogva utasittatott el keresetével, mert azt idő előtt inditotta, uj keresetet adhat be a nélkül, hogy perujitással kellene élni". (1874. julius 15-én 5231. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 148. sz. alatt); valamint az előbb hatályban volt perrendtartás szerint sommás utról rendes perutra utasitott kereset, miután az ebbeli birói határozat érdemleges intézkedést nem tartalmaz, ujitás nélkül sommás uton is folyamatba tehető. (1875. september 13-án 6847. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 205. szám alatt);

határidejének[1]) vétlen elmulasztása miatt igazolással nem élt;[2])

b) ha az alap-perben hozott sérelmes itéletre az ügyvéd hibája vagy mulasztása nyujtott alkalmat;[3])

c) ha a pervesztes fél lényegileg a per tárgyára vo-

---

szintugy; oly esetekben, midőn a per a felek meg nem jelenése miatt megszüntnek nyilvánittatott, a per ujra felvétele nem perujitási kereset, hanem egyszerü kérelem folytán eszközlendő. (1870. márczius 23-án 1619. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 137. sz. alatt); hasonlólag: „ha a per alperesnek helytelen képviselet mellett lett perbe idéztetése folytán tétetett le, felperes keresetét perujitás nélkül is ujból megindithatja". (1870. december 21-én 12493. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat.)

[1]) Azonban perujitásnak csak a per folyamán történt mulasztások folytán oly végből van helye, hogy az anya-perbeli utolsó itélet hatályon kivül helyeztessék, s a perujitás kérdésében mind a három biróságnak kell határoznia, minek folytán: „a felebbezés elmulasztása miatt annak beadhatása végett perujitással élni nem lehet". (1874. julius 21-én 37. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 37. sz. alatt.)

[2]) Azonban: „ha a perujitás a megjelenés elmulasztása folytán kéretik, nem elegendő arra hivatkozni, hogy az ujitó fél nem élt igazolással, hanem a perujitás folytán az is bebizonyitandó, hogy a tárgyalási határnapon való megjelenés elháríthatlan akadály miatt mulasztatott el". (1870. november 19-én 9924. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 38. sz. alatt.)

[3]) Azonban „az ügyvéd vétsége folytán a perujitás csak abban az esetben engedhető meg, ha az ujitó felperes ügyvédje által az anya-perben elkövetett vétséget határozottan megjelöli". (1875. october 21-én 9116. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 51. sz. alatt); az ügyvéd vétsége mindazonáltal bárminemü legyen is az, ha annak a pervesztesség következménye lehetett, alapul szolgál a perujitásra; miből kifolyólag: „ha a fél ügyvédjének abbeli vétsége miatt kér perujitást, hogy az anya-perben kinált főesküre nem nyilatkozott, s e nyilatkozat elmulasztása az ügyvéd vétsége által történtnek beigazoltatik, ez alapon helye van a perujitásnak a nélkül, hogy az esküre való nyilatkozaton kivül az ujitott perben más bizonyitékok felhozása igényeltetnék". (1873. márczius 11-én 1659. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 230. sz. alatt.)

natkozó[1]) s az alapperben nem használt bizonyitékokat[2]) hoz fel (p. t. rendt. 315. §.);

d) ha valaki mások bünös cselekvénye által lett pervesztessé. Ez esetben a ki azt véli, hogy ellenfelének vagy másoknak ily cselekménye okozta pervesztességét, s hogy ennélfogva az alapperben hozott itéletet a bünös cselekmény bebizonyitása által érvénytelenitheti: előlegesen a bünvádi eljárás meginditását kérelmezze, a perujitást pedig csak azután, a mikor a bünösség jogérvényesen kimondatott (p. t. rendt. 321. §)

Ha a bünvádi kereset elévülése az előbbi §-ban emlitett idő lejárta előtt telik le: a bünösség kérdése fe-

---

[1]) Ámde nem elegendő: „hogy az anyaperben nem használt uj okmányok mutattassanak be, hanem az is megkivántatik, hogy azok lényegileg a per érdemére vonatkozzanak, s azon körülmény, hogy ez okmányok e minőséggel birnak-e? s e körülmény már a perujitás kérdésénél megvizsgálandó“. (1871. december 19-én 10610. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 42. sz. alatt) Hasonló elv van kimondva az 1873. junius 6-án 4305. sz. alatt (Döntvénytár X. folyam, 260. sz. alatt); és 1875. october 21-én 9116. sz. alatt (Döntvénytár XV. folyam, 51. szám alatt hozott legfőbb itélőszéki határozatokban); oly uj bizonyitékok azonban, melyek által oly ténykörülmények szándékoltatnak megczáfoltatni, melyeket az ujitó fél az anyaperben önmaga beismert, figyelembe nem vehetők. (1874. junius 21-én 5324. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 10. sz. alatt.)

[2]) „Uj bizonyitékok alapján azon esetben is van helye perujitásnak, ha az ujitó fél az alapperben megjelenés elmulasztása miatt lett pervesztessé, s azt, hogy őt a megjelenésben elhárithatlan akadály gátolta, nem igazolja“. (1875. február 15-én 711. sz. alatt kelt legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 97/2. sz. alatt.) „Az alapperben felhivott, de akkor ki nem hallgatott tanuk az ujitott perben ismét felhivatván, azok oly uj bizonyitéknak tekintendők, melynek alapján a perujitásnak helye van“. (1875. január 23-án 1255. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 86. sz. alatt); sőt „az alapperben már kihallgatott tanuknak oly ténykörülményekre való felhivása is oly uj bizonyitékot képez, melynek alapján a perujitásnak helye van“. (1876. február 29-én 804. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 100. sz. alatt); „birói szemle alapján eldöntött per megujitása, az ezen szemlében foglalt tények valódisága ellen felhivott tanuk bizonyitványa alapján megengedhető“. (1872. julius 4-én 4160. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 1444. sz. alatt.)

lett a polgári biró, — de csak annyiban itél, a mennyiben a bebizonyitott jogtalan cselekmény folytán a sértett felet kártérités illeti (p. t. rendt. 322. §.)

A perujitás az a) alatti esetben az elmulasztott határnaptól számitandó fél év; b) alatti esetben az alapperben hozott itélet kézbesitésétől, illetőleg a felebbezés beadásának elmulasztott határnapjától számitandó fél év;[1] végre a c) és d) alatti esetben azon idő alatt engedtetik, mig a per tárgya a polgári törvények szerint el nem évül (p. t. rendt. 316. §.)

2. Váltó-perekben:

Perujitásnak csak oly bizonyiték alapján van helye, mely akár magában véve, akár az alapperben előadott tényekkel és bizonyitékokkal kapcsolatosan, lényegileg a per tárgyára vonatkozik, ha kimutattatik, hogy az uj bizonyiték az alapperben nem használtathatott.

Az alapperben az ellenfél esküje által bebizonyitott tény valótlanságának bizonyitására irányzott perujitásnak csak akkor lehet helye, ha a letett eskü a büntető biróság által hamisnak mondatott ki vagy a p. törvk. rendt 322. §. esete forog fenn.

Az eskü le nem tétele esetén is megujitható a per annak ellenfele által, a kinek részére az megitéltetett, ha az ujitó fél más bizonyitékot hoz fel, s ha ellenfelének esküjét leteltnek elfogadja.[2])

---

[1]) Ha a perujitás az ügyvéd vétsége folytán kéretik, azon bizonyitékok, melyek által az ügyvéd vétsége beigazoltatni czéloztatik, nem tekinthetők oly uj okmányoknak, melyek folytán a per a törvk rendt. 315. § c) pontja alapján lenne megujitható, hanem ily esetben csak is az idézett szakasz b) pontja értelmében lévén perujitásnak helye, ez csak is fél évi határidőn belől érvényesithető. (1873. november 17-én 9633. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytáa XI. folyam, 37/1. sz. alatt.)

[2]) E szabály által a váltó-eljárás egy vitás kérdést megoldott; kérdés azonban megoldottnak tekinthető-e ez által egy másik a gyakorlatban már többször felmerült az a kérdés, hogy annak, kinek az eskü megitéltetett, ha azt le nem teszi, joga van más bizonyitékok alapján perujitással

A p. törvk. rendtartás 323. §-a ez esetben is hatálylyal bir.[1])

Ujitott perekben a váltóeljárás 28. §-a nem alkalmazandó[2]) (váltóelj. 54. §.)

A perujitási kereset az alapperbeli itélet jogerőre emelkedésétől 3 év alatt adható be (váltóelj. 56. §.)

2. A perujitás kizárása.

Nincs helye a perujitásnak:[3])

élni? A köztörvényi gyakorlatban e kérdés ellenkező nézetek tárgya volt, s különböző megoldást is nyert a legfőbb biróság részéről is, mig ugyanis egy esetben a perujitás azon alapon, mert esküvel eldöntött perben nincs helye a perujitásnak, a perujitás megtagadtatott, más esetben megengedtetett, mert az eldöntés az eskütől csak feltételeztetett, s esküvel csak annak letétele esetén döntetett volna el. Ez utóbbi felfogást tartjuk mi is helyesnek, s a perrend elveivel megegyezőnek, mely az esküt csak más bizonyiték hiányában engedi alkalmaztatni, s az esküt más bizonyitékokkal helyettesittetni engedi. Ha tehát valaki, kinek az eskü arra, hogy p. o. egy kölcsönt visszafizetett, megitéltetett, s ő időközben a fizetésről szóló nyugtát megtalálja, nem ellenkezik-e a méltányossággal ettől az embertől, ha okmányában bizva, az esküt le nem teszi, a perujitást megtagadni. Igen sajnáljuk, hogy ez a váltó-eljárás szerkesztőinek, kik a törvk. rendtartás számos hiányait oly szerencsés tapintattal orvosolták, figyelmét nem csak elkerülte, hanem még az által, hogy eskü le nem tétele esetén az ellenfélnek engedi meg csupán a perujitást, az ellennézetnek nyujtott ujabb támaszt.

[1]) Vagy is, hogy a perujitás az alapperben hozott itélet végrehajtását ebben az esetben sem akadályozza.

[2]) E szakaszban a tanuk általi bizonyitásnak ama korlátolása foglaltatik, hogy a bizonyitás csak akkor engedtetik meg: ha a tanu helyben lakik vagy az ellenfél azt 15 nap alatt előállitani képes. E szabály tehát a perujitás esetén nem nyer alkalmazást, s ennélfogva a vidéken lakó tanukra is hivatkozhatik, a nélkül, hogy azokat előállitani tartoznék, hanem azok kihallgatását a biróság a perrend általános szabályai szerint tartozik eszközölni.

[3]) A perujitási kereset azonban e szakaszban felsorolt esetekben sem utasitható hivatalból vissza; mert valamely beadvány hivatalbóli visszautasitásának csak alaki hiányok miatt s oly esetekben van helye, melyekben a perrendtartás ezt kifejezetten rendeli; mert továbbá a perujitás meg vagy meg nem engedése érdemleges kérdést képez, mely a p t. rendt. 320. §-ából kitünőleg csak az eljárás befejezte után itéletileg dön-

a) az esküvel eldöntött perre vagy egyes kérdésekre nézve,[1]) kivévén, ha az eskü hamisnak bizonyul be ;[1]/a)

b) a birói egyesség által befejezett perekben ;

c) a félnek a per folyama alatt a biróság előtt sajátkezüleg aláirt nyilatkozata által, vagy élőszóval tett

---

tendő el. (1875. május 21-én 6860. sz alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIII. folyam, 45. sz. alatt.)

[1]) A fentebb közlött általános elvből kifolyólag: „azon körülmény, hogy valamely peres kérdés eskü által döntetett el a perujitási keresetnek hivatalból való visszautasitására okul nem szolgálhat. (1871. január 12-én 13397. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 395. sz. alatt.)

[1]/a) Ez esetre vonatkozólag igen érdekes az a kérdés: ha vajjon oly esetben, midőn az egyik peres fél az által lett pernyertes, hogy egy tanuja vallomásához néki póteskü itéltetett, s a hamis tanuságtétel bebizonyittatik, s a tanu a hamis eskü bünténye miatt elitéltetik, van-e helye perujitásnak, szemben a peres félnek mindig érvényben fennálló pótesküjével? Sokan vannak abban a nézetben, hogy miután a nyertes fél elvesztette félbizonyitékát, melynek alapján részére az eskü megitéltetett, ha esküje megáll is, az csak félbizonyiték, mely igényének érvényesitésére nem lenne elegendő. A legfőbb itélőszék is ezt az elvet mondotta ki egyik határozatában, kijelentvén, hogy; „ha a perben kihallgatott egyes tanu vallomásának kiegészitése végett a félnek póteskü itéltetett, azonban a tanu vallomásának hamis volta miatt fenyitő per utján hamis tanuskodásért elitéltetett, a perujitásnak — ha különben ennek törvényes feltételei fennforognak — hely adandó a nélkül, hogy a fél által letett póteskü hamis voltának kimondása megkivántatnék". (1875. december 13-án 11232. szám alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat Döntvénytár XV. folyam, 59. sz. alatt.) Én mind a mellett ellenkező nézetben vagyok; mert a póteskü nem félbizonyiték, hanem a félbizonyiték — a tanu vallomása — csak indok arra, hogy az eskü a bizonyitó félnek itéltessék meg; s jóllehet áll az, hogy az eskü legalább mint póteskü meg nem itéltetett volna, de miután már megitéltetett s a fél azt letette, azon tény jogi bizonyossága, melyre megesküdött, még mindig fennáll, s egyáltalán nem is mulhatlan következmény, hogy a tanu hamis tanuságot tett, a fél is hamisan esküdött volna; azt kell tehát bebizonyitani, hogy a fél hamisan esküdött, vagyis ha a fél esküjére alapitott jogi bizonyosság megsemmisül. (L. erről bővebben szerzőnek; „A perujitás kérdéséhez" czimü czikkét az 1873. évi „Jogtudományi közlöny" 36. számában.)

beismerése alapján eldöntött perekben[1]) (p törvk. rendt. 317. §.)

Perujitásnak csak egy izben van helye, s ha az egyik fél perujitást használt, azzal a másik fél már nem élhet. Ha azonban azon fél, ki még perujitással nem élt, az ujitott perben részben vegy egészben pervesztes lőn, s az ujitott per befejezte után a per érdemére vonatkozó uj bizonyitékot talált, kivételesen megujithatja a pert; de tartozik kimutatni, hogy bizonyitékát se az ujitott, se az alapperben nem használhatta (p. t. rendt. 318. §.)

Ezen kivül váltó-perben:

Az anyaperben jóhiszemüleg eljárt nyertes fél ellen, ha ezen per folyama alatt harmadik személyek elleni váltójogi igényei elévülés folytán elenyésztek, vagy idő rövidsége miatt többé nem érvényesithetők: perujitásnak nincs helye[2]) (váltóelj. 55. §.)

3. A perujitási kereset és annak hatálya.

A perujitási kereset az alapperbeli kérelmen tul nem terjedhet (p. t. rendt. 329. §.)

Az ujitott perben a perujitás kérdése az alapperben

---

[1]) Azonban: „Biróság előtti beismerés által eldöntött ügyben is van helye perujitásnak, ha bebizonyittatik, hogy a beismerés az ügyvéd vétsége folytán történt". (1873. november 17-én 9633. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 37. sz. alatt.)

[2]) A váltójogilag kötelezett előzői ellen igényeit csak az esetben érvényesitheti, ha ő maga fizetett, illetve a fizetésre itélet által köteleztetett. Ha nem fizetett és az ellene inditott perben a fizetés alól felmentetett, nem élhet viszkeresettel és igényei menthetlenül elévülnek. Az elévülés ez esetben hibáján kivül történik, mert nincs jogi eszköze, melylyel azt megszakithatná. Ha tehát valaki a váltóperben felmentetvén, igényeit előzői ellen elévülés folytán elvesztette, ezen személy ellen perujitással élni nem lehet. Jelen §. csak az anyaper folyama alatt elévült igényekről szól, de alig szenvedhet kétséget, hogy abban az esetben sincs helye perujitásnak, ha az igények az anyaper befejezte után évültek el V. ö. Németh Péter, „A váltó-eljárás" 63. l.

eldöntött ügy érdemével együttesen tárgyaltatik és döntetik el.[1])

Az eljárás a közönséges szabályok és elvek szerint történik.

Mindkét fél minden követelését, ellenkövetelését[2]) és bizonyitékait kölcsönösen ugy előadhatja, mint az alapperben tette vagy tehette volna (p. t. rendt. 320. §.)

A perujitás az alapperben hozott itélet végrehajtását nem akadályozza (p. t. rendt 323. §.)

Hetedik czim.

A biztositási intézkedésekröl.

I. FEZETET.

Zárlat.[3])

1. A zárlat elrendelése és foganatositása.

Zárlatnak mind a per folyama alatt van helye,

---

[1]) Tekintve, hogy a p. t. rendt. 320. §-a szerint a perujitás kérdése az alapperben eldöntött ügy érdemével együttesen tárgyalandó és eldöntendő, következve a felett minden esetben, csak itélet alakjában lehet határozni; ennélfogva: a perujitás kérdése abban az esetben, ha a perujitásnak hely nem adatik, itélet által döntendő el. (1873. junius 11-én 8299. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 685. sz. a.); valamint oly esetben is, ha a királyi tábla az első-biróságnak a perujitást megtagadó itéletének megváltoztatásával a perujitásnak helyt ád, s az elsőbiróságot az ügy érdemének eldöntésére utasitja: ebbeli határozatát nem végzés, hanem itélet alakjában tartozik meghozni. (1873. october 22-én 14643. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 722. sz. alatt.)

[2]) Ezen elv folytán viszonkeresetnek az ujitott perben is van helye, s ennek hely adható még abban az esetben is, ha az anyaperbeli itélet épségben fenntartatik. (1875. julius 20-án 6339. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 20. sz. alatt); azonban oly viszonkövetelés, mely az alapperbeli kereset tárgyát nem képezte, az ujitott perben ama szabálynál fogva, mely szerint a keresetben foglalt követelés felebb nem emelhető, viszonkereset utján csak az alapkereseti követelés erejéig érvényesithető. (1874. márczius 10-én 1607. sz. alatt hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 48. sz. alatt.)

[3]) Zárlatnak, mely bizonyos meghatározott dolog vagy jog vitás vol-

ha valamely tulajdoni, használati vagy birtokjog vitássá vált,[1]) és a felmutatott bizonyitékokból alaposan vélelmezhető, hogy a panaszlottnak tettleges birtoka nem jogos alapon nyugszik, a kérelmezőnek ellenben ahhoz jogos igénye van;[1]/b) s egyszersmind kimutattatik, hogy zárlat alkalmazása nélkül a tárgy értéke veszélyeztetnék, avagy a kérelmező jogai egészben vagy részben meghiusulnának (p. t. rendt. 324. §.)

Folyamodó zárlati kérelmét a per folyama alatt ennek biróságához, a per meginditása előtt pedig a zárlat tárgyára nézve illetékes birósághoz adja be (p. t. rendt. 325. §.)

A zárlat iránt a biróság az ellenfél meghallgatása nélkül határoz[2]) (p. t. rendt. 326. §.)

Panaszlottnak a zárt elrendelő végzés a kérvény egyik példányán a zár foganatositása alkalmával kézbesitendő. E végzésben világosan kitétessék, hogy panaszlott a zár elrendelésére s a zárgondnok személyére vonatkozó kifogásait 8 nap alatt beadhatja[3]) (p. t. rendt. 327. §.)

---

tát feltételezi: a dolog természetéből kifolyólag váltóperben helye nem lehet. E szabályok tehát csak is kereskedelmi perekben nyernek alkalmazást.

[1]) E részben az, hogy a dolog ingó vagy ingatlan különbséget nem tesz, s azért: a zárlat ingó vagyonra is elrendelhető. (1874. september 2-án 9143. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 100. sz. alatt.)

[1]/b) A lapkiadói és tulajdoni igények összeütközése esetén a különben nem vitás tulajdoni, mint eminensebb jog a kiadói jog felett elsőbbséggel birván; a hirlapok példányaira s előfizetési dijaira zárlat el nem rendelhető. (1877. január 11-én 24330. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Az 1877. évi „Jogtudományi közlöny“ 10. számában.)

[2]) A zárlati kérvény felett a biróság az ellenfél meghallgatása nélkül tartozván határozni, az ily kérvény feletti tárgyalás kitüzése semmis. (1871. évi 9122. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 439. sz. alatt.)

[3]) Azonban a zárlat foganatositása körül felmerült szabálytalanságok miatt semmiségi panasznak van helye. (1869. november 19-én 2925. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 77. sz. a.)

A zárlatnál rendszerint zárgondnok rendeltetik. Ezt a kérvényező ajánlatára a zárt foganatositó biró nevezi ki, ha azt megbizhatónak találja: ellenesetben más alkalmas egyént nevez (p. t. rendt. 328. §.)

Az eljárásról jegyzőkönyv vétetik fel, melyben a lezárolt tárgyak körülményesen leirandók s becsértékük egyenként kiteendő. Az ekkép összeirt tárgyakat a zárt foganatositó biró azonnal zárlat alá vetteknek nyilvánitja, s a mennyiben folyamodó kivánja, a zárgondnoknak átadja, mi a zárlati jegyzőkönyvben megjegyzendő (p. t. rendt. 329. §.)

Ha telekkönyvi tárgyakra rendeltetett el a zárlat, a zárt foganatositó biró a végzés telekkönyvi bejegyzését hivatalból eszközli. A hol telekkönyvek még nem léteznek, a zárlat a hatóság területén hivatalból körözendő, illetőleg kihirdetendő (p. t. rendt. 330. §.)

A törvényes szünnapok a zárlat foganatositását nem gátolják (p. t. rendt. 331. §.)

A kellő időben beadott kifogások az eljáró biróság minőségéhez képest sommás uton, vagy külön jegyzőkönyvben tárgyaltatnak. A tárgyalás a zárlat folytán bekövetkezhető kárra nézve adandó biztositék kérdésére, valamint annak mennyiségére és minőségére is kiterjed. Mindezek iránt a biró végzésileg határoz,[1]) a mi ellen felebbezésnek van helye. A zárlat foganatositását se a kifogások, se a felebbezés nem hátráltatják (p. törvk. rendt. 332. §.)

A zárlatból felmerült költséget, akár maga ezen intézkedés, akár a zárlati tárgynak kellő fenntartása tegye azt szükségessé, azon fél tartozik előlegezni, ki a zárlatot kérte. Az előleg mennyiségét a foganatositó birósági sze-

---

[1]) Mindazonáltal: „ha az első biró a kifogások felett tartott tárgyalás folytán a zárlatot feloldotta is, a zár alá vett tárgyakat mindaddig kiadni nem lehet, mig e végzés jogerejüvé nem vált". (1869. november 9-én 1974. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 74. sz. a.)

mély, azt pedig, hogy a zárlat költségeit ki viselje: a per birája határozza meg[1]) (p. t. rendt. 333. §.)

A zárlatnak korábbszerzett jogokra befolyása nincsen. Később szerzett jogokra egy harmadik irányában feltételes jogot állapit meg, mely a per eldöntése által igazolandó.[2]) A zárlat joghatálya a foganatositás, illetőleg a zárlati végzés telekkönyvi beigtatása idejétől kezdődik (p. t. rendt. 334. §.)

Ha a per még folyamatban nem volna, az a zárlati végzés kézbesitésétől számitva 30 nap alatt meginditandó;[3]) ellenkező esetben az ellenfél egyszerü kérelmére a zárlat megszüntettetik, és a telekkönyvi feljegyzés törlése hivatalból eszközöltetik (p. t. rendt. 335. §)

2. A zárlat megszünte.

Ha a zárlat biróilag megszüntettetik, vagy feloldatik; rövid tárgyalás rendelendő[4]) a végett, hogy a netán

[1]) Azonban nem peren kivül és külön, hanem a zárlat igazolása iránt inditandó perben határozza meg a per birája a zárlat költségeit. (1871. január 10-én 13410. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 363. sz. a.)

[2]) A per folyamában eszközlött zárlat hatálya tehát, ha a per letétetett, vagy végérvényes határozattal elutasittatott, az ujitott perre ki nem terjedvén, a zárlat a perujitásra való tekintet nélkül azonnal feloldható. (1872. január 23-án 522. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 481. sz. a.)

[3]) E határidő oly esetben, midőn a zárlat alkalmas jogorvoslattal megtámadtatott, a perorvoslatot végérvényesen elintéző határozat kézbesitésétől számitandó. (1875. october 15-én 14371. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 89. sz. a.) A 30 napi határidő azonban mindenesetben záros határidőnek lévén tekintendő, annak meghosszabbitása meg nem engedhető. (1870. november 2-án 9920. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 380. sz. a.)

[4]) A felek előleges kihallgatása iránti szabály abban az esetben is alkalmazandó, ha az itélet a felebbviteli biróság által feloldatott, vagy megsemmisittetett; s azért a zárlat feloldása iránt a biróság ily esetben is csak az ellenfél előleges kihallgatása mellett hozhat határozatot. (1874. october 19-én 14371. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XIV. folyam, 89. sz. a.)

letéteményezett vagy kimutatott biztositék iránt intézkedés történjék, és egyuttal panaszlottnak a zárlat által szenvedett és igazolt kára és költsége biróilag megállapitassék (p. t. rendt. 336. §.)

II. FEJEZET.

Biztositás.

1. Kereskedelmi perekben:

Biztositásnak helye van a per meginditása előtt[1]) és annak folyama alatt, oly lejárt követelésre nézve, melynek valódisága teljes hitelt érdemlő okirat által támogattatik:[2]) ha a veszélyeztetés valószinüsége forog fenn.[3]) Itélethozatal után[4]) pedig abban az esetben is helye van a biz-

---

[1]) A biztositási eljárás szükségképen perfolyamot nem is tételez fel; annak meginditása, ha a biztositani kivánt követelés iránt per tétetett is folyamatba, nem állapithatja meg a p. t. rendt. 13. §-a esetében a birói illetőséget oly bíróság ellenében, melyhez az ellenfél ugyanazon ügyletből eredt keresetét a biztositási eljárás meginditása után ugyan, de a biztositani kivánt követelés iránti per folyamatba tétele előtt beadta. (1869. november 10-én 2219. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 84. sz. a.)

[2]) Kereskedelmi ügyekben is az egyedül csak könyvkivonattal igazolt követelésre nézve, miután a könyvkivonat nem teljes hitelt érdemlő okmány, a biztositás el nem rendelhető. (1876. május 23-án 7082. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Az 1876. évi „Jogtudományi közlöny“ 28. számában 11. sz. a.); valamint a hitelesitett számla sem tekinthető oly teljes hitelt érdemlő okmánynak, melynek alapján a biztositás elrendelhető lenne. (1870. február 12-én 4689/869. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 118. sz. a.)

[3]) A követelés veszélyezettnek tekintendő, és az elrendelt biztositás fenntartandó, ha a panaszlott vagyona több bekebelezésekkel van terhelve, s ellene végrehajtások intéztettek, habár az, hogy a terhek a vagyon értékét tulhaladják, a biztositást kérő által ki nem mutattatott is. (1872. november 6-án 8285. sz. a. hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 191. sz. a.) A veszély valószinüségét a hitelező a biztositás elrendelhetése végett még abban az esetben is köteles kimutatni; ha az adóslevélben a tartozás meg nem fizetése esetére a biztositási jog előre kiköttetett. (1871. april 5-én 3459. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 372. sz. a.)

[4]) Valamint egyesség esetén is, ámde a biróság előtt kötött egyesség

tositásnak,[1]) midőn a feltétlenül[2]) marasztaló itélet[3]) ellen a marasztalt fél törvényes idő alatt felebbvitellel élt[4]) (p. t. rendt. 338. §.)

A biztositás vagy a követelést teljes értékben fedező készpénz letétele, vagy a biztositást kérő által elfogadott kezes jótállása, vagy elegendő kézi zálog

---

alapján az abban kikötött határidő lejárta előtt biztositás elrendelésének nincs helye. (1874. september 2-án 10505. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 106. sz. a.)

[1]) Ez esetben a biztositás elrendelése a veszély valószinüségének kimutatásától feltételezve nincs, s e részben az, hogy a feltétlenül marasztaló határozat itélet vagy végzés alakjában hozatott-e? s hogy az első vagy a másod-biróság által lett-e meghozva, különbséget nem tesz. (1874. január 29-én 370. sz. a. hozott semmítőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 45. sz. a.)

[2]) Az esktitől feltételezett itélet alapján is elrendelhető ugyan a biztositás, de csak abban az esetben: ha a követelés veszélyeztetése valószinüvé tétetik. (1873. junius 18-án 5412. sz. a. hozott legfőbb itélőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 287. sz. a.)

[3]) Feltétlenül marasztaló itélet alapján abban az esetben is elrendelhető a biztositás: ha a követelés jelzálogilag be van kebelezve. (1875. julius 22-én 6073. sz. a. hozott legfőbb itélőszéki hatarozat. Döntvénytár XV. folyam, 83. sz. alatt.) Biztositásnak a perköltségre is van helye, miből kifolyólag: „ha a váltó-tőke és kamatok biztositva vannak is, felperesnek joga van a megitélt perköltségre külön biztositást követelni“. (1870. márczius 5-én 1846. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 148. sz. a.); valamint viszont: „ha felperes az első-birósági itélet által keresetétől elmozdittatott, s alperes részére fizetendő perköltségben lett elmarasztalva, alperesnek is joga van ez itélet alapján a perköltségre biztositást kérni“. (1870. julius 15-én 6630. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 259. sz. alatt); ellenben: „oly másodbirói itélet alapján, mely által a perköltség kölcsönösen megszüntetett, a perköltségben marasztaló első-birósági itélet folytán kifizetett perköltség iránt a biztositás el nem rendelhető; mert biztositás csak feltétlenül marasztaló itélet alapján rendelhető el, a kir. táblai itéletben azonban alperes a perköltségben marasztalva nem lett“. (1873. márczius 18-án 3268. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 639. sz. a.)

[4]) A feltétlenül marasztaló itélet alapján a nyertes felet illető azon jogra nézve, hogy biztositást kérhessen, az itélet ellen alkalmazott perorvoslatnak mikénti elintézése semmi befolyással sem bir. (1869. november 11-én 2109. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 157. sz. a.)

adása,[1]) ilyennek nem létében a biztositásra kötelezett fél ingóságainak összeirása által történik[2]) (p. törvk. rendt. 340. §.)

A biztositás foganatositása[3]) és joghatálya a végrehajtás elvei és szabályai szerint eszközlendő és itélendő meg[4]) (p. t. rendt. 341. §.)

---

[1]) A biztositásilag lefoglalt ingóknak más kellő biztositási alap szolgáltatása mellett zár alól leendő feloldására és kiadatására nem a foglalást eszközlő, hanem csak a biztositást rendelő biróság lehet hivatva. (1871. október 14-én 13503. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 480. sz. a.)

[2]) A polg. törvk. rendtartásban engedélyezett biztositást egyedül csak ingó vagyonra lehet elrendelni (1869. október 15-én 1535. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam. 59. sz. a.) Ingatlanra is lehet ugyan biztositást eszközölni előjegyzés által, csakhogy e biztositás nem a polg. törvk. rendt. alapján kérendő s rendelendő el, hanem a telekkönyvi rendelet értelmében. (1870. julius 1-én 482. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 267. sz. a.) Az ily előjegyzés eseteiről a telekkönyvi rendelet 88. §-a rendelkezik s ez következőket tartalmaz: Előjegyzésnek van helye a) oly okiratok alapján, melyek valamely meghatározott ingatlan jószágra vagy nyilvánkönyvi jogra zálogjoghoz való czimet tartalmaznak, vagy melyekben legalább a követelés biztositása általában meg van engedve, b) lejárt követelésekről szóló adóslevelekre; s ha a követelés lejárta felmondástól függ, erről is egyszersmind okirati tanusitvány mutatandó fel, c) a kereskedelmi s iparkönyvekből lejárt követelések iránt készült számla kivonatokra, d) midőn a polg. perrend biztositást enged. (Lásd erről bővebben: Zlinszky: „Telekkönyvi rendtartás" 232. s köv. lap.)

[3]) A biztositás annál a biróságnál kérendő, mely a perben elsőfolyamodásulag itél. (1869. augustus 6-án 610. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 21. sz. a.), ennélfogva a sommás biróság illetékessége alá nem tartozó követelésekre a sommás biróság a biztositást el nem rendelheti. (1872. márczius 20-án 2246. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VI. folyam, 507. sz. a.). A biztositási foglalás is csak a helyszinén történendő összeirás által eszközölhető; jelképi vagy távsürgöny utján való foglalásnak helye nincs; s a vasutra feladott gabonának szállitásakor kiadott feladási vevény lefoglalása által az elszállitott gabona szabályszerüen lefoglaltnak nem tekinthető. (1870. september 1-én 7821. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 283. sz. a.)

[4]) A biztositási foglalás és becslés a végrehajtási foglalás és becsléssel egyenlő joghatályu, következőleg a kielégitési végrehajtásnál, ha azt

A törvényes szünnapok a végrehajtás foganatositását nem gátolják (p. t. rendt. 342. §.)

A biztositási végrehajtás csak foglalásból áll. Árverésnek egyedül akkor van helye, ha a lefoglalt ingóság kár és megromlás veszélye nélkül el nem tartható. E felett a végrehajtó biró a felek és szükség esetében szakértők meghallgatása után azonnal határoz. s az árverésen bejött pénzt további intézkedésig a letéttárba szolgáltatja (p. t. rendt. 343. §.)

Azon félnek, ki ellen a biztositás elrendeltetett és foganatosittatott, jogában áll a biztositási végzés ellen 8 nap alatt kifogással élni.[1]) Ennek folytán a biróság a 332. §. szabályai szerint[2]) mindkét felet meghallgatja; s ha bebizonyittatik, hogy a követelés már előbb zálogi-

---

biztositási foglalás és becslés megelőzte, ezek ujból nem foganatositandók, hanem az igények bejelentésére szükséges határidő kitüzése után, végrehajtató kérelmére egyenesen az árverés rendelendő el. (1869. december 23-án 3950. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 88. sz. a.)

[1]) Ennélfogva: „biztositást rendelő első-birósági végzés ellen semmiségi panasznak helye nincs, hanem csak kifogásoknak". (1869. julius 13-án 187. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 9. sz. a.); e kifogások azon biróságnál nyujtandók be, mely a biztositást elrendelte. (1869. october 18-án 1962. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 57. sz. a.) Azonban csak azon fél élhet kifogással, a ki ellen a biztositás elrendeltetett; a biztositás foganatositása ellen pedig hasonlólag csak ezen fél; illetőleg a biztositást kérő; azok a hitelezők pedig, kik a biztositás által jogaikat kijátszva vélik, ha a biztositott fél irányában elsőbbségi jogon követelésük van, ezt a végrehajtás alkalmával annak módja szerint érvényesithetik. (1870. január 22-én 3667. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 109. sz. a.) A kifogások beadására kitüzött határidő elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet. (1871. junius 20-án 6787. sz. a. kelt semmitőszéki határozat Döntvénytár V. folyam, 437. sz. a.) Ha az első biró a kifogások felett tartott tárgyalás folytán a biztositást feloldotta is, a biztositásként lefoglalt tárgyakat mindaddig kiadni nem lehet, mig ezen végzés jogerejüvé nem vált. (1869. november 9-én 1974. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 74. sz. a.)

[2]) Tehát mint a zárlat elleni kifogásokra vonatkozólag fentebb előadatott.

lag s eléggé fedezve volt: a biztositás azonnal feloldandó, az azt kieszközlő fél pedig a költség és netáni kár megtéritésében is elmarasztalandó.[1])

---

[1]) Azon első-birósági végzés érdeme ellen, mely a biztositás elrendelése miatt beadott kifogások és azok alapján tartott tárgyalás folytán hozatott, nem semmiségi panasznak, hanem felebbezésnek van helye. (1869. september 1-én 1074. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 30. sz. a.); tekintve mindazonáltal, hogy: „a kir. semmitőszék a p. t. rendt. 344. §-át állandóan akként értelmezte, hogy az abban engedett kifogások utján egyedül a biztositási végzések érdeme által okozott sérelmek orvosolhatók; s ebből kifolyólag a biztositást rendelő végzés ellen — mennyiben ez önálló kérvény folytán hozatott — a birói illetőség kérdésében a p. t. rendt. 297. §-a 2—3 és 4. pontjaira alapitott semmiségi panaszszal akadálytalanul élhet, a mennyiben pedig e kérvény beadásával egyidejüleg a biztosittatni kért követelés iránti per is folyamatba tétetett, illetőségi kifogásait a perbeli tárgyalás során terjesztheti elő: a p. törvk. rendt. 344. §-a szerint használt kifogások folytán az illetőségi kérdés vitatásának s eldöntésének helye nincs". (1874. november 3-án 12705. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 108. sz. a.) A feltétlenül marasztaló első-birósági itélet alapján kieszközlött biztositást azon okon, hogy ezen itélet a felebbviteli biróság által megváltoztatott, vagy feloldatott: feloldani nem lehet; s ily biztositás általában mindaddig meg nem szüntethető, mig a felebbviteli biróságnak az első-birósági itéletet megváltoztató határozata jogerőre nem emelkedett. (1870. márczius 3-án 124. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 124. sz. a.) Azon esetre, midőn az első-birósági határozat feloldatik vagy megsemmisittetik, a semmitőszék 1875. évi február 18-án 1087. sz. a. hozott teljesülési határozatával azt mondotta ki, miszerint: „tekintve, hogy a felsőbb biróság által feloldott, vagy megsemmisitett itélet jogilag nem létezőnek tekintendő: az ily felsőbb birósági határozatokból önkényt következik, hogy a megsemmisitett vagy feloldott itélettel az annak alapján elrendelt és foganatositott biztositás is érvénytelenné válik, s az illető fél kérelmére feloldható (Döntvénytár XIII. folyam, 23. sz. a.); azonban utóbb a váltó-eljárási rendelet ide vonatkozó szabályai alkalmából, melyeket a következő jegyzetben közlendő elvi megállapodása folytán, annyiban, mennyiben azok a törvény intézkedéseivel határozott ellentétben nem állanak, köztörvényi ügyekben is követendőknek mondott ki; — ismét eltért, és „tekintve, hogy a törvénykezési rendtartás aziránt, vajjon a feltétlenül marasztaló itélet alapján foganatositott biztositás fenntartandó avagy feloldandó-e oly esetben, midőn az alsóbb birósági itélet utóbb felsőbb birósågilag feloldatott és további tárgyalást rendelt, tüzetesen nem intézkedik, ellenben a váltó-eljárási szabályok 62 §-a hasonló esetben a foganatositott

A 333. §. rendelete itt is alkalmazandó[1]) (p. törvk. rendt. 344. §.)

2. Váltó-perekben:[2]/a)

Biztositási végrehajtásnak a per folyama alatt helye van:

1. ha beigazoltatik, hogy a beperelt váltó-követelés azon idő alatt is, mig véghatározat hozatik, veszélyeztetve van;

2. ha alperes a váltó aláirását beismeri, de oly ki-

---

biztositást mindaddig érvényben hagyatni rendeli, mig a felmentő itélet jogerőre nem emelkedik, vagy végrehajthatóvá nem válik: a kir. semmitőszék 1875. február 18-án kelt teljesülési megállapodását többé fenntartandónak nem találta s a helyett a megváltozott viszonyokhoz képest kimondotta, hogy: oly esetben, midőn a biztositási végrehajtás alapját képező határozat a felebbviteli biróság által megváltoztatik vagy feloldatik és további tárgyalás rendeltetik: a foganatositás mindaddig érvényben marad, mig a felmentő határozat jogerőre nem emelkedik. (1877. april 25-én 6970. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Közölve az 1877. évi „Jogtudományi közlöny“ 20. száma mellett 33. sz. a.)

[1]) Ha ugyanis az aláirását tagadó felet a bizonyitó fél arra, hogy az aláirás tudta s meggyőződése szerint hamis főesküvel kinálja meg, s az arra, hogy a főesküt elfogadja, határozottan nem nyilatkozott, a p. törvk. rendt. 233. §-a értelmében ugy tekintendő, mintha a főesküt elfogadni s letenni vonakodnék.

[2]/a) A váltó-eljárást szabályozó rendeletben a p. törvk. rendtartásnak a kereskedelmi perekben irányadóul szolgáló polg. törvk. rendt. szabályait részben módositotta, részben kiegészitette. E szabályok a kereskedelmi perekre is kiváló fontossággal birnak, a mennyiben a m. kir. Curia, mint semmitőszék teljesülési megállapodásában kimondotta, hogy; „tekintetbe véve, hogy a jogszolgáltatás kiváló érdekében áll, hogy a váltó és köztörvényi eljárásban, miután fővonásokban mindkettőnek egy és ugyanazon törvénykezési rendtartás szolgál alapul, a lehető egyöntetüség létesittessék; ennélfogva pedig a váltó-eljárási szabályok, mennyiben az 1868. 54. törv.-czikkel nyilván nem ellenkeznek, a köztörvényi eljárásban annál inkább is figyelembe vétessenek, mivel ezt a különböző végrehajtások találkozása esetén a rendelet 95. §-a kötelező utasitásul is adja“. — E megállapodás egy biztositási ügy alkalmából hozatván: e helyütt kétszeres figyelmet érdemel. (1877. april 25-én 6970 sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Közölve a „Jogtudományi Közlöny“ 1877. évi 20. száma mellékletén.)

fogást hoz elő, mely miatt az ügyben nyomban végitélet nem hozathatik;

3. ha alperes a váltón lévő aláirás valódiságát tagadja, de a neki azirant ajánlott esküt: hogy az aláirás tudta és meggyőződése szerint hamis, vagy nem fogadja el, vagy annak letétele iránt vagy épen nem vagy nem határozottan nyilatkozik;

4. az igazolásnak a váltó-eljárás 52. §-ában emlitett esetében.[1])

Véghatározat után pedig helye van a biztositásnak:

a) ha a biztositást vagy fizetést rendelő sommás végzés ellen kellő időben kifogások adattak be;

b) ha a biztositási vagy fizetési feltétlen kötelezettséget tartalmazó első- vagy másod-birósági itélet ellen a marasztalt fél részéről kellő időben felebbvitel használtatik;

c) váltó-biróság előtt kötött egyesség alapján, ha a kötelezettség teljesitésének ideje még be nem következett, és a biztositáshoz való jog az egyességben fenntartatott (váltóelj. 57. §.)

A biztositási végrehajtás ugy ingó, valamint ingatlan vagyonra elrendelhető.[2])

Ha a felek között az iránt, vajjon a foganatositott végrehajtás folytán szerzett biztositék akár magában véve, akár a netán már előbb adottal, a követelés és járulékainak fedezésére elégséges-e? vita merül fel: e fölött a biztositást foganatositó biróság szükség esetében a fe-

---

[1]) Vagyis abban az esetben, midőn a tárgyalási határnap elmulasztása miatti igazolási kérvény beadásakor az elmulasztott tárgyalás iránt még határozat nem hozatott, vagy ha meghozatott, de nem kézbesittetett; mely esetben ugyanis a határozat kézbesitése az igazolási kérvény jogérvényes eldöntéseig felfüggesztetik ugyan, azonban az ellenfél kérelmére a biztositás elrendelendő.

[2]) Ez lényeges eltérés a p. t. rendtartástól, mely szerint — mint fentebb láttuk — biztositásnak csak ingó vagyonra van helye.

leknek meghallgatása után minden jogorvoslat kizárásával határoz (váltóelj. 58. §.)[1])

A biztositási kérvények felszerelésére, — a lefoglalt ingók összeirására, becslésére és őrzésére, a telekkönyvezett ingatlanoknál a biztositási zálogjog előjegyzésére, azok tartozékainak, valamint a nem telekkönyvezett ingatlanoknak összeirására, a közpénztárból járó követelések lefoglalására stb. nézve, a kielégitési végrehajtásnál előirt szabályok megfelelő értelemben alkalmazandók (váltóelj. 59. §.)

A biztositás foganatositásáról felvett jegyzőkönyv a kiküldő biróságnak bemutatandó, mely azt a kiküldött eljárása ellen netán beadott előterjesztés alapján, vagy ha előterjesztés nem adatott, hivatalból megvizsgálja, a felmerült hiányokat kipótoltatja, az eljárási költségeket megállapitja, és a foglalás természetéből kifolyó intézkedéseket megteszi. Mind erről az érdeklettek végzésileg értesitendők.[2])

Ha a biztositási végrehajtás megkeresés folytán foganatosittatott: a foglalásról felvett jegyzőkönyv hivatalos másolata a foganatositás felett hozott végzéssel együtt, a megkereső biróságnak megküldendő[3]) (váltóeljárás 60. §.)

Biztositási végrehajtás esetén az igénylők jelentkezésére sem felhivás nem bocsájtatik ki. Felül-foglalás

[1]) Tehát a végrehajtató foglaltathat ugyan mindaddig, mig követelését fedezve nem látja, s a végrehajtó nincs jogositva a végrehajtást szenvedő fél ellenmondása esetén sem a végrehajtást beszüntetni, azonban ha a végrehajtott magát a foglalás tulságos kiterjesztése miatt jogaiban sértve érzi, e miatt a biróságnál előterjesztéssel élhet, mely ha ennek helyt ád, az utósó tételtől kezdve visszafelé annyit töröl a lefoglalt tárgyakból, mig a követelést fedezve nem látja.

[2]) E végzés ellen semmiségi panasznak van helye.

[3]) Annak indoka, hogy az eredeti jegyzőkönyv a kiküldő biróságnál marad, abban rejlik, mert a váltó-eljárás 65. §-a értelmében, a kielégitésére végrehajtás foganatositására, s az igények elintézésére ez lévén illetékes, a jegyzőkönyvre utóbb nélkülözhetlen szüksége van.

esetében mindazonáltal a 76. §-nak erre vonatkozó rendelkezései követendők.[1])

Azon esetben a p. t. rendt. 343. §-a szerint az árverésnek is helye van:[2]) ezt a mennyiben szükséges, a felek — szükség esetében pedig szakértők meghallgatása után, a biztositási végrehajtást foganatositó biróság rendeli el. E végzés ellen perorvoslatnak nincs helye.

Az árverés megtartására kitüzött határnap, valamint az árverésnek helye és ideje, az elárverezendő dolgok rövid megjelölése mellett, ezen esetben is, mindazonáltal a viszonyoknak és sürgősségnek megfelelő módozatok szerint nyilvános hirdetmény által közzéteendők.

A p. t. rendt. 344. §-a váltó-eljárásra utasitott ügyekben nem alkalmazható,[3]) mindazonáltal az alaptalanul kieszközlött végrehajtás által okozott költség s netáni kár megtéritése köztörvényi uton követelhető (váltóeljárás 61. §.)

Ha a biztositási végrehajtás alapját képező sommás végzés, a kifogások felett hozott itélettel hatályon kivül helyeztetik, vagy ha az itélet a felebbviteli biróság által megváltoztatik, avagy feloldatik és további eljárás rendeltetik: a foganatositás mindaddig érvényben marad, mig a felmentő itélet jogerőre nem emelkedik, vagy végrehajthatóvá nem válik (váltóelj. 62. §.)

---

[1]) Vagyis csupán akkor bocsájtandó ki az igénylők felhivására biztositási végrehajtás esetén hirdetmény: ha a biztositás folytán oly tárgyak foglaltattak felül, melyek már kielégitési végrehajtás folytán lefoglaltattak.

[2]) A p. t. rendt. 343. §-a szerint a biztositás alkalmával lefoglalt ingóság csak akkor árverezhető el, ha veszély nélkül egyáltalán el nem tartható.

[3]) Tehát a váltó-ügyekben eszközlött biztositás ellen kifogásoknak helye nincs, hanem ha a felek magukat a biztositási végrehajtási kérelem felett hozott határozat által — legyen az megadó vagy megtagadó — sértve érzik, semmiségi panasznak van helye (váltóeljárás 91. §. 2. pont.)

Nyolczadik czim.

A végrehajtásról.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. A végrehajtás esetei.

A) Kereskedelmi perekben:

Végrehajtásnak helye van:[1])

a) ha a marasztalt fél az első- vagy másod-birósági határozat ellen felebbezéssel vagy semmiségi panaszszal,[2]) ugyszintén a harmad-birósági határozat ellen semmiségi panaszszal a törvényes határidő alatt nem élt, vagy a semmiségi panasz elutasittatott;

b) ha helybenhagyta a másod-biróság az első-biróság határozatát, és a helybenhagyó határozat semmiségi pa-

---

[1]) A p. t. rendt. 345. §-a szerint a biróság a végrehajtást egyedül birói határozat vagy biróság előtti egyesség alapján rendelheti el. (1869. september 11-én 1238. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 42. sz. a.); ennélfogva az ügyvéd dijainak ügyfele irányában a p. t. rendt. 252. §-a szerint történt egyszerü megállapitása alapján a végrehajtást elrendelni nem lehet. (1871. február 8-án 1082. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 366. sz. alatt); valamint gondnoki dijakra nézve is, ha azok elmarasztalás nélkül egyszerüen csak megállapitva vannak, a végrehajtás el nem rendelhető. ((1872. november 7-én 13599. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 504. sz. a.) A végrehajtási eljárásnál a perrend szabályai lévén irányadók, e szabályoktól való eltérésnek a felek közös akaratjánál fogva is csak a perrend szabályai által kiszabott korlátok között lehet helye. (1873. november 7-én 12634. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XI. folyam, 11. sz. a.)

[2]) Ha alperes az őt marasztaló határozat ellen perorvoslattal nem élt, felperesnek az ily itélet alapján mind a mellett, hogy ellene felebbezést adott be, a kielégitési végrehajtáshoz joga van. (1870. december 30-án 12916. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 342. sz. alatt.)

naszszal meg nem támadtatott,[1]) a mennyiben e szabály alól a 287. §. kivételt nem tesz;[2])

c) az elmarasztaló itélet azon pontjaira, melyek ellen a törvényes határidő alatt felebbezés nem történt;

d) oly elmarasztalt pertársak ellen, kik felebbezéssel nem éltek, a mennyiben a 290. §. kivétele alá nem esnek;[3])

e) eskütől feltételezett itélet alapján, ha az eskü letétetett; illetőleg le nem tétetett;

f) választott biróság által hozott itélet, avagy választott biróság előtt kötött egyesség alapján (p. t. rendt. 345. §.)

B) Váltó-perekben:

Kielégitési végrehajtásnak helye van:

1. ha a fizetésre szóló sommás végzés ellen a kitüzött időben kifogások nem adattak be;

2. ha a fizetésre kötelező itélet ellen a jelen rendeletben meghatározott időben felebbvitel nem adatott be, vagy ha a feltétlen fizetésre kötelező első-birósági itéletet a másod-biróság helybenhagyta. A helybenhagyással egyenlőnek tekintetik az is, ha a másod-biróság a felebbező javára változtatta meg az első-biróság itéletét, azonban csak a másod-biróságilag is feltétlenül megitélt öszszegre nézve;

3. a fizetésre kötelező itéletnek nem felebbezett pontjaira nézve;

4. ha alperes a kifogásoktól vagy a felebbvivő a felebbviteltől eláll;

---

[1]) Ebből kifolyólag az első-biróságnak másod-biróságilag helybenhagyott itélete alapján sem lehet a végrehajtást a felebbviteli határidő lejárta előtt elrendelni. (1870. september 10-én 8061. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 294 sz. a.)

[2]) Vagyis oly ügyekre, melyekben fő- vagy póteskü itéltetett, mert ezekben a felebbezés az eskü letételét, illetőleg a végrehajtást meggátolja.

[3]) Tudniillik: mennyiben a 290. §-ban kitett esetekben a fenálló jogközösségnél fogva az itélet reájuk nézve is felebbezettnek tekintendő.

5. harmad-birósági itélet alapján;
6. a váltó-biróság előtt kötött egyesség alapján.

Kielégitési végrehajtásnak van helye a fentebbi feltételek mellett a váltó-biztositást rendelő határozat alapján is, mindazonáltal ily végrehajtásból befolyandó készpénz a váltóösszeg s járulékai erejéig letétbe helyezendő s ott tartandó mindaddig: mig a fizetést rendelő határozat jogérvényre nem emelkedett. Az ily határozat alapján foganatositott árverésen a végrehajtató az 1868. 54. törvényczikk 407. §-án alapuló jogot nem gyakorolhatja[1]) (váltóelj. 63. §.)

2. A végrehajtási kérvény beadása és elintézése.

A) Birói illetőség kereskedelmi perekben:

A végrehajtás mindig azon biróságnál kérelmezendő, mely a perben első-folyamodásulag itélt, vagy mely előtt a per egyesség által befejeztetett[2]) (polg. törvk. rendt. 346. §.)

B) Váltó-perekben:

A kielégitési végrehajtás a per biróságánál kérelmezendő akkor is: ha az már biztositásilag lefoglalt tárgyakra kéretik (váltóelj. 64. §.)

A végrehajtási kérvényre nézve következő szabályok szolgálnak zsinórmértékül:

---

[1]) E szakasz szerint ugyanis oly esetben, ha elsőbbségi bejelentvény nem nyujtatik be, a végrehajtatónak joga van az árverésen fizetés nélkül venni vagy megengedni, hogy mások hitelben vásároljanak. E jog a fenforgó esetben őt nem illeti meg.

[2]) Azon esetben is, ha a kielégitési végrehajtást biztositási foglalás előzte meg, az ekként lefoglalt ingókra a jogérvényes itélet alapján kért árverés elrendelésére nem a foglalás eszközlésére megkeresett biróság, hanem egyedül a per birája van hivatva. (1873. május 23-án 7307. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 672. sz. a.)

A) Kereskedelmi perekben és pedig:

1. Sommás eljárásban, ha a végrehajtás egyedül a marasztalt fél ingóságaira kéretik: az szóval kérelmezendő.[1]) A végrehajtató azonban a jogérvényes itéletet vagy egyességet annyi példányban tartozik bemutatni, mint az a végrehajtási kérvényre rendeltetik. A biró a példányokra s a perjegyzőkönyvben röviden feljegyzi, hogy az itélet alapján s a szóbeli kérelemhez képest a végrehajtást elrendelte, s egyszersmind a végrehajtót megnevezi (p. t. rendt. 347. §.)

2. Rendes perekben általában, sommás eljárásban pedig oly esetben, midőn a végrehajtás ingatlanra kéretik: a végrehajtás irásban kérelmezendő. A kérvényben világosan bennfoglaltassanak:

a) a teljesitendő kötelezettség misége, s ha pénzbeli fizetésre vonatkozik, annak összege tőkében és járulékaiban;

b) a végrehajtás tárgya és minősége;[2])

c) az ingatlanok telekkönyvi és helyrajzi száma; ott pedig, hol telekkönyvek nincsenek, az ingatlanok pontos körülirása, egyszersmind bizonyitéka annak, hogy a marasztalt fél a kérdéses javaknak birtokában van;

d) a végrehajtás tárgyainak holléte;

e) annak megemlitése, hogy a végrehajtás kiküldetés vagy megkeresés folytán foganatositandó, s ez utóbbi esetben a megkeresendő biróság megnevezése és székhelye;

---

[1]) Sommás eljárásban a végrehajtás szóval lévén kérelmezendő, irásban beadott végrehajtási kérvény költsége alperes terhére nem róható. (1871. február 7-én 839. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 360. sz. a.)

[2]) Azonban az elmarasztalt fél ingó vagyonára intézett végrehajtásnál annak elrendelhetése végett a lefoglalt ingók részletes felsorolása nem szükséges. (1872. october 24-én 11117. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 614. sz. alatt.)

f) a végrehajtatónak abbeli nyilatkozata, hogy a végrehajtásnál akarja-e magát s ki által képviseltetni? (p. t. rendt. 348. §.)

B) Váltó-perekben a fentebbieken kivül: a végrehajtási kérvény első példányához az eredeti váltó is melléklendő; ha pedig az eredeti váltó azon biróság iratai között léteznék, melynél a végrehajtás elrendelése kéretik: ezen körülmény a kérvényben megemlitendő.

Ha a végrehajtás oly ingatlanokra kéretik elrendeltetni, melyekre a zálogjog a követelésre nézve előjegyeztetett, vagy bekebeleztetett: ezen körülmény a végrehajtási kérvényben az illető végzésre való hivatkozással megemlitendő.

Azon határozatnak jogerőre emelkedését, melynek alapján a végrehajtás kéretik: a biró hivatalból tartozik kinyomozni (váltóelj. 64. §.)

A perek mindkét nemében:

A végrehajtási kérvény annyi példányban adandó be, hogy a végrehajtató és végrehajtást szenvedő félnek, s ha többen volnának, mindeniknek, végre a birói kiküldöttnek, illetőleg megkeresendő biróságnak; s ha telekkönyvi bekebelezés esete forog fenn, a telekkönyvi hatóságnak is egy példány jusson.[1])

Az itélet vagy egyesség, mely a végrehajtásnak alapul szolgál, az első példányhoz eredetben, a birói kiküldött példányához pedig egyszerü másolatban csatolandó (p. t. rendt. 349. §.)

A biróság a végrehajtási kérvényt az ellenfél meghallgatása nélkül intézi el, a végzésben a végrehajtás foganatositására kiküldöttet rendel, vagy ha a végrehaj-

---

[1]) A végrehajtási zálogjog bekebelezése a végrehajtási végzés alapján lévén eszközlendő, a végrehajtási jog kimutatására felhozott eredeti-okmányok nem küldendők át a telekkönyvi hatósághoz, hanem a végrehajtási kérvénynek a végrehajtató részére kézbesitendő első példányához melléklendők. (1869. december 28-án 3033. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 156. sz. a.)

tás más hatóság területén eszközlendő, az illetékes biróság megkeresése iránt intézkedik (polg. törvk. rendt. 350. §.)

Ezen felül váltó-perekben:

Ha a kielégitési végrehajtás oly ingókra rendeltetik el, melyek biztositásilag már előbb lefoglaltattak, a kiküldött utasitandó, illetőleg a megkeresett biróság aziránt is megkeresendő, hogy a lefoglalt ingók ujabb összeirásának mellőzésével a p. t. rendt. 464. s köv. §§-aiban, illetőleg a váltó-eljárás 77. §-ában szabályozott[1]) eljárást kövesse, s ennek eredményéhez képest az árverést foganatositsa.

Ha pedig a kielégités a marasztalt félnek a középénztárból járó a törvény (1876. XXXI. törvényczikk[2])

[1]) Tudniillik egyenesen az igénylők felhivására hirdetményt bocsájt ki. Erről bővebben a' következő fejezetben lesz szó.

[2]) Az 1876. XXXI. törvényczikk e részben következőleg rendelkezik:

„Állami, törvényhatósági és községi szolgálatban levő tisztviselők és hivatalnokok, egyház-községi lelkészek és segéd-lelkészek, községi és felekezeti nyilvános tanintézeteknél alkalmazott tanárok, tanitók és tanitónők, a véderőhez tartozó személyek, hivatalszolgák, börtönőrök; közhasználatra szolgáló gózmozdonyu vasutak hivatalnokai és szolgái, — végül a nemzeti szinháznál alkalmazott igazgatósági, művezetési és gazdasági tisztviselők, drámai és operai magán-szereplők rendes fizetésének, illetőleg várakozási illetékének személyes (működési) és korpót-dijainak legfeljebb egy harmada, ez is csak akkor vehető végrehajtás alá, ha a fizetés, illetőleg várakozási illeték a személyes és korpót-dijjal együtt évi 600 frtot meghalad, és ha a végrehajtást szenvedett részére évi 600 frt a foglalás után is érintetlenül megmarad. A felebb elősorolt személyeknek lakpénzeik csak lakbér fejében — a szolgálat után járó más illetményeik pedig épen nem foglalhatók e" (1. §.)

„Az első szakaszban emlitett személyek vagy ezek özvegyeinek nyugdijai, vagy kegydijai, ugyszintén a nyugalmaztatás folytán járó személyes pótdijak, válamint a lelkészek aggastyáni fizetései szintén csak egy harmad részben foglalhatók le; de csak azon esetben, ha a nyugdij vagy kegydij a személyes pótlékkal együtt, vagy az aggastyáni fizetés 350 frtot meghalad, s a marasztaltnak évi 350 frtja a foglalás után is szabad rendelkezésére marad. Ha az 1. §-ban elősorolt személyek nyugdij helyett végkielégitést, vagy kegydijt katonai rangjuk elvesztésével kapnak, ez a

által foglalás alól ki nem vett pénzeire rendeltetik el: az illető pénztár a biztositási lefoglalás alapján visszatartott pénzeknek kiszolgáltatására utasitandó. Ezen végzés a pénztár felettes hatóságának mindazonáltal csak akkor küldendő meg, ha az jogerőre emelkedett[1]) (váltóeljárás 65. §.)

Ha végrehajtás Horvát-Szlavon országok vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának területén, vagy pedig a külföldön foganatositandó: a végrehajtást

---

végrehajtási foglalás tekintetében a nyugdijjal egyenlő tekintet alá esik" (2. §.)

„A rokkantak ellátási dijaira, a sebesültek pótdijaira, a vitézségi érmek után járó dijakra, az elhunyt katonai személy családjának halálozási évnegyed czimén kiutalt illetményre, vagy végkielégitési összegre; a jelen és az 1. §-ban érintett személyek özvegyének, vagy gyermekeinek férje, illetőleg atyjuk szolgálataiért adományozott illetményekre végrehajtást vezetni nem lehet" (3. §.)

„A katonai házassági biztositék kamatainak szintén csak egy harmada, és csak ugy foglalható le, hogy a kamatokból egy évre legalább 350 frt a végrehajtás alól ment maradjon, azonban a végrehajtás csak oly kötelezettségek miatt engedhető meg, melyeket a házassági kötelék tartama alatt, mindkét házastárs közösen, vagy a házassági kötelék megszünte után a férjét tulélő özvegy vállalt magára" (4. §.)

„Az 1. és 2. §§. rendeletei alól kivételnek van helye azon esetben ha a végrehajtás az adós ellen feleségét, gyermekeit vagy szüleit illető tartás miatt intéztetik. Ez esetben a marasztaltnak 300 frtot meghaladó szolgálati illetményei, tényleges szolgálaton kivül pedig annak egész nyugdija, és személyes pótdija korlátlanul lefoglalható. A katonai házassági biztositék kamatai az adós feleségének vagy gyermekeinek tartása miatt szintén korlátlanul teljes összegeikben végrehajtás alá vonhatók. Az adós szüleinek tartása miatt azonban a végrehajtásnak a házassági biztositék kamatait illetőleg, csak a 350 frtot meghaladó részre van helye" (5. §.)

„Az 1. §-ban érintett személyeknek napi dijai és napi bérei, valamint oly illetményei és járandóságai, melyek őket hivatalos kiküldetésük folytán, vagy hivatalos állásuknál fogva tett utazások folytán a fennálló szabályok szerint illetik, habár ezen illetmények vagy járandóságok nem a középénztár által fizetendők is, végrehajtás tárgyát nem képezhetik (6. §.)

[1]) A középénztárnál biztositásilag lefoglalt pénzeket kiutalványozó végzés ellen a váltóeljárás 90. §-a értelmében semmiségi panasznak van helye; tehát az utalványozó végzés a pénztárnak csak akkor küldendő meg, ha a semmiségi panasz elvettetett, vagy beadására a határidő már lejárt.

elrendelő végzésen kivül minden további intézkedés és eljárás a végrehajtást foganatositó biróság által az ennek területén hatályban levő törvények szerint rendelendő el (váltóelj. 66. §.)

A perek mindkét nemében:

Ha a végrehajtató a biróságra bizta a képviselő kinevezését: ezt annak veszélyére és költségére a biróság a végzésben, vagy a birói kiküldött a foglalás alkalmával hivatalból nevezi ki (polg. törvk. rendtartás 351. §.)

A végrehajtásnál birói kiküldött-képen alkalmazandók rendszerint a birósági végrehajtók, kivéve azon fontosabb eseteket, melyekben a biróság a végrehajtás foganatositásával egyik tagját bizza meg (1871. 51. törv.-czikk 14. §.)

A biróságok a területükre kinevezett végrehajtók közül mindig azon végrehajtót alkalmazzák, kinek székhelye a hivatalos cselekmény helyéhez legközelebb fekszik. Ugyanazon székhelyen lakó több végrehajtó közül a biróság szabadon választhat[1]) (1875. IX. törvényczikk 2. §.)

Biróságok, melyek dologi törvényhatóságot nem gyakorolhatnak, ha valamely ingatlan vagyonra rendeltek el végrehajtást, annak foganatositása végett a végrehajtási iratok átküldése mellett mindig az illető dologi biróságot tartoznak megkeresni. A dologi biróság teljesiti a végrehajtást az ingókra is, ha ugyanazon végzésben ingók s ingatlanokra egyidejüleg rendeltetett el[2]) (p. törvk. rendt. 353. §.)

---

[1]) Birósági végrehajtók ugyanis a kir. járásbiróságoknál kellő számban feltétlenül, az első-folyamodásu kir. törvényszékeknél pedig csak kivételesen a mutatkozó szükséghez képest alkalmazandók. A járásbiróságnál alkalmazott végrehajtó fölött saját területén az első foku törvényszék is rendelkezik (1875. IX. törv.-czikk 1. §.)

[2]) „Ingók és telekkönyvezett ingatlanokra egyidejüleg vezetett végrehajtásnál a végrehajtás foganatositására a foglalástól kezdve egész végig, a becslést sem véve ki, a telekkönyvi törvényszék van hivatva". (1870.

Az elintézett végrehajtási kérvény első példánya a végrehajtatónak, vagy annak, ki a kérvényben mint képviselő van megnevezve, a további példányok pedig a birói kiküldöttnek kézbesitendők; vagy ha a végrehajtás megkeresés utján eszközlendő, a megkeresett bírósághoz küldetnek (p. t. rendt. 354. §.)

A birói kiküldött a végrehajtatónak vagy képviselőjének felszólitására a foglalást azonnal teljesiteni tartozik. Ha a végrehajtás 3 hónap eltelte alatt a birói kiküldöttnél nem szorgalmaztatik, a végrehajtási iratok jelentés mellett a biróságnak bemutattatván, a fél további sürgetéseig irattárba tétetnek.

Ha ellenben a fél a végrehajtási kérvényben világosan kijelentette, hogy magát képviseltetni nem szándékozik, vagy képviseltetésére nézve a végrehajtási kérvényben nem nyilatkozott; valamint abban az esetben is, ka a képviselő kirendelését a biróságra bizta, a kiküldött köteles 24 óra alatt a foglalást hivatalból teljesiteni (p. t. rendt. 355. §.)

A végrehajtató a végrehajtási költséget minden esetben előlegezni tartozik[1]) (p. t. rendt. 356. §.)

A marasztalt fél vallásának ünnepei a végrehajtásnál is lehetőleg figyelemben tartandók (p. törvk. rendt. 357. §.)

E szabályokon kivül a v á l t ó - e l j á r á s még ide vonatkozólag következőket:

Ha a végrehajtás ingókra és ingatlanokra kéretik, az mindezekre elrendelendő és a végrehajtási eljárás vagy együtt vagy külön foganatositható. Az ingatlanok végrehajtásánál kivétel nélkül a p. t. rendt. ide vonatkozó rendelkezései követendők.

Az ingókra elrendelt végrehajtás foganatositása vé-

---

julius 7-én 6023. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 253. sz. alatt.)

[1]) A végrehajtási költségekért első sorban a végrehajtató nevében közbenjáró ügyvéd felelős. (1872. augustus 21-én 9097. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 560. sz. a.)

gett, ha az a per biróságának székhelyén kivül eszközlendő: e végre a jelen §. előbbi pontjaiban meghatározott esetben is, az illetékes járásbiróság keresendő meg. A per birósága saját kiküldöttje által csak az esetben foganatosittathatja a székhelyén kivül levő ingókra a végrehajtást: ha azok saját területén léteznek, és a végrehajtásnak ekkénti foganatositása kevesebb költségbe kerül, mintha az a székhelyén kivül levő járásbiróság által foganatosittatnék.

Az ingatlanra elrendelt végrehajtás foganatositása végett mindig az illető telekkönyvi hatósággal felruházott biróság keresendő meg (váltóelj. 70. §.)

3. A végrehajtás foganatositása.

A kijelölési jogot a végrehajtás tárgyaira nézve a törvény korlátai között a végrehajtató gyakorolja, még akkor is, ha követelése már zálogilag volna biztositva, midőn pedig a végrehajtató képviselete nélkül teljesittetik, a kijelölési jog a birói kiküldöttet illeti.

Ha azonban ugyanazon végrehajtató részére ingók és ingatlanok foglaltatnak le, az árverés mindig előbb az ingókra intézendő[1]) (p. t. rendt. 358. §.)

---

[1]) Azonban az árverés az ingók és ingatlanokra egy végzésben is elrendelhető, csakkogy a p. t. rendt. 385. §-ának megfelelőleg előbb mindenkor az ingókra foganatositandó. (1870. augustus 19-én 4193. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 276. sz. a.); e szabály a nem telekkönyvezett ingatlanokra is áll; ennélfogva ezek árverése is csak az együttesen lefoglalt ingók árverése után foganatositandó. (1873. május 13-án 5804. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár X. folyam, 693. sz. a.) Szabályul szolgál tehát, hogy az ingók és ingatlanokra együttesen vezetett végrehajtásnál a fél egyoldalu kivánata folytán nem lehet az árverést az ingók mellőzésével egyenesen az ingatlanra elrendelni. (1870. augustus 16-án 750. sz. alatt hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 302. sz. alatt.) Azonban oly esetben, ha a lefoglalt ingó vagyonra nézve igény támasztatott, s e miatt a lefoglalt ingó vagyonra nézve a további eljárás felfüggesztetett, e felfüggesztés az ingatlan elárverezésének utjában nem állhat. (1871. april 5-én 3112. sz. alatt kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 371. sz. alatt.)

A végrehajtási foglalás ingókra és nem telekkönyvezett ingatlanokra a helyszinén eszközlött összeirás által, telekkönyvezett javakra vagy jogokra nézve pedig a végrehajtási végzés bekebelezése[1]) által történik. A végett a végrehajtást elrendelő biróság a végzés átküldése mellett, az illető telekkönyvi hatóságot hivatalból keresi meg (p. t. rendt. 359. §.)

A birói kiküldött a végrehajtási végzést a helyszinén a marasztalt félnek kézbesitvén,[2]) őt a követelés kifizetésére felszólitja; mit ha nem teljesit a marasztalt fél, nem ügyelve ellenmondásra, a folyamodványban kijelölt, vagy a foglalás alkalmával kijelölendő tárgyak összeirásához kezd, s azt mindaddig folytatja, mig a követelés fedezve nincs. Ha a marasztalt fél távol van, a végrehajtási végzés a 265. §. szabályai szerint kifüggesztendő (p. t. rendt. 360. §.)

A foglalás azon időtől kezdve, melyben az összeirás teljesittetik, az összeirt tárgyakra nézve minden későbbi foglaltató ellen zálogjogot ád. A végrehajtási végzés telekkönyvi bekebelezésének joghatályát a telekkönyvi törvény határozza meg (p. t. rendt. 361. §.)

Ha oly tárgyak foglaltattak le, melyek a p. t. rendt. 400. §-a szerint[3]) birói letétbe helyezendők: a végrehajtató fél kivánhatja, hogy a kiküldött a letételt az ő jelenlétében azonnal teljesitse (váltóelj. 71. §.)

Törvényes zálogjognál fogva, mely a bérbeadót a

---

[1]) Igen helytelen kifejezése a törvénynek az, hogy a végrehajtási végzés bekebeleztetik, mert nem okmány, hanem mindig jog képezheti csak telekkönyvi bejegyzés tárgyát; jelen esetben is tehát: a végrehajtási foglalás ingatlanokra a végrehajtási zálogjog bekebelezése által történik.

[2]) A végrehajtást rendelő végzés kézbesitésénél, ha a hon nem levő végrehajtást szenvedő félnek háznépe nincs, részére ügygondnok rendelendő. (1870. november 23-án 10736. sz a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár III. folyam, 327. sz. a.)

[3]) Ha ugyanis a végrehajtó az összeirt tárgyak között készpénzt, értékpapirokat, vagy arany- és ezüstnemüeket vagy más drágaságokat talál, azokat megbecslés után magához venni s azok letétele iránt hivatalból intézkedni tartozik (p. t. rendt. 400. §.)

bérbevevő elleni követelésekre nézve fél évi, haszonbéri követelésekre nézve pedig egy évi bér erejéig illeti: ezen követelések minden más követelést feltétlenül megelőznek.

A törvényes zálogjog azon ingókra nézve bir hatálylyal, melyek a bérlő tulajdonában vagy használatában a bérlemény területén találtatnak, vagy a bérleményi területen kivül ugyan, de a bérlési üzlethez tartozóknak bizonyittatnak.

A bérbeadó a bérbevevő ellen intézett végrehajtásról mindig eleve értesitendő (polg. törvk. rendtartás 362. §.)

A lefoglalt tárgyak értéke a foglalással egyidejüleg birói becsü utján állapittatik meg a végett, hogy az árverésnél kikiáltási árul szolgáljon; ingók megbecsülésére a birói kiküldött hivatalból nevez becsüsöket (p. t. rendt. 363. §.)

V á l t ó - p e r e k b e n:

Ha a foglalás a biróság székhelyén vagy ennek közelében foganatosittatik: a birói kiküldött az ingók megbecslésére, mennyiben állandóan alkalmazott s felesketett birósági becsüsök vannak, rendszerint ezeket alkalmazza (váltóelj. 72. §.)

A p e r e k m i n d k é t n e m é b e n:

A végrehajtás mindig két tanu jelenlétében teljesittetik, kik házbeliek, szomszédok s ezek nem létében más meghivottak lehetnek (p. t. rendt. 364. §.)

A végrehajtásról jegyzőkönyv vétetik fel, melyben foglaltatnak:

a) a birói kiküldött s a jelenlevő felek, illetőleg képviselők és tanuk nevei,

b) a kötelezettségnek, melynek teljesitésére a végrehajtás foganatosittatott misége, s ha pénzbeli fizetésre vonatkozik: annak összege tőkében, kamatokban és költségekben,

c) a foglalás tárgyainak összeirása számrendben folyó tételek szerint,

d) a lefoglalt tárgyak becsértéke,

e) a felek észrevételei s a netán bejelentett elsőbbségi és tulajdoni igények.

A jegyzőkönyv minden jelenlevő által aláirandó, vagy az aláirás megtagadása a jegyzőkönyvben megjegyzendő (p. t. rendt. 365. §.)

A birói kiküldött az eljárási költséget a jegyzőkönyvben megállapitja (p. t. rendt. 366. §.); valamint a birósági végrehajtó is,[1]) azonban ha ez utóbbi által megállapitott összeg ellen bármelyik fél kifogást tenne, a végrehajtó tartozik a felszámitott dijak és költségek megállapitását a kiküldő biróságnál kérelmezni (1875. IX. törv.-czikk 4. §.)

A birói kiküldött tartozik továbbá azokat, kiknek tulajdoni vagy elsőbbségi igényei a foglalás alkalmával tisztába nem hozattak, a törvény rendes utjára utasitani. A jegyzőkönyv megtekintése és lemásolása minden érdekeltnek szabadságában áll[2]) (p. t. rendt. 366. §.)

Ezen kivül váltóügyekben: a végrehajtási jegyzőkönyvbe még a következők veendők be:

---

[1]) A birósági végrehajtó dijait az előirt dijszabályzat szerint tartozik megállapitani. Azt, hogy a birósági végrehajtó saját székhelyétől, mint kiindulási ponttól az illető törvényszék területéhez tartozó községig, pusztáig mit számithat fel fuvardij fejében, a törvényszéki elnök a tényleges helyi viszonyokhoz képest és a járásbiróságok meghallgatása után, külön dijszabályzatban az igazságügy minister felügyeleti jogának fenntartása mellett előzetesen állapitja meg. Ezen dijszabályzat a birósági végrehajtók részére az 1871. LI. törvényczikk 24. §. c) pontja és 25. §-ában meghatározott eljárási és napdij szabályzattal, valamint az 1875. IX. törvényczikk 4. §-a szószerinti idézetével együtt, az illető biróság aláirása és pecsétjével ellátva a biróságok irodájában s minden községben a község házánál kifüggesztendő (1875. IX. törvényczikk 5. §.)

[2]) A törvényszék mint kiküldő-biróság jogositva van arra is, hogy a kiküldött eljárását, mennyiben az megbizatása körén tul ment, megsemmisithesse, s az illető birói cselekmény foganatositása iránt ujból intézkedjék. (1869. deczember 22-én 2324. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 144. sz. a.)

a) a végrehajtást rendelő biróság megnevezése, a végzésnek száma és éve; ha megkeresés folytán történik az eljárás: a kiküldő biróságnak is megnevezése és végzésének száma;

b) a végrehajtás foganatositásának éve és napja, továbbá az eljárás kezdetének és befejezésének órája;

c) nagyobb városokban a végrehajtás helyének — városrész, utcza és házszám szerint — határozott megjelölése;

d) annak megemlitése, hogy a lefoglalt tárgyra elidegenitése iránti figyelmeztetés megtörtént;

e) felülfoglalás esetén: megjegyzése annak, mely tárgyak irattak össze kizárólag a korábbi foglaltató részére;

f) ha központi pénztárban lévő követelés foglaltatik le: azon felettes hatóság megnevezése, mely alatt a pénztár áll; ez esetben a birói kiküldött csak a pénztárt értesiti; az ennek megtörténtéről szóló elismervényt, melyen a birói kiküldött az átvétel óráját is feljegyezni köteles, a jegyzőkönyvhez csatolja; a felettes hatóság értesitése a kiküldő biróság által történik (váltóelj. 73. §.)

A végrehajtási jegyzőkönyv az eljárás befejezése után 48 óra alatt a kiküldő biróságnak bemutatandó; ha ezen határidő meg nem tartathatik: a késedelem igazolandó.

Ha birói letétbe helyezendő dolgok foglaltatnak le, a jegyzőkönyv 24 óra alatt mutatandó be, vagy ha ez nem volna lehetséges, a foglalt tárgyak ezen idő alatt előleges jelentés mellett minden esetre letétbe helyezendők.

A biróság a végrehajtási jegyzőkönyvet a kiküldött eljárása ellen netán beadott előterjesztéssel egyidejüleg megvizsgálja, a felmerült költséget megalapitja, és ha az eljárás helyesen történt, a további teendők iránt megfelelőleg intézkedik.

A kiküldő biróság a késedelmes birósági végrehajtó ellen, minden igazolatlan mulasztás eseteiben az 1871.

évi LI. törvényczikk 14. §-át[1]) tartozik alkalmazni (váltóeljárás 74. §.)

A végrehajtás foganatositása előtt a kiküldött: köteles a foglalás eszközlése előtt, a végrehajtást szenvedő fél személyének azonosságát kinyomozni, továbbá lehetőleg kipuhatolni: hogy a lefoglalni szándékolt tárgyakra nem intéztetett-e már előbb foglalás és kinek részére (váltóelj. 75. §.)

A perek mindkét nemében:

A végrehajtási költséget a marasztalt fél viseli még akkor is, ha a perköltség megtéritésére az itéletben nem köteleztetett. A költség tehát mind a kérvényben, mind a végrehajtási jegyzőkönyvben felszámitható (polg. törv. rendt. 367. §.)

A lefoglalt s összeirt javak birói zár alatt levőknek s mind a végrehajtást szenvedett, mind egy harmadik kezénél olyan letétnek tekintetnek, melynek elidegenitése vagy szándékos rongálása, mint sikkasztási büntény fenyittetik. Erre a végrehajtó az illetőket a foglalás alkalmával komolyan figyelmeztesse; a büntény elkövetése esetén pedig annak megtorlását hivatalból eszközölje a büntető biróságnál (p. t. r. 368. §.)

Ha ugyanazon kiküldött különböző végrehajtási végzéseknek egy adós ellen leendő foganatositására több végrehajtató részéről akkor szólittatik fel, mikor a foglalást tettleg még meg nem kezdette: a végrehajtást szenvedő fél ingó vagy nem telekkönyvezett ingatlan javait a végrehajtató felek jelentkezésének sorrendjére való tekintet nélkül valamennyi végrehajtató javára együtt s egyszerre irja össze. Az ekkép lefoglalt javakra nézve valamennyi végrehajtató egyenlő zálogjoggal bir, s a vétel-

[1]) Az 1871. LI. törv.-czikk 14. §-a szerint ugyanis oly esetben, ha a végrehajtó jelentésének, illetve az általa átvett értéknek bemutatására nézve a törvényben kitüzött határidőt meg nem tartja, 100 frtig terjedő birságban marasztaltatik el; ismétlés esetén hivatalát veszti.

árból követeléseik aránya szerint nyernek kielégitést
t. r. 359. §.)

Ha több hitelező a biréi kiküldöttnél akkor jelentkezik, mikor a foglalást valamely korábbi végrehajtató részére megkezdette: ezen korábbi végrehajtató az addig összeirt javakra nézve, más későbbi foglaltató felett elsőbbséggel bir; de a még le nem foglalt vagyon, nem csak az első, hanem valamennyi jelentkezett végrehajtató részére irandó össze (p. t r. 370. §.)

Az előbbi két §. szabálya tartandó meg akkor is, ha: ugyanazon adósnál több kiküldött találkozik.

A kiküldöttek közül más megállapodás hiányában, azon kiküldött, ki a foglalást már megkezdette — és ha a foglalást még egyik sem kezdette meg: az fogja az összeirást valamennyi végrehajtató javára ugyanazon egy jegyzőkönyvben teljesiteni, a kinek kiküldetése a legkorábbi. A vétalár a végrehajtatók között itt is a követelések aránya szerint osztatik fel (p. t. r. 371. §.)

Midőn ugyanazon egy kiküldött több hitelező részére foglalt vagy több kiküldött találkozásakor a vagyon több hitelező részére foglaltatott le: az árvevést azon kiküldött eszközli, a ki a foglalási jegyzőkönyvet felvette; de az árvevés idejéről s helyéről valamennyi kiküldöttet, s valamennyi végrehajtató felet szabályszerüleg értesit[1]) (p. t. r. 372. §.)

Ha a végrehajtató a megkezdett végrehajtástól eláll: azok, kik a végrehajtás alá vett javakra már előbb végrehajtási zálogjogot szereztek, az abbahagyott végrehajtást tovább folytathatják (p. t. r. 373. §.)

Ezeken felül a váltóeljárás még következőket tartalmaz:

---

[1]) A felül foglaltató a lefoglalt tárgyakra vonatkozó minden további végrehajtási intézkedésekről, habár nem az ő kérelme folytán tétettek is, külön értesitendő, ellenkezőleg az illető eljárás semmis. (1871. julius 20-án 8109. szám alatt, kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 425. sz. a.)

Az előbb már foglalt ingók csak az esetben irandók össze ujolag, ha a korábbi foglalásról szóló jegyzőkönyv eredeti példánya meg nem szerezhető. Az ujabb összeirási jegyzőkönyvben mindazonáltal, a korábbi foglaltatóknak esetleg képviselőknek neve és lakása — a mennyiben a kiküldött erről tudomást szerzett, megjelölendő.

Ha azonban az előbbi foglalásról felvett eredeti jegyzőkönyv megszereztetett: az esetben a felülfoglalás azon jegyzőkönyvre, a felek s ügyvédjeik neveinek, az összegnek és birói végzés számának megjelölése mellett jegyzendő fel.

A felülfoglalásnak ez utóbbi mód szerinti teljesitéséről jegyzőkönyv veendő fel, melyhez az alapjegyzőkönyv másolata is füzendő; ha pedig az a kiküldő biróság irattárában lenne, ebből a felülfoglalási jegyzőkönyvbe csak a lényegesb adatok és az alapkönyv birósági száma vezetendő be.

A felülfoglalási jegyzőkönyv elintézésénél is a váltóeljárás 65, illetve 74. §. szabályai követendők (váltóeljárás 75. §.)

A p. törvk. rendt. 369., 370. és 371. §§-ainak rendelkezései az esetben is alkalmazandók, ha a közönséges polg. törvk. rendtartás, és a jelen rendelet szerinti eljárás alá tartozó külön ügyekben foganatositandó végrehajtások forognak fen.

Ily esetben, ha a váltóeljárás szerinti ügyben a foglalás előbb eszközöltetett, mint a közönséges polgári eljárás szerinti ügyben, ugyszintén ha a foglalás egyidejüleg történt: a további végrehajtási eljárásnál mindkét nemü ügyben a váltóeljárás szabályai követendők.

Az árverés elrendelését és foganatositását mindenik foglaltató kérheti, az árverés határnapjáról pedig valamennyi foglaltató külön értesitendő (váltóelj. 95. §.)

A végrehajtás foganatositására kiküldött által elkövetett szabálytalanságok, a sérelmes intézkedés kézbesitését, illetőleg az eljárás foganatositását követő 3 nap

alatt, a sértett fél által közvetlenül a végrehajtó bírósághoz benyujtandó előterjesztés folytán orvosoltatnak.[1/a])

A kiküldő biróság a panasz iránt szükség esetében a kiküldöttnek vagy az érdeklett feleknek meghallgatása után, a lehető gyorsasággal határoz, és ha azt alaposnak találja: annak orvoslását elrendeli, és kiküldöttét a hibás eljárás kiigazitására, vagy a mulasztás pótlására, esetleg uj szabályszerü eljárás foganatositására utasitja.

Az előterjesztés felett hozott végzés a feleknek is kézbesitendő (váltóelj. 89. §.)

4. A végrehajtás korlátolása vagy felfüggesztése.

A) Kereskedelmi perekben:

Ha a marasztalt fél oly okiratnak[1]) van birtokában, mely által bebizonyithatja, hogy a végrehajtási jog az itélet után felmerült tények folytán egészen vagy részben elenyészett: a foglalás befejezésétől számitandó 3 nap alatt[2]) a végrehajtásnak megszüntetését, illetőleg korlátozását kérheti.

[1/a]) „A foglalás körüli eljárást azon fél, ki a váltóeljárás 89. §-a szerint előterjesztéssel nem élt, semmiségi panaszszal többé meg nem támadhatja.“ (1877. márczius 28-án 5039. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Közölve az 1877. évi „Jogtudományi közlöny“ 20. száma mellett, 1. sz. a.)

[1]) A végrehajtás korlátolása vagy megszüntetése egyedül csak okirattal igazolt körülmények alapján kérelmezhető, s ennélfogva az ily kereset, ha okirattal támogatva nincs, hivatalból visszautasitható. (1869. augusztus 24-én, 839. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam. 26. sz. a.) Megjegyzendő azonban, hogy a semmitőszék ebbeli határozatát utóbb oda módositotta, hogy csak a p. t. rendt. 374. §-a szerinti kivételes eljárás nem tehető folyamatba, ha a kereset nincs okmányra alapitva, azonban az ily kereset sem utasitandó vissza, hanem mint közönséges kereset a perrend általános szabályai szerint tárgyalandó. (L. a Döntvénytár „Tárgymutató“ kötetének 190. lapján az 1. jegyzetet.)

[2]) A p. t. rendt. 363. és 400. §§-ai értelmében a becslés a foglalással együttvéve képezvén a végrehajtásnak, általános kifejezéssel „foglalásnak“

E kérelem kereset alakjában adatik át[1]) a kiküldöttnek, ki azt a végrehajtást elrendelő birósághoz jelentés mellett haladéktalanul bemutatja. A kereset a birósághoz képest sommás uton, vagy külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik, s minden perorvoslat kizárásával[2]) végzés által döntetik el (polg. törvk. rendt. 374. §.)

---

jelzett második fokozatát, azon megszüntetési vagy korlátozási kereset mely nem a szorosan vett foglalás, hanem a később foganatositott becsléstől számitva harmad nap adatott be, elkésettnek nem tekinthető; s az ily keresetet hivatalból vagy illetéktelenség indokából visszautasitó végzés ellen semmiségi panasznak van helye. (1871. ápril 27-én 4132. sz. a. kelt semmisitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 402. sz. a.); oly esetben pedig, midőn a kielégitési végrehajtás elrendelését a biztositási foglalás előzte meg, a p. t. rendt. 374. §-a alapján támasztott megszüntetési vagy korlátozási kereset beadásának határideje nem számitható a foglalás befejezésétől, hanem azon naptól, melyen a kielégitési végrehajtást, s rendesen egyuttal az árverést elrendelő végzés kézbesittetett. (1874. julius 23-án 10650. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 89. sz. a.) A három napi határnap elmulasztása azonban csak azt a körülményt vonja maga után, hogy a kereset felfüggesztő hatályát veszti el; minélfogva a 374. §-ban szabályozott kivételes eljárás az abban emlitett 3 napi határidő lejárta után beadott korlátozási vagy megszüntetési keresetekre is alkalmazandó, ha a kereset oly okiratra van alapitva, mely által a végrehajtási jognak az itélet vagy egyesség után felmerült tények folytán egészben vagy részben bekövetkezett elenyészett, bebizonyitható. (1872. october 17-én 9481. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 553. sz. a.)

[1]) E kérelem kézbesitésére nézve is ugyanazok a szabályok követendők, melyek a keresetlevelek kézbesitését illetőleg meg vannak alapitva: tehát az a félnek, ki ellen a kereset intézkedik, személyesen kézbesitendő. (1869. julius 30-án 563. sz. a. semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 14. sz. a.)

[2]) Ez azonban csak a végrehajtás korlátolása vagy megszüntetése érdemében hozott végzésekre alkalmazandó; mert más esetben p. o. illetőség kérdésében, vagy a kérvény hivatalbóli visszautasitása esetén semmiségi panasznak van helye. (1871. ápril 27-én 4132. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 402. sz. a.) Azonban e kereseteknél sem annak beadási határideje, sem a kereset felett kitüzött tárgyalási határnap elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs. (1872. julius 18-án 7284. sz. a. semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 537. sz. a.)

A végrehajtás felfüggesztése iránti kereset csupán az árverésre nézve bir halasztó hatálylyal, a foglalást ellenben nem akadályozza. Hasonló jogkövetkezmény a végrehajtás korlátozása iránti keresetet a végrehajtásnak csak azon részére nézve illeti, melyre a kereseti kérelem vonatkozik. Ez eseten kivül a végrehajtást csak az igazolási kérelem[1]) beadása gátolhatja (polg. törvk. rendt. 375. §.)

Azon fél, ki a végrehajtás felfüggesztését vagy korlátozását hamis ürügy alatt, vagy valótlan körülmény előadása által eszközölte ki: az okozott kár, és költség megtéritésén felül mint csaló büntettetik. E végett a biróság a szükséges intézkedéseket hivatalból teljesiti (p. t. rendt. 376. §.)

E szabályok a v á l t ó e l j á r á s b a n következő módositást nyertek:

A végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti keresetnek beadása idejére nézve, ha a végrehajtásra való jog csak a foglalás után felmerült tények folytán szünt meg: a határidő ezen tény felmerülte után foganatositott végrehajtási eljárás befejezésétől, illetve a biró vagy kiküldött erre vonatkozó intézkedésének kézbesitésétől számittatik.

A végrehajtás korlátolása vagy megszüntetése kérdésében hozott érdemleges végzés ellen felebbezésnek van helye. A felebbezésre nézve, mennyiben váltóbiróság határozata, vagy pedig ennek folytán hozott másod birósági határozat ellen intéztetik: a váltóeljárás tárgyában kiadott rendelet — mennyiben pedig ez járásbirósági, illetőleg ennek folytán hozott másod birósági határozat ellen intéztetik: a polg. törvk. rendt. rendelkezései irányadók.

---

[1]) Azonban nem a korlátolási vagy megszüntetési kereset határideje miatti igazolási kérelem, melynek a fentebbiek szerint helye nincs; hanem valamely perirat vagy felebbvitel határidejének elmulasztása folytán kért igazolás esetén.

A végrehajtás megszüntetése vagy korlátolása iránti perben igazolásnak vagy perujitásnak helye nincs (váltóelj. 86. §. v. ö. a 84. §-sal.)

5. Vegyes intézkedések.

A) A csőd hatálya:

A marasztalt fél ellen elrendelt csőd esetében az olyan foglalás, mely az ingókra, és nem telekkönyvezett ingatlanokra a csődnyitás napján vagy később foganatosittatott, a foglaltatónak nem ád zálogjogot.[1]) A telekkönyvezett javakra és jogokra nézve zálogjogi elsőbbség a telekkönyvi törvényben van szabályozva (polg. törvk. rendt. 377. §.)

B) Folytatólagos végrehajtás:

A végrehajtató, ha követelése a vételárból ki nem kerül, a marasztalt fél javainak folytatólagos foglalását és árverését kérelmezheti,[2]) mi azonnal teljesitendő. A foglalásnál és árverésnél ez esetben is a fentebbi szabályok tartandók meg.

Ha a teljes kielégitést nem nyert végrehajtató, a végrehajtó jelentése után fedez fel kielégitési alapot, a folytatólagos végrehajtás foganatositására uj végrehajtó kiküldetésének lesz helye (p. t. rendt. 412. §. v. ö. 460. §.)

---

[1]) Tekintve azonban, hogy a p t. rendt. hatálya és kötelező ereje csak Magyarországra terjed ki; tekintve továbbá, hogy a monarchia egyik vagy másik felében kiütött csődnek kötelező erejét szabályozó szerződés, vagy a viszonosságot e részben biztositó közös megállapodás nem létezik; azon körülmény, hogy csőd a monarchia másik felének valamely birósága által megnyittatott, magában véve oly végrehajtási foglalások hatályára, melyek hazai biróságok által az illető bukottnak Magyarországon lévő vagyonára vezetettek nem lehet befolyása. (1874. junius 11-én 7136. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 73. sz. a.)

[2]) Valamint oly esetben is, midőn a lefoglalt vagyonra igény támasztatott, a végrehajtató fél az igény eldöntése előtt is jogositva van, követelése fedezése végett alperes más vagyonára további foglalást eszközölni. (1870. deczember 10-én 11164. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 330. sz. a.)

Ezen felül a váltóeljárás szerint folytatólagos végrehajtásnak helye van:

1. ha a végrehajtató kimutatja, hogy követelése a korábbi foglalás alkalmával végrehajtás alá vett dolgokkal nincs fedezve;

2. ha a lefoglalt dolgokra a törvényes időben tulajdon, vagy a befolyandó vételárra elsőbbségi igények támasztatnak;

3) ha a lefoglalt dolgok a p. t. rendt. 297. § 20. pontjában emlitett esetnél fogva[1]) az összeirásból töröltetni kéretnek (váltóelj. 67. §.)

Ha a folytatólag lefoglalandó ingó dolgok a végrehajtást foganatositó biróság területén vannak: a végrehajtás folytatását rendszerint ezen biróság rendeli el, ha azonban a vételár elégtelensége forog fen, s az árverési eljárásról külön jelentés még nem adatott be: a kiküldött köteles a p. t. rendt. 412. §. első bekezdése szerint eljárni.[2])

Minden egyéb esetben, valamint a p. t. rendtartás 378. §. esetében is[3]) a folytatólagos végrehajtás a per biróságánál kérelmezendő és ez által rendelendő el.

A folytatólagos végrehajtási kérvény ugyanannyi példányban s akként felszerelve nyujtandó be, mint az első végrehajtási kérvény, s abban a folytatólagos végrehajtáshoz való jog irományszerüleg igazolandó (váltóeljárás 68. §.)

---

[1]) Illetve a váltóeljárás 915. c) pontja esetén, vagyis ha a végrehajtás elrendelése esetleg foganatositása által a polg. törvk. rendt. 395—398. §-ainak, illetve 1866. XXXI. törv.-czikk határozatai (a tisztviselők fizetésének lefoglalását illetőleg) megsértettek.

[2]) E §. szerint ugyanis: ha a bejött vételárból a követelés ki nem kerül, a végrehajtató a marasztalt fél más javainak folytatólagos foglalását kivánhatja, mi is azonnal teljesitendő.

[3]) Vagyis: ha a folytatólagos végrehajtás akkor kérelmeztetik, mikor a végrehajtási jog már elenyészett; akkor e kérelem felett a per birája határoz.

A 67. §. 1. pontjának esetében[1]) jogositva van a biróság a folytatólagos végrehajtással járó költséget a körülmények szerint a végrehajtást szenvedőnek terhére megállapitani, vagy azt megszüntetni. Az idézett szakasz többi pontjainak esetében a folytatólagos végrehajtás költségét mindenkor a végrehajtást szenvedő viseli (váltóelj. 69. §.)

C) Elévülés:

A végrehajtási jog elévül három év alatt[2]) azon naptól számitva, melyen a marasztaló itélet vagy egyesség végrehajthatóvá vált, avagy a végrehajtás megkisértetett,[3])

---

[1]) Vagyis: ha a végrehajtató kimutatja. hogy követelése a korábbi foglalás alkalmával végrehajtás alá vett dolgok által nincs fedezve.

[2]) A végrehajtási jognak a polg. törvk. rendtartásban megállapitott elévülése nem számitható a p. törvk. rendt. életbe lépte előtti időpontoktól. (1869. augusztus 24-én 1865. sz. a. hozott semmitőszéki határozat.)

[3]) Tekintve, hogy mind az itélet, mind a peregyesség csak jogczimet ád a végrehajtáshoz, s hogy mind az itélet, mind a peregyesség csrk akkor válik végrehajthatóvá, ha a per birája a végrehajtást elrendelte; tekintve továbbá, hogy a p. t. rendt. 378. §-a az elévülési időt azon naptól számitja, melyen a marasztaló itélet, vagy egyesség végrehajthatóvá vált, mi a fentebbiek szerint a végrehajtásnak már megelőzőleg közbejött elrendelését. feltételezi: ezeknél fogva a p. t. rendt. 378. §-ának azon rendelete, hogy a végrehajtási jog elévül, három év alatt, azon naptól számitva, melyen a marasztaló itélet vagy egyesség végrehajthatóvá vált, nem az itélet, vagy peregyességen alapuló, hanem egyedül a végrehajtást elrendelő végzésből származó végrehajtási jogra értendő; miből következik: hogy az itélet vagy egyesség alapján a végrehajtás mindaddig elrendelhető, mig az itélet vagy egyességi jog a p t. rendt. szerint el nem évült; ellenben, hogy azon esetben, ha fél az itélet vagy peregyesség alapján nyert végrehajtási végzést nem foganatositotta 3 év alatt azon naptól számitva, melyen a végre-végrehajtási végzést kieszközölte, az ily végrehajtási végzés hatályát vesztvén, a p. t. rendt. 378. §. végpontjai értelmében a végrehajtási végzés megujitásának van helye, ily esetben azonban, ha a végrehajtó fél hitelesen ki nem mutatja, hogy a végrehajtás a marasztalt fél kérelmére egyességileg halasztatott el, vagy hogy a végrehajtást kielégitési alap hiánya miatt nem eszközölhette, a megujitott . végrehajtási kérelem felett az ellenfél előlegesen kihallgatandó, s az az eredményhez képest lesz a további intézkedés megteendő. (1872. deczember 10-én 14462. sz. a. semmitőszéki határozat. Döntvénytár VII. folyam, 567·

de ha a végrehajtás a marasztalt fél kérelmére egyességileg halasztatott el: vagy ha a végrehajtató kimutatja, hogy a végrehajtást a fentebbi határidő alatt kielégitési alap hiánya miatt nem eszközölhette: a végrehajtás mindaddig megujitható, mig a per tárgya a polgári törvények szerint el nem évült (p. t. rendt. 378. §.)

Ezekhez a váltóeljárás hozzáteszi:

A végrehajtási jog elévülésének azon hatálya van, hogy a végrehajtás ujjolag, de csak is a marasztalt fél meghallgatása után, s az esetben rendelendő el, ha az, a ki ellen a végrehajtás kéretik, a követelésnek kifizetését vagy egyébkénti megszüntét bebizonyitani nem képes.

A tárgyalás ugy ezen, mint az előző §. esetében a jelen rendeletben meghatározott rendes eljárás szabályai szerint történik azon eltéréssel, hogy a tárgyalás minden halasztás kizárásával a biróilag kitüzött első határnapon befejezendő. A véghatározat ellen semmiségi panasznak van helye. Igazolásnak s perujitásnak helye nincs (váltóelj. 87. §.)

D) Viszvégrehajtás:

A viszvégrehajtás ugyanazon szabályok szerint történik, melyek a jelen törvényben a végrehajtásra nézve vannak megállapitva (p. t. rendt. 380. §.)

II. FEJEZET.

Tulajdoni és elsőbbségi igények.

Ki végrehajtás folytán lefoglalt tárgyakra dologbeli jogot kiván érvényesiteni, igénylőnek neveztetik. Az igénynek tehát két lényeges feltétele van: a) a dologbeli jog, b) oly tárgy, mely birói végrehajtás utján lefoglaltatott. A dologbeli jogot tulajdon

---

sz. a.) A 378. §-ban szabályozott elévülés a végrehajtási végzésen alapuló végrehajtási jogra vonatkozván, a peregyesség alapján végrehajtás mindaddig elrendelhető, mig az eme egyességen alapuló jogok a polgári törvények szerint el nem évültek. (1873. február 27-én 2034. sz. a. semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 617. sz. a.)

vagy zálogjog képezi, melyek közül az első rendes körülmények között tulajdon vagy vélelmezett tulajdon iránti keresettel, az utóbbi pedig a zálogul szolgáló tárgy birói árverésen leendő eladása által érvényesittetik, s melyeket a foglalás tárgyait illetőleg a tulajdonjogra nézve a tulajdoni igény, a zálogjogra nézve pedig az elsőbbségi igény pótol. A foglalás tárgyainál megkivántatik, hogy az a végrehajtás alkalmával természetben meglett légyen; ha azonban a tárgy a kereset meginditása után valamely törvényes ok, p. o. vonulás miatt biróilag elárvereztetett, a tárgyat annak vételára pótolja.[1])

A polg. törvénykezési rendtartásnak a tulajdoni s elsőbbségi igényekről szóló s a kereskedelmi perekben is irányadóul szolgáló szabályai a váltó-eljárásban határozottabb formulázást nyertek, s részben kibővitettek; e szabályok annál nagyobb figyelmet érdemelnek, mert a semmitőszék teljes ülési megállapodásában kimondotta, hogy: „a törvényhozástól nyert felhatalmazás alapján a m. kir. igazságügyminister által 1876. évi november 30-án kiadott váltó-eljárás szabályai, mennyiben a p. törvk. rendt. rendeleteivel világos ellentétben nem állanak, köztörvényi ügyekben is az eljárás egyformasága végett irányadóul vétetnek."[2]) Különös figyelmet érdemel ez az igényekre nézve főleg azért, mert e határozat egy elsőbbségi igény folytán felmerült peres kérdés alkalmából hozatott.

1. Tulajdoni igények.

Olyan tárgyakat, melyekről a végrehajtást szenvedő fél, vagy bárki más azt állitja, hogy másoknak tulajdonai, avagy, melyek a körülményekből mások tulajdonainak vélelmezendők, a végrehajtó csak akkor vehet fel az összeirásba, ha a végrehajtást szenvedettnek egyéb javai, melyek iránt hasonló észrevétel nem forog fenn, a marasztalási összegre nézve teljes fedezetet nem nyujtanak.

---

[1]) V. ö. Knorr. „A polgári keresetek kézikönyve" 221. l.

[2]) A semmitőszék 1877. február 22-én tartott teljes tanácsülési megállapodása s ennek folytán 3251/3252. sz. a. hozott határozat.

Ha ilyen födözet nem létében az idegen tulajdonnak állitott tárgyak lefoglalása nem mellőzhető: a kiküldött a foglalási jegyzőkönyvben megemliti azon személyt, a ki azokra tulajdoni vagy elsőbbségi igénynyel bir, s egyszersmind az igénylőt jogának a 464. §. szerint leendő érvényesitésére utasitja (polg. törvk. rendtartás 463. §.)

Ha a végrehajtás csupán ingóságokra intéztetett:[1]) a végrehajtó az igény-kereset beadására a foglalás napjától számitandó 15 napi határidőt tüz: erről a tudvalevő igénylőket hivatalos felzeteken, az ismeretleneket pedig hirdetvény utján értesiti. A hirdetvény a biróságnál nyilt helyen kifüggesztendő,[2]) s ha a lefoglalt tárgyak becsértéke 300 frtot meghalad, a hivatalos lapban háromszor közzéteendő. Az esetben a kereset beadására kitüzött határidő a hirlapi közzététel utósó napjától számittatik (p. t. rendt. 464. §.)

Az igény-kereset beadására való felszólitás, ha a foglalás tárgya ingatlan, vagy részint ingó, részint ingatlan javakból áll: az előbbi §. szabályainak megtartása mellett, az árverésre és vételár felosztásra nézve illetékes telekkönyvi hatóság jogköréhez tartozik[3]) (p. t. rendt. 465. §.)

Ha a felül-foglalás a hirdetmény kibocsátása után foganatosittatik: az igénylők jelentkezésére ujabb hirdetésnek nincs helye. Az ismert igénylők azonban a felülfoglalásról a birói kiküldött által haladéktalanul oly

---

[1]) A magánkövetelések is az ingóságok közé tartozván, ezek lefoglalása esetén is szükséges az igények bejelentésére való hirdetmény kibocsátása. (1872. julius 18-án 8004. sz. a. kelt semmitőszéki határozat.)

[2]) A követelést fedező összegü készpénznek végrehajtási lefoglalása esetében az igények bejelentésére való felhivás nem szükséges. (1870. december 10-én 10688. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár IV. folyam, 329. sz. a.)

[3]) Midőn a végrehajtás tárgyát ingó és ingatlan javak képezik, az egyedül csak ingókra intézett igény-keresetre nézve is csak a telekkönyvi hatóság illetékes. (1869. december 23-án 3765. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 90. sz. a.)

figyelmeztetéssel értesitendők, hogy igényeiket a jelen rendelet 78, illetőleg 80. §-ában kijelölt módon érvényesitsék. Ezen eljárásról a jelentés csak az értesités megtörténte után teendő meg. Az ismert igénylőknek e szakaszban megrendelt módon való értesitése biztositási felül-foglalás esetében is eszközlendő. Ismert igénylőnek tekintetik az is, ki az alap-foglalás folytán igény-keresetet adott be (váltóelj. 78. §.)

A hirdetvényben következők foglaltatnak:

a) a felek nevei s a lefoglalt tárgyak minősége és holléte;

b) azon felhivás, hogy a kik a lefoglalt javak iránt tulajdoni vagy más igényt, avagy elsőbbségi jogokat érvényesithetni vélnek, igény-kereseteiket a hirdetvény közzétételének utósó napjától számitandó 15 nap alatt,[1]) elsőbbségi bejelentvényeiket pedig ingóságokra nézve az árverés kezdetéig, habár külön értesitést nem vettek is, nyujtsák be, különben azok a végrehajtás folyamát nem gátolhatván, egyedül a vételár feleslegére fognak utasittatni;

c) megnevezése a birói kiküldöttnek vagy a telekkönyvi hatóságnak, a hová a beadvány intézendő (p. t. rendt. 466. §.)

Az igény-kereset, mely a foglaltató és végrehajtást szenvedett fél ellen együttesen intézendő[2]) a 464. §. ese-

---

[1]) Az igény-kereset beadására kitüzött határidő lejárta után beadott igény-kereset elkésés miatt hivatalból vissza nem utasitható; ily elkésésnek csak az lévén következménye, hogy az elkésve beadott igény-kereset a végrehajtás folyamát nem gátolja, s egyedül az elsőbbséggel biró jelzálogos hitelezők kielégitése és az előnyös tételek kifizetése után fennmaradó vételári összegre bir hatással. (1870. január 25-én 4439. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár I., II. folyam, 112. sz. a.)

[2]) Az igény-kereset a p. t. rendt. 464. §-a világos rendelkezése szerint a végrehajtató és a végrehajtást szenvedő fél ellen együttesen lévén intézendő, az egyedül a végrehajtató fél ellen intézett igény-kereset nem tárgyalható, hanem kiigazitás végett visszaadandó; ellenkező eljárás a p. t. rendt. 297. §. 1. pontja alá eső, hivatalból is figyelembe veendő semmiséget képez. (1872. december 10-én 15191. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár VIII. folyam, 572. sz. a.)

tében a birói kiküldötthez, a 465. §. esetében pedig a telekkönyvi hatósághoz nyujtatik be.[1])

A birói kiküldött a beérkezett igény-kereseteket a határidő lejártával a végrehajtás helyének sommás biróságához jelentés mellett 24 óra alatt benyujtani tartozik[2]) (p. t. rendt. 467. §.)

V á l t ó - p e r e k b e n:

A p. t. rendt. most idézett 464, 466. és 467. §§-ai azon eltéréssel alkalmazandók, hogy az igény-keresetek — és pedig a tudvalevő igénylők részéről a felhivás kézbesitését — az ismeretlenek részéről pedig: a hirdetvény kifüggesztését, illetve hirlapi közzététel esetében, a hirdetvény harmadszori megjelenését követő naptól számitott 8 nap alatt a birói kiküldötthez adandók be.

Ha ugyanazon dologra egyidejüleg, vagy pedig a hirdetvény kibocsátása előtt, több foglalás intéztetik: valamennyi foglaltatóra nézve csak egy hirdetmény bocsájtandó ki.

A hirdetvény általi felhivás hatálya kiterjed azon ismert igénylőkre is, a kik az eljáró biróság területén kivül laknak, vagy a kik a foglalás alkalmával bejelentett helyen nem találtatnak.

Az igény-keresetnek a p. t. rendt. 64 és 65. §§-aiban felsorolt kellékekkel kell birnia; az első példányhoz a

---

[1]) Vagyis ha csupán ingók foglaltatnak, akkor az igény-kereset a birói kiküldötthez, ha ellenben ingatlanok vagy ingók és ingatlanok foglaltatnak le, a telekkönyvi hatósághoz adandó be. Azonban az igény-kereset, mely a birói kiküldött mellőzésével egyenesen az illetékes birósághoz adatott be, e mellőzés indokából vissza nem utasitható. (1874. augustus 6-án 11365. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XII. folyam, 92. sz. a.) Az adóvégrehajtás utján lefoglalt ingók iránti igény-kereset pedig közvetlenül a sommás birósághoz adandó be. (1876. január 27-én 525. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár XV. folyam, 27. sz. a.)

[2]) A végrehajtást foganatositó birói kiküldött nincs hivatva a hozzá beadott igény-kereset felett, annak a kiküldő birósághoz leendő beterjesztésén kivül bármely más intézkedést tenni. (1870. november 5-én 9908. sz. alatt hozott határozat. Döntvénytár III. folyam, 310. sz. a. határozat.)

végrehajtási jegyzőkönyv hiteles másolata is csatolandó. Az igény-kereset az illetékes járásbirósághoz czimezve annyi példányban nyujtandó be, hogy felperesnek és mindenik foglaltatónak egy teljesen felszerelt, a végrehajtást szenvedőnek pedig mellékletek nélküli példány jusson.

A kiküldött a beadott igény-kereseteket a benyujtás napjával ellátva, a határidő lejártával, a végrehajtás helyének járásbiróságához — ha pedig Budapesten több járásbiróság területén foganatosittatott a foglalás: ahhoz, melynek területén az első foglalás történt — jelentés mellett 24 óra alatt bemutatni tartozik; egyszersmind ha az igény-kereset az összes lefoglalt dolgokra nem terjed ki, az eljárást azon dolgokra nézve, melyek iránt igény nem támasztatott, folytatandja; ellenkező esetben az eredeti végrehajtási jegyzőkönyvet az igénylő és ügyvédje nevének és lakásának feljegyzése mellett, a kiküldő bírósághoz bemutatja (váltóelj. 77. §.)

K e r e s k e d e l m i e l j á r á s n á l:

Az igény-perek a sommás biróság által sommás uton,[1]) s a telekkönyvi hatóságnál külön jegyzőkönyvben — még pedig valamennyien együttesen tárgyalandók.[2]) Épen igy tárgyaltatnak — az igényektől azonban elkülönitve, de szintén együttesen, — az elsőbbségi bejelentvények is.

A biróság az igény-perekben végzés által határoz, mi ellen a feleknek jogukban áll felebbviteli perorvoslattal élni (p. t. rendt. 468. §.)[3])

[1]) Az ingókra intézett igény-perben a sommás biróság külön ügybiróságként járván el, illetőségtől való eltérésnek e tekintetben helye nem lehet. (1873. május 28-án 7249. sz. a. kelt semmitőszéki határozat. Döntvénytár IX. folyam, 671. sz. a)

[2]) Különböző tárgyakra nézve külön keresettel meginditott igény-perek külön végzések által döntendők el; ellenkező eljárás hivatalból figyelembe veendő semmiséget képez. (1871. november 30-án 14161. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. Döntvénytár V. folyam, 465. sz. a.)

[3]) A p. t. rendt. 294. §-a értelmében az ily végzés ellen felebbezés-

Váltó-eljárásban:

Ingókra támasztott igény-perek kivétel nélkül a p. törvk. rendtartásban megállapitott sommás eljárás utján, és pedig valamennyi foglaltóra s felül-foglaltatóra nézve együttesen tárgyalandók és egy végzésben döntendők el.

Az igénylőkre csak az esetben van együttes tárgyalásnak és eldöntésnek helye; ha ugyanazon dolgokra többen támasztanak igényt: vagy pedig ha ugyanazon foglalási jegyzőkönyvben összeirt különböző dolgok iránt, valamennyi igénylő részéről egy közös igény-kereset adatott be (váltóelj. 78. §.)

Az igény-kereset feletti sommás tárgyalásra a foglaltatók, az őket a váltó-perben vagy a végrehajtásnál képviselt ügyvédek által is megidézhetők

Ha a végrehajtást szenvedő vagy foglaltató, a kijelölt helyen nem lakik, s e miatt a tárgyalásra meg nem idézhető, a váltóeljárás 36. §. szerinti eljárásnak van helye[1]) (váltóelj. 79. §.)

Ha az igénylő az igény-per folyama alatt jő tudomására annak, hogy az általa igényelt tárgyakra ujabb foglalás intéztetett: jogában áll ezen körülményt az igénye fölötti perdöntő végzés hozatala előtt az eljáró sommás biróságnak bejelenteni, és a felül-foglaltatónak a már folyamatban levő perbe idéztetését kérni.

A járásbiróság ezen bejelentés folytán uj tárgyalási napot tüz ki, melyre a felül-foglaltatót is felzetileg megidézi, és a tárgyalást, ha a folytatólag megidézett a korábbi tárgyalásban kifejtettekhez nem járul, a körülményekhez képest, a feleknek ujabb kihallgatása mellett folytatja, s határozatát az utóbbi felül-foglaltatóra is kiterjeszti.

Ha az igénylő a felül-foglalást nem jelentette be, s

---

nek van helye. A felebbvitel tehát felebbezés helyett e §. szövegében helytelenül használtatik.

[1]) Vagyis alperes részére ügygondnok rendelendő, és a kézbesités a hirlapi hirdetés mellőzésével az ügygondnok kezeihez eszközlendő.

a felül-foglaltató nem idéztetett meg, valamint az esetben is, ha a perdöntő határozat meghozatala után, de annak jogerőre emelkedése előtt eszközöltetik felül-foglalás, köteles az igénylő igény-keresetét a 76. §. szerinti értesités kézbesitésétől számitandó 8 nap alatt a birói kiküldöttnél benyujtani (váltóelj. 80. §.)

Mindkét eljárás szerint:

Ha az igény tárgya a foglaláskor a végrehajtást szenvedő birtokában találtatott; vagy ha a fenforgó körülményekből azt lehetett a foglaltatónak jóhiszemüleg vélelmeznie, hogy azon tárgy a foglalást szenvedő tulajdona: még ha az igény igazoltnak találtatnék, s a lefoglalt tárgy az összeirásból kitöröltetnék is, a perköltség kölcsönösen megszüntetendő (p. t. rendt. 469. §.)

A nyilván alaptalanul igényt támasztók s képviselőik egyetemlegesen, s az 59. §. e részbeni szabályainak alkalmazása mellett[1]) a perköltségen felül 300 frtig terjedhető pénzbirsággal büntettetnek (p. t. rendt. 470. §.)

Az igénylőnek oda itélt vagyonfoglalás és birói zár alól hivatalból feloldandó (p. törvk. rendt. 471. §.)

Egyebekre nézve a fenforgó körülményeknek megfelelő további eljárás hivatalból folytatandó. Ha az igény-per birája nem egyszersmind a végrehajtást foganatositó biró: jogerőre emelkedett határozatát az utóbbinak megküldi, ki a fentebbieket eszközölteti.

Igény-perben igazolásnak vagy perujitásnak helye nincs.

A felebbvitelre váltó-perekben is a p. t. rendt. szabályai követendők (váltóelj. 81. §.)

2. Elsőbbségi bejelentvények.

Az elsőbbségi bejelentvényekről a p. t. rendt. mindössze annyit mond: hogy azok a végrehajtási árverést nem gátolják (474. §.); mialatt a váltó-eljárásban erre nézve is több részletes

---

[1]) Tehát tekintettel az 59. §. rendelkezéseire a birság iránt az ügyvéd a fél elleni viszkereseti jogának fentartása mellett első sorban felelős.

szabályok foglaltatnak, melyek tekintettel a semmitőszék fentebb közlött határozatára a perek mindannyi nemében alkalmazandók. E szabályok a következők:

Az elsőbbségi bejelentések[1]) tárgyalására és eldöntésére azon biróság van hivatva, melynek kiküldötte az árverést foganatositotta.[2])

Ezen tárgyalás a váltóbirósági hatósággal felruházott bíróságoknál a váltó-eljárás 23. §, illetve 24. §. 1. pontja szerint,[3]) a járásbiróságoknál pedig a p. t. r. 468. §. rendeleteihez képest[4]) sommás uton valamennyi bejelentvény felett együttesen történik.

Az elsőbbségi tárgyalásra az árvereltetőn és végrehajtást szenvedőn kivül a 83. §-ban megjelölt valamenynyi fél is megidézendő.[5])

---

[1]) Ha ugyanis a marasztalt adós ellen intézett végrehajtás folytán a lefoglalt ingóságok értékéhez más vagy több hitelező is jogot tart, ezáltal a hitelezők jogai összeütközésbe jönnek; minek az a következése, hogy a hitelezők jogai egymás irányában bizonyos megszoritás alá esnek. E megszoritásból származik az a viszony, mely szerint a hitelezők kielégitendők lesznek. E viszonyban a hitelezők nem birnak egyenlő joggal, mert különben a lefoglalt tárgyak értékéből követeléseik arányához képest kellene kielégitést nyerniök, — sőt ellenkezőleg ez a viszony olyan, melyben bizonyos körülmények között egyik hitelező a másikat megelőzheti. E megelőzés czélja az elsőbbségi keresetnek, mely tehát mindig előbb szerzett, vagy törvénynél fogva elsőbbséggel biró zálogjog alapján indithatό. (Lásd erről bővebben Knorr: „A polgári keresetek kézi-könyve", 60. lap.)

[2]) Tehát abban az esetben, ha a törvényszék rendelt el végrehajtást csupán ingókra s azt a maga kiküldöttje által foganatosittatja, az elsőbbségi bejelentvények elintézésére is azon törvényszék, mint végrehajtó biróság az illetékes. (1877. február 22-én 3251. sz. a. hozott semmitőszéki határozat. A „Magyar Igazságügy" 1877. évi VI. füzetében, 569. lap.)

[3]) A váltó-biróságoknál a váltó-eljárásban szabályozott jegyzőkönyvi tárgyalásnak van helye. Ugyan csak jegyzőkönyvi tárgyalásnak kell helyt foglalnia, ha kereskedelmi perek folytán felmerülő elsőbbségi igények a törvényszék illetőségéhez tartoznak.

[4]) Vagyis ugyanaz az eljárás, mely a tulajdoni igény-perekre nézve van előirva.

[5]) Tehát megidézendők: valamennyi foglaltató, a netán alkalmazott zárgondnok s a p. t. rendt. 362. §-a szerint törvényes zálogjoggal biró hitelező, t. i. a bérbeadó és haszonbérbe adó azon ingókra, melyek a bérlő tu-

Az elsőbbségi kérdés felett hozott érdemleges végzés ellen felebbezésnek van helye. A felebbezésre, menynyiben váltóbiróság határozata, vagy pedig ennek folytán hozott másod-birósági határozat ellen intéztetik: a váltó-eljárási szabályok, — mennyiben pedig ez járásbirósági, illetőleg ennek folytán hozott másod-birósági határozat ellen intéztetik: a p. törvk. rendtartás rendelkezései irányadók.

Elsőbbségi ügyben igazolásnak vagy perujitásnak nincs helye.

Az elsőbbséget megállapitó végzésnek jogerőre emelkedése után, a kiutalványozás hivatalból eszközlendő (váltóelj. 84. §.)

Ha akár magán fél, akár pedig közpénztár, a nála többek részére lefoglalt pénzt birói kézbe kivánja letenni: ezt azon biróságnál teheti le, a melynek kiküldöttje által az első foglalás eszközöltetett. A letéti beadványhoz valamennyi foglaltatónak, a foglalás időrendje szerint összeállitott pontos kimutatása a letevőnek aláirásával csatolandó, s ezen kimutatáshoz a foglalásokra vonatkozó összes birósági, vagy más hatósági végzések, a birói kiküldötti rendelvények, a foglalás időpontjának lehetőleg tüzetes kitétele mellett, eredetben melléklendők.

Ha az első foglalás váltó-birósági hatósággal felruházott biróság végzése alapján foganatosittatott: a pénzletételnek ily esetben is, azon biróságnál kell történnie, melynek kiküldöttje az első foglalást eszközölte.

Ez esetben a biróság, ha az elsőbbség a mellékelt kimutatásból s mellékleteiből kétségtelenül ki nem tünik, ennek tisztába hozatala végett hivatalból tárgyalást tüz ki. A további eljárás ez esetben is a fentebbi szakasz szabályainak megfelelő módon, mindazonáltal azon eltéréssel eszközlendő, hogy a kimutatásban megnevezett foglaltatók, ha tartózkodásuk ismeretlen, hirlapilag idézendők, s részükre gondnok rendelendő (váltóelj. 85. §.)

---

lajdonában vagy használatában találtatnak, vagy a bérlemény területén kivül ugyan, de a bérlési üzlethez tartozóknak bizonyittatnak.

II. RÉSZ.

Peren kivüli ügyek.

I. FEJEZET.

A peren kivüli váltóügyek.

1. Melyek a peren kivüli váltóügyek?

A váltó-eljárásra utasitott peren kivüli ügyek a következők:

1. Az ügyvédi munkadijak és költségek megállapitása iránti kérvények, ha azok a váltó-eljárásra tartozó ügyből származnak, akár a fél, akár az ügyvéd által adattak be;

2. A váltó-biztositékok letétele s azok kiadása iránti kérelmek;

3. Az elveszett váltók megsemmisitése, feltéve, hogy a váltó a bemutatott másolat, vagy a kérvényben megjelölt tartalom szerint minden lényeges kellékkel el van látva;

4. A váltó-jegyzők óvás-könyvének hitelesitése és vizsgálata (váltóelj. 5. §.)

Az e szakasz szerint a váltó-eljárásra nem tartozó kérvény hivatalból visszautasitandó (váltóelj. 6. §.)

2. Birói illetőség.

Az ügyvédi munkadijak és költségek megalapitására nézve az a biróság az illetékes, melynél az ügy, melyből azok felmerültek, folyamatban volt (váltóelj. 11. §.)

A fentebbi szakaszban felsorolt többi peren kivüli ügyek illetőségére nézve, a mennyiben a váltó-törvény ez iránt nem intézkedik, az eddigi szabályok követendők.[1])

---

[1]) A váltó-összegek és biztositékok letétele iránt a váltó-biróság az eddigi gyakorlat szerint a letevő fél egyoldalu kérelme folytán végzésileg intézkedik s a letételről a váltó-összegre igényt tartó felet értesiti. A kiadást pedig végzésileg a váltó-összeget igénylő fél kérelmére, esetleg az ellenfél meghallgatása után rendeli el. V. ö. Németh Péter, „Váltó-eljárás“ 16. l.

A váltó-összegek a fizetési hely biróságánál teendők le; a biztositék visszaadása ugyanazon biróságnál kérelmezendő még akkor is: ha a felek a biztositás módja és mennyisége iránt meg nem állapodtak (váltóelj. 12. §.)

3. Az ügyvédi munkadijak és költségek megállapitása.

Az ügyvédi jutalomdij és költségek peren kivül a biróság által leendő megállapitásának abban az esetben van helye: ha az ügyvéd a jutalomdij s költségek iránt az általa képviselt féllel sem ki nem egyezett, sem általa ki nem elégittetett, s ha magában a perben a p. t. rendt. 252. §-a értelmében saját fele irányában dijai meg nem állapitattak (1874. XXXI. törv.-czikk 58. §.)

4. A váltó-biztositékok letétele s azok kiadása.

Ha a váltó elfogadása általában nem, vagy megszoritással, avagy nem az egész összegre történt, a váltóbirtokos a felvett óvás kiadása mellett a kibocsátótól s a forgatóktól biztositékot követelhet arra nézve, hogy a váltóban kitett, illetőleg az el nem fogadott összeg az el nem fogadásból keletkezett költségekkel együtt lejáratkor ki fog fizettetni.

A biztositás módját és mennyiségét az érdeklett felek egyetértőleg maguk állapithatják meg: ha azonban e tekintetben meg nem egyezhetnek, a biztositandó összeg a biróságnál készpénzben leteendő (váltótörvény 25. §.)

Ha a váltó egészben vagy részben elfogadtatott, biztonság hiánya miatt viszkeresetnek csak akkor van helye: 1. ha az elfogadó csőd alá jutott, 2. ha az elfogadó ellen a váltó elfogadása, illetve kiállitása után valamely pénzbeli tartozás miatt a végrehajtás siker nélkül megkisértetett.

Ez esetekben a váltó-birtokos és minden forgató, ha óvással igazolja, hogy az elfogadótól biztositást nem nyert, s hogy az elfogadás a váltón kijelölt szükségbeli utalványozottak által nem teljesittetett, ugy az elfogadótól biztositást követelhet (váltótörvény 29. §.)

Ha a fizetés a lejáratkor nem követeltetik; az elfogadó a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte után a váltó-összeget a váltó-birtokos veszélyére és költségére a bíróságnál leteheti. A letétel érvényességéhez a váltó-birtokos megidéztetése nem szükséges (váltótörvény 40. §.)

A biztosíték visszaadandó:

1. ha a váltó utólagosan teljesen elfogadtatik,

2. ha az előző ellen, ki a biztositást adta, a váltó lejáratától számitva egy év alatt fizetési viszkereset nem indittatik,

3. ha a váltó kifizettetik, vagy ha a biztositást adónak váltójogi kötelezettsége megszünik (váltótörv. 28. §.)

A váltó egészben vagy részben történt elfogadása esetén a biztosíték a fentebbi eseteken kivül akkor is visszadandó: ha a váltó a netáni szükségbeli utalványozott által utólagosan elfogadtatott. Az előzők pedig az általuk adott biztositékot ezen esetben is visszakövetelhetik, ha az elfogadó utólag teljes biztositást nyujt (váltótörvény 29. §)

A váltóösszegek és a váltótörvény alapján eszközlendő letétekre nézve, a birói letétek kezelése tárgyában 1874. évi deczember 15 én 36723. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri rendelet alkalmazandó.[1])

[1]) A letétek kezelése tárgyában kiadott fent idézett ministeri rendelet leglényegesebb intézkedései a következők: Ha valaki készpénzt vagy egyéb letét gyanánt elfogadható tárgyakat birói kézhez akar letenni, azt az illető biróságnál irásbeli beadvány vagy jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozat utján jelenti be (7. §.) a bejelentésnek magában kell foglalnia: a letevő nevét, polgári állását, és lakhelyét; továbbá pontos megjelölését és körülirását a letétbe helyezendő tárgynak, valamint a letétel célját is (9. §.) A letéti beadvány két példányban egy felzettel ellátva nyujtandó be (11. §.); ha letéti bejelentés élő szóval történik, a biróság főnöke erről jegyzőkönyvet vesz fel (13. §.) semmit sem szabad a letétből kiadni a biróság utalványozása nélkül (20. §.); a letét kiutalásáról a biróság a folyamodót, valamint a netán érdekelt feleket értesiti (22. §.) Ha a letevő az általa letett készpénzt egy meghatározott pénzintézetnél kéri gyümölcsöztetni, a biróság erre, ha valamennyi fél beleegyezik, a letéti hivatalt utasitja. (28. §.) A kir. adóhivataloknál letéteményezett készpénz letétek után

A letételt megengedő végzésben illetőleg azt elrendelő határozatban a letevőnek neve kiteendő, és a váltó kelet, lejárat, összeg és az elfogadó neve szerint meghatározandó.

Azon esetekben, melyekben a letétel önkényt ajánltatik (váltótörv. 40. §.) annak teljesitésére 24 órai határidő tüzendő ki. Ha a birói meghagyásnak ezen idő alatt elég nem tétetett, a letétel törvényes időben teljesitettnek nem tekintetik.

A váltóösszegnek készpénzben való letételét (váltótörvény 25., 29. §§.) meghagyó sommás végzés vagy itélet egyidejüleg a birósági letéthivatalnak is kézbesitendő, s ez utóbbi egyuttal a letétemények elfogadására utasitandó (váltóelj. 98. §.)

5. Az elveszett váltók megsemmisitése.

Az elveszett váltó tulajdonosa annak megsemmisitését a fizetési hely illetékes biróságánál kérelmezheti.

A kérvényező kötelesége a váltó másolatát bemutatni, vagy annak legalább lényeges tartalmát megjelölni, és a váltó előbbi birtoklását kimutatni. Ha a biróság a beterjesztett adatokat elégségeseknek találja, az elfogadónál a fizetést betiltja, és hirdetményt bocsát ki, melyben a váltó birtokosát felszólitja, hogy igényeit a váltó felmutatása mellett 45 nap alatt bejelentse.

A 45 napi határidő, ha a váltó még le nem járt, a lejáratot követő első naptól, lejárt váltónál a váltó megsemmisitési eljárás meginditása iránt kibocsátott hirdetménynek a hivatalos hirlapban első megjelenését követő naptól számittatik (váltótörv. 77. §.)

A megsemmisitési eljárás folyamatba tétele után a váltó tulajdonos feltéve, hogy a váltó már lejárt, az elfogadótól a váltóösszeg kifizetését követelheti, ha a megsemmisitésig kellő biztositékot nyujt. Ily biztositék adása

---

a kir. kincstár a letéteményezés napjától a kiszolgáltatás napjáig 4%-tal számitandó kamatot fizet; minden más letét után pedig őrzési dij fizettetik (30. §.)

nélkül a váltótulajdonos csak azt követelheti, hogy az elfogadó a váltóösszeget birói kezekhez letegye.

A váltó-tulajdonos oly telepitett váltók megsemmisitését, a melyeken az intézvényezettől különböző személy van telepesként kijelölve, csak akkor kérelmezheti, ha a telepesnél kellő időben történt bemutatást óvással igazolja (váltótörv. 78. §)

Ha a kibocsátott hirdetmény folytán váltóbirtokosul senki nem jelentkezett, a váltó semmisnek nyilvánittatik. Ha a birtokos a váltót a kitüzött határidő alatt bemutatja, a megsemmisitési eljárás megszüntettetik, és a kérvényező részére elrendelt tilalom feloldása mellett, tulajdonjogának a váltó-birtokos elleni érvényesitésére a köztörvény utjára utasitandó.

A váltó megsemmisitése után annak biróilag elismert tulajdonosa az elfogadótól a váltó kifizetését váltójogi uton követelni jogositva van (váltótörvény 79. §.)

Ki váltó-birtokosi minőségét a 36. §. határozatai szerint igazolja,[1]) a váltó kiadására csak az esetben kötelezhető, ha őt annak megszerzésénél roszhiszemüség vagy vétkes gondatlanság terheli (váltótörv. 80. §.)

6. Vegyes szabályok.

A váltó-jegyzők[2]) könyveinek megvizsgálása és hitelesitése körül követendő eljárás a biróság belső ügykezeléséhez tartozik.

---

[1]) Forgatott váltóknál a forgatmányos tulajdonosi minősége, a hátiratok összefüggő s egész hozzá lenyuló lánczolata által igazoltatik. Az összefüggés akkor létezik, ha az első hátirat a rendelvényes nevével, minden későbbi hátirat pedig annak nevével van aláirva, ki a közvetlen megelőző hátiratban mint forgatmányos fordul elő. Ha valamely üres forgatmány után további forgatmány következik, az tételeztetik fel, hogy az utóbbi kiállitója üres forgatmány mellett jutott a váltó birtokába. A kitörölt forgatmányok a birtokosi minőség megbirálásánál nem létezőknek tekintendők. A fizető a hátiratok valódiságát vizsgálni nem tartozik (váltótörv. 36. §.)

[2]) Váltójegyzők az 1840. évi XV. törvényczikk rendelete folytán a váltóügyvédek sorából, három évi ügyködés után a váltó feltörvényszék — ennek feloszlatása után pedig a kir. tábla — által neveztettek ki; ettől

A váltóeljárásra utasitott peren kivüli ügyekben a váltóeljárásban megalapitott rendes eljárás szerint történik[1]): az ily ügyekben hozott véghatározat ellen a peres eljárásra nézve megállapitott szabályok szerint felebbezésnek[2]) van helye.

II. FEJEZET.

Peren kivüli kereskedelmi eljárás.

1. Birói illetőség.

A peren kivüli kereskedelmi eljárás tárgyát képező azon ügyek, melyek a járásbiróságok hatáskörébe nem utasittatnak a járásbiróságok hatáskörébe tartoznak (ker. elj. 6. §. 11 p.)

A járásbiróság hatásköréhez tartoznak pedig a kereskedelmi törvény 347.[3]), 371.[4]),

---

kinevezési okmányt, s ezzel egyuttal azon jogositványt nyerték, hogy a váltótörvényszékek székhelyein az óvásokat felvehették. (1840. XV. t.-czikk 221. §.) A váltóóvások felvételére való jogosultság az 1876. XXXV. t.-czikk 104. §-a folytán a közjegyzőkre ruháztatott át, azonban ugyanazon törvényben az is kimondatott, hogy a kinevezett váltójegyzők eddigi hatáskörüket továbbra is megtartják: ujak azonban ki nem nevezhetők. (213. §.)

[1]) Tehát jegyzőkönyvi tárgyalás utján, melyben a törvény által kijelölt esetekben halasztásnak is van helye.

[2]) A rendelet e helyen a jogorvoslatok közül csak a felebbezést emliti, teljesen egyetértek azonban Németh Péterrel abban, hogy a 44. §-ban felsorolt anyagi sérelmek miatt semmiséségi panaszszal is lehet élni; sőt ez illetőség esetében magának a váltóeljárás idézett 44. §-ának 1. pontja szerint kétségtelen; valamint azt is osztom, hogy ha egyik fél a tárgyalástól ezáltal joghátrányt szenvedett volna, igazolással is élhet.

[3]) E szakasz szerint: „a vevő az esetben, ha a más helyről átküldött áru ellen kifogásai vannak, azt egyszerüen vissza nem küldheti, hanem az árunak az eladó rendelkezése alá bocsátásával annak megőrzéséről egyelőre gondoskodni tartozik; az átvétel alkalmával vagy később felmerült hiányokat jogában áll a vevőnek szakértői szemle után megállapitani. E megállapitást az eladó is követelheti, ha a vevő őt arról értesiti, hogy az áru ellen kifogásai vannak. A mennyiben az áru megrontásnak van kitéve, s a halasztás veszélylyel jár, a vevőnék jogában áll, az árut, ha annak tőzsdei ára van, szabad kézből, egyébként pedig hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverés utján eladni."

[4]) E szakasz szerint: 1. ha az árun, mely a bizományosnak beküll-

409.[1]), 411.[2]) és 481.[3]) §§-aiban felsorolt s ezekhez hasonló természetü ügyekben való eljárás.

2. Általános eljárási szabályok.

Kereskedelmi ügyekben a peren kivüli birói eljárás csupán azon esetekben indittathatik meg hivatalból, melyekben azt a kereskedelmi törvény rendeli.[4])

---

detett, az átvételkor külsőleg felismerhető sérülések, vagy hiányok mutatkoznak, a bizományos különbeni kártéritési terhe alatt a megbizó érdekeit a szállitmányozó vagy fuvarozó ellenében megóvni az áru mibenlétének igazolására szolgáló bizonyitékokról gondoskodni, s erről a megbizót azonnal értesiteni tartozik. A bizományos az áru mibenlétét szakértői szemle utján megállapittathatja, s azt ha megromlásnak van kitéve s a halasztás veszélylyel jár, a fentebbi szakasz szerint eladathatja."

[1]) E szakasz szerint: „ha az, ki az áru átvevőjeként kijelöltetett, nem található; vagy ha ez az átvételt megtagadja; vagy ha az átvétel vagy az áru mibenléte iránt vita keletkezik: az érdekelt félnek jogában áll az áru mibenlétét birói szemle utján megállapittatni. E mellett az átadási hely birósága az érdekelt fél kérelmére elrendelheti, hogy az áru egyelőre közraktárba, vagy egy harmadik személy gondviselése alá helyeztessék, és hogy a fuvardijnak s a fuvarozó egyéb követelésének kielégitése végett az áru vagy annak egy része nyilvános árverés utján eladassék."

[2]) E §. szerint: a fuvarozót a fuvarozási szerződésből eredő követelések, különösen a fuvardij, fekbér, valamint vámok s egyéb kiadások erejéig a fuvarozott árukra zálogjog illeti. E jog addig áll fen, mig a fuvarozott áruk az átvevőnek kiszolgáltatva nem lettek. A zálogjog alapján, mely a tulajdonos ellen elrendelt csőd esetében is hatályos, a fuvarozó követelésének kielégitése végett a 409. §. értelmében a fuvarozott áruk részbeni vagy teljes eladását követelheti."

[3]) E szakasz szerint: kárbiztositás esetén: „a biztositónak jogában áll a történt kárt, egyéb megállapodás hiányában szakértői szemle utján megállapittatni. Ha azonban a biztositó e jogát a kárfeljelentés vételétől számitandó 15 nap alatt nem gyakorolja, a biztositottnak jogában áll a kárt a biztositó költségén megállapittatni."

[4]) Ily esetek: a czégbejegyzésekre vonatkozó rendeletek áthágása, melyre az az erre illetékes törvényszék által hivatalból 500 frtig terjedhető pénzbirsággal szoritandó (k. t. 21. §.) A részvénytársaságok igázgatóságainak a kereskedelmi törvény 118. §-ában felsorolt cselekvényei és mulasztásai, melyek a mennyiben büntető törvény sulya alá nem esnek, az illetékes törvényszék által három hónapig terjedhető fogsággal, illetőleg enyhitő körülmények fenforgása esetén 1000 frtig terjedhető pénzbirsággal (220. §.) büntetendők. A biztositási szerződésekre vonatkozó szabályok meg nem

Egyéb esetekben a peren kivüli birói eljárás is csak az erre jogositott fél kérelmére indittathatik meg.

Ha az eljárás hivatalból indittatik meg: köteles a biróság a birói intézkedésekre befolyással levő minden körülményt és viszonyt hivatalból megvizsgálni; azok iránt magokat a feleket, vagy a dologról tudomással biró más személyeket, szükség esetében szakértőket is meghallgatni, vagy más megfelelő módon magának kellő tájékozottságot és tudomást szerezni.

Köteles a biróság. ha ezt a dolog természete igényli, az ügy mibenlétének tüzetesebb felderitése végett az okiratok felmutatására a felet, vagy más érdekelteket is felhivni (keresk. elj. 31. §.)

Valamelyik fél kérelmére inditott peren kivüli eljárás esetében csupán azon tényekre, körülményekre és bizonyitékokra lehet tekintettel a biróság, melyek vagy a felek által hozattak fel, vagy melyekről az ugyanazon ügyben előtte folyt korábbi tárgyalásokból, vagy egyébként hivatalos uton nyert felvilágositásokból bir tudomással (ker. elj. 32. §.)

A biróság végzésileg határoz. A véghatározat mindig indokolandó (ker. elj. 33. §.)

Ha a beadvány hiányosan adatott be: joga van a biróságnak a kérvény elutasitása helyett a kérvényezőt a hiányok pótlására utasitani, mely esetben a pótlás iránt a végzésben tüzetes utasitás adandó (ker. elj. 34. §.)

A peren kivüli birói eljárás tárgyát képező ügyekben senki sem kötelezhető arra, hogy ügyvédet használjon (ker. elj. 35. §.)

A birói határozatok a házbelieknek is kézbesithetők. A félnek magának vagy meghatalmazottjának leendő kézbesités csupán azon esetekben rendelendő el: ha a végzés pénzbüntetéssel való fenyegetést tartalmaz, vagy

---

tartása, mely esetben a vállalat igazgatósága, illetőleg a külföldi vállalat belföldi képviselősége a fentebbi büntetéssel sujtandók (kereskedelmi törv. 462. §.). Ha a részvénytársaság ellen inditandó perekre a közgyülés meghatalmazottat nem rendel, azt a törvényszék hivatalból rendeli ki. (197. §.)

pedig ha az ily kézbesitést a biróság a fenforgó okoknál fogva elővigyázatból szükségesnek tartja (kereskedelmi elj. 36. §.)

A határidők számitására nézve a peres eljárásban fenálló szabályok érvényesek. A szünnapokon tett intézkedések ezen okból meg nem támadhatók (keresked. elj. 37. §.)

3. Jogorvoslatok.

Peren kivüli eljárásban hozott első birósági véghatározat ellen — a mennyiben a 44. §. ellenkezőt nem rendel — folyamodásnak vagy előterjesztésnek, avagy kapcsolatosan mind a kettőnek, a másod folyamodásu biróság ily határozata ellen csupán folyamodásnak van helye (ker. elj. 38. §.)

A fentebbi szakaszban körülirt ügyekben hozott véghatározat elleni folyamodás esetében: a másod folyamodásu biróság azon királyi tábla, mely az első fokban eljárt biróságnak egyéb ügyekben is másod biróságát képezi. A királyi táblák ily nemü véghatározatai ellen beadott folyamodás esetében a harmad foku biróság mindig a Curia legfőbb itélőszéki osztálya (keresk. elj. 39. §.)

Ugy a folyamodás, valamint az előterjesztés is a végzés kézbesitését követő naptól számitandó 8 nap alatt az első biróságnál adandó be.

Az eljárás folyama alatt hozott végzések és intézkedések ellen külön folyamodásnak nincs helye. Az azok elleni panaszok: a véghatározat ellen beadott folyamodásban terjeszthetők elő.

A másodfolyamodásu biróság véghatározata elleni folyamodás is, szintén a jelen szakaszban meghatározott idő alatt, s ugyanazon biróságnál adandó be, mely ez ügyben mint első folyamodásu biróság határozott (ker. elj. 40. §.)

Előterjesztés esetében az első biróság korábbi intézkedését, a mennyiben ez által harmadik személyek

jogokat nem nyertek, megváltoztathatja. Ez esetben a folyamodás felterjesztésének szüksége elesik (keresk. elj. 41. §.)

Ha az előterjesztés folyamodással kapcsoltatott össze, s az első biróság nem látja magát előbbi végzésének megváltoztatására indittatva: köteles az ügyet a folyamodás alapján — a mennyiben annak visszautasitására a jelen rendelet szerint nem forogna fenn ok: a másod birósághoz felterjeszteni. Ha azonban csupán előterjesztés adatott volna be, és a biróság előbbi intézkedésének megváltoztatására elegendő alapot nem lát: ez esetben a felet korábbi elintézésére utasitja.

Az előterjesztésben uj körülmények és bizonyitékok is felhozhatók (keresk. elj. 42. §.)

A mennyiben valamely véghatározat ellen folyamodásnak helye van, s ezen orvoslat a 40. §. rendelkezéseinek megfelelőleg használtatott: ez esetben a megtámadott határozat végrehajthatósága a felső-biróság határozatáig felfüggesztetik (keresk. elj. 43. §.)

Következő véghatározatok ellen nincs helye folyamodásnak:

a) ha a kereskedelmi törvény 108. §. esetében a biróság rendelt felszámolói,[1]) vagy ha a felszámolói megbizás visszavonása a kereskedelmi törvény 109. §-a korlátai között[2]) a biróság által történt;

b) ha a kereskedelmi törvény 120[3]) és 146.[4]) §§-ai

---

[1]) E szakasz szerint ugyanis a részvénytársaság feloszlása utáni szükséges felszámolás esetén fontos okokból a társasági tagok egyikének inditványára a biróság rendelhet felszámolókat, és ilyenekül oly személyeket is nevezhet ki, kik a társasághoz nem tartoznak (kereskedelmi törv. 108. §.)

[2]) A felszámolói megbizás visszavonása ugyanis a társasági tagok egyhangu határozata által történik, fontos okokból azonban valamely társtag inditványára a biróság által is történhetik (109. §.)

[3]) A felszámolás befejezte után ugyanis a feloszlott társaság könyvei s egyéb iratai megőrzés végett valamelyik társtagnak vagy egy harmadik személynek adatnak át. Ha a tagok a választás iránt meg nem egyezhetnek, a könyvek és iratok gondviselőjeként a felek valamelyik inditványára a törvényszék nevezi ki (ker. törv. 146. §.)

[4]) Hasonló szabály áll a betéti társaságokra nézve is (kereskedelmi törv. 146. §.)

esetében a biróság a könyvek s egyéb iratok gondviselését valamely társtagra bizta;

c) ha a kereskedelmi törvény 135. §. esetében[1]) a biróság a mérlegnek s egyéb adatoknak a kültaggal közlését elrendelte;

d) ha a kereskedelmi törvény 175. §-a esetén[2]) a biróság a társas üzlet-kezelésnek megvizsgálását elrendeli;

e) ha a keresk. törvény 178. §-a esetében[3]) a közgyülés összehivását a biróság rendeli el;

f) ha a biróság a 197. §. esetében[4]) a meghatalmazottakat hivatalból kirendeli;

g) választott birósági tagok kirendelésére vonatkozó határozatok ellen;

h) az első-birósági határozatot helybenhagyó másodbirósági határozat ellen.

A fentebb meghatározott végzések ellen beadott folyamodás az első-biróság által hivatalból visszautasitandó.

A visszautasitó végzés ellen netán beadott folyamodás: a határozat végrehajtását nem függeszti fel (keresk. elj. 44. §.)

---

[1]) E szakasz szerint ugyanis: „minden kültag követelheti, hogy vele az évi mérleg másolatban közöltessék, jogában állván egyuttal a mérleg helyességét a táésasági könyvek és egyéb iratok alapján megvizsgálni. A kültag a 83. §-ban emlitett (t· i. hogy magának a társasági ügyek menetéről személyes tudomást szerezzen) jogokra igényt nem tarthat ugyan, de az illetékes törvényszék a kültag kérelmére fontos okokból a mérlegnek vagy egyéb adatoknak közlését, ugyszinte a társasági könyveknek vagy iratoknak felmutatását bármikor elrendelheti (ker. törv. 135. §.)

[2]) A 175. §. szerint ugyanis az alaptőke tizedrészét képviselő részvényesek a költségek előlegezése és részvényeik letétele mellett, követelhetik az illetékes törvényszéknél, hogy a társasági üzletkezelés szakértők által megvizsgáltassék, s a vizsgálat eredménye velök közöltessék. A letett részvények vizsgálat befejezéséig a törvényszék által visszatartandók.

[3]) Az alaptőke egy tizedrészét képviselő részvényesek ugyanis a közgyülés összehivását az ok és czél kijelölése mellett bármikor követelhetik. Ha a kivánságnak az összehivásra jogositott közeg 8 nap alatt meg nem felel, az érdekelt vagy érdekeltek kérelmére, a közgyülés összehivását az illetékes törvényszék eszközli.

[4]) Lásd e szakaszt idézve a 6. jegyzet alatt.

4. Vegyes intézkedések.

A peren kivüli eljárás költségeit rendszerint az a fél tartozik viselni, ki arra okot szolgáltatott. Mennyiben van a költségek kölcsönös megszüntetésének helye: a biróság belátására bizatik (keresk. elj. 45. §.)

Ha az eljárás hivatalból tétetett folyamatba: a biróság intézkedéseinek foganatositását hivatalból tartozik ellenőrizni (keresk. elj. 46. §.)

A biróságok alakitására, az iratok felterjesztésére, a tanuk és szakértők idézésére, s megesketésére nézve a peres eljárás szabályai tartandók meg (kereskedelmi eljárás 47. §.)

A kereskedelmi ügyekben kiszabott pénzbüntetések az állam javára esnek; azok behajtására az e tekintetben fennálló rendeletek szabályozók (kereskedelmi eljárás 47. §.)

Birói letétek elfogadása és kezelése tekintetében a fennálló rendeletek értelmébeni eljárásnak van helye[1]) (keresk. elj. 48. §.)

A kereskedelmi törvény értelmében bemutatandó alapszabályok, mérlegek, közgyülési jegyzőkönyvek, szövetkezeti tagok névjegyzéke stb., a kereskedelmi czégek bejegyzése s miként vezetése tárgyában kiadott rendelet értelmében,[2]) mindenik részvény-társaság és szövetkezet részére vezetendő okmánytárban; az alkuszi naplók és könyvek,[3]) továbbá a kereskedelmi törvény hatályba lépte napjától számitandó 6 hónap után használaton ki-

[1]) E rendelet lényegét fentebb a peren kivüli váltó-eljárásról szólva, közöltük.

[2]) Lásd a földmivelés, ipar és kereskedelmi és igazságügyministerek által 1875. december 1-én kibocsátott rendeletet.

[3]) Az alkusz ugyanis a keresk. törvény 536. §-a szerint naplót tartozik vezetni, mely napló 548. §. szerint, ha az alkusz meghal, vagy üzletével felhagy, vagy azt bármi okból nem folytathatja, azon törvényszéknél leteendő, melynek területén az alkusz üzletét gyakorolta; valamint 565. §. szerint a hites alkuszok intézménye megszünvén, azok könyvei a kereskedelmi törvény életbe léptétől számitandó 6 hónap alatt azon törvényszéknél voltak leteendők, melynek területén az alkusz ügyletét gyakorolta.

vül helyezendő régi czégjegyzékek[1]) pedig a törvényszék irattárában őrzendők (keresk. elj. 50. §.)

Ha a biróságok, királyi ügyészek, vagy a kereskedelmi törvény 22. §-ában említett hatóságok[2]) a kereskedelmi törvény 218, 219 és 221. §§-ainak sulya alá eső[3]) cselekvényről, vagy mulasztásról hivatalos tudomást nyernek, kötelesek azt további eljárás végett az illetékes törvényszéknek bejelenteni.

E jelentés folytán, vagy a mennyiben e szakaszban megjelölt valamelyik cselekmény vagy mulasztás egyébként jut a biróság hivatalos tudomására, ez utóbbi köteles a netán szükségessé váló bővebb bizonyitékok beszerzése s panaszlott meghallgatása után, a vétkesnek talált ellen a törvényben meghatározott büntetést kiszabni.

Az ily végzés a törvényszéknél alkalmazott királyi ügyésznek és panaszlottnak kézbesitendő. A budapesti kir. kereskedelmi és váltó-törvényszék ilyen határozatát a budapesti kir. törvényszéknél alkalmazott kir. ügyésznek kézbesitteti.

Ilyen esetekben a felfolyamodási jogorvoslat a jelen rendelet korlátai között a kir. ügyészt is megilleti.

A fogság-büntetés végrehajtása iránt a kir. ügyészség intézkedik.

A kereskedelmi törvény áthágásainak megbüntetésére vonatkozó iratok, az illető czégbejegyzésre vonatkozó iratok között, külön irat-jegyzékben megőrizendők (keresk. elj. 51. §.)

A biróság idézésére meg nem jelenő tanu ellen a p. t. rendt. 206. §. szerint pénzbüntetés állapitandó meg.

---

[1]) V. ö. a kereskedelmi törvény 551. §-ával.

[2]) E szakasz szerint ugyanis: „a biróságok általában, különösen pedig a hagyatéki és csődbiróságok, nem különben a kereskedelmi és iparkamarák és az iparhatóságok, a mennyiben hatáskörükön belül a bejegyzési kötelesség megsértéséről, vagy a czég jogosulatlan használásáról hivatalos tudomást nyernek, erről az illetékes törvényszéknek haladéktalanul jelentést tenni tartoznak.

[3]) V. ö. az 5. jegyzettel.

A pénzbüntetés behajthatlansága esetében: a büntetés az idézett törvény rendelkezései szerint fogságra változtatandó.[1]) Ez utóbbi esetben: a jogerőre emelkedett határozat foganatositás végett a kir. ügyészhez teendő át (keresk. elj. 52. §.)

A kereskedelmi törvény 551. §-ában[2]) a régi czégeknek az uj czégjegyzékbe átvezetésére kitüzött határidő után, mindazon czégekről, melyek az uj jegyzékbe át nem vezettettek, jegyzék készitendő, s ez az illetékes kereskedelmi és ipar-kamarával s ipar-hatósággal egy hó alatt közlendő oly végből, hogy ezen hatóságok a kereskedelmi törvény 22. §-a értelmében mindazon czégek tulajdonosait, kik üzletüket a nélkül, hogy a kereskedelmi törvény 551. §-a rendeletének megfeleltek volna, tényleg folytatják, a törvényszéknek további törvényes eljárás végett bejelentsék (keresk. elj. 53. §.)

Függelék.

Átmeneti intézkedések váltó-ügyekben.

A kir. közjegyzői dijakat illetőleg 1874. évi december 17-én 4186. sz. alatt kiadott igazságügyministeri rendeletnek az óvás, óvás-közlési és másolási dijak megállapitására vonatkozó intézkedései[3]) a váltó-jegyzőkre is kiterjednek (váltóelj. 100. §.)

Az 1840. XV. törvényczikk hatálya alatt kelt váltó alapján a zálogjog az uj váltó-törvény hatályba lépte után beadott kérvény folytán bekebeleztetik vagy előjegyez-

---

[1]) A p. t. rendt. 206. §-a szerint a pénzbüntetés annyiszor, a menynyiszer 10 frttól 300 frtig terjed, s behajthatlanság esetén minden 5 frt helyett egy napi fogság szabandó.

[2]) Vagyis a törvény életbe léptétől számitandó 6 nap alatt.

[3]) E szakaszban idézett igazságügyministeri rendelet szerint: a váltóóvás felvételeért a dij 2 frt 10 kr., póstán eszközlött minden óvás közléseért 50 kr. (10. §.)

tetik: ezen körülmény a váltónak jogi hatályára s a birói illetőségre befolyással nem bir [1]) (váltóeljárás 101. §.)

A váltó-eljárási rendelet 8, 10. és 88. §§-ainak intézkedése azon zálog vagy megtartási jogok érvényesitésére is kiterjed, melyek e rendelet hatályba lépte előtt az addig érvényes módon szereztettek[2]) (váltóeljárás 102. §.)

Azon perek, melyek a váltó-eljárási szabályok hatályba lépte előtt tétettek folyamatba, ugy az első, mint a felebbviteli biróságoknál az eddigi eljárás szabályai szerint tárgyalandók és eldöntendők.

Jelen eljárásnak az igazolásra vonatkozó szabályai megfelelőleg e perekben is alkalmazandók.

Ha a határozat közlése hirdetés által történik: az igazolási kérvény beadásának határideje a kihirdetéstől számitandó. Egyéb határidők az eddigi eljárás szabályai szerint számitandók (váltóelj. 103. §.)

Ha az eddigi eljárás szerint befejezett per a jelen rendelet hatályba lépte után uj bizonyitékok alapján megujittatik, az eljárás jelen rendelet szerint történik.

Az 1840. XV. törvényczikk II. rész 194. §-ának a) pont esetében igazolásnak[3]) van helye; a további eljárás ily esetben jelen rendelet szabályai szerint történik. Az igazolási kérvény, mennyiben annak benyujtására az emlitett törvényczikk 195. §-ában meghatározott idő még le nem telt, a jelen rendelet hatályba léptétől számitandó 15 nap alatt adandó be (váltóelj. 104. §.)

---

[1]) Ez igen mélyen ható intézkedés, mert az 1840. XV. törvényczikk II. részének 174. §., illetőleg az országbirói értekezlet szabályainak III. 5. §. szerint a váltó telekkönyvi bejegyzés által váltói minőségét elvesztette. Az uj váltó-eljárás életbe lépte után eszközlendő bejegyzések e következményt nem vonják maguk után, de csak akkor nem, ha a bejegyzés iránti kérvény 1877. január 1-seje után adatott be.

[2]) E pont szerint: „a váltó-törvényszék előtt lefolyt per megujitható, ha az elmarasztalás a megjelenési határidőnek vétlen elmulasztása miatt történt.

[3]) Az esetben a meghatározott idő 15 nap volt.

A jelen rendelet hatályba lépte előtt elrendelt, de azon ideig nem foganatositott foglalások eseteiben, mind a foglalás, mind pedig a további végrehajtási eljárásra nézve jelen rendelet szabályai követendők.

A jelen rendelet 86 és 87. §§. a korábban megkezdett végrehajtásoknál is alkalmazandók, ha a korlátozási vagy megszüntetési kereset, illetve a végrehajtási kérvény jelen rendelet hatályba lépte után adatik be (váltóeljárás 105. §.)

TARTALOM.

Lap

III. FEJEZET.

HARMADIK CZIM.

Az eljárásról.

I. FEJEZET.

II. FEJEZET.

III. FEJEZET.

NEGYEDIK CZIM.

A bizonyitásról.

I. FEJEZET.

II. FEJEZET.

Lap

III. FEJEZET.

IV. FEJEZET.

V. FEJEZET.

VI. FEJEZET.

ÖTÖDIK CZIM.

A birói határozatokról.

I. FEJEZET.

II. FEJEZET.

HATODIK CZIM.

I. FEJEZET.

II. FEJEZET.

III. FEJEZET.

IV. FEJEZET.

V. FEJEZET.

HETEDIK CZIM.

A biztositási intézkedésekről.

I. FEJEZET.

